

ŠKOLSKI PROGRAM ZA 5.RAZRED
2024-2028.GODINE

Delovodni broj- 01-357/24

Predmet: Bosanski jezik i književnost

Razred: Peti

Vrijeme trajanja programa: 2024-2028. godine

Stručno vijeće nastavnika bosanskoga jezika i književnosti

Naziv predmeta: **Bosanski jezik i književnost**

Razred: **Peti**

Sedmični fond časova: **5**

Godišnji fond časova: **180**

Cilj: Cilj nastave i učenja bosanskoga jezika i književnosti je razvijanje sposobnosti i vještine upotrebe jezika u različitim životnim, svakodnevnim komunikacijskim situacijama, razvijanje čitalačke pismenosti i kulture, istraživanje iskustva i ideja književnosti, poticanje i vrednovanju vlastitoga stvaralaštva i stvaralaštva drugoga, te razumijevanje teksta u različitim kulturnim, međukulturnim i društvenim kontekstima.

Jezik na kome se ostvaruje školski program: bosanski

- Tabela prikaz planiranih sadržaja

Kategorija	Broj sati	%
Jezik	70	38,88
Književnost	70	38,88
Kultura izražavanja	40	22,22
Ukupno	144	100

1. Sadržaj

ISHODI Po završenoj temi / oblasti učenik će biti u stanju da:	OBLAST / TEMA	SADRŽAJI
- određuje književni rod i književnu vrstu - uočava obilježja lirske narodne pjesme - razlikuje epsku od lirske pjesme na temelju suprostavljanja događaja ili doživljaja - upoznaje se s usmenom književnom i historijskom baštinom - razvija svijest o opstojnosti naroda i nacionalnih i kulturnih vrijednosti	KNJIŽEVNOST	LIRIKA Književni termini i pojmovi Pojam narodne književnosti. Vrste autorske i narodne lirske pjesme: ljubavne pjesme, uspavanke, sevdalinke, opisne (deskriptivne) pjesme. Vrste strofe prema broju stihova u lirskoj pjesmi: distih, katren. Pojam i vrste rime. Odlike lirske poezije: opisivanje, pejzaž. Pjesnik i lirski subjekt.

(domoljublje, junaštvo, hrabrost, vjernost, običaji, tradicija) koje karakteriziraju junaci opjevani u usmenim epskim i lirskim pjesmama - uočava lirske slike, motive i stalna izražajna sredstava u narodnoj književnosti - prepoznaje osnovna osjećanja izražena u pjesmi - analizira kompozicijske elemente lirske pjesme (strofa, stih); epskog djela u stihu i u prozi (dijelovi fabule – poglavlje, epizoda; stih);		Stilske figure: epitet, simbol, metafora, personifikacija, hiperbola. Lektira 1. <i>Devojka je ružu brala</i>, narodna lirska pjesma 2. <i>Po Taslidži pala magla</i>, sevdalinka 3. <i>Bulbul mi pjeva</i>, sevdalinka 4. <i>Spavaj sine</i>, narodna uspavanka 5. <i>Uspavanka</i>, romska narodna pjesma 6. <i>Prvi snijeg</i>, Osman Đikić 7. <i>Srebrna česma</i>, Džemaludin Latić 8. <i>Svici</i>, Kasim Deraković 9. <i>Kuću kućom čine djeca</i>, Muhidin Šarić 10. <i>Da ja mogu drvo biti</i>, Oton Župančić 11. <i>Šašava pesma</i>, Miroslav Antić EPIKA
---	--	--

dramskog djela (čin, scena, pojava) - otkriva lirske slike, motive, poentu pjesme; stilsko-izražajna sredstva u poeziji - uočava likove i motive u bajci - posjeduje samostalnost u analizi basne, njenog prenesenog smisla i pouke - razlikuje pojmove: pjesnik, lirski subjekt, pripovjedač i pisac - razlikuje oblike kazivanja - određuje temu i ideju književnoga djela - uočava glavne i sporedne motive		Književni termini i pojmovi Vrste epskih djela u stihu i prozi: narodna epska pjesma, narodna bajka, narodna basna, šaljiva narodna priča, narodne umotvorine, pripovijetka, novela, autorska bajka, roman. Vrsta stiha prema broju slogova: deseterac. Stilske figure: hiperbola, onomatopeja, metafora. Pisac i pripovjedač. Oblici kazivanja: opisivanje, lirski opis, retrospekcija, pripovijedanje u prvom i trećem licu, dijalog. Fabula, epizode i poglavlja (glave). Lektira 1. <i>Mujo Hrnjica ženi brata Halila</i>, narodna epska pjesma 2. <i>Đerzelez Alija i vila</i>, narodna epska pjesma
---	--	--

- uočava osobine likova - analizira likove koristeći se navodima iz teksta - stečena znanja i iskustva iz pročitanih književnih djela primjenjuje u svakodnevnim situacijama		3. <i>Bajka o prstenu</i>, narodna bajka 4. <i>Mušica i vo</i>, narodna basna 5. <i>Putnik i gostioničar</i>, šaljiva narodna priča 6. Izbor kratkih narodnih umotvorina 7. <i>Vodeni cvjetovi</i>, Ahmet Hromadžić (autorska bajka) 8. <i>Majka</i>, Zija Dizdarević 9. <i>Hrt</i>, Ćamil Sijarić 10. <i>Sijelo mudraca</i>, Nedžad Ibrišimović 11. <i>Niko-i-ništa</i>, Alija Isaković 12. <i>Tri lica moga oca</i>, Rizo Džafić 13. <i>Veliki pljusak</i>, Hasan Kikić 14. <i>Majstorije</i>, Advan Hozić 15. <i>Pet zrelih krušaka</i>, Vilijam Sarojan DRAMA Književni termini i pojmovi Osnovne odlike drame.
--	--	--

		Elementi dramskog djela (čin, scena, pojava) Dramske vrste: radio drama, igrokaz, skeč. Lektira 1. <i>Kapetan Džon Piplfoks</i>, Dušan Radović 2. <i>Dok se dvoje svađaju, treći se koristi</i>, Abdulah Sidran (skeč) 3. <i>Poklon</i>, Advan Hozic (igrokaz) NAUČNOPOPULARNI I INFORMATIVNI TEKSTOVI 1. Izbor iz enciklopedija, antologija i časopisa za djecu 2. Izbor iz “1000 zašto 1000 zato”
--	--	--

		DOMAĆA LEKTIRA: 1. <i>Bašta sljezove boje</i>, Branko Ćopić (pripovijetka) 2. <i>Robinzon Kruso</i>, Daniel Defo (roman) 3. <i>Doživljaji Toma Sojera</i>, Mark Tven 4. <i>Roman o novčiću</i>, Kemal Mahmutefendić (roman) 5. <i>Lesi se vraća kući</i>, Erih Najt (roman) 6. <i>Tajne djedovog mlina</i>, Bajruzin Planjac 7. <i>Moja nevidljiva drugarica</i>, Zekerija Tamir Dopunski izbor lektire (birati do tri djela) 1. Izbor iz poezije Nasihe Kapidžić-Hadžić 2. <i>Staza proljeća</i>, Nikola
--	--	---

		Martić 3. <i>Knjiga</i>, Ivo Andrić 4. <i>Ulica divljih kestenova</i>, Danilo Kiš 5. <i>Vučja gora</i>, Safet Sijarić 6. <i>Hobit</i>, Dž.R.R. Tolkin 7. <i>Brod na vidiku</i>, Alija Dubočanin 8. <i>20000 milja pod morem</i>, Žil Vern (roman) 9. <i>Guliverova putovanja</i>, Džonatan Svift 10. <i>Čudo od djeteta</i>, Advan Hojić (izbor) 11. <i>Dječak Aron</i>, Isak Samokovlija
--	--	---

- razlikuje riječi kao leksikološke jedinice - uočava razliku između osnovnog i prenesenog značenje riječi na jednostavnim primjerima - razlikuje promjenjive od nepromjenjivih riječi - razlikuje imenske riječi prema vrsti i značenju - razlikuje kategorije roda, broja, padeža u vezi sa imenskim riječima - prepoznaje padeže u njihovim osnovnim značenjskim ulogama - zna pronaći padež u rečenici, pravilno		Gramatika (morfologija, sintaksa)	Riječi kao leksikološke jedinice; osnovno i preneseno značenje riječi. Vrste riječi: promjenjive (imenice, zamjenice, pridjevi, brojevi, glagoli) i nepromjenjive (prilozi, prijedlozi, uzvici, veznici i riječce). Imenice: značenje i vrste (konkretne i apstraktne; vlastite, opće (zajedničke), zbirne, gradivne, misaone, brojne i glagolske). Promjena imenica (deklinacija); gramatička osnova, nastavak za oblik, pojam padeža. Padeži – osnovne funkcije i značenja: nominativ (gramatički subjekt), genitiv (pripadanje i dio nečega), dativ (cilj kretanja i namjena), akuzativ (pravi objekt), vokativ (dozivanje i skretanje pažnje), instrumental (društvo i sredstvo), lokativ (mjesto). Pridjevi: značenje i vrste (opisni, prisvojni, gradivni, mjesni i vremenski),
--	--	--	---

upotrijebiti padežni oblik u pisanju - prepoznaje iste oblike riječi u različitim padežima - razlikuje kategorije lica, roda, broja u vezi sa glagolima - prepoznaje glagolske oblike u svom osnovnom značenju - razlikuje glavne i zavisne rečenične članove (u tipičnim primjerima)			promjena pridjeva, pridjevski vid, stepenovanje pridjeva. Zamjenice – imeničke (lične i nelične), nenaglašeni oblici ličnih zamjenica, zamjenica za svako lice sebe/se. Brojevi: značenje i vrste (glavni ili osnovni, redni i zbirni). Glagoli – značenje; glagolski vid (nesvršeni i svršeni); glagolski rod (prijelazni, neprijelazni i povratni), konjugacija. Glagolski oblici – osnovno značenje i tvorba: infinitiv i infinitivna osnova; prezent i prezentska osnova, pomoćni glagoli u prezentu (naglašeni i nenaglašeni oblici), radni glagolski pridjev, perfekt, futur I. Nepromjenjive riječi: prilozi, prijedlozi, uzvici, veznici i riječce. Rečenica – prosta i složena. Glavni rečenični članovi: subjekt i
--	--	--	--

			predikat (glagolski i imenski). Zavisni rečenični članovi: pravi i nepravi objekt; adverbijalne odredbe za mjesto, vrijeme, uzrok, način i količinu; atribut i apozicija.
- dosljedno primjenjuje pravopisnu normu u upotrebi velikog slova, sastavljenog i rastavljenog pisanja riječi, upravnog govora - uspješno se služi pravopisom i pravopisnim rječnikom u skladu s		Pravopis	Veliko slovo u pisanju višečlanih geografskih naziva, u nazivima institucija, preduzeća, ustanova, organizacija. Upravni i neupravni govor (modeli pisanja upravnoga govora); crta umjesto navodnika u upravnome govoru. Pisanje prisvojnih pridjeva sa nastavcima -ski, -čki, -ški; -ov, -ev, -in;

svojim uzrastom - zna funkcije tri tačke u rečenici, pravilno upotrebljava zgradu i crticu; pravilno koristi crtu umjesto navodnika			pisanje superlativa pridjeva. Pisanje riječice <i>ne</i> uz glagole, imenice i pridjeve; pisanje riječice <i>li</i>. Zamjenica <i>Vi</i> iz poštovanja.
- govori jasno poštujući književnojezičku normu - pravilno izgovara riječi vodeći računa o dužini akcenta i intonaciji - tečno i jasno čita književne i neumjetničke tekstove		Ortoepija	Pojam i razlikovanje dužine akcenta. Izgovaranje glasova Č i Ć. Glasno čitanje različitih vrsta tekstova. Intonacija i pauze vezane za interpunkcijske znake.
- koristi različite oblike kazivanja; deskripciju	JEZIČKA KULTURA		Prepričavanje, pričanje opisivanje –

(portret i pejzaž), pripovijedanje u 1. i 3. licu , dijalog - zna izdvojiti osnovne dijelove teksta i organizirati ih u smisaone cjeline - sastavlja govoreni ili pisani tekst o doživljaju književnoga djela i na teme iz svakodnevnoga života i svijeta mašte izdvajajući glavne ideje i prateći njihov razvoj - pronalazi eksplicitno i implicitno sadržane informacije u jednostavnijem književnom i neknjiževnom tekstu		uočavanje razlike između govornog i pisanog jezika; pisanje pisma (privatno, e-mail), pisanje vijesti. Bogaćenje rječnika (sinonimi, i antonimi; neknjiževne riječi i pozajmljenice – njihova zamjena jezičkim standardom). Tehnika izrade pismenog sastava. Osam domaćih pismenih zadataka. Četiri školska pismena zadatka.
- zna razlikovati film od pozorišne	MEDIJSKA KULTURA	

predstave, radio od TV emisije		Film i pozorište Radio i TV emisije <i>Đaci pješaci</i> , Vefik Hadžisalihović (dokumentarni film)
-----------------------------------	--	---

Ključni pojmovi sadržaja: književne vrste, stilska izražajna sredstva, pričanje i opisivanje, vrste riječi, padeži.

2. UPUTSTVO ZA METODIČKO-DIDAKTIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Bosanski jezik kao predmet predstavlja sintezu književnoga i jezičkoga znanja. Programsko-planska struktura ovog predmeta uključuje sadržaje nastave književnosti sa osnovama teorije književnosti, nastavu gramatike, ortografije, ortoepije, nastavu kulture izražavanja i nastavu medijske kulture. Sve ove sadržaje povezuje jezik, on ima obrazovnu, odgojnu, funkcionalnu i komunikacijsku dimenziju.

Nastava bosanskoga jezika daje temeljna znanja iz jezika i književnosti i temeljnu pismenost. Ta znanja utječu na uspjeh u učenju i drugih nastavnih predmeta. Čitanje je sredstvo i metoda učenja, a čitanje i učenje su u osnovi komunikacije i sami su komunikacija. Samo pismen čovjek može djelovati efikasno, živjeti sa svrhom i radošću, punoćom i mudrošću.

Osnovni ciljevi, zadaci, složenost i svrha nastave po pojedinim nastavnim područjima treba da budu zasnovani na usvajanju osnovnih pojmova iz gramatike, teorije i interpretacije književnosti, vježbi usmenog i pisanog izražavanja, stvaranju vlastitih tekstova (pisanih sastava), te ovladavanju osnovnim elementima i tehnikama iz filmske i scenske umjetnosti i medijske kulture. Prilikom izrade programske strukture vodilo se računa o estetskim, etičkim i

nacionalnim kriterijima izbora književnih djela i pisaca što je uzrokovalo relativno veći broj obaveznih tekstova za čitanke. Zato je važno naglasiti da sami nastavnici mogu izvršiti selekciju tekstova u skladu sa brojem nastavnih sati, ali moramo stalno imati na umu reprezentativnost tekstova, kako bismo osposobili djecu za samostalan pristup interpretaciji umjetničkog djela (važno je uključiti djela koja predstavljaju različite vrste i rodove).

I. PLANIRANJE NASTAVE UČENJA

Nastavni program orijentiran je na ishode. Učenje i poučavanje će, umjesto na sadržaje, biti usmjereno na ishode učenja koji upućuju na to koja će znanja i vještine učenik usvojiti na kraju školske godine. Zato će u središtu nastavnoga procesa biti učenik, a ne nastavni sadržaji. Nastavnici će samostalno, ali i u dogovoru s učenicima, na temelju predloženih kriterija, načela, smjernica i preporuka, te svoga iskustva, analiza i procjene odabirati kako će i pomoću kojih tekstova i izvora njihovi učenici ostvariti ishode učenja. Učenici će istraživati i otkrivati koristeći prethodno usvojena znanja i iskustva. To omogućava individualizaciju nastave koja će tako biti učinkovitija i zanimljivija.

Savremeni odgojno-obrazovni proces prepoznatljiv je po usmjerenosti na učenika. Pomoću ishoda učenja prilikom planiranja i programiranja aktivnosti poučavanja i učenja moguće je ostvariti takav pristup. Prednosti primjene ishoda učenja u osnovnom obrazovanju su brojne, vrednujemo ih u odnosu na to šta pružaju učenicima i nastavnicima. Učenicima pomažu da shvate šta je to što se od njih očekuje, doprinose racionalizaciji nastave i učenja i omogućavaju (samo)praćenje napredovanja. Daju im konkretnu predstavu o tome šta treba znati na kraju realizacije određene teme, cjeline, predmeta, razreda, pa i na kraju osnovne škole. Ishodi učenja mogu olakšati i pripreme učenika za pisane i usmene provjere. Predstavljaju osnov za izbor nastavnih sadržaja, što nastavniku daje slobodu da u nastavi koristi različite izvore i da učenike upućuje na to da tragaju za novim izvorima saznanja. Precizno definirani ishodi učenja omogućavaju i lakši izbor nastavnih strategija, metoda i postupaka, čime se olakšava didaktičko-metodičko kreiranje procesa poučavanja i učenja. Osim toga što ishodi učenja impliciraju aktivnosti učenika u nastavi i učenju, njihovom primjenom mogu se diferencirati zadaci za vrednovanje učeničkog izraza.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

KNJIŽEVNOST

Što se tiče književnih tekstova, u petome razredu čitaju se epske, lirske pjesme (pejzažne, ljubavne, sevdalinke), basne, bajke, šaljive narodne priče, kratke narodne umotvorine, novele, igrokazi, skečevi, dječji romani.

Književni tekstovi su razvrstani po književnim rodovima – lirika, epika i drama. Izbor djela zasnovan je na principu prilagođenosti uzrastu.

Broj tekstova za domaću lektiru je smanjen. Popis predloženih književnih tekstova je okvirni i neobavezujući, a sastavljen je tako da nudi izbor antologijskih i savremenih djela različitih žanrova (poetski, prozni i dramski tekstovi) i tematike primjerene starosnoj i spoznajnoj recepciji učenika kojima je namijenjen; na popisu su i tekstovi koji su se i dosad čitali, no osvježen je dodatnom literaturom. Svaki nastavnik može odabrati i djelo koje nije na predloženom popisu ako smatra da pomoću njega učenici mogu ostvariti koji od ishoda. Učenik će tijekom školovanja izabrati najmanje jedan tekst kojega će moći predstaviti i obrazložiti razloge svoga izbora. Dopunski izbor tekstova dopušta nastavniku veću kreativnost u dostizanju ishoda. Sa ovoga popisa nastavnik bira najmanje dva, a najviše tri djela. U programu su zastupljeni i naučnopopularni i informativni tekstovi.

Pri realizaciji programa nastavnik treba da uspostavi i vertikalnu i horizontalnu korelaciju. Vertikalna korelacija se odnosi na sadržaje iz prethodnih razreda, a horizontalna korelacija je međupredmetna, koju nastavnik uspostavlja, prije svega, sa historijom, muzičkom i likovnom kulturom i dr.

Zbog toga što je proučavanje književnoumjetničkog djela složen proces, motiviranje učenika mora biti početni korak da bi se u što većoj mjeri primjenjivalo jedinstvo analitičkih i sintetičkih postupaka i gledišta.

Prilikom tumačenja teksta učenike treba navikavati da svoje utiske, stavove i sudove o književnom djelu potkrepljuju činjenicama iz samoga teksta. Tako će učenici biti osposobljeni za samostalni iskaz, istraživačku djelatnost i zauzimanje kritičkih stavova.

JEZIK I JEZIČKA KULTURA

Komunikacijsko-funkcionalni pristup poučavanju gramatike polazi od jezičnoga znanja koje svako dijete spontano usvaja, na temelju toga jezične se sposobnosti dovode do vještina, naprimjer da učenik može samostalno sastavljati tekstove: pisati ih i govoriti u skladu sa pravopisnim i ostalim gramatičkim

pravilima. Jezična znanja usvajati će se na upotrebnoj razini (metajezična znanja poučavaju se na temelju jezičnih znanja), što znači da će se, naprimjer, učenik koristiti jednostavnim i složenim glagolskim oblicima i tačno pisati i govoriti glagolske oblike, a tek potom utvrditi pravila o tome. Provjeravat će se i vrjednovati pravilna upotreba, a ne definicije glagolskih oblika. Jezično se gradivo, dakle, ne uči izdvojeno iz konteksta da bi se vrste riječi, padežni ili glagolski oblici razvrstavali u tablice, ili da bi se u rečenici analizirala služba riječi, nego da učenik može stvoriti tekst na standardnome bosanskome jeziku. Pristup književnosti usmjeren je na razvijanje čitalačkih navika i kulture čitanja. Učenici će izražavati svoje stavove i mišljenja o književnome tekstu, a književnoteorijska znanja usvajati će s obzirom na odabrani književni tekst.

MEDIJSKA KULTURA

Sa pojedinim elementima medijske pismenosti učenike treba upoznati kroz korelaciju: pojam dječji časopis upoznati na konkretnome tekstu iz časopisa po izboru; pojam radio upoznati kroz obradu predviđenog teksta. Kroz pojmove filma, radio i dječijeg časopisa učenici se postepeno uvode u svijet medijske umjetnosti.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Program nastave i učenja za predmet *Bosanski jezik* za peti razred osnovne škole koncipiran je tako da svaka nastavna tema i sadržaji koji se nalaze u okviru nje budu usmjereni na ishode koje bi učenik trebalo usvojiti. Time se postiže indirektno povezivanje sa definiranim obrazovnim standardima za ovaj predmet. Početna procjena nivoa znanja i dosadašnjeg napredovanja učenika vrši se uz pomoć inicijalnog testiranja, a svaka naredna procjena bit će zasnovana na stalnom praćenju i bilježenju aktivnosti i učeničkog napredovanja. Formativno vrednovanje predstavlja savremenu metodu procjene kvaliteta znanja koje je usvojeno tokom jednog perioda nastavnoga procesa. Njegov rezultat daje povratnu informaciju i učeniku i nastavniku o tome koji dio gradiva je dobro naučen, a na kojem treba još raditi i koja metoda u nastavnome procesu je efikasna, a koju treba mijenjati. Ovakav vid vrednovanja predstavlja polaznu osnovu za koncipiranje dugoročnog planiranja nastave. Na osnovu formativnog vrednovanja, na kraju određene nastavne cjeline ili nastavnoga ciklusa, vrši se sumativno vrednovanje iskazano brojčanom ocjenom. Sumativno vrednovanje predstavlja procjenu ishoda učenja i pruža nam informacije o kvalitetu učenikovog znanja u toku i na kraju nastavnoga procesa.

3. Način prilagođavanja školskog programa prema nivou obrazovanja i odgoja

- prostorno, sadržajno i metodičko prilagođavanje nastavnog programa (npr. razmještaj sjedenja, izbor gradiva za učenje i vježbanje, prilagođavanje zadataka, načina i vrsta ocjenjivanja, domaćih...)
- što veća individualizacija nastave, a posebno sa učenicima kojima je potrebna dodatna obrazovna podrška i nadarenim učenicima.
- razmjena iskustva i saradnja sa članovima Vijeća i stručnim saradnicima u školi.
- korištenje vršnjačke podrške i pomoći u savladavanju programskih sadržaja.
- ostali načini koji se mogu primijeniti u skladu sa konkretnim slučajem.

4. Dodatna nastava

Sadržaji programa	Aktivnosti učenika	Aktivnosti nastavnika	Ciljevi i zadaci sadržaja programa
Književnost	- prati nastavnikove instrukcije; -koristi preporučenu literaturu; -ispunjava i realizuje istraživačke zadatke; -povezuje različite izvore znanja i izvodi zaključke;	- podstiče i usmjerava rad učenika; - daje potrebna objašnjenja; - upućuje na dostupnu literaturu; - osmišljava istraživačke zadatke; - prati realizaciju, daje komentar - odgovara na pitanja;	Učenik: -produbljuje znanja stečena u okviru redovne nastave -samostalno istražuje, zaključuje i argumentirano iznosi svoje mišljenje; -daje komentar na svoj radi i rad drugih učenika -ovladava pojmovima iz književnosti i književnoteorijskim pojmovima.

Jezik	-postavlja pitanja;; -prati instrukcije od strane nastavnika; - rješava testove sa primjerima iz ove oblasti; - uočava u tekstu tražene gramatičke modele; - samostalno pronalazi primjere u zadatom tekstu;	-podstiče i usmjerava rad učenika; -pojašnjava i dodatno objašnjava gramatičku građu; -pronalaži adekvatne primjere za analizu; -osmišljava i kreira zadatke za samostalno vježbanje; -podstiče učenike na samostalno kreiranje primjera.	-poznaje i razlikuje vrste riječi -razlikuje padežne oblike -razlikuje rečenične članove -razlikuje sve vrste subjekta i predikata -razlikuje vrste rečenica -doslijedno primjenjuje pravopisnu normu
Jezička kultura	-rješava ponuđene zadatke; -postavlja pitanja; -prati instrukcije nastavnika.	-podstiče i usmjerava rad učenika; -pronalaži primjere u tekstu za jezičku analizu; - sastavlja i osmišljava primjere za vježbanje; - daje pojašnjenja i obrazlaže učeničke radove.	-umije da sastavi kraći tekst -sastavlja logički smislene tekstove -koristi rječnike i priručnike da bi pronašao podatak -ovladava pojmom rasprava kao oblikom izražavanja

5. Dopunska nastava

Sadržaji programa	Aktivnosti učenika	Aktivnosti nastavnika	Ciljevi i zadaci sadržaja programa
Književnost	- postavlja pitanja; - rješava zahtjeve zadatke uz pomoć nastavnika; - usvaja osnovne književne termine i pojmove; - prati smjernice koje dobija od strane nastavnika.	- prati rad učenika; - podstiče i motivirše učenike; - pojašnjava učenicima zahteve zadataka;	Učenik: - razlikuje vrste epskih pjesama starijih vremena; - uočava temu, osnovne motive, fabulu, pjesničke slike, glavne likove; - prepoznaje oblike kazivanja; - usvaja znanja o stilskoj figuri metonimiji;
Jezik	- prati nastavnikova pojašnjenja; - postavlja pitanja; - prati zahtjeve zadataka; - rješava zadatke	- pronalazi jednostavnije primjere za vježbu; - podstiče i ohrabruje učenika u radu i napredovanju; - prati rad i napredovanje učenika;	- prepoznaje izgovor u zadatom tekstu; - upotrebljava standardni bosanski jezik u usmenoj i pisanoj komunikaciji; - zna nazive dva pisma; - zna da nabroji vrste riječi; - prepoznaje vrste riječi, nazive rečeničnih članova;
Jezička kultura	- postavlja pitanje; - rješava zadatke; - prati instrukcije.	- pojašnjava zahtjeve; - pronalazi kraće tekstove za vježbu; - prati i podstiče rad.	- prepoznaje dijalog kao oblik izražavanja; - uočava elemente naracije; - umije da razlikuje prepričavanje i analizu; - sastavlja molbu žalbu; - pronalazi tražene podatke u zadatom tekstu.

6. Sekcije

RECITATORSKA SEKCIJA

Sadržaji programa	Aktivnosti učenika	Aktivnosti nastavnika	Ciljevi i zadaci sadržaja programa
Vježbe mimike, tempa i gestikulacije	- prati smjernice koje dobija od strane nastavnika; - postavlja pitanja; - rješava zahtjeve vježbe uz pomoć nastavnika; - usvaja osnovne pojmove: mimika, tempo, gestikulacija;	- prati rad učenika; - podstiče i motiviše učenike; - pojašnjava učenicima vježbe mimike, tempa i gestikulacije;	Učenik: - uočava osnove recitatorskog stvaralaštva; - razlikuje mimiku i gestikulaciju; - uočava i primjenjuje različit tempo izgovora pri recitovanju ; - razvija stvaralačke sposobnosti;
Izbor, analiza i podjela zaduženja za priredbu povodom Dana škole	- prati nastavnikova pojašnjenja; - postavlja pitanja; - prati zahtjeve zaduženja; - bira i analizira svoja zaduženja;	- podstiče i ohrabruje učenika u radu i napredovanju; - podstiče učenika na lijepo, tečno i kreativno izražavanje (recitovanje);	- uočava osnove izražajnog kazivanja stihova; - razvija sposobnost za koncentraciju i javne nastupe; - učestvuje na priredbi povodom Dana škole; - primjenjuje izražajnost u kazivanju stihova;

Takmičenje recitatora	- postavlja pitanja; - obavlja scenske zadatke; - prati instrukcije nastavnika.	- podstiče i ohrabruje učenika u radu i napredovanju; - podstiče učenike na lijepo, tečno i kreativno izražavanje (recitovanje); - ohrabruje učenike pred takmičenje (javni nastup).	- učestvuje na takmičenju recitatora; - uočava lepotu izranajnog recitovanja stihova; - razvija sposobnost za koncentraciju i javne nastupe; - stiče sposobnost lijepog, tečnog i kreativnog izražavanja.
----------------------------------	---	--	--

LITERARNA SEKCIJA

Sadržaji programa	Aktivnosti učenika	Aktivnosti nastavnika	Ciljevi i zadaci sadržaja programa
Pisanje literarnih radova na zadatu temu povodom Dana škole	- prati smjernice koje dobija od strane nastavnika; - postavlja pitanja; - čita i predstavlja svoje radove; - usvaja osnovne literarne pojmove;	- prati rad učenika; - podstiče i motiviše učenike; - prati literarne konkurse; - pojašnjava učenicima zahteve konkursa; - prikuplja materijal za školske priredbe;	Učenik: - razlikuje književni rod na osnovu datog primjera; - uočava temu, osnovne motive, fabulu, pjesničke slike, glavne likove; - prepoznaje deskripciju, naraciju, monolog, dijalog; - učestvuje na konkursima i školskim priredbama; - usvaja osnovne knjinevnoteorijske pojmove (vrste strofe, stiha, rime i stilske figure);
Tehničko i sugestivno opisivanje	- prati nastavnikova pojašnjenja; - postavlja pitanja; - prati zahteve zadataka; - rješava zadatke;	- podstiče učenika na lijepo, izranajno i kreativno pisanje; - podstiče i ohrabruje učenika u radu i napredovanju; - prati rad i napredovanje učenika;	- razlikuje tehničko i sugestivno opisivanje; - uočava objektivno opisivanje; - prepoznaje subjektivno opisivanje; - prepoznaje osnovne elemente tehničkog i sugestivnog opisivanja;

Istraživanje lokalnog govora	- postavlja pitanja; - rješava dobijene zadatke; - prati instrukcije nastavnika.	- pojašnjava zahtjeve zadataka; - pronalazi prigodne kraće tekstove za rad i vježbu; - prati i podstiče rad i napredovanje učenika.	- uočava karakteristike lokalnog govora; - tumači i opisuje lokalni govor; - dopunjuje tekst izrazima lokalnog govora; - razvija kreativnost i bogati rječnik; - pronalazi izraze lokalnog govora u kraćem tekstu.
---	--	---	--

DRAMSKA SEKCIJA

Sadržaji programa	Aktivnosti učenika	Aktivnosti nastavnika	Ciljevi i zadaci sadržaja programa
Priprema za Dan škole	- prati smjernice koje dobija od strane nastavnika; - postavlja pitanja; - rješava zahtjeve zadatka uz pomoć nastavnika; - usvaja osnovne elemente drame; - bira i analizira svoja zaduženja;	- prati rad učenika; - podstiče i motiviše učenika; - pojašnjava učenicima zahtjeve zaduženja; - podstiče i ohrabruje učenike pred javni nastup;	Učenik: - razlikuje pojave, scene i činove; - uočava temu, osnovne motive, fabulu, glavne likove u dramskom tekstu; - prepoznaje deskripciju, naraciju, monolog, dijalog; - učestvuje na priredbi povodom proslave Dana škole;
Priprema za proslavu Savindana	- prati nastavanikova pojašnjenja; - postavlja pitanja; - prati zahteve zaduženja; - bira ulogu u predstavi;	- prati rad učenika; - podstiče i motiviše učenika; - pojašnjava učenicima zahteve zaduženja; - podstiče i ohrabruje učenike pred javni nastup;	- razvija stvaralačke sposobnosti; - razvija maštu i kreativno razmišljanje; - stiče sposobnost za javne nastupe; - stiče sposobnost opažanja, razmišljanja i slobodnog izražavanja; - učestvuje na priredbi povodom proslave Dana škole;

Pozorište – škola života	- postavlja pitanja; - rješava zadatke; - prati instrukcije nastavnika.	- pojašnjava zahteve zadataka; - pronalazi prigodne kraće dramske tekstove za vežbu; - prati i podstiče rad i napredovanje učenika.	- upoznaje kulturu dramskog stvaralaštva; - uočava ljepotu pozorišne umjetnosti; - uočava emocionalno sazrijevanje; - razvija kritičke sposobnosti; - razvija interesovanja za istraživanje.
-------------------------------------	---	---	--

Предмет: Српски језик и књижевност

Разред: пети

Годишњи фонд часова: 180

Недељни фонд часова: 5

Циљ учења Српског језика и књижевности је да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању; да кроз читање и тумачење књижевних дела развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање; подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у култури, као и о медијској писмености; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.

ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ ФОНДА ЧАСОВА ПО ОБЛАСТИМА

Тема/област	Обрада	Утврђивање	Систематизација	Свега
1. Језик	40	20	14	74
Граматика	37	18	13	68
Правопис	3	2	1	6
2. Књижевност	43	16	8	67
Школска лектира	32	12	5	49
Домаћа лектира	11	4	3	18
3. Култура изражавања	6	24	9	39
Говорно изражавање	3	4	3	10
Писмено изражавање	3	20	6	29
Укупно	89	50	31	180

Кључни појмови: књижевност, језик, језичка култура.

Редни број	Исходи	Теме/области	Садржаји програма	Међупредметне компетенције	Начини и поступци остваривања програма
1.	По завршетку разреда ученик ће бити у стању да: - разликује књижевни и некњижевни текст; упоређује одлике фикционалне и нефикционалне књижевности; - чита са разумевањем и опише свој доживљај различитих врста књижевних дела ; - чита са разумевањем одабране примере осталих типова текстова; - одреди род књижевног дела и књижевну врсту ; - разликује карактеристике народне од карактеристика уметничке књижевности; - разликује реалистичну прозу и прозу засновану на натприродној мотивацији ; - анализира елементе композиције лирске песме (строфа, стих); епског дела у стиху и у прози (делови фабуле; - поглавље, епизода; стих); драмског дела (чин, сцена, појава;	КЊИЖЕВНОСТ (67)	ЛИРИКА Лектира 1. Народна песма: Вила зида град 2. Народне лирске песме о раду(избор); народне лирске породичне песме (избор) 3. Бранко Радичевић: Певам дању, певам ноћу 4. Милица Стојадиновић Српкиња: Певам песму 5. Душан Васиљев: Домовина/Алекса Шантић: Моја отаџбина 6. Војислав Илић: Зимско јутро 7. Милован Данојлић: Шљива/Десанка Максимовић: Сребрне плесачице 8. Пеђа Трајковић: Кад књиге буду у моди Књижевни термини и појмови Песник и лирски субјекат. Мотиви и песничке слике као елементи композиције лирске песме. Врста строфе према броју стихова у лирској песми: катрен; врста стиха по броју слогова (десетерац и осмерац). Одлике лирске поезије: сликовитост, ритмичност, емоционалност. Стилске фигуре: епитет, оноματοпеја. Врсте ауторске и народне лирске песме: описне (дескриптивне), родољубиве (патриотске); митолошке, песме о раду (посленичке) и породичне.	Компетенција за учење; Рад са подацима и информацијама; Комуникација; Одговорно учешће у демократском друштву; Естетичка компетенција; Решавање проблема; Сарадња; Дигитална компетенција; Одговоран однос према околини; Одговоран однос према здрављу	Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: Изражајним читањем ученици утичу на говорну културу -Читањем самостално доносе закључке о стваралаштву појединих писаца -Уочавањем стилских средстава ученици вреднују литерарни поступак -На примеру песме стичу и примењују знања о строфи, стиху и рими. -Читањем различитих приповедних врста ученици развијају позитиван став о прозном стваралаштву -Познавањем стваралачког опуса неког писца ученици самостално закључују о вредностима тих дела -Читајући уче да препознају оно што ће их лично највише

	- разликује појам песника и појам лирског субјекта; појам приповедача у односу на писца; - разликује облике казивања; - увиђа звучне, визуелне, тактилне, олфакторне елементе песничке слике; - одреди стилске фигуре и разуме њихову улогу у књижевно-уметничком тексту; - процени основни тон певања, приповедања или драмске радње (шаљив, ведар, тужан и сл.); - развија имагинацијски богате асоцијације на основу тема и мотива књижевних дела; - одреди тему и главне и споредне мотиве - анализира узрочно-последично низање мотива; - илуструје особине ликова примерима из текста; - вреднује поступке ликова и аргументовано износи ставове; - илуструје веровања, обичаје, начин живота и догађаје у прошлости описане у књижевним делима; - уважава националне		ЕПИКА Лектира 1. Народна песма: Свети Саво 2. Народна песма: Женидба Душанова (одломак о савладавању препрека заточника Милоша Војиновића) 3. Еро с онога свијета 4. Ђевојка цара надмудрила 5. Милован Глишић: Прва бразда 6. Стеван Сремац: Чича Јордан (одломак) 7. Бранко Ћопић: Поход на Мјесец 8. Иво Андрић: Мостови 9. Данило Киш: Дечак и пас 10. Горан Петровић: Месец над тепсијом (први одломак приче "Бели хлеб од претеривања" и крај приче који чине одељци "Можеш сматрати да си задобио венац славе" и "Мрави су вукли велике трошице тишине") 11. Антон Павлович Чехов: Шала Књижевни термини и појмови Писац и приповедач. Облици казивања: приповедање у првоми трећем лицу. Фабула: низање догађаја, епизоде, поглавља. Карактеризација ликова - начин говора, понашање, физички изглед, животни ставови, етичност поступака. Врсте епских дела у стиху и прози: епска народна песма, бајка (народна и		заинтересовати и подстаћи да се тиме додатно баве -На основу анализе дела стичу знања о приповедним поступцима, перспективи приповедача -Упоредјују народно и уметничко прозно стваралаштво и уочавају сличности и разлике.
--	--	--	---	--	--

	вредности и негује српску културноисторијску баштину; - наведе примере личне добити од читања; - напредује у стицању читалачких компетенција; - упореди књижевно и филмско дело, позоришну представу и драмски текст;		ауторска), новела (народна и ауторска), шаљива народна прича. Врста стиха према броју слогова: десетерац. ДРАМА Лектира 1. Бранислав Нушић: Кирија 2. Душан Радовић: Капетан Џон Пиплфокс 3. Љубиша Ђокић: Биберче Књижевни термини и појмови Позоришна представа и драма. Чин, појава, лица у драми, драмска радња. Сцена, костим, глума, режија. Драмске врсте: једночинка, радио-драма. НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ (бирати до 2 дела) 1. Вук Ст. Караџић: Моба и прело (одломак из дела Живот и обичаји народа српскога) 2. Доситеј Обрадовић: О љубави према науци 3. М. Петровић Алас: У царству гусара (одломци) 4. Милутин Миланковић: Успомене, доживљаји, сазнања (одломак) 5. Избор из енциклопедија и часописа за децу	
--	--	--	---	--

			ДОМАЋА ЛЕКТИРА 1. Епске народне песме (о Немањићима и Мрњавчевићима - претковски тематски круг) 2. Народне бајке, новеле, шаљиве народне приче (избор); кратке фолклорне форме (питалице, брзалице, пословице, загонетке) 3. Бранислав Нушић: Хајдуци 4. Данијел Дефо: Робинсон Крусо (одломак о изградњи склоништа) 5. Марк Твен: Доживљаји Хаклберија Фина/Краљевић и просјак/Доживљаји Тома Сојера 6. Избор ауторских бајки (Гроздана Олујић; Ивана Нешић: Зеленбабини дарови (одломци)) 7. Игор Коларов: Аги и Ема 8. Избор из савремене поезије за децу (Александар Вучо, Мирослав Антић, Драгомир Ђорђевић, Владимир Андрић, Дејан Алексић...) Допунски избор лектире (бирати до 3 дела) 1. Јован Јовановић Змај: Песмо моја (из Ђулића) 2. Стеван Раичковић: Велико двориште (избор)/Мале бајке (избор) 3. Иван Цанкар: Десетица 4. Љубивоје Ршумовић: Ујдурме и зврчке из античке Грчке (избор)/Густав Шваб: Приче из старине		
--	--	--	---	--	--

			5. Џон Р. Р. Толкин: Хобит (одломци) 6. Никол Лезије: Тајна жутог балона 7. Корнелија Функе: Господар лопова (одломак) 8. Вида Огњеновић: Путовање у путопис (одломак) 9. Владислава Војновић: Приче из главе (избор, осим приче Позориште) 10. Дејан Алексић: Музика тражи уши (избор)/Кога се тиче како живе приче(избор) 11. Јован Стерија Поповић: Лажа и паралажа (одломак о Месечевој краљици) и Едмон Ростан: Сирано де Бержерак (одломак о путу на Месец) Дело завичајног аутора по избору.		
2.	- разликује променљиве речи од непроменљивих; - разликује категорије рода, броја, падежа речи које имају деklinацију; - разликује основне функције и значења падежа; - употребљава падежне облике у складу са нормом; - употребљава глаголске облике у складу са нормом; - разликује основне реченичне чланове (у типичним случајевима);	ЈЕЗИК (74) Граматика	Променљиве речи: именице, заменице, придеви, бројеви (с напоменом да су неки бројеви непроменљиви), глаголи; непроменљиве речи: прилози (с напоменом да неки прилози могу имати компарацију) и предлози. Именице - значење и врсте (властите, заједничке, збирне, градивне; мисаоне, глаголске). Промена именица (деklinација): граматичка основа, наставак за облик, појам падежа. Основне функције и значења падежа (с предлозима и без предлога): номинатив (субјекат); генитив (припадање и део нечега); датив (намена и усмереност);	Компетенција за учење; Рад са подацима и информацијама; Комуникација; Одговорно учешће у демократском друштву; Естетичка компетенција; Решавање проблема; Сарадња; Дигитална компетенција; Одговоран однос	Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: илустрација, табела, паноа, Увођење ученика у главне појмове граматике, српског језика прво теоријски, а потом и практично, применом на примерима Самоевалуација и евалуација

			акузатив (објекат); вокатив (дозивање, обраћање); инструментал (средство и друштво); локатив (место). Придеви - значење и врсте придева (описни, присвојни, градивни; месни и временски); род, број, падеж и компарација придева. Слагање придева са именицом у роду, броју и падежу. Заменице - личне заменице: промена, наглашени и ненаглашени облици, употреба личне заменице сваког лица себе, се. Бројеви - врсте и употреба: главни (основни, збирни бројеви, бројне именице на -ица) и редни бројеви. Глаголи - глаголски вид (несвршени и свршени); глаголски род (прелазни, непрелазни и повратни глаголи); глаголски облици (грађење и основно значење): инфинитив (и инфинитивна основа), презент (презентска основа, наглашени и ненаглашени облици презента помоћних глагола), перфекат, футур I. Предикатска реченица - предикат (глаголски; именски); слагање предиката са субјектом у лицу, броју и роду; прави и неправи објекат; прилошке одредбе (за место, за време, за начин; заузрок и за меру и количину); апозиција.	према околини; Одговоран однос према здрављу	
	- доследно примењује правописну норму у употреби	Правопис	Велико слово у вишечланим географским називима; у називима		Комбиновање различитих врста

	великог слова, састављеног и растављеног писања речи, интерпункцијских знакова; - користи Правопис (школско издање);		институција, предузећа, установа, организација (типични примери); велико и мало слово у писању присвојних придева. Заменица Ви из поштовања. Одрична речца не уз именице, придеве и глаголе; речца нај у суперлативу; вишечлани основни и редни бројеви. Интерпункцијски знаци: запета (у набрајању, уз вокатив и апозицију); наводници (наслови дела и називи школа); црта (уместо наводника у управном говору).		дидактичког материјала: текстова, табела Самоевалуација и евалуација Кроз практичне примере ученици показују могућност да самостално користе правописне знаке - Дата правописна правила ученици примењују у говорној култури
	- правилно изговара речи водећи рачуна о месту акцента и интонацији реченице; - говори јасно поштујући књижевноречничку норму; - течно и разговетно чита наглас књижевне и неуметничке текстове;	Ортоепија	Место акцента у вишесложним речима (типични случајеви). Интонација и паузе везане за интерпункцијске знакове; интонација упитних реченица. Артикулација: гласно читање брзалица, најпре споро, а потом брже (индивидуално или у групи)		Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: јавним излагањем ученици развијају реторичке способности - Изражајним казивањем стихова потврђују лепоту народног стваралаштва - Самосталним изражавањем ученици богате речник и побољшавају свакодневну комуникацију Самоевалуација и

					евалуација
3.	- користи различите облике казивања: дескрипцију (портрет и пејзаж), приповедање у 1. и 3. лицу, дијалог; - издваја делове текста (наслов, пасусе) и организује га у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста); - саставља говорени или писани текст о доживљају књижевног дела и на теме из свакодневног живота и света маште; - проналази експлицитно и имплицитно садржане информације у једноставнијем књижевном и некњижевном тексту; - напамет говори одабране књижевне текстове или одломке.	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА (39)	Препричавање, причање, описивање - уочавање разлике између говорног и писаног језика; писање писма (приватно, имејл) Богаћење речника: синоними и антоними; некњижевне речи и туђице - њихова замена језичким стандардом; уочавање и отклањање безначајних појединости и сувишних речи у тексту и говору. Техника израде писменог састава (тежиште теме, избор и распоред грађе, основни елементи композиције и груписање грађе према композиционим етапама); пасус као уже тематске целине и његове композицијско-стилске функције. Осам домаћих писмених задатака Четири писмена задатка.	Компетенција за учење; Рад са подацима и информацијама; Комуникација; Одговорно учешће у демократском друштву; Естетичка компетенција; Решавање проблема; Сарадња; Дигитална компетенција; Одговоран однос према околини; Одговоран однос према здрављу.	Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: Ученици развијају своју писменост -Ученици подстичу своју стваралачку моћ и развијају кретивност -Одговарањем на различите теме ученици негују врлине и позитивне вредносне системе -Многобројним примерима ученици евалуирају своје знање -Ученици практично примењују усвојена теоријска знања о речима, реченици и падежима -Самостално примењују правописна правила Самоевалуација и евалуација

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ

Између предмета: Историја - друштвено-историјска локализација књижевних текстова и ликова који се у њима појављују, историјски оквири језичког развоја. Географија-географско-демографске одлике средине за које се везују радње књижевних текстова, легенде. Ликовна култура- илустрације књижевних текстова. Музичка култура- мотивски. Страни језици- тумачење непознатих речи, порекло речи у нашем језику, поређење граматичких особина. Математика- математички модели у служби сликовитости, рад са табелама. Посете Градској галерији, Народном музеју, Сајму књига, праћење позоришних представа, биоскопских пројекција, књижевних вечери и свих других културних дешавања у локалној средини

Активности у наставном процесу	
Активности ученика	Дефинише,индетификује именује, репродукује, бира, утврђује, представља, издваја, организује, пише, понавља,прилагођава, тумачи,илуструје, демонстрира, показује, објашњава, препознаје, анализира,формулише,планира, повезује, класификује, процењује, описује, вредмује, бира, поставља питања, игра се....
Активности наставника	Припремање, организовање, читање, објашњавање,разговор, слушање,посматрање, праћење, показивање, подстицање, предвиђање, проверавање, анализирање, закључивање, вредновање, саопштавање, иницирање, вођење,процењивање, одлучивање.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА

Процес праћења и вредновања ученика треба започети иницијалном проценом нивоа постигнућа ученика.

Инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, посматрање, 15 мин. Провера знања, тематске провере знања , тест – годишња провера знања)

Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета , као и напредак и других ученика (различите анкете, скале процене,, табеле и сл.)

Примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима.

ПРОЦЕНА ОСТВАРЕНОСТИ СТАНДАРДА

У току школске године биће реализоване две процене остварености стандарда: на крају првог полугодишта и на крају школске године (ова процена обухвата читаво градиво). Ученици ће решавати тестове израђене по стандардима, који ће се састојати од дванаест питања и то: 6 на основном, 4 на средњем и 2 на напредном нивоу. Ученици ће радити тест подељени у две групе. Резултати ће бити приказани табеларним приказом процене остварености стандарда по нивоима. У тестовима ће преовлађавати задаци отвореног типа.

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ

Провера остварености стандарда ученичких постигнућа (остварености исхода)

Шта пратимо			Поступак и инструменти оцењивања	Критеријуми	Време
Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених стандарда постигнућа у току савладавања програма предмета;	процењују се: вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим врстама текстова; уметничко изражавање; вештине, руковање прибором и технологијама и	ученик који остварује веома значајан напредак у савладавању програма предмета и у потпуности самостално испуњавања захтеве који су утврђени на основном и средњем нивоу, као и већину захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену одличан (5);	- Формативно оцењивање: Свакодневно бележење активности ученика на часуу свеску евиденције наставника	Број јављања: За јављање + За јављање више пута ++ За давање комплетног, потпуног одговора на тежа питања +5 Ко не зна одговор -	Свакодневно бележење током године
			-Комисија ученика и наставница	Учесталост јављања и распоред јављања по месецима	Пресек стања по тромесечју
		ученик који остварује значајан напредак у савладавању програма предмета и у потпуности, самостално, испуњавања захтеве који су утврђени на основном и средњем нивоу, као и део захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа уз мању помоћ наставника, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним	- Усмено одговарање	Свеобухватност одговора Хронолошка прецизност Хоризонтално и вертикално повезивање градива	По потреби, бар једном у полугодишту
			-Редовност доношења домаћег -Ученици воде евиденцију	За три недоношења домаћег -1 у свеску, а након опомене и у дневник	Свакодневно током године праћење

		планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену врло добар (4);			
			Прегледање свески	Уредност Све забележено са часова	На крају наставне године
		ученик који остварује напредак у савладавању програма предмета иу потпуности, самосталноиспуњавања захтеве који су утврђени на основном и већи део на средњем нивоу посебних стандарда постигнућа, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену добар (3);	- Писане провере Ученици дају самопроцену оцене	Бодовање: 40-54%-2 55-69%-3 70-84%-4 85-100%-5	Након сваке теме
			- Групни рад (посматрање наставника, излагање група, процена осталих ученика)	Сарадња у групи (сви чланови су укључени, сви имају задато забележено у свескама...) Степен знања свих чланова групе Квалитативно и квантитативно процењивање резултата рада група (пано, табела...)	По потреби
		ученик који остварује минималан напредак у савладавању програма предмета и испуњавања уз помоћ наставника захтеве који су утврђени у већем делу основног нивоа постигнућа, односно захтеве	- Рад у пару (посматрање наставника, излагање парова, процена осталих ученика)	Прва три пара која ураде добијају +5	По потреби

		који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа и, добија оцену довољан (2);			
Ангажовање ученика у настави.	одговоран однос према раду, постављеним задацима, и исказано интересовање и мотивацију за учење и напредовање. активно учествовање у настави, сарадњу са другима	веома висок степен ангажовања ученика (5)	Вођење евиденције од стране наставника о:	-Све што је рађено на часу налази се у свескамаи уредно је написано -Учесталост јављања и активност по месецима -Учествује, помаже другима, израђује самостално или у сарадњи са другима -Број и квалитет добровољног учешћа у разним наставним и ваннаставним активностима (такмичења, израда паноа, кратко предавање, вођење квиза, израда асоцијација...) -Спреман је да помогне другима -Иницијатива и квалитет продукта	-Пресек стања по тромесечјима
		висок степен ангажовања ученика (4)	-Јављању на часовима (учесталост и активност по месецима)		
		уз ангажовање ученика (3)	-Успешности у групном раду, раду у пару (ангажовање, продукти)		
		ангажовање ученика (2)	-Учешћу на такмичењима -Посета културно-историјским институцијамаи догађајима (позориште) -Несебичном пружању помоћи другим ученицима -Израда паноа, различитих врста излагања -Сумативно оцењивање: на крају првог и трећег класификационог периода, на крају првог полугодиштаи на крају школске године		

ОБЛАСТ / ТЕМА	СТАНДАРДИ		
	Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1. ЧИТАЊЕ И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ	CJ.1.1.1. изражајно чита текст CJ.1.1.2.разуме краћи текст који чита у себи и наглас CJ.1.1.3.разликује у краћем тексту битно од небитног CJ.1.1.4.изводи закључак заснован на једноставнијем тексту CJ.1.1.5. служи се садржајем да би пронашао текст	CJ.2.1.1. чита „с оловком у руци“ ради учења и извршавања одређених задатака CJ.2.1.2.проналази и издваја битнои небитно у краћем тексту CJ:2.1.3. препознаје основне облике изражавања (дијалог, монолог, наратија, дескрипција)	CJ.3.1.1.самостално изводи закључке засноване на краћем тексту CJ.3.1.2. препознаје и повезује садржаје из различитих текстова (према теми, времену радње и сл.) CJ.3.1.3. уочава и именује у тексту основне облике изражавања
2. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ	CJ.1.2.1. користи оба писма (ћирилицу и латиницу) CJ.1.2.2.саставља разумљиву и граматички исправну реченицу CJ.1.2.3. препричава текст на основу тражених елемената CJ.1.2.4. познаје елементе писма и вести CJ.1.2.5.примењује правописну норму у једноставним примерима	CJ.2.2.1.самостално препричава тескт држећи се елемента фабуле CJ.2.2.2. саставља вест и приватно писмо према задтим елементима CJ.2.2.3. примењује правописну норму у већини случајева	CJ.3.2.1. самостално саставља вести писмо CJ.3.2.2.доследно примењује правописну норму
3. ГРАМАТИКА И ЈЕЗИК	CJ.1.3.1.препознаје категорију променљивости речи CJ.1.3.2. препознаје службу речи у реченици CJ.1.3.3. правилно употребљава падеже у реченици CJ.1.3.4. правилно употребљава глаголске облике у реченици и разликује основна глагол. времена (прошло, садашње, будуће) CJ.1.3.5. уочава непознате речи у тексту и тражи њихово појашњење	CJ.2.3.1. препознаје све врсте речи (променљиве и непроменљиве) CJ.2.3.2. познаје и одређује падеже у реченици или краћем тексту CJ.2.3.3. уочава реченичне члановеу школским (типичним) примерима CJ.2.3.4. познаје основне глаголске облике (инфинитив, радни глагол. придев, презент, перфекат, футур) CJ.2.3.5. користи речник за	CJ.3.3.1.познаје и именује све врсте речи и подврсте именица, придева, бројева и именичких заменица CJ.3.3.2. познаје и именује граматичке категорије именских речи и глагола CJ.3.3.3. повезује падеж, основно значење и службу CJ.3.3.4. самостално одређује реченичне чланове у типичним примерима

		објашњења непознатих речи	CJ.3.3.5. самостално уочава и именује глагол. облике у реченици или краћем тексту CJ.3.3.6. одређује значење непознатих речи на основу њиховог контекста
4. КЊИЖЕВНОСТ	CJ.1.4.1. повезује наслове прочитаних књиж. дела са именима аутора и ликом из дела CJ.1.4.2. разликује усмену и ауторску књижевност CJ.1.4.3. препознаје лирску и епску народну поезију CJ.1.4.4. препознаје епски десетерац CJ.1.4.5. уочава особеност песничког језика (сликовитост песничког израза) и упознаје појам стилске фигуре	CJ.2.4.1. уочава основне елементе књиж. дела (тему, ликове, место, време) CJ.2.4.2. препознаје основне стил. фигуре (епитет, ономатопеју, поређење, персонификацију) CJ.2.4.3. препознаје књижевни род CJ.2.4.4. препознаје основне врсте риме и строфе	CJ.3.4.1. наводи наслов дела, аутора, род и врсту на основу карактеристичних одломака, ликова и мотива CJ.3.4.2. проналази и именује једноставније стилске фигуре (еипитет, поређење, персонификацију, ономатопеју) CJ.3.4.3. познаје и уочава врсту риме

ПРОЈЕКТНА НАСТАВА

Садржај програма	Број часова	Активности ученика	Активности наставника	Начин и поступци остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
Грчки митови (време реализације друго полугодиште)	36	Предлажу задатке, деле се у групе, организују поделу посла унутар групе, организују истраживачки део посла, прикупљају и обрађују податке, праве паное, презентације, анкете и чек листе, презентују радове, процењују рад групе, проценјују рад других група.	Предлаже тему, координира рад група, осигурава поштовање временских оквира, усмерава рад ученика, саветује, проверава тачност, процењује успешност рада групе, прати и оцењује активности ученика.	1. дијалогска 2. демонстративна 3. илустративна	Усвајање градива у већем обиму Боље разумевање градива Повезивање теоријских знања са практичним искуствима Примена стечених знања у решавању свакодневних ситуација Повезивање градива различитих предмета у решавању постављених задатака Неговање тимског духа и сарадње

НЕКИ ОД ПРЕПОРУЧЕНИХ НАЧИНА ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА УЧЕНИЦИМА КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ОБРАЗОВНА ПОДРШКА

- просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. Размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих...)
- што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима
- размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи
- коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја
- и све друго што ће се применити у складу са конкретним случајем

ДОДАТНА НАСТАВА

Садржаји програма	Активности ученика	Активности наставника	Циљеви и задаци садржаја програма
Књижевност	- прати наставникове инструкције; -користи препоручену литературу; -испуњава и реализује истраживачке задатке; -повезује различите изворе знања и изводи закључке;	- подстиче и усмерава рад ученика; - даје потребна објашњења; - упућује на доступну литературу; - осмишљава истраживачке задатке; - прати реализацију и даје коментар; - одговара на питања;	Ученик: -проширује знања стечена у оквиру редовне наставе; -самостално истражује, закључује и аргументовано излаже своје мишљење; -даје коментар на свој рад и на радове других ученика; -овладава појмовима из књижевности и књижевнотеоријским појмовима;
Језик	-поставља питања; -прати инструкције од стране наставника; - решава тестове са примерима из ових области; - уочава у тексту тражене граматичке моделе; - самостално проналази примере у задатом тексту;	-подстиче и усмерава рад ученика; -појашњава и додатно објашњава граматичку грађу; -проналази адекватне примере за анализу; -осмишљава и креира задатке за самостално вежбање; -подстиче ученике на самостално креирање примера;	-познаје појам деκлинације; -познаје и разликује падеже; -разликује променљиве врсте речи; -разликује службу и значење падежа; -прецизно именује врсте предиката; -разликује просте глаголске облике; -доследно примењује правописну норму у вези са врстама речи, глаголским облицима;
Језичка култура	-решава понуђене задатке; -поставља питања; -прати инструкције наставника.	-подстиче и усмерава рад ученика; -проналази примере у тексту за језичку анализу; - саставља и осмишљава примере за вежбање; - даје појашњења и образлаже ученичке радове.	-разликује приватно и службено писмо; -саставља електронско писмо; -уме да искаже своје мишљење; -уме да објасни речи истог или сличног значења -препознаје сувишне речи.

ДОПУНСКА НАСТАВА

Садржаји програма	Активности ученика	Активности наставника	Циљеви и задаци садржаја програма
Књижевност	-прати смернице које добија од стране наставника; -поставља питања; -решава захтеве задатка уз помоћ наставника; -усваја основне појмове из епике, лирике и драме; -усваја основне књижевне термине и појмове;	-прати рад ученика; -подстиче и мотивише ученике; -појашњава ученицима захтеве задатака;	Ученик: -разликује књижевни род на основу датог примера; -уочава тему, основне мотиве, фабулу, песничке слике, главне ликове; -препознаје дескрипцију, нарацију, монолог, дијалог; -усваја основне књижевнотеоријске појмове (врсте строфе, стиха, риме и стилске фигуре);
Језик	- прати наставаникова појашњења; - поставља питања; - прати захтеве задатака; -решава задатке;	- проналази једноставније примере за вежбу; -подстиче и охрабрује ученика у раду и напредовању; - прати рад и напредовање ученика;	-разликује личне и неличне глаголске облике; -разликује променљиве врсте речи; -уочава промену реч у једноставним примерима; -препознаје реченичне чланове; -разликује главне и зависне реченичне чланове; -препознаје основна значења падежа; -одређује време вршења радње; -примењује правописну норму у једноставнијим примерима;
Језичка култура	- поставља питања; - решава задатке; -прати инструкције наставника.	-појашњава захтеве задатака; - проналази пригодне краће текстове за рад и вежбу; - прати и подстиче рад и напредовање ученика.	- препознаје приватно и службено писмо; -уочава речи истог или сличног значења; -тумачи и описује краћи текст; -допуњује текст различитим облицима променљивих речи; - проналази сувишне речи у краћем тексту.

СЕКЦИЈЕ

РЕЦИТАТОРСКА СЕКЦИЈА

Садржаји програма	Активности ученика	Активности наставника	Циљеви и задаци садржаја програма
Вежбе мимике, темпа и гестикулације	-прати смернице које добија од стране наставника; -поставља питања; -решава захтеве вежбе уз помоћ наставника; -усваја основне појмове: мимика, темпо, гестикулација;	-прати рад ученика; -подстиче и мотивише ученике; -појашњава ученицима вежбе мимике, темпа и гестикулације;	Ученик: -уочава основе рецитаторског стваралаштва; -разликује мимику и гестикулацију; -уочава и примењује различит темпо изговора при рецитовању ; -развија стваралачке способности;
Избор, анализа и подела задужења за приредбу поводом Дана школе	- прати наставаникова појашњења; - поставља питања; - прати захтеве задужења; -бира и анализира своја задужења;	-подстиче и охрабрује ученика у радуи напредовању; - подстиче ученика на лепо, течно и креативно изражавање (рецитовање);	-уочава основе изражајног казивања стихова; -развија способност за концентрацију и јавне наступе; - учествује на приредби поводом Дана школе; -примењује изражајност у казивању стихова;
Такмичење рецитатора	- поставља питања; - обавља сценске задатке; -прати инструкције наставника.	-подстиче и охрабрује ученика у радуи напредовању; - подстиче ученике на лепо, течно и креативно изражавање (рецитовање); -охрабрује ученике пред такмичење (јавни наступ).	-учествује на такмичењу рецитатора; -уочава лепоту изражајног рецитовања стихова; -развија способност за концентрацију и јавне наступе; -стиче способност лепог, течног и креативног изражавања.

ЛИТЕРАРНА СЕКЦИЈА

Садржаји програма	Активности ученика	Активности наставника	Циљеви и задаци садржаја програма
Писање литерарних радова на задату тему поводом Дана школе	-прати смернице које добија од стране наставника; -поставља питања; -чита и представља своје радове; -усваја основне литерарне појмове;	-прати рад ученика; -подстиче и мотивише ученике; -прати литерарне конкурсе; -појашњава ученицима захтеве конкурса; -прикупља материјал за школске приредбе;	Ученик: -разликује књижевни род на основу датог примера; -уочава тему, основне мотиве, фабулу, песничке слике, главне ликове; -препознаје дескрипцију, наравију, монолог, дијалог; -учествује на конкурсима и школским приредбама; -усваја основне књижевнотеоријске појмове (врсте строфе, стиха, риме и стилске фигуре);
Техничко и сугестивно описивање	-прати наставникова појашњења; -поставља питања; -прати захтеве задатака; -решава задатке;	-подстиче ученика на лепо, изражајној креативно писање; -подстиче и охрабрује ученика у раду и напредовању; -прати рад и напредовање ученика;	-разликује техничко и сугестивно описивање; -уочава објективно описивање; -препознаје субјективно описивање; -препознаје основне елементе техничког и сугестивног описивања;
Истраживање локалног говора	-поставља питања; -решава добијене задатке; -прати инструкције наставника.	-појашњава захтеве задатака; -проналази пригодне краће текстове за рад и вежбу; -прати и подстиче рад и напредовање ученика.	-уочава карактеристике локалног говора; -тумачи и описује локални говор; -допуњује текст изразима локалног говора; -развија креативност и богати речник; -проналази изразе локалног говора у краћем тексту.

ДРАМСКА СЕКЦИЈА

Садржаји програма	Активности ученика	Активности наставника	Циљеви и задаци садржаја програма
Припрема за Дан школе	- прати смернице које добија од стране наставника; - поставља питања; - решава захтеве задатка уз помоћ наставника; - усваја основне елементе драме; - бира и анализира своја задужења;	- прати рад ученика; - подстиче и мотивише ученика; - појашњава ученицима захтеве задужења; - подстиче и охрабрује ученике предјавни наступ;	Ученик: - разликује појаве, сцене и чинове; - уочава тему, основне мотиве, фабулу, тексту; - препознаје дескрипцију, наратију, мо - учествује на приредби поводом просл
Припрема за прославу Савиндана	- прати наставаникова појашњења; - поставља питања; - прати захтеве задужења; - бира улогу у представи;	- прати рад ученика; - подстиче и мотивише ученика; - појашњава ученицима захтеве задужења; - подстиче и охрабрује ученике предјавни наступ;	- развија стваралачке способности; - развија машту и креативно размишљање; - стиче способност за јавне наступе; - стиче способност опажања, размишљања, изражавања; - учествује на приредби поводом про
Позориште – школа живота	- поставља питања; - решава задатке; - прати инструкције наставника.	- појашњава захтеве задатака; - проналази пригодне краће драмске текстове за вежбу; - прати и подстиче рад и напредовање ученика.	- упознаје културу драмског стварала - уочава лепоту позоришне уметности; - уочава емоционално сазревање; - развија критичке способности; - развија интересовања за истражива

**СРПСКИ КАО НЕМАТЕРЊИ
ПРОГРАМ Б**

**ЗА УЧЕНИКЕ ЧИЈИ МАТЕРЊИ ЈЕЗИК ПРИПАДА СЛОВЕНСКИМ ЈЕЗИЦИМА И
КОЈИ ЖИВЕ У ВИШЕНАЦИОНАЛНИМ СРЕДИНАМА
(средњи–напредни ниво стандарда)**

Циљ Циљ учења *српског као нематерњег језика* јесте оспособљавање ученика да води усмену и писану комуникацију са говорницима српског као матерњег језика ради каснијег пуног укључивања у живот заједнице и остваривања грађанских права и дужности, као и упознавање српске културне баштине и развијање интеркултуралности као темељне вредности демократског друштва.

Разред Пети
Годишњи 108 часова
фонд часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:		
– разуме и користи предвиђени лексички фонд; – разуме и користи граматичке конструкције усвајане у претходним разредима и проширује их новим језичким садржајима; – саставља реченице са одредбама за средство и друштво; – примењује правила конгруенције атрибута с именицом у типичним моделима; – искаже особине појма и начин вршења радње у	ЈЕЗИК	Употребљава 100–150 нових речи и исказа; Граматички садржаји из претходних разреда (понављање и увежбавање на познатој и новој лексици); Наглашени и ненаглашени облици личних заменица у функцији правог објекта (у акузативу) и неправог објекта (у дативу); Слагање атрибута са именицом у роду, броју и падежу; Прилошке одредбе за место исказане генитивом именица и личних заменица с предлозима <i>испред, иза, изнад, испод, поред</i>; Именице у инструменталу за исказивање средства и друштва; Прилошка одредба за узрок исказана генитивом с предлогом <i>због</i>; Компаратив и суперлатив придева и прилога; Творба именица којима се

различитом степену;		
---------------------	--	--

		означавају називи спортиста; Присвојни придеви изведени суфиксима <i>-ов/ев, -ин</i> (у номинативу); Творба прилога од придева;
– савладане (већ усвојене) садржаје из књижевности повезује са новим књижевноуметничким текстовима и користи их у њиховом тумачењу; – искаже сопствени доживљај књижевног дела; – одреди тему, главни мотив и ликове; – преприча (уз помоћ наставника и постављених питања) фабулу кратког наративног текста; – препозна сличне мотиве у књижевним делима на матерњем језику; – драматизује (уз помоћ наставника) одломак прозног текста у кратким дијалозима; – препозна и именује осећања лирског јунака;	КЊИЖЕВНОСТ	Народна обичајна песма по избору Мирослав Антић: „Шашава песма” Игор Коларов: „Аги и Ема”, роман (одломак) Бранислав Нушић: „Хајдуци” (одломци) Душан Радовић: „Капетан Џон Пиплфокс” (одломци) Бранислав Нушић: „Српски језик” („Аутобиографија”) Шаљива народна прича по избору (адаптирано) Јованка Јоргачевић: „Ценовник” Душан Радовић: „Тужна песма” Зоран Поповић: „Музика” Никола Тесла: „Моји изуми” (одломак) Гвидо Тартаља: „Како корњаче уче” Недељко Попадић: „Једва чекам јули” Избор из часописа за децу По слободном избору (у складу са интересовањима ученика), наставник бира још два текста која нису на овој листи. Наставник бира 10 текстова за обраду.
– разуме смисао текста изговореног споријим темпом о особама, стварима и активностима које су део свакодневног живота; – преприча (са сажимањем или без сажимања) догађај из свог живота, обрађен наративни или краћи информативни текст; – учествује у кратком	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	I. Лично представљање: основне информације о себи – датум рођења (свој и блиских особа) II. Породица и људи у окружењу: занимања чланова породице и људи у окружењу III. Живот у кући: покућство (постељина, посуђе, кућни апарати); двориште; башта; активности у кући; радни дан; празници IV. Храна и пиће:

дијалогу о темама које су предвиђене		(омиљена) храна и пиће; зачини; врсте меса; припремање хране V. Одећа и обућа: опис одеће и обуће; одржавање
---	--	--

наставним програмом, поштујући основна начела вођења разговора; образлаже у кратким цртама неку своју идеју, предлог и сл.; пренесе кратке информације добијене од других лица; — чита наглас са застајкивањем краћи текст писан ћирилицом или латиницом; — састави краћи наративни и информативни текст; — напише честитку, позив и обавештење; — попуни једноставан образац са основним подацима о себи.		одеће и обуће VI. Здравље: здравствено стање; болести и лечење VII. образовање: нови школски предмети; школски намештај; школски прибор; школски излети, екскурзије VIII. Природа: временске прилике; називи континената и земаља у окружењу IX. Спорт и игре: омиљени спортови и спортисти X. Куповина: место куповине; плаћање XI. Насеља, саобраћај и јавни објекти: оријентација у простору; начин кретања; делови града; аутобуска и железничка станица XII. Време: прецизно исказивање времена (сати и минути); исказивање датума XIII. Комуникативни модели: давање и тражење информација; молба; жеља; захтев; допадање/недопадање; позивање; прихватање/неприхватање позива
Обавезна су два писмена задатка у току школске године (у другом и у четвртном класификационом периоду).		

Кључни појмови садржаја: српски као нематерњи језик, слушање, разумевање, говор, читање, писање

Predmet likovna kultura za 5. razred za period 2024-2028. Godine

Delovodni broj- 01-357/24

Napomena: Sve moguće korekcije programa nastave i učenja likovnih umetnosti pratiće se i evidentirati kroz mesečne planove i dnevne pripreme ili na neki drugi odgovarajući način u skladu sa prirodom korekcije.

Program je razvijen u skladu sa odredbama članova 60 i 61 ZOSOV (88/2017) i člana 26/a Zakona o osnovnom obrazovanju u obrazovanju15/2018-77, 18/2018-1, 3/2019-83, 3/2020-3,6/2020-94, 17/2021-1, 17/2021-1, 17/2021-1, 17/2021-1, 17/2021-1, 17/2021-1, 17/2021-1, 17/2021-1, 17/2021-2021-1, 18/2018-1, 3/2019-83, 3/2020-3,6/2020-94, 17/2021-1, 17/2021-1, 17/2021-1, 17/2021-1, 17/2021-1, 17/2021-1, 18/2018-1, 3/2019-83, 3/2020-3,6/2020-94, 17/2021-1, 17/2021-1, 17/2021-1, 18/2018-1, 3/2019-83, 3/2020-3,6/2020-94, 17/2021-1, 17/2021-1, 17/2021-2021

Ciljevi osnovnog obrazovanja i vaspitanja

ZOSOV

Članak 21.

Glavni ciljevi osnovnog obrazovanja i vaspitanja su:

- 1) Obezbeđivanje dobrobiti i podrška ukupnom razvoju učenika;
- 2) Obezbeđivanje podržavajućeg i bezbednog okruženja za sveukupni razvoj učenika, razvoj nenasilnog ponašanja i uspostavljanje nulte tolerancije za nasilje;
- 3) Sveobuhvatno uključivanje učenika u obrazovni sistem;
- 4) Razvoj i praktikovanje zdravog načina života, svest o važnosti sopstvenog zdravlja i bezbednosti, potreba za negovanjem i razvojem fizičkih sposobnosti;
- 5) Razvijanje svesti o značaju održivog razvoja, zaštite i očuvanja prirode i životne sredine i etike životne sredine, zaštite i dobrobiti životinja;
- 6) Kontinuirano poboljšanje kvaliteta procesa i ishoda obrazovanja zasnovanog na dokazanim naučnim saznanjima i obrazovnoj praksi;
- 7) Razvijanje kompetencija za suočavanje i aktivno učešće u promenljivom modernom društvu;
- 8) potpuni intelektualni, emocionalni, socijalni, moralni i fizički razvoj svakog učenika, u skladu sa njegovim godinama, razvojnim potrebama i interesima;
- 9) Razvijanje ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje i međunastavne kompetencije u skladu s razvojem moderne nauke i tehnologije;
- 10) razvoj samosvesti, kreativnih sposobnosti, kritičkog mišljenja, motivacije za učenje, sposobnosti za timski rad, sposobnosti samovrednovanja, samoinicijative i izražavanja sopstvenog mišljenja;

- 11) Omogućavanje donošenja valjanih odluka o izboru daljeg obrazovanja i zanimanja, vlastitom razvoju i budućem životu;
- 12) Razvijanje osećaja solidarnosti, razumevanja i konstruktivne saradnje sa drugima i negovanje drugarstva i prijateljstva;
- 13) razvoj pozitivnih ljudskih vrijednosti;
- 14) Razvijanje kompetencija za razumevanje i poštovanje prava deteta, ljudskih prava, građanskih sloboda i sposobnosti da živi u demokratski organizovanom i pravednom društvu;
- 15) Razvoj i poštovanje rasne, nacionalne, kulturne, jezičke, verske, rodne, polne i starosne jednakosti, tolerancije i poštovanja različitosti;
- 16) Razvijanje ličnog i nacionalnog identiteta, razvijanje svesti i osećaja pripadnosti Republici Srbiji, poštovanje i negovanje srpskog jezika i maternjeg jezika, tradicije i kulture srpskog naroda i nacionalnih manjina, razvijanje interkulturalnosti, poštovanje i očuvanje nacionalne i svetske kulturne baštine;
- 17) povećanje efikasnosti korišćenja svih resursa obrazovanja, završetka obrazovanja i vaspitanja u predviđenom periodu uz minimalno produženje trajanja i smanjen nastavak;
- 18) Povećanje efikasnosti obrazovanja i unapređenje obrazovnog nivoa stanovništva Republike Srbije kao države zasnovane na znanju.

CILJEVI KURSA

Cilj nastave i učenja umjetnosti je da se učenik, razvijajući kreativno razmišljanje i estetske kriterije kroz praktičan rad, osposobljava za komunikaciju i rješavanje problema te da kroz praktičan rad izgradi pozitivan odnos prema umjetničkom nasljeđu i kulturnom nasljeđu. Cilj nastave umjetnosti je da kroz praktičan rad doprinese razvoju kreativnog mišljenja i estetskih kriterija, Izgradnja pozitivnog odnosa prema kulturi i umetnosti i omogućavanje studentima da aktivno učestvuju u kulturnom životu društvenog okruženja.

SPECIFIČNI CILJEVI

- Povezivanje i razlikovanje dvodimenzionalnih i trodimenzionalnih oblika.
- Razvoj i poboljšanje kriterijuma za umetnička i likovna dela fenomena u životu.
- Poboljšanje znanja o boji i kreativnoj upotrebi boja u umetničkom izražavanju, ali i u različite životne situacije (npr. oblačenje, uljepšavanje prostora, ...).
- Razvijanje sposobnosti usklađivanja umetničkog rada sa zvukom, pokretom, književnošću Izraz i pozorišna lutkarstvo.
- Prepoznavanje i razlikovanje umjetničkih tehnika i materijala.
- Obuka za stvaranje umjetničkog djela primjenom različitih umjetničkih tehnika i Materijale.
- Razvijanje sposobnosti i veština za učešće u projektovanju i projektovanju prostora u u školi, kod kuće i u životnoj sredini.

Ishodi predmeta	Standarde	Kompetencije Opšti međunasavni plan Kompetencije	Naziv teme / sadržaj	Osnovni koncepti sadržaja	Načini i procedure realizacije programa (didaktička i metodološka nastava)	Metod verifikacije rezultata
-----------------	-----------	--	----------------------	---------------------------	--	------------------------------

- Opišite linije koje vidi u prirodi, okolini i umetničkim delima. - Uporedite utisak da različite vrste linija ostavljaju na njemu/njoj; - gradi linije različitih vrijednosti kombiniranjem materijala, ugla i pritiska pribora/materijala; - koristiti odabrani sadržaj kao poticaj za stvaranje originalnih crteža; - Raspravlja, u grupi, o tome kako je naučio o izražajnim svojstvima linija i gdje se to znanje primjenjuje; - crta sa različitim priborom i materijalima koji izražavaju ideje, maštu, utiske i pamćenje opaženih; - izražava svoje mišljenje o tome kako je razvoj civilizacije uticao na razvoj umetnosti;	Osnovni nivo LC .1.1.1 razlikuje i koristi (u svom radu) Osnovni mediji, materijali i tehnike (Crtanje, slikanje, treba mi >ee) vizuelno Umjetnost LK. 1.1.3 Opisuje sopstveno delo i dela drugih (npr. ostavlja utisak) LC .1 .3.3 zna mjesta i izvore gdje se može Proširite svoje znanje o vizuelnim vještinama. umjetnosti (npr. muzej, galerija, studio, umjetnička radionica...) Srednji nivo LC .2.1.2. objašnjava sopstveni rad i dela drugih (npr. određuje sadržaj, temu, karakteristike tehnike. ..) 2.2.1 Odabir odgovarajućeg sadržaja za Ideja ili koncept. Napredni nivo LC .3 .1 .2 . odaberite odgovarajuća sredstva I oni će moći da maksimalno iskoriste svoje ideje, i moći će to da urade na najbolji mogući način. LC .3 .2 .4 . elementima, principima i sadržaju u sopstvenom radu i u delima drugih. LK.3.2.2. obavlja rad sa specifičnom namerom, koristeći osnovne vizuelne elemente i principe za postizanje određenog efekta LK.3.3.3. koristi druga mjesta i izvore kako bi proširio svoje znanje o umjetnosti	cjeloživotno učenje, rad s podacima i informacijama, digitalna kompetencija, rješavanje problema, vještine suradnje, vještine za život u demokratskom društvu, briga za zdravlje, ekološke kompetencije, Estetska kompetentnost, preduzetničke kompetencije	LINIJ (10o+8p+2ea=20) <u>Osnovni sadržaji</u> • Direktno crtanje linija sa različitim materijalima za crtanje, na Različite podloge i kolaži Svojstva i vrste linija - Linije u prirodi - Linija kao sredstvo stvaranja različitih umjetničkih svojstava površina Linija kao rub trodimenzionalnog tijela -Linija <u>Moderni</u> alati za crtanje – digitalna bijela ploča i olovka, 3D olovka, aplikativni programi za crtanje... Amaterski crtež, dečiji crtež, šematski crtež, tehnički crtež, naučne ilustracije... profesije u kojima je potrebna vještina crtanja u slobodnoj formi;	Crtanje, vizuelni elementi, materijali i tehnike, vizuelno, galerija, muzej... - verbalno - tekstualno (kroz razgovor i diskusiju, definisanje koncepta linije i njenih karakteristika- svojstava i tipova); - ilustrativno - korelacija sa prirodom i izgledom linije u prirodi; - podsticanje posmatranja različitih tipova i karaktera linija u prirodi; - praktična - demonstrativna procedura (crtanje linija različitim umjetničkim tehnikama na različitim materijalima - meke olovke na različitim podlogama, tempera, kolaž); - primjena igre kao metode učenja i pristupa zadatku; - definisanje ilustracijom i demonstracijom linije kao granice 3D oblika u tehnici vajanja; - kreiranje zadataka; - ohrabrenje, lekturisanje (saveti koje nastavnik daje u toku praktičnog rada, pitanja koja navode učenika da razmišlja i razvija ideje); - uvođenje i primena savremenih tehnologija u nastavi (3D olovka, aplikativni programi za crtanje, virtuelna poseta pećini Lasco, na primer); - kooperativno učenje; - korelacija sa nastavom informatike i računarstva (crtanje i slikanje na računaru); - Odnos prema kulturi muzike; - korelacija sa matematikom, biologijom i istorijom; - Estetska analiza (izražavanje stavova, ideja, mišljenja i vrijednosti na pozitivan i argumentativan način, tumačenje i Shvatanje umetničkog	<i>Formativna, procjena, usmeni odgovori studenata, praktičan rad Samovrednovanje i evaluacija na kraju mjeseca i tokom pojedinačnih časova, portfelj studenata</i>
---	--	--	--	--	--

- upoređuje oblike iz prirode, okoline i umetničkih dela u skladu sa datim uslovima; - gradi apstraktne i/ili fantastične forme koristeći odabrani sadržaj kao poticaj za kreativni rad; - Boji realistične oblike u prostoru, nezavisno miješajući boje kako bi se dobio željeni ton; - oblici prepoznatljivih trodimenzionalnih oblika s odabranim materijalom i procesom; - preoblikuje objekat koji se reciklira, dajući mu novu upotrebnu vrednost; - kombinira ritam, linije i oblike stvarajući originalni ukras za određenu namjenu; - Objasnite zašto je dizajn važan i ko dizajnira određene proizvode. - A on je taj koji uči znanje i znanje iz Knjige. - izražava svoje mišljenje o tome zašto je umjetničko naslijeđe važno;	Osnovni nivo LC .1.1.1 razlikuje i koristi (u svom radu) Osnovni mediji, materijali i tehnike (Crtanje, slikanje, treba mi >ee) vizuelno art LK.1.1.2. Odlomci Dvodimenzionalni i trodimenzionalni LC radovi. 1.1.3 Opisuje sopstveno delo i dela drugih (npr. ostavlja utisak) LC .1 .3.3 zna mjesta i izvore gdje se može Proširite svoje znanje o vizuelnim veštinama. umjetnosti (npr. muzej, galerija, studio, umjetnička radionica...) Srednji nivo LC .2.1.2. objašnjava sopstveni rad i dela drugih (npr. određuje sadržaj, temu, karakteristike tehnike. ..) 2.2.1 Odabir odgovarajućeg sadržaja za Ideja ili koncept. Napredni nivo LC .3 .1 .2 . odaberite odgovarajuća sredstva I oni će moći da maksimalno iskoriste svoje ideje, i moći će to da urade na najbolji mogući način. LC .3 .2 .4 . elementima, principima i sadržaju u sopstvenom radu i u delima drugih. LK.3.2.2. obavlja rad sa specifičnom namerom, koristeći osnovne vizuelne elemente i principe za postizanje određenog efekta LK.3.3.3. koristi druga mjesta i izvore kako bi proširio svoje znanje o umjetnosti	cjeloživotno učenje, komunikacija, rad s podacima i informacijama, digitalna kompetencija, rješavanje problema, vještine suradnje, vještine za život u demokratskom društvu, briga za zdravlje, ekološke kompetencije, Estetska kompetentnost, preduzetničke kompetencije	OBLIK (14o+4v+2ea=20) <u>Osnovni sadržaji</u> - Priroda i njeni oblici - Svojstva - karakteristike oblika - Luminoobjekti Vrste oblika: Osnovne površine i trodimenzionalni oblici - Veličina i veličina međusobni odnosi - Grupni oblici u avionu ili prošireni <u>prostor</u> <u>sadržaja</u> Artistic heritage – the heritage of ethno culture. Značajni rimski spomenici na teritoriji Srbije.	Dvodimenzionalna i trodimenzionalna, ravna, prostorna, dodirna, preklapajuća - Verbalno-tekstualno - kroz objašnjenje, konverzaciju i diskusiju - Definisanje koncepta oblika i njegovih karakteristika (svojstva i tipovi, 2D i 3D oblici, veličine oblika i međusobni odnosi, grupiranja, planovi, realna i imaginarna funkcija oblika...); - ilustracije - kroz konkretne primere iz ljudskog okruženja, istorije umetnosti i korelacije sa drugim predmetima (za svaku nastavnu jedinicu); - praktički - demonstrativno - korištenjem raznih prvih individualnih osnovnih, a zatim kombiniranih umjetničkih materijala i tehnika (crtež, slikarstvo, vajarstvo, grafika, kolaž...); - kreiranje zadataka; - ohrabrenje, ispravka; - estetska analiza zajedno sa studentima (art. radovi i studentski radovi) i evaluacija; - korelacija sa istorijom, biologijom, matematikom; - verbalni ilustrativni poticaj kroz zajedničku definiciju pojma svjetleći predmeti i kolaž - primjena u keramici kao vitraž, ambijentalna rješenja i zidne dekoracije, kao fasade, ilustracije... - LED tehnologija u savremenoj umetnosti, oblikovanje prostora svetlošću; - korelacija sa primerima iz istorije umetnosti (arhitektura, ilustracija), književnosti, pozorišta (pozornica), muzike; - Virtuelna poseta muzeju. - demonstracija i primjena novih materijala (razne prozirne folije u boji, projektori slajdova, transparentni i neprozirni papiri); - stvaranje zadataka, - revizija, lektura, estetska analiza i evaluacija dečijih radova; - verbalno ilustrativne metode sa objašnjenjem, est. Analiza i diskusija zajedno sa studentima da definiše dizajn kao granu likovne umetnosti i njenu utilitarnu i estetsku funkciju; - povezana sa svakodnevnim	<i>Formativna, procjena, usmeni odgovori studenata, praktičan rad Samovrednovanje i evaluacija na kraju mjeseca i tokom pojedinačnih časova, portfelj studenata</i>
--	---	--	--	--	--

- opisati ritam koji opaža u prirodi, okolini i umjetničkim djelima; - Uporedite utisak da različite vrste ritma ostavljaju na njega/nju; - Raspravlja, u grupi, kako je naučio o vizuelnom ritmu i gde se to znanje može primeniti; - gradi pravilni, nepravilni i slobodni vizuelni ritam, spontano ili sa određenom namerom; - koristiti, u saradnji sa drugima, odabrani sadržaj kao podsticaj za stvaranje originalnog vizuelnog ritma; - samostalno improvizovani pribor od odabranog materijala; - izražava svoje mišljenje o tome zašto ljudi stvaraju umjetnost;	Osnovni nivo LC .1.1.1 razlikuje i koristi (u svom radu) Osnovni mediji, materijali i tehnike (Crtanje, slikanje, treba mi >ee) vizuelno Umjetnost LK. 1.1.3 Opisuje sopstveno delo i dela drugih (npr. ostavlja utisak) LC .1 .3.3 zna mesta i izvore gdje se može Proširite svoje znanje o vizuelnim veštinama. umjetnosti (npr. muzej, galerija, studio, umjetnička radionica...) Srednji nivo LC .2.1.2. objašnjava sopstveni rad i dela drugih (npr. određuje sadržaj, temu, karakteristike tehnike. ..) Napredni nivo LC .3 .1 .2 . odaberite odgovarajuća sredstva I oni će moći da maksimalno iskoriste svoje ideje, i moći će to da urade na najbolji mogući način. LC .3 .2 .4 . elementima, principima i sadržaju u sopstvenom radu i u delima drugih.	cjeloživotno učenje, komunikacija, rad s podacima i informacijama, digitalna kompetencija, rješavanje problema, vještine suradnje, vještine za život u demokratskom društvu, briga za zdravlje, ekološke kompetencije, Estetska kompetentnost, preduzetničke kompetencije	RITAM (7o+9v+2ea=18) <u>Osnovni sadržaji</u> - Ritam u strukturama prirodnih i veštačkih materijala: linije, oblici i boje - Slobodan i spontan ritam linija, boja, oblika, Mrlju - Svojstva ornamenta - Slobodno ritmično komponovanje <u>Prošireni sadržaj</u> Umetničko nasleđe - značaj praiistorijskog nasleđa u Srbiji i svetu.	Ponavljanje, redovna, spontana, apstraktna, shema, primijenjena umjetnost, kulturno naslijeđe	-verbalno - tekstualno (kroz razgovor i diskusiju koja definiše koncept ritma; - ilustrativna korelacija s prirodom (ritam u prirodi, smjena dana i obdaništa, promjena godišnjih doba, padavine, valovi); - podsticanje percepcije različitih vrsta ritmova u strukturi oblika i teksturi prirodnih i veštačkih oblika; - praktična - demonstrativna procedura (stvaranje zadataka u kojima se naglašava ponavljanje linija, boja, oblika kako bi se postigla dinamičnost ili red); - povezanost sa muzikom, plesom i književnošću; - kreiranje zadataka; - ohrabrenje, ispravka; - Poznavanje rada nastavnika/studenta; - evaluacija, organizacija resornih izložbi, učenje iz razlika i procena sopstvenog napretka;	<i>Formativna, procjena, usmeni odgovori studenata, praktičan rad Samovrednovanje i evaluacija na kraju mjeseca i tokom pojedinačnih časova, portfelj studenata</i>
---	--	--	--	--	--	--

- upoređivanje različitih načina komunikacije od praistorije do danas; - Kreira uvjerljivu poruku primjenom znanja o ritmu, liniji, obliku i materijalu. - izražava istu poruku kroz pisanu, verbalnu, neverbalnu i vizuelnu komunikaciju; - interpretira jednostavne vizuelne informacije; • Objasnite zašto je kulturno nasleđe veoma bitno.	Osnovni nivo LC .1.1.1 razlikuje i koristi (u svom radu) Osnovni mediji, materijali i tehnike (Crtanje, slikanje, treba mi >ee) vizuelno Umjetnost LK. 1.1.3 Opisuje sopstveno delo i dela drugih (npr. ostavlja utisak) LC .1 .3.3 zna mjesta i izvore gdje se može Proširite svoje znanje o vizuelnim veštinama. umjetnosti (npr. muzej, galerija, studio, umjetnička radionica...) Srednji nivo LC .2.1.2. objašnjava sopstveni rad i dela drugih (npr. određuje sadržaj, temu, karakteristike tehnike. ..) 2.2.1 Odabir odgovarajućeg sadržaja za Ideja ili koncept. Napredni nivo LC .3 .1 .2 . odaberite odgovarajuća sredstva I oni će moći da maksimalno iskoriste svoje ideje, i moći će to da urade na najbolji mogući način. LC .3 .2 .4 . elementima, principima i sadržaju u sopstvenom radu i u delima drugih. LK.3.2.2. obavlja rad sa specifičnom namerom, koristeći osnovne vizuelne elemente i principe za postizanje određenog efekta LK.3.3.3. koristi druga mjesta i izvore kako bi proširio svoje znanje o umjetnosti	Kompetentnost za cjeloživotno učenje, digitalnu kompetenciju, rešavanje problema, veštine saradnje, veštine za život u demokratskom društvu, briga za zdravlje, ekološke kompetencije, Estetska kompetentnost, preduzetničke kompetencije	VIZUELNA KOMUNIKACIJA (5o + 7v + 2ea = 14) <u>Osnovni sadržaji</u> - Vizuelna komunikacija • Oblikovanje i preoblikovanje upotrebljivih objekata <u>Prošireni sadržaj</u> Umjetničko naslijeđe – važnost naslijeđa za turizam i za poznavanje vlastitog porijekla.	Signal, znak, simbol, vizuelna komunikacija, dizajn, primenjena umetnost	- verbalni - ilustrativni stimulansi kroz razgovor sa studentima koji definišu i šire znanja iz oblasti vizuelne komunikacije (forme, načine, ulogu, sredstva i važnost); - korelacija sa svakodnevnim životom, književnošću, dramskim umetnostima - fotografijom, filmom, televizijom, videom; - Kreiranje zadataka, uvođenje i primena savremenih tehnologija u nastavi; - primjena igre kao metode učenja i pristupa zadatku, neverbalna komunikacija - čitanje informacija; izraz lica i karakterističan položaj tijela; kooperativno učenje; - revizija, lektura, estetska analiza i evaluacija dečijih radova; - projektovanje i preoblikovanje predmeta upotrebe, diskusija o značaju umetnosti za održivi razvoj; • kreiranje zadataka; - Podsticanje studenata i lektura, davanje predloga, sugestija, povratnih informacija o radu; - estetska analiza (izražavanje stavova, ideja, mišljenja i vrijednosti na pozitivan i argumentativan način, tumačenje i razumijevanje umjetničkog djela/studentskog rada); - evaluacija, organizacija resornih izložbi, učenje iz razlika i procena sopstvenog napretka;	<i>Formativna, procjena, usmeni odgovori studenata, praktičan rad Samovrednovanje i evaluacija na kraju mjeseca i tokom pojedinačnih časova, portfelj studenata</i>
--	---	--	--	---	---	--

Neki od preporučenih načina prilagođavanja programa nastave i učenja studentima kojima je potrebna dodatna obrazovna podrška:

- prostorno, sadržajno i metodichno prilagođavanje nastavnog plana i programa (npr. raspored sedenja, izbor materijala za učenje i praksu, prilagođavanje zadataka, metoda i vrsta protsene,)
- što više individualizacije nastave, posebno sa studentima kojima je potrebna dodatna obrazovna podrška i nadarenim studentima
- Razmena iskustava i saradnja sa članovima Saveta i stručnim saradnicima u školi...
- Korišćenje vršnjačke podrške i pomoći u savladavanju programskog sadržaja
- I sve drugo što će se primijeniti u skladu sa konkretnim slučajem

PLAN PROCJENE					
Smjernice za formativnu i sumativnu ocjenu studenata					
Šta pratimo		Kriteriji procjene	Procedura	Instrumenti procjene	Vrijeme
Stepen ostvarenja ciljeva i propisanih, tj.	Ocenjuju se: vještine umetničkog izražavanja i razumevanja, primena i evaluacija naučenih procedura i procedura; Rad sa različitim vrstama	Student koji ostvari veoma značajan napredak u savladavanju predmetnog programa i potpuno samostalno ispunjava zahteve utvrđene na primarnom i srednjem nivou, kao i većinu zahteva sa naprednog nivoa posebnih standarda postignuća, odnosno zahteve utvrđene individualnim obrazovnim planom i prilagođenim standardima postignuća, dobija ocenu izvrsnu (5);	- Formativna procjena: bilježenje studentskih aktivnosti u razredu u knjizi učiteljskih zapisa	Broj pojavljivanja: Za izveštavanje + Prijavi se više puta + + Dati potpun, potpun odgovor na teška pitanja + 5 Ko ne zna odgovor -	Svakodnevno snimanje tokom cele godine
		Učenik koji ostvari značajan napredak u savladavanju predmetnog programa i u potpunosti, samostalno, ispunjava uslove utvrđene u osnovnim i srednjim školama.	Komisija studenata i nastavnika	Učestalost izveštavanja u periodu od mesec dana	Pregled stanja u prvoj polovini godine
			- Usmeno odgovaranje.	Sveobuhvatnost odgovora Horizontalno i vertikalno povezivanje materijala Nezavisnost u odgovoru	Na osnovu potrebe i želje učenika

umjetničko izražavanje;	srednji nivo, kao i deo zahteva sa naprednog nivoa posebnih standarda postignuća uz manju pomoć nastavnika, odnosno zahteve utvrđene individualnim obrazovnim planom i prilagođenim standardima postignuća, dobija ocenu veoma dobre (4);	- Hands-on operacija	Ocjena se utvrđuje estetskom analizom nastavnika i učenika zajedno, često uz učešće drugih učenika u razredu. Delo koje u potpunosti ispunjava estetske kriterijume u skladu sa umetničkim zadacima (stepen 5) Uglavnom zadovoljavajuće i možete vidjeti uloženi trud (ocjena 4) Djelomično zadovoljavajuće – ispod praga sposobnosti učenika (ocjena 3) Mali napor (stepen 2) Nema napora uopšte (stepen 1)	Po završetku nastavne jedinice
		- Bilježnica iz Fine Arts	Kompletan sadržaj nastavnih jedinica sa vizuelnim oblikovanjem sadržaja (razred 5) Kompletan sadržaj nastavnih jedinica bez vizuelnog oblikovanja sadržaja (stepen 4) Beležnice sa nepotpunim sadržajem se ne uzimaju u obzir	Na kraju školske godine, na zahtjev učenika (opciono)
	Učenik koji napreduje u savladavanju predmetnog programa i u potpunosti, samostalno ispunjava zahteve utvrđene na primarnom nivou i većinu srednjeg nivoa posebnih standarda postignuća, odnosno zahteve utvrđene individualnim obrazovnim planom i prilagođenim standardima postignuća, dobija ocenu dobra (3);	Aktivnosti vezane za posete kulturnim dešavanjima	Usmeni izveštaj o poseti galeriji, muzeju, pozorištu ili drugom kulturnom događaju, podržan dokazima (kratak izveštaj u beležnici, katalogu, fotografijama...), sa smislenom prezentacijom, donosi studentu 15 poena. 30 bodova je ocjena 5	Tokom školske godine (u zavisnosti od aktivnosti učenika)
	Učenik koji ostvaruje minimalan napredak u savladavanju predmetnog programa i ispunjava, uz pomoć nastavnika, zahtjeve koji su uspostavljeni u većini osnovne škole.	- Grupni rad (posmatranje nastavnika, prezentacija grupe, procena drugih učenika)	Saradnja u grupi (Svi članovi su uključeni) Nivo znanja svih članova grupe Kvalitativna i kvantitativna evaluacija rezultata rada grupe	Ako je potrebno

		nivo postignuća, odnosno zahtjevi utvrđeni individualnim planom obrazovanja i prilagođenim standardima postignuća, ocijenjeni su dovoljnim (2);		
Angažovanje učenika u učionici	Odgovoran odnos prema radu, postavljenim zadacima i izraženom interesovanju i motivaciji za učenje i napredak. Aktivno učešće u obrazovanju, saradnja sa drugima	Visok nivo angažovanja učenika (5)	Vođenje evidencije od strane nastavnika na:	- Sve što je urađeno na uredno je napisano
		Angažovanje studenata (4)	Izveštavanje u satima (učestalost i aktivnost po mesecu)	Učestalost pojavljivanja
		Saradnja sa studentima (3)	Uspeh u grupnom radu, rad u parovima (angažovanje, proizvodi)	Učestvuje, pomaže drugima ili u saradnji sa drugima
		Angažovanje studenata (2)	Učestvovaću na takmičenjima Poseta kulturnim i istorijskim institucijama i događajima. Nesebično pomaganje drugim učenicima Izrada bilborda, PPT, različite vrste prezentacija	- Broj i kvalitet dobrih nastavnih i vannastavnih (konkursi, izrada bilborda, kvizovi, stvaranje udruženja) Spreman je da pomogne Inicijativa i kvalitet projekata

Naziv predmeta:	STRANI JEZIK
Cilj	Cilj učenja stranog jezika je da se učenik usvajanjem funkcionalnih znanja o jezičkom sistemu i kulturi i razvijanjem strategija učenja stranog jezika osposobi za osnovnu pismenu i usmenu komunikaciju i stekne pozitivan odnos prema drugim jezicima i kulturama, kao i prema sopstvenom jeziku i kulturnom nasleđu.
Razred	Peti
Godišnji fond časova	72 časa

ENGLESKI JEZIK

ISHODI	OBLAST / TEMA	SADRŽAJI
Po završetku razreda učenik će biti u stanju da u usmenoj i pisanoj komunikaciji:	Komunikativne funkcije	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama
– razume kraće tekstove koji se odnose na pozdravljanje, predstavljanje i traženje / davanje informacija lične prirode;		Slušanje i čitanje kraćih, jednostavnijih tekstova koji se odnose na date komunikativne situacije (dijalozi, narativni tekstovi, formulari i sl.); reagovanje na usmeni ili pisani impuls sagovornika (nastavnika, vršnjaka i sl.) i iniciranje komunikacije; usmeno i pisano davanje informacija o sebi i traženje i davanje informacija o drugima (SMS, imejl, formulari, članske karte, opis fotografije i sl.).
– pozdravi i otpozdravi, predstavi sebe i drugog koristeći jednostavna jezička sredstva;	Pozdravljanje i predstavljanje sebe i drugih i traženje / davanje osnovnih informacija o sebi i drugima u širem društvenom kontekstu	Sadržaji
– postavi i odgovori na jednostavnija pitanja lične prirode;		<i>Hello. Hi. I'm Maria. What's your name? I'm / My name is... Tony is 11. How old are you? I live in (town, city, village). Where do you live? I live at number 46 Black Street. My best friend lives next door. What's your address? What's your phone number? Have you got/Do you have an email address? These are my parents. Their names are ... I can't play tennis, but I can do karate. Can you play the guitar? My birthday is on the 21st of May. When is your birthday? This is Miss May. She's my teacher. This is Mr Crisp. He's my tennis coach.</i>
– u nekoliko vezanih iskaza saopšti informacije o sebi i drugima;		<i>The Present Simple Tense</i> za izražavanje stalnih radnji .

– razume jednostavniji opis
osoba, biljaka, životinja,
predmeta, pojava ili mesta;

– uporedi i opiše
karakteristike živih bića,
predmeta, pojava i mesta,
koristeći jednostavnija jezička
sredstva;

**Opisivanje
karakteristika živih
bića, predmeta,
pojava i mesta**

Have got/Have za izražavanje posedovanja.

Lične zamenice u funkciji subjekta – *I, you ...*

Prisvojni pridevi – *my, your...*

Pokazne zamenice – *this/these, that/those*

Pitanja sa

Who/What/Where/When/How(old)...

Osnovni brojevi (1-1000).

Predlozi za izražavanje mesta – *in, at...*

Predlozi za izražavanje vremena – *in, on, at...*

Upotreba neodređenog člana sa imenicama u
jdnini.

Izostavljanje člana ispred naziva sportova.

Upotreba određenog člana uz nazive muzičkih
instrumenata.

(Inter)kulturni sadržaji: ustaljena pravila učtivosti;
titule uz prezimena osoba (*Mr, Miss, Mrs, Ms, Sir*);
imena i nadimci; način pisanja adrese.

Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama

Slušanje i čitanje jednostavnijih opisa živih bića,
predmeta, pojava i mesta i njihovog poređenja;
usmeno i pisano opisivanje / poređenje živih
bića, predmeta, pojava i mesta; izrada i
prezentacija projekata (postera, stripova, PPT-a,
kratkih audio / video zapisa, radio emisija i
slično).

Sadržaji

*Who's the boy with short fair hair and a black jacket?
What's Maria wearing? She's wearing a nice white T-
shirt and dark blue jeans. My brother is clever, but lazy.
My best friend is kind and fiendly. There is / isn't a
cinema / hospital in my town. There are two big
bookshops in my town. What's this / that over there?
It's a sports centre. How far is it? Zebras are white wild*

animals with black and white stripes. A cheetah is a fast, dangerous animal. How deep is the Adriatic Sea/the Pacific Ocean? How long is the Danube/the Thames River? Layla is prettier than Susan. Who's the best student in your class? This car is more expensive than that one. London is larger than Belgrade. About eight million people live there. Belgrade is much smaller, but...

The Present Simple Tense i The Present Continuous Tense za izražavanje radnji i stanja u sadašnjosti

Glagoli *have got, to be* za davanje opisa

Pitanja sa *Who/What/Where/When/Which/How (old, far, deep, long...)*

Egzistencijalno *There is / are...*

Upotreba određenog člana sa imenicama koje označavaju lica i predmete koji su poznati sagovorniku, kao i uz imena reka, mora i okeana.

Upotreba/izostavljanje određenog člana uz imena gradova i država.

Poređenje prideva (pravilno i nepravilno poređenje).

(Inter)kulturni sadržaji: geografske karakteristike Velike Britanije; biljni i životinjski svet.

Jezičke aktivnosti

u komunikativnim situacijama

Slušanje i čitanje jednostavnijih tekstova koji sadrže predloge;

usmeno i pisano pregovaranje i dogovaranje oko predloga i učešća u zajedničkoj aktivnosti; pisanje pozivnice za proslavu / žurku ili imejla / SMS-a kojim se ugovara zajednička aktivnost; prihvatanje /odbijanje predloga, usmeno ili pisano, uz poštovanje osnovnih normi učtivosti i davanje odgovarajućeg opravdanja / izgovora.

Sadržaji

I think we can go out this afternoon. Why not? Let's do

– razume jednostavnije predloge i odgovori na njih;

– uputi jednostavan predlog;

– pruži odgovarajući izgovor ili odgovarajuće opravdanje;

Poziv i reagovanje na poziv za učešće u zajedničkoj aktivnosti

it. Sorry. I can't. I must do my homework. Sorry, I think that's boring. Let's do something else. How about going to the cinema? Great. What time? See you then.

Let's make pancakes. That's a good idea. What shall we do? Let's play Monopoly. Why don't we meet at the sports centre? What time? Half past two. Fine. I'll see you at the sports centre at half past two.

Would you like to come to my birthday party on Sunday? I'm sorry, but I can't make it. I'd love to, thanks.

Imperativ

How about + glagolska imenica

Why don't we + infinitivna osnova glagola

Would you like + infinitiv glagola

Modalni glagoli za izražavanje predloga –
can/could/shall

Glagol *will* za izražavanje odluka

(Inter)kulturni sadržaji: prikladno pozivanje i
prihvatanje/odbijanje poziva.

Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama

Slušanje i čitanje jednostavnijih iskaza kojima se traži /nudi pomoć, usluga, obaveštenje ili se izražava želja, izvinjenje, zahvalnost; usmeno i pisano traženje i davanje obaveštenja, upućivanje molbe za pomoć / uslugu i reagovanje na nju, izražavanje želja, izvinjenja i zahvalnosti.

**Izražavanje molbi,
zahteva, obaveštenja, Sadržaji
izvinjenja, i
zahvalnosti**

Can I help you? It's OK, I can do it. May I ask a question? Sure. What do you want? Do you want an orange? Yes, please. No, thank you. Can you pass me an orange, please? Of course, here you are. Thank you very much / so much. I want an apple. Can I have this one? Anything else? Can I borrow your pen? Sorry, you can't. I want to go home. Can we buy lemonade there? No, we can't. Oh no. I'm sorry. When does the movie start? It starts at 8.

– razume i jednostavne molbe
i zahteve i reaguje na njih;

– uputi jednostavne molbe i
zahteve;

– zatraži i pruži kratko
obaveštenje;

– zahvali i izvini se na
jednostavan način;

– saopšti kratku poruku
(telefonski razgovor, dijalog
uživo, SMS, pismo, imejl)
kojom se zahvaljuje;

– razume i sledi jednostavnija uputstva u vezi s uobičajenim situacijama iz svakodnevnog života (pravila igre, recept za pripremanje nekog jela i sl.) sa vizuelnom podrškom bez nje;

Razumevanje i davanje uputstava

– da jednostavna uputstva (npr. može da opiše kako se nešto koristi / pravi, napiše recept i sl.);

– razume čestitku i odgovori na nju;

– uputi prigodnu čestitku;

– razume i, primenjujući jednostavnija jezička sredstva, opiše način proslave rođendana, praznika i važnih događaja;

Opisivanje i čestitanje praznika, rođendana i značajnih događaja, čestitanje na uspehu i izražavanje žaljenja

Modalni glagoli za izražavanje molbe i zahteva – *can/could/may*.

(Inter)kulturni sadržaji: pravila učtive komunikacije.

Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama

Slušanje i čitanje tekstova koji sadrže jednostavnija uputstva (npr. za kompjutersku ili običnu igru, upotrebu aparata, recept za pravljenje jela i sl.) sa vizuelnom podrškom i bez nje; usmeno i pisano davanje uputstava.

Sadržaji

Drag (the word) and drop it in the correct place. Throw the dice. Move your token... Press the button and wait. Insert the coin in the slot. Peel the onions and chop them. Put the saucepan on the stove.

Imperativ

Lične zamenice u funkciji objekta – *me, her, him...*

(Inter)kulturni sadržaji: tradicionalne / omiljene vrste jela.

Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama

Slušanje i čitanje jednostavnijih tekstova u kojima se opisuju i čestitaju praznici, rođendani i značajni događaji; opisivanje praznika, rođendana i značajnih događaja; reagovanje na upućenu čestitku u usmenom i pisanom obliku; upućivanje prigodnih čestitki u usmenom i pisanom obliku; izrada i prezentacija projekata u vezi sa proslavom praznika, rođendana i značajnih događaja.

Sadržaji

Children in Britain usually have their birthday parties at home. Everybody sings Happy Birthday! In Britain, people open their presents on Christmas Day. On Easter Sunday children often hunt for eggs. Happy Valentine's Day! Same to you! Roses are red, violets are blue, my heart is full of love for you. In my country we celebrate a lot of different festivals, but my favourite is... Good luck!

Congratulations! Well done! Lucky you! I'm so happy for you! I'm sorry to hear that/about that! It's a pity!

The Present Simple Tense za izražavanje uobičajenih radnji.

Izostavljanje člana ispred naziva praznika.

Izostavljanje člana ispred imenica upotrebljenih u opštem smislu.

(Inter)kulturni sadržaji: značajni praznici i događaji i način obeležavanja / proslave; čestitanje.

Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama

Slušanje i čitanje opisa i razmenjivanje iskaza u vezi sa stalnim, uobičajenim i trenutnim događajima / aktivnostima i sposobnostima; usmeno i pisano opisivanje stalnih, uobičajenih i trenutnih događaja / aktivnosti i sposobnosti (razgovor uživo ili putem telefona, razglednica, SMS poruka, imejl i sl.).

Sadržaji

I live in a flat on the first floor. What do you usually do on Sundays? Do you live in a house or in a flat? My sister doesn't go to school. What time do you go to bed / does she get up? He never tidies his room. I can clean my dad's car. When do Americans celebrate Halloween? When does winter start? Where do penguins live? What are you doing at the moment? I'm feeding my cat. We're going on a school trip today. They're having dinner now. I normally go to school by bus, but today I'm going on foot. I'm doing my homework. I always do it after dinner. I can speak three languages, but now I'm speaking English. I am good at maths.

The Present Simple Tense za izražavanje uobičajenih i stalnih radnji

The Present Continuous Tense za izražavanje trenutnih i privremenih radnji

Modalni glagol *can* za izražavanje sposobnosti

– razume jednostavnije tekstove u kojima se opisuju stalne, uobičajene i trenutne radnje i sposobnosti;

– razmeni informacije koje se odnose na datu komunikativnu situaciju; **Opisivanje događaja i sposobnosti u sadašnjosti**

– opiše stalne, uobičajene i trenutne događaje / aktivnosti i sposobnosti koristeći nekoliko vezanih iskaza;

– razume kraće tekstove u kojima se opisuju događaji i sposobnosti u prošlosti;

– razmeni informacije u vezi sa događajima i sposobnostima u prošlosti;

– opiše u nekoliko kraćih, vezanih iskaza događaj u prošlosti;

– opiše neki istorijski događaj, istorijsku ličnost i sl.;

– razume želje planove i

Opisivanje događaja i sposobnosti u prošlosti

Iskazivanje želja, planova i namera

Prilozi za učestalost – *usually, often...*

Predlozi za izražavanje pravca kretanja – *to, from...*

Predlozi za opisivanje načina kretanja – *by (car), on (foot)...*

(Inter)kulturni sadržaji: porodični život; život u školi – nastavne i vannastavne aktivnosti; raspusti i putovanja.

Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama

Slušanje i čitanje opisa i usmeno i pisano razmenjivanje iskaza u vezi sa događajima / aktivnostima i sposobnostima u prošlosti;

usmeno i pisano opisivanje događaja / aktivnosti i sposobnosti u prošlosti; izrada i prezentacija

projekata o istorijskim događajima, ličnostima i sl.

Sadržaji

Where were you at eight o'clock last Saturday? I was at home. What was on TV last night? What time was it on? I watched / didn't watch TV last night. I played volleyball on Monday. What did you do? We went to Paris in July. We travelled by plane. Where did you spend

your summer holiday? How did you travel? I lost my passport yesterday. Did you have a good time on holiday? Yes, we did. / No, we didn't. I could swim when I was five. I couldn't ski last year.

The Past Simple Tense pravilnih i najčešćih nepravilnih glagola

Modalni glagol *could* za izražavanje sposobnosti u prošlosti

(Inter)kulturni sadržaji: istorijski događaji, epohalna otkrića; važnije ličnosti iz prošlosti (istorijska ličnost, pisac,

Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama

namere i reaguje na njih;

– razmeni jednostavne iskaze u vezi sa svojim i tuđim željama, planovima i namerama;

– saopšti šta on/ ona ili neko drugi želi, planira, namerava;

– razume i reaguje na svakodnevne izraze u vezi sa neposrednim i konkretnim potrebama, osetima i osećanjima;

– izrazi, osnovne potrebe, osećanja jednostavnijim jezičkim sredstvima;

Iskazivanje potreba, oseta i osećanja

Slušanje i čitanje kraćih tekstova u vezi sa željama, planovima i namerama; usmeno i pisano dogovaranje o željama, planovima i namerama (telefonski razgovor, razgovor uživo, SMS, imejl i sl.).

Sadržaji

I would like/want to be a doctor when I grow up. He would like a new mobile phone/to go out with his friends. I'm going to do my homework in the afternoon. What are you going to do this afternoon? My parents are going to visit their friends this evening, so I'm going to play all my favourite computer games. Oh! Are you?

The Present Simple Tense (want)

Would like + imenica/infinitiv glagola.

Going to za izražavanje budućih planova.

Upotreba neodređenog člana uz nazive zanimanja.

(Inter)kulturni sadržaji: svakodnevni život i razonoda; porodični odnosi.

Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama

Slušanje i čitanje iskaza u vezi sa potrebama, osetima i osećanjima; usmeno i pisano dogovaranje u vezi sa zadovoljavanjem potreba;

predlaganje rešenja u vezi sa osetima i potrebama; usmeno i pisano iskazivanje, svojih osećanja i reagovanje na tuđa.

Sadržaji

I'm hot / cold / hungry / thirsty... Take off / Put on your coat. Why don't you take a sandwich / a glass of water? Do you want some juice/biscuits too? Yes, please. Would you like some fruit? I'm tired. What shall we do? Why don't we stop and take some rest? How about going home? I'm happy to see you. I'm glad / sorry to hear that. Oh dear! It's a pity!

The Present Simple Tense (be, want)

Imperativ

– razume jednostavnija pitanja i odgovori na njih;

– razume obaveštenja o prostoru i veličinama;

– opiše specifičnije prostorne odnose i veličine jednostavnim, vezanim iskazima;

Iskazivanje prostornih odnosa i veličina

Why don't we /you + infinitivna osnova glagola

How about + glagolska imenica

Would like + imenica/infinitiv glagola

(Inter)kulturni sadržaji: mimika i gestikulacija; upotreba emotikona.

Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama

Slušanje i čitanje kraćih tekstova u vezi sa specifičnijim prostornim odnosima i veličinama; usmeno i pisano razmenjivanje informacija u vezi sa prostornim odnosima i veličinama; usmeno i pisano opisivanje prostornih odnosa i veličina.

Sadržaji

Which room is it in? Where's the library?

It's on the left / right. Is the sofa by the door? What's next to/ near the table? Where are the (books)? They're on the top / bottom shelf. It's in front of / behind the wardrobe. Where do you do your homework? Where is she? She's at the supermarket / in / at the park... The bakery is between the school and the supermarket. How wide / long / deep is the river? It's 45 metres wide / 2 kilometres long. An elephant is bigger than a hippo. The Blue whale is the biggest animal in the world. What is the largest room in your house / flat? The room above / below. My town is in the north-east of Serbia.

Predlozi za izražavanje položaja i prostornih odnosa – *in front of, behind, between, opposite...*

Pitanja sa *What/Where/Which/How (far, deep, long...)*

Poređenje prideva (pravilno i nepravilno poređenje).

Upotreba određenog člana sa superlativom prideva.

(Inter)kulturni sadržaji: javni prostor; tipičan izgled školskog i stambenog prostora; lokalne merne jedinice (inč, stopa...); priroda.

– razume, traži i daje
jednostavnija obaveštenja o
hronološkom vremenu i
meteorološkim prilikama u
širem komunikativnom
kontekstu;

– opiše dnevni / nedeljni
raspored aktivnosti;

– opiše meteorološke prilike i
klimatske uslove u svojoj
zemlji i jednoj od zemalja
ciljne kulture jednostavnim
jezičkim sredstvima;

**Iskazivanje vremena
(hronološkog i
meteorološkog)**

Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama

Slušanje i čitanje jednostavnijih tekstova u vezi
sa hronološkim vremenom, meteorološkim
prilikama i klimatskim uslovima;

usmeno i pisano traženje i davanje informacija o
vremenu dešavanja neke aktivnosti,
meteorološkim prilikama i klimatskim uslovima
u širem komunikativnom kontekstu; izrada i
prezentacija projekata (npr. o časovnim zonama,
upoređivanje klimatskih uslova u svojoj zemlji sa
klimatskim uslovima jedne od zemalja ciljne
kulture i sl.).

Sadržaji

*What time is it? It's five o'clock. It is half past six. It's
(a) quarter to/past seven. It's ten past/to eleven. When
do your lessons start? At (a) quarter to nine. When do
you have your dance classes? On Monday and
Wednesday. I was born in January/on the first of
January/ January the first.. ...on Christmas/Easter
Day... Columbus discovered America in 1492 / in the
15th century. What is the weather like? It's cold/
sunny... The wind is blowing. What was the weather
like yesterday? It was foggy /cloudy/windy... It didn't
rain, it snowed. It is usually warm in spring/hot in
summer/freezing in winter. It's wetter in the west than
in the east. It is much drier in Australia than in Serbia.*

The Present Simple Tense za izražavanje utvrđenih
programa, planova i rasporeda (red vožnje, TV/
bioskopski program i sl.) i uobičajenih radnji.

The Present Continuous Tense za izražavanje
trenutnih i privremenih radnji

The Past Simple Tense

Predlozi za izražavanje vremena – *in, on, at, to,
past, after...*

Pitanja sa *When, What (time/day)...*

Redni brojevi do 100.

(Inter)kulturni sadržaji: klimatski uslovi u Velikoj
Britaniji; razlika u časovnoj zoni (Beograd –

– razume i reaguje na jednostavnije zabrane, svoje i tuđe obaveze;

– razmeni jednostavnije informacije koje se odnose na zabrane i pravila ponašanja u školi i na javnom mestu (u prevoznom sredstvu, sportskom centru, bioskopu, zoološkom vrtu i sl.) kao i na svoje i tuđe obaveze;

– predstavi pravila ponašanja, zabrane i listu svojih i tuđih obaveza koristeći odgovarajuća jezička sredstva;

– razume i formuliše jednostavnije izraze koji se odnose na posedovanje i pripadnost;

– pita i kaže šta neko ima / nema i čije je nešto;

Izricanje dozvola, zabrana, pravila ponašanja i obaveza

Izražavanje pripadanja i posedovanja

London).

Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama

Slušanje i čitanje iskaza u vezi sa zabranama, pravilima ponašanja i obavezama; postavljanje pitanja u vezi sa zabranama, pravilima ponašanja i obavezama i odgovaranje na njih; usmeno i pisano saopštavanje zabrana, pravila ponašanja i obaveza (npr. kreiranje postera sa pravilima ponašanja, spiska obaveza i sl.).

Sadržaji

Remember to bring your membership card. You can't sit here, the seat isn't free. Can you use your phone in class? No, we can't. You mustn't use your phone in class. You must write in ink. Do you have to wear uniforms at school? They have to/don't have to wear uniforms at school. I must study today. I have to feed our dog every morning. I must/ have to go now.

Modalni glagoli za izražavanje dozvole, zabrane, pravila ponašanja i obaveze – *can/can't, must/mustn't*

(Not) *Have to* za izražavanje obaveze i odsustva obaveze

(Inter)kulturni sadržaji: ponašanje na javnim mestima; značenje znakova i simbola.

Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama

Slušanje i čitanje jednostavnijih tekstova s iskazima u kojima se govori šta neko ima/nema ili čije je nešto; postavljanje pitanja u vezi sa datom komunikativnom situacijom i odgovaranje na njih.

Is this your dog? No, it's Steve's dog. Whose house is this? It's Jane and Sally's house. They're Jane's and Sally's bags. These are the children's toys. That's my parents' car. This is my blanket. This blanket is mine. This isn't your card. It's hers. I've got/I have a ruler. Have you got/Do you have a pen? Sally hasn't got /doesn't have an umbrella.

Sadržaji

Saksonski genitiv sa imenicom u jednini i

množini (pravilna i nepravilna množina) – *my friend's/friends'/ children's books*

Prisvojni pridevi *my, your...*

Prisvojne zamenice *mine, yours...*

Have got/Have za izražavanje posedovanja

Pitanja sa *Whose*

(Inter)kulturni sadržaji: porodica i prijatelji; odnos prema svojoj i tuđoj imovini.

Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama

Slušanje i čitanje jednostavnijih tekstova u vezi sa nečijim interesovanjima, hobijima i stvarima koje voli / ne voli, koje mu / joj se sviđaju / ne sviđaju;

razmena informacija o svojim i tuđim interesovanjima, hobijima, dopadanju i nedopadanju (telefonski razgovor, intervju, običan razgovor sa prijateljima u školi i sl.);

usmeno i pisano opisivanje interesovanja, dopadanja i nedopadanja (pisanje imejla o ličnim interesovanjima, hobijima, dopadanju i nedopadanju, liste stvari koje mu / joj se sviđaju / ne sviđaju i sl.); istraživačke projektne aktivnosti (npr. koliki broj učenika u odeljenju voli / ne voli plivanje, skijanje, tenis i sl.) grafičko prikazivanje i tumačenje rezultata.

Sadržaji

I'm interested in (swimming). What (sports) are you interested in? My hobby is (collecting bagdes). What's your hobby? I love swimming because I'm good at it. I don't like skiing. I'm bad at it. What do you like doing? Peter dosen't like football. Sally is crazy about dancing. My favourite sport is tennis. What's your favourite sport? What are your hobbies and interests? Fifteen out of thirty people like tennis – eight boys and seven girls.

Pridevsko-predloške fraze – *interested in, good/bad*

– razume i reaguje na jednostavnije iskaze koji se odnose na opisivanje interesovanja, hobija i izražavanje dopadanja i nedopadanja;

**Izražavanje
interesovanja,
dopadanja i
nedopadanja**

– opiše svoja i tuđa interesovanja i hobije i izrazi dopadanje i nedopadanje uz jednostavno obrazloženje;

– razume i formuliše
jednostavnije iskaze kojima se
traži mišljenje, izražava
slaganje/neslaganje;

**Izražavanje mišljenja
(slaganja i
neslaganja)**

– razume jednostavnije izraze
koji se odnose na količinu
nečega;

– pita i kaže koliko nečega
ima/ nema, koristeći
jednostavija jezička sredstva;

**Izražavanje količine,
brojeva i cena**

– na jednostavan način zatraži
artikle u prodavnici
jednostavnim izrazima za
količinu, naruči jelo i/ili piće u
restoranu i pita/kaže/ izračuna
koliko nešto košta;

– sastavi spisak za kupovinu –

at, crazy about...

Glagoli *like/love/hate* + glagolska imenica

Pitanja sa *What, Who, Why ...*

(Inter)kulturni sadržaji: interesovanja, hobiji,
zabava, razonoda, sport i rekreacija; umetnost
(književnost za mlade, strip, muzika, film).

Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama

Slušanje i čitanje jednostavnijih tekstova u vezi
sa traženjem mišljenja i izražavanjem
slaganja/neslaganja; usmeno i pisano traženje
mišljenja i izražavanje slaganja i neslaganja.

Sadržaji

*What do you think of / about...? How do you like it?
Please tell me about... Do you agree with (me)? I think
/ feel it's OK/Okay. You're right / wrong! That's true.
Exactly. That's not true. I'm not sure. I like / don't like it
because it's boring.*

The Present Simple Tense (think, like, agree...)

Pitanja sa *What, Why, How ...*

(Inter)kulturni sadržaji: poštovanje osnovnih normi
učtivosti u komunikaciji sa vršnjacima i
odraslima.

Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama

Slušanje i čitanje jednostavnijih tekstova koji
govore o količini nečega; postavljanje pitanja u
vezi s količinom i odgovaranje na njih, usmeno i
pisano; slušanje i čitanje tekstova na teme
porudžbine u restoranu, kupovine, igranje uloga
(u restoranu, u prodavnici, u kuhinji ...); pisanje
spiska za kupovinu; zapisivanje i računanje cena.

Sadržaji

*How many people are there in the park? There are two
men/women and three children in the park. How much
milk does he need? Is there any butter in the fridge?
No, there isn't any butter, but there's some margarine. I
haven't got any food for you. I've got some lemonade /
strawberries. There isn't much fruit in the bowl. There*

namirnice i količina namirnica
(dve vekne hleba, paket
testenine, tri konzerve
tunjevine i sl.)

– izrazi količinu u merama –
100 gr šećera, 300 gr brašna i
sl.

aren't many biscuits left in the cupboard. There are a lot of spoons and forks and some / six knives on the table. I need a hundred grams of sugar (100 g) / a bottle of (fizzy) water/2 kilos of potatoes. Can I have a sandwich and a glass of juice please? That's £7.80. Shopping list: a packet of butter, two loaves of bread, three pots of yoghurt, a bunch of bananas...

Osnovni brojevi do 1000.

Pravilna množina imenica.

Množina imenica koje se završavaju na -y, -
f/fe: *strawberries, shelves, knives...*

Množina imenica koje se završavaju na -o: *kilos, potatoes...*

Sinkretizam jednine i množine: *sheep, fish...*

Najčešći oblici nepravilne množine (*men, women, children, people, feet, teeth, mice....*)

Brojive i nebrojive imenice – pounds, money...

Determinatori – *some, any, no.*

Kvantifikatori – *much, many, a lot of.*

Pitanja sa *How much / many.*

(Inter)kulturni sadržaji: društveno okruženje;
lokalna merna jedinica za težinu (funta); valuta,
namirnice i proizvodi specifični za ciljnu kulturu.

Naziv predmeta:	STRANI JEZIK
Cilj	Cilj učenja stranog jezika je da se učenik usvajanjem funkcionalnih znanja o jezičkom sistemu i kulturi i razvijanjem strategija učenja stranog jezika osposobi za osnovnu pismenu i usmenu komunikaciju i stekne pozitivan odnos prema drugim jezicima i kulturama, kao i prema sopstvenom jeziku i kulturnom nasleđu.
Razred	Peti
Godišnji fond časova	72 časa

FRANCUSKI JEZIK

ISHODI		OBLAST / TEMA	SADRŽAJI
Po završetku razreda učenik će biti u stanju da u usmenoj i pisanoj komunikaciji: – razume kraće tekstove koji se odnose na pozdravljanje, predstavljanje i traženje / davanje informacija lične prirode; – pozdravi i otpozdravi, predstavi sebe i drugog koristeći jednostavna jezička sredstva; – postavi i odgovori na jednostavnija pitanja lične prirode; – u nekoliko vezanih iskaza saopšti informacije o sebi i drugima;		Komunikativne funkcije	Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama Slušanje i čitanje kraćih, jednostavnijih tekstova koji se odnose na date komunikativne situacije (dijalozi, narativni tekstovi, formulari i sl.); reagovanje na usmeni ili pisani impuls sagovornika (nastavnika, vršnjaka i sl.) i iniciranje komunikacije; usmeno i pisano davanje informacija o sebi i traženje i davanje informacija o drugima (SMS, imejl, formulari, članske karte, opis fotografije i sl.)
	Pozdravljanje i predstavljanje sebe i drugih i traženje / davanje osnovnih informacija o sebi i drugima u širem društvenom kontekstu	Sadržaji	<i>Salut! Bonjour ! Bonsoir ! Bonne nuit !</i> <i>Bonjour, Monsieur. Au revoir, Madame.</i> <i>A demain. A bientôt. A tout à l'heure. A plus tard. Je m'appelle Milica. Moi, c'est Marko. Tu t'appelles comment ?</i> <i>Comment t'appelles-tu ? J'habite à Kragujevac, en Serbie. Tu habites où ?</i>

– razume jednostavniji opis osoba, biljaka, životinja, predmeta, pojava ili mesta;

– uporedi i opiše karakteristike živih bića, predmeta, pojava i mesta, koristeći jednostavnija jezička sredstva;

**Opisivanje
karakteristika živih bića,
predmeta, pojava i
mesta**

C'est quoi, ton nom/ ton adresse ?

Comment allez-vous ? Comment vas-tu ?

Je vais bien, et vous/ et toi ? Ça va, et toi ? Qui est-ce ? Comment s'appelle-t-elle ? J'ai onze ans. Et toi, tu as quel âge ? Ça c'est mon frère. Tu connais ma cousine ? Non, je ne la connais pas.

(Inter)kulturni sadržaji: ustaljena pravila učtivosti; imena, prezimena i nadimci; adresa; formalno i neformalno predstavljanje; stepeni srodstva i rodbinski odnosi; numerisanje spratova.

Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama

Slušanje i čitanje jednostavnijih opisa živih bića, predmeta, pojava i mesta i njihovog poređenja; usmeno i pisano opisivanje / poređenje živih bića, predmeta, pojava i mesta; izrada i prezentacija projekata (postera, stripova, PPT-a, kratkih audio / video zapisa, radio emisija i slično).

Sadržaji

Ma meilleure amie s'appelle Ivana : elle est petite et blonde. Elle a les cheveux blonds et les yeux marron. Elle est sportive. Sylvie est plus grande que sa sœur. Nous sommes plus rapides que vous. Le chien de mon voisin est grand

et noir. C'est un chien calme et gentil.

J'ai un nouveau portable. C'est un appareil très moderne. C'est le modèle de la dernière génération. Paris est la plus grande ville de France. A Paris il y a beaucoup de monuments, célèbres dans le monde entier.

Opisni pridevi: rod, broj i mesto.

Poređenje prideva (*plus grand, meilleur*).

Prezentativi (*c'est /ce sont...*)

Prezent frekventnih glagola, računajući i

– razume jednostavnije predloge i odgovori na njih;

– uputi jednostavan predlog;

– pruži odgovarajući izgovor ili odgovarajuće opravdanje;

Poziv i reagovanje na poziv za učešće u zajedničkoj aktivnosti

– razume i jednostavne molbe i

Izražavanje molbi, zahteva, obaveštenja,

povratne.

(Inter)kulturni sadržaji: gradovi, sela, prirodna staništa; biljni i životinjski svet.

Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama

Slušanje i čitanje jednostavnijih tekstova koji sadrže predloge;

usmeno i pisano pregovaranje i dogovaranje oko predloga i učešća u zajedničkoj aktivnosti; pisanje pozivnice za proslavu / žurku ili imejla / SMS-a kojim se ugovara zajednička aktivnost; prihvatanje / odbijanje predloga, usmeno ili pisano, uz poštovanje osnovnih normi učtivosti i davanje odgovarajućeg opravdanja / izgovora.

Sadržaji

Tu aimerais aller au cinéma avec moi ? Viens chez moi après l'école. On joue ensemble dans la cour de récré ? Oui, c'est une bonne idée ! Oui, avec plaisir.

Désolée, je ne peux pas. Je suis occupée.

Je t'invite à ma boum. C'est samedi soir à 20 heures, chez moi.

Pitanje intonacijom.

Imperativ.

Negacija (*ne/ n'... pas*).

Zamenica *on*.

Prezentativi (*c'est /ce sont...*)

Prezent frekventnih nepravilnih glagola.

(Inter)kulturni sadržaji: prikladno pozivanje i prihvatanje/odbijanje poziva.

Jezičke aktivnosti u komunikativnim

zahteve i reaguje na njih; – uputi jednostavne molbe i zahteve; – zatraži i pruži kratko obaveštenje; – zahvali i izvini se na jednostavan način; – saopšti kratku poruku (telefonski razgovor, dijalog uživo, SMS, pismo, imejl) kojom se zahvaljuje;	izvinjenja, i zahvalnosti	situacijama Slušanje i čitanje jednostavnijih iskaza kojima se traži /nudi pomoć, usluga, obaveštenje ili se izražava želja, izvinjenje, zahvalnost; usmeno i pisano traženje i davanje obaveštenja, upućivanje molbe za pomoć / uslugu i reagovanje na nju, izražavanje želja, izvinjenja i zahvalnosti. Sadržaji <i>Tu peux m'aider, s'il te plaît ? On met la table ensemble ? Madame, est-ce que je peux aller aux toilettes ? Pourriez-vous me dire où se trouve... ? Tu viens voir un film chez moi ? Voilà. Merci pour ton invitation ! Je t'en prie. Oui, pourquoi pas ? Le concours aura lieu dimanche à 15 heures. Ne partez pas sans moi ! Est-ce que tu pourrais me prêter ton portable ? Tu veux me donner ton numéro de téléphone ?</i> Pitanje intonacijom. Negacija (<i>ne/ n'... pas</i>). Zamenica <i>on</i>. Futur prvi. Prezentativi (<i>voilà</i>) (Inter)kulturni sadržaji: pravila učtive komunikacije. Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama
– razume i sledi jednostavnija uputstva u vezi s uobičajenim situacijama iz svakodnevnog života (pravila igre, recept za pripremanje nekog jela i sl.) sa vizuelnom podrškom bez nje; – da jednostavna uputstva (npr. može da opiše kako se nešto koristi / pravi, napiše recept i sl.);	Razumevanje i davanje uputstava	Slušanje i čitanje tekstova koji sadrže jednostavnija uputstva (npr. za kompjutersku ili običnu igru, upotrebu aparata, recept za pravljenje jela i sl.) sa vizuelnom podrškom i bez nje; usmeno i pisano davanje uputstava. Sadržaji <i>Il faut faire attention. Appuyez sur le bouton. Composez le numéro 16 et attendez le signal sonore. Cliquez sur l'émoticône ! Lancez le</i>

- razume čestitku i odgovori na nju;
- uputi prigodnu čestitku;
- razume i, primenjujući jednostavnija jezička sredstva, opiše način proslave rođendana, praznika i važnih događaja;

Opisivanje i čestitanje praznika, rođendana i značajnih događaja, čestitanje na uspehu i izražavanje žaljenja

ballon et courez vite ! Comment ça marche ?

Coupez les pommes en morceaux. Il faut mettre du beurre.

Imperativ.

Partitivni član (*du / de la / de l' / des*).

Pitanja sa upitnim rečima (*comment*).

Osnovni brojevi do 100, stotine do 1000.

Konstrukcija *il faut* sa infinitivom.

(Inter)kulturni sadržaji: tradicionalne / omiljene vrste jela.

Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama

Slušanje i čitanje jednostavnijih tekstova u kojima se opisuju i čestitaju praznici, rođendani i značajni događaji; opisivanje praznika, rođendana i značajnih događaja; reagovanje na upućenu čestitku u usmenom i pisanom obliku; upućivanje prigodnih čestitki u usmenom i pisanom obliku; izrada i prezentacija projekata u vezi sa proslavom praznika, rođendana i značajnih događaja.

Sadržaji

Pour Noël on décore le sapin et on offre des cadeaux. Nous mangeons de la bûche et de la dinde aux marrons. On dit: Joyeux Noël ! Pour la fête du Nouvel An on fait des feux d'artifice dans toutes les villes de France. On dit: Bonne année ! Merci, à toi / à vous aussi ! A vous de même ! Dans mon pays on célèbre... Ma fête préférée est...

Bon anniversaire ! Félicitations ! Je suis contente pour toi !

Zamenica *on*.

Uzvične rečenice.

– razume jednostavnije tekstove u kojima se opisuju stalne, uobičajene i trenutne radnje i sposobnosti;

– razmeni informacije koje se odnose na datu komunikativnu situaciju;

– opiše stalne, uobičajene i trenutne događaje / aktivnosti i sposobnosti koristeći nekoliko vezanih iskaza;

Opisivanje događaja i sposobnosti u sadašnjosti

Prezent frekventnih glagola.

(Inter)kulturni sadržaji: značajni praznici i događaji i način obeležavanja / proslave; čestitanje.

Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama

Slušanje i čitanje opisa i razmenjivanje iskaza u vezi sa stalnim, uobičajenim i trenutnim događajima / aktivnostima i sposobnostima; usmeno i pisano opisivanje stalnih, uobičajenih i trenutnih događaja / aktivnosti i sposobnosti (razgovor uživo ili putem telefona, razglednica, SMS poruka, imejl i sl.).

Sadržaji

Tu habites dans un appartement ou dans une maison ? J'habite au premier étage, dans un petit appartement. Ma soeur ne va pas à l'école, elle a cinq ans. Qu'est-ce que tu fais le dimanche ? A quelle heure tu te lèves ? Elle ne fait jamais le ménage. J'aide mon grand-père à laver la voiture. Quand le Carnaval de Nice a-t-il lieu ? C'est moi qui donne à manger au chat. Ce matin, nous partons en vacances. Je fais mes devoirs maintenant, je ne peux pas sortir. Je prends toujours ma douche le soir. Je parle trois langues. Je suis bon/bonne en maths.

Predlozi.

Sažeti član (*au, du*).

Član ispred imena dana.

Negacija (*ne/ n'... pas*).

Pitanja sa upitnim rečima (*que, quel, quand*).

Redni brojevi do 20.

Prilozi za vreme (*maintenant, toujours*).

Prezent frekventnih glagola. **(Inter)kulturni sadržaji:** porodični život; život u školi –

– razume kraće tekstove u kojima se opisuju događaji i sposobnosti u prošlosti;

– razmeni informacije u vezi sa događajima i sposobnostima u prošlosti;

– opiše u nekoliko kraćih, vezanih iskaza događaj u prošlosti;

– opiše neki istorijski događaj, istorijsku ličnost i sl.;

Opisivanje događaja i sposobnosti u prošlosti

nastavne i vannastavne aktivnosti; raspusti i putovanja.

Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama

Slušanje i čitanje opisa i usmeno i pisano razmenjivanje iskaza u vezi sa događajima / aktivnostima i sposobnostima u prošlosti;

usmeno i pisano opisivanje događaja / aktivnosti i sposobnosti u prošlosti; izrada i prezentacija

projekata o istorijskim događajima, ličnostima i sl.

Sadržaji

Où étais-tu samedi dernier à huit heures ? J'étais chez moi. Tu as regardé la télé hier soir ? Oui, j'ai regardé un dessin animé. / Non, je n'aime pas beaucoup la télé. Je suis allée à la piscine lundi matin. Où as-tu passé tes vacances ? Comment avez-vous voyagé ? Nous avons visité Paris pendant les vacances d'été. Nous avons pris l'avion. Vous vous êtes bien amusés ? Oui, c'était super. Mon petit frère s'est ennuyé, il voulait visiter le Disneyland. Quand j'avais cinq ans, je savais déjà nager !

Složeni perfekt.

Imperfekt.

Pitanje intonacijom.

Pitanja sa upitnim rečima (*où, comment*).

Negacija (*ne/ n'... pas*).

(Inter)kulturni sadržaji: istorijski događaji i otkrića; važnije ličnosti iz prošlosti (istorijske ličnosti, pisci, književnici, naučnici/e, umetnici/e, i sl).

Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama

Slušanje i čitanje kraćih tekstova u vezi sa željama, planovima i namerama; usmeno i

– razume želje planove i namere i reaguje na njih;

– razmeni jednostavne iskaze u vezi sa svojim i tuđim željama,

Iskazivanje želja, planova i namera

planovima i namerama;

– saopšti šta on/ ona ili neko drugi
želi, planira, namerava;

– razume i reaguje na
svakodnevne izraze u vezi sa
neposrednim i konkretnim
potrebama, osetima i osećanjima; **Iskazivanje potreba,
oseta i osećanja**

– izrazi, osnovne potrebe, osećanja jednostavnijim jezičkim
sredstvima;

pisano dogovaranje o željama, planovima i
namerama (telefonski razgovor, razgovor
uživo, SMS, imejl i sl.).

Sadržaji

*Plus tard, j'aimerais devenir ingénieur. Il veut
sortir avec ses copains. Je vais faire mes
devoirs cet après-midi. Qu'est-ce que tu vas faire
dimanche soir ? Mes parents vont voir leurs
amis, alors je vais jouer à Pokémon sur mon
ordinateur.*

Bliski futur.

Kondicional glagola *aimer*.

Pitanja sa upitnim rečima (*que*).

Prisvojni pridevi.

(Inter)kulturni sadržaji: svakodnevni život i
razonoda; porodični odnosi.

Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama

Slušanje i čitanje iskaza u vezi sa
potrebama, osetima i osećanjima; usmeno i
pisano dogovaranje u vezi sa
zadovoljavanjem potreba;

predlaganje rešenja u vezi sa osetima i
potrebama; usmeno i pisano iskazivanje,
svojih osećanja i reagovanje na tuđa.

Sadržaji

*J'ai chaud / froid / faim / soif / sommeil. Enlève /
Mets ton pull. Prends du pain et du fromage. Il y
a des jus de fruits, sers-toi. Nous sommes tous
fatigués. On pourrait se coucher. Je suis
content/e de te voir. Oh, quel dommage ! Je suis
désolée !*

Imperativ.

Kondicional glagola *pouvoir*.

- razume jednostavnija pitanja i odgovori na njih;
- razume obaveštenja o prostoru i veličinama;
- opiše specifičnije prostorne odnose i veličine jednostavnim, vezanim iskazima;

Iskazivanje prostornih odnosa i veličina

- razume, traži i daje jednostavnija obaveštenja o hronološkom vremenu i meteorološkim prilikama u širem komunikativnom kontekstu;
- opiše dnevni / nedeljni raspored

Iskazivanje vremena (hronološkog i meteorološkog)

Partitivni član (*du / de la / de l' / des*).

Prezentativi (*il y a*).

Prezent frekventnih glagola, računajući i povratne.

(Inter)kulturni sadržaji: mimika i gestikulacija; upotreba emotikona.

Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama

Slušanje i čitanje kraćih tekstova u vezi sa specifičnijim prostornim odnosima i veličinama; usmeno i pisano razmenjivanje informacija u vezi sa prostornim odnosima i veličinama; usmeno i pisano opisivanje prostornih odnosa i veličina.

Sadržaji

Où se trouve la bibliothèque, s'il vous plait ? Première rue à droite, puis deuxième à gauche. C'est la chambre de ton frère ? Non, sa chambre est à côté de la salle de bains. Qu'est-ce qu'il y a derrière le fauteuil ? Ton livre est sous la table. Où est-elle ? A l'école ? Non, au supermarché / parc / à la boulangerie. Combien mesure la Tour Eiffel ? Cette rivière est profonde ? Oui, : elle a trois mètres de profondeur. L'éléphant est plus gros que l'hippopotame. La baleine bleue est le plus grand animal de la planète. Ma ville se trouve au sud de la Serbie.

Pitanje intonacijom.

(Inter)kulturni sadržaji: javni prostor; tipičan izgled školskog i stambenog prostora; priroda.

Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama

Slušanje i čitanje jednostavnijih tekstova u vezi sa hronološkim vremenom, meteorološkim prilikama i klimatskim uslovima;

usmeno i pisano traženje i davanje

aktivnosti;

– opiše meteorološke prilike i klimatske uslove u svojoj zemlji i jednoj od zemalja ciljne kulture jednostavnim jezičkim sredstvima;

– razume i reaguje na jednostavnije zabrane, svoje i tuđe obaveze;

– razmeni jednostavnije informacije koje se odnose na zabrane i pravila ponašanja u školi i na javnom mestu (u prevoznom sredstvu, sportskom centru, bioskopu, zoološkom vrtu i sl.) kao i na svoje i tuđe obaveze;

– predstavi pravila ponašanja, zabrane i listu svojih i tuđih

informacija o vremenu dešavanja neke aktivnosti, meteorološkim prilikama i klimatskim uslovima u širem komunikativnom kontekstu; izrada i prezentacija projekata (npr. o časovnim zonama, upoređivanje klimatskih uslova u svojoj zemlji sa klimatskim uslovima jedne od zemalja ciljne kulture i sl.).

Sadržaji

Quelle heure est-il ? Il est cinq heures / il est midi. Il est deux heures et demie. Il est dix heures et quart. Il est onze heures moins le quart / dix. Je suis née le 12 janvier. Il est né le jour de Noël. Christophe Colomb a découvert l'Amérique en 1492 / au 15ème siècle. Quel temps fait-il ? Il fait froid / chaud / beau. Il a fait beau hier ? Non, il a plu. Il y avait du vent / des nuages / du brouillard. D'habitude, il fait chaud au mois de juin. Il pleut / neige beaucoup cet hiver.

Osnovni brojevi do 100, stotine do 1000.

Pitanje intonacijom.

Pitanja sa upitnim rečima (*quel*).

Određeni član ispred datuma (*le 12 janvier*).

Unipersonalne konstrukcije (*il est, il fait...*).

(Inter)kulturni sadržaji: klimatski uslovi.

Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama

Slušanje i čitanje iskaza u vezi sa zabranama, pravilima ponašanja i obavezama; postavljanje pitanja u vezi sa zabranama, pravilima ponašanja i obavezama i odgovaranje na njih; usmeno i pisano saopštavanje zabrana, pravila ponašanja i obaveza (npr. kreiranje postera sa pravilima ponašanja, spiska obaveza i sl.).

Sadržaji

obaveza koristeći odgovarajuća
jezička sredstva;

N'oublie pas ton portable. Vous ne pouvez pas vous asseoir ici, cette place est occupée. On peut se servir de son portable en classe ? Non, c'est interdit ! Ecrivez au stylo. Les élèves de cette école portent l'uniforme. Je dois réviser mes cours d'histoire aujourd'hui. Il faut nourrir le chat deux fois par jour.

Pitanje intonacijom.

Negacija (*ne/ n'... pas*).

Konstrukcija *il faut* sa infinitivom.

Pokazni pridevi (*ce / cet / cette / ces*).

Prezentativi (*c'est / ce sont...*).

(Inter)kulturni sadržaji: ponašanje na javnim mestima; značenje znakova i simbola.

Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama

Slušanje i čitanje jednostavnijih tekstova s iskazima u kojima se govori šta neko ima/nema ili čije je nešto; postavljanje pitanja u vezi sa datom komunikativnom situacijom i odgovaranje na njih.

Sadržaji

C'est ton chien ? Non, il est à Pierre. A qui est cette trousse ? A moi ! C'est la maison de Philippe et de Sara. Ce ballon est à ce petit garçon. C'est la voiture de mes parents. Ce n'est pas à toi. Ce n'est pas ta carte, c'est celle de Sophie. Mina n'a pas de parapluie.

Pitanje intonacijom.

Negacija (*ne/ n'... pas*).

Prisvojni pridevi.

Konstrukcije za izražavanje pripadanja (*à moi, à toi, à Pierre, à qui*).

Prezentativi (*c'est / ce sont...*)

– razume i formuliše jednostavnije
izraze koji se odnose na
posedovanje i pripadnost;

**Izražavanje pripadanja i
posedovanja**

– pita i kaže šta neko ima / nema i
čije je nešto;

– razume i reaguje na jednostavnije iskaze koji se odnose na opisivanje interesovanja, hobija i izražavanje dopadanja i nedopadanja; **Izražavanje interesovanja, dopadanja i nedopadanja**

– opiše svoja i tuđa interesovanja i hobije i izrazi dopadanje i nedopadanje uz jednostavno obrazloženje;

(Inter)kulturni sadržaji: porodica i prijatelji; odnos prema svojoj i tuđoj imovini.

Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama

Slušanje i čitanje jednostavnijih tekstova u vezi sa nečijim interesovanjima, hobijima i stvarima koje voli / ne voli, koje mu / joj se sviđaju / ne sviđaju;

razmena informacija o svojim i tuđim interesovanjima, hobijima, dopadanju i nedopadanju (telefonski razgovor, intervju, običan razgovor sa prijateljima u školi i sl.);

usmeno i pisano opisivanje interesovanja, dopadanja i nedopadanja (pisanje imejla o ličnim interesovanjima, hobijima, dopadanju i nedopadanju, liste stvari koje mu / joj se sviđaju / ne sviđaju i sl.); istraživačke projektne aktivnosti (npr. koliki broj učenika u odeljenju voli / ne voli plivanje, skijanje, tenis i sl.) grafičko prikazivanje i tumačenje rezultata.

Sadržaji

La natation me plaît beaucoup. Quel est ton sport préféré ? Je ne suis pas très sportif. Ma sœur fait du tennis, elle est très douée. Tu as un hobby ? Oui, je collectionne les badges. Sophie adore danser. Tu aimes la danse, toi ? La plupart des garçons jouent au foot. Mais moi, je préfère lire / la lecture.

Pitanje intonacijom.

Negacija (*ne/ n'... pas*).

Prilozi za količinu (*beaucoup, très*).

Prezent frekventnih glagola, računajući i povratne.

(Inter)kulturni sadržaji: interesovanja, hobiji, zabava, razonoda, sport i rekreacija;

– razume i formuliše jednostavnije iskaze kojima se traži mišljenje, izražava slaganje/neslaganje;

Izražavanje mišljenja (slaganja i neslaganja)

– razume jednostavnije izraze koji se odnose na količinu nečega;

– pita i kaže koliko nečega ima/ nema, koristeći jednostavija jezička sredstva;

– na jednostavan način zatraži artikla u prodavnici jednostavnim izrazima za količinu, naruči jelo i/ili piće u restoranu i pita/kaže/ izračuna koliko nešto košta;

Izražavanje količine, brojeva i cena

– sastavi spisak za kupovinu – namirnice i količina namirnica (dve vekne hleba, paket testenine, tri konzerve tunjevine i sl.)

– izrazi količinu u merama – 100 gr šećera, 300 gr brašna i sl.

umetnost (književnost za mlade, strip, muzika, film).

Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama

Slušanje i čitanje jednostavnijih tekstova u vezi sa traženjem mišljenja i izražavanjem slaganja/neslaganja; usmeno i pisano traženje mišljenja i izražavanje slaganja i neslaganja.

Sadržaji

Qu'est-ce que tu penses de...? Tu aimes ce groupe ? S'il te plaît, dis-moi si ... Tu es d'accord avec moi ? Pas tout à fait... Oui, je suis tout à fait d'accord. Tu as raison. Exactement ! C'est vrai / ce n'est pas vrai ! Ça ne me plaît pas, je trouve ça ennuyeux.

Pitanje intonacijom.

Prezentativi (*c'est /ce sont...*). **(Inter)kulturni sadržaji:** poštovanje osnovnih normi učtivosti u komunikaciji sa vršnjacima i odraslima.

Jezičke aktivnosti u komunikativnim situacijama

Slušanje i čitanje jednostavnijih tekstova koji govore o količini nečega; postavljanje pitanja u vezi s količinom i odgovaranje na njih, usmeno i pisano; slušanje i čitanje tekstova na teme porudžbine u restoranu, kupovine, igranje uloga (u restoranu, u prodavnici, u kuhinji ...); pisanje spiska za kupovinu; zapisivanje i računanje cena.

Sadržaji

Combien y a-t-il d'élèves dans ta classe ? Nous, on est 25. Combien de lait faut-il pour ce gateau ? Y a-t-il du beurre dans le frigo ? Non, il n'y en a plus. Il faut 200 g de sucre. Achète un kilo d'oranges. Il n'y a pas de sel. Je voudrais deux cents grammes de jambon, s'il vous plaît. Est-ce que je pourrais avoir un croissant, s'il vous plaît ? Voici votre jambon, cela fait cinq euros. Liste

des courses : pain, sel, lait, beurre, chocolat.

C'est un livre de cent pages. J'habite au sixième étage.

Osnovni brojevi do 100, stotine do 1000.

Redni brojevi do 20.

Partitivno *de*.

Prezentativi (*c'est, voilà*).

Kondicional glagola *pouvoir* i *vouloir*)

(Inter)kulturni sadržaji: društveno okruženje;
lokalne merne jedinice, namirnice i jela
specifični za ciljnu kulturu.

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

V РАЗРЕД

2024.-2028.ГОДИНЕ

Назив предмета **ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ**

Циљ **Циљ** наставе и учења *физичког и здравственог васпитања* је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

Разред **Пети**

Годишњи фонд часова **72 часа + 54 часа** (обавезне физичке активности ученика)

ОБЛАСТ/ТЕМА		ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ
ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ		– примени једноставне комплексе простих и општеприпремних вежби – изведе вежбе (разноврсна природна и изведена кретања) и користи их у спорту, рекреацији и различитим животним ситуацијама – упореди резултате тестирања са вредностима за свој узраст и сагледа сопствени моторички напредак	Обавезни садржаји Вежбе за развој снаге Вежбе за развој покретљивости Вежбе за развој аеробне издржљивости Вежбе за развој брзине Вежбе за развој координације Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности
МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	Атлетика	– комбинује и користи досегнути ниво усвојене технике кретања у спорту и свакодневном животу – доводи у везу развој физичких способности са атлетским дисциплинама	Обавезни садржаји Техника истрајног трчања Истрајно трчање – припрема за крос Техника спринтерског трчања Техника високог и ниског старта Скок увис (прекорачна техника) Бацање лоптице (до 200 г) Препоручени садржаји Техника штафетног трчања Скок удаљ Бацања кугле 2 kg Бацање „вортекс-а“ Тробој

	Спортска гимнастика	- одржава стабилну и динамичку равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела	Обавезни садржаји Вежбе на тлу Прескоци и скокови Вежбе у упору
--	----------------------------	--	--

		– користи елементе гимнастике у свакодневним животним ситуацијама и игри – процени сопствене могућности за вежбање у гимнастици	Вежбе у вису Ниска греда Гимнастички полигон Препоручени садржаји Вежбе на тлу (напредне варијанте) Висока греда Трамболина Прескок Коњ са хваталкама Вежбе у упору (сложенији састав) Вежбе у вису (сложенији састав);
	Основе тимских и спортских игара	– користи елементе технике у игри – примењује основна правила рукомета у игри – учествује на унутародељенским такмичењима	Обавезни садржаји Рукомет/минирукомет: Основни елементи технике и правила; - вођење лопте, - хватања и додавања лопте, - шутирања на гол, - финтирање, - принципи индивидуалне одбране - основна правила рукомета/минирукомета Спортски полигон Препоручени садржаји Напредни елементи технике, тактике и правила игре: - хватања котрљајућих лопти, - дриблинг, - шутирања на гол, - финтирање, - основни принципи колективне одбране.
	Плес и ритмика	– изведе кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу – игра народно коло – изведе кретања у различитом ритму – изведе основне кораке плеса из народне традиције других	Обавезни садржаји Покрети уз ритам и уз музичку пратњу Ритмичка вежба без реквизита Скокови кроз вијачу Народно коло „Моравац“ Народно коло из краја у којем се школа налази Основни кораци друшвених

		Клтура	плесова Препоручени садржаји Вежбе са обручем Вежбе са лоптом Сложенији скокови кроз вијачу
	Пливање	– контролише и одржава тело у води – преплива 25m слободном техником – скочи у воду на ноге – поштује правила понашања у, и око водене средине	Обавезни садржаји Предвежбе у обучавању пливања Игре у води Самопомоћ у води Препоручени садржаји Плива једном техником Роњење у дужину
ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА (Реализује се кроз све наставне области и теме уз практичан рад)	Физичко вежбање и спорт	– објасни својим речима сврху и значај вежбања – користи основну терминологију вежбања – поштује правила понашања у и на просторима за вежбање у школи и ван ње, као и на спортским манифестацијама – примени мере безбедности током вежбања – одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање – примени и поштује правила тимске и спортске игре у складу са етичким нормама – навија и бодри учеснике на такмичењима и решава конфликте на социјално прихватљив начин – користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско-рекреативних активности – прихвати сопствену победу и пораз у складу са „ферплејом“	Циљ и сврха вежбања у физичком и здравственом васпитању Основна правила Рукомета/минирукомета и Малог фудбала Понашање према осталим субјектима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе) Чување и одржавање материјалних добара која се користе у физичком и здравственом васпитању Уредно постављање и склањање справа и реквизита неопходних за вежбање Упознавање ученика са најчешћим облицима насиља у физичком васпитању и спорту „Ферплеј“ (навијање, победа, пораз решавање конфликтних ситуација) Писани и електронски извори информација из области физичког васпитања и спорта Значај развоја физичких способности за сналажење у ванредним ситуацијама (земљотрес, поплава, пожар...) Физичко вежбање и естетика (правилно обликовање тела) Планирање дневних активности

		– примењује научено у физичком и здравственом васпитању у ванредним ситуацијама – препозна лепоту покрета и кретања у физичком вежбању и спорту – направи план дневних активности	
	Здравствено васпитање	– наведе примере утицаја физичког вежбања на здравље – разликује здраве и нездраве начине исхране – направи недељни јеловник уравнотежене исхране уз помоћ наставника. – примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања – препозна врсту повреде – правилно реагује у случају повреде – чува животну средину током вежбања	Физичка активност, вежбање и здравље Основни принципи вежбања и врсте физичке активности Одржавање личне опреме за вежбање и поштовање здравствено-хигијенских мера пре и после вежбања Лична и колективна хигијена пре и после вежбања Утицај правилне исхране на здравље и развој људи Исхрана пре и после вежбања Прва помоћ: - значај прве помоћи, - врсте повреда. Вежбање и играње на чистом ваздуху – чување околине приликом вежбања

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

Биологија
 Географија
 Музичка култура
 Ликовна култура
 Информатика
 Српски језик

УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Концепција *физичког и здравственог васпитања* заснива се на јединству наставних и ваннаставних организационих облика рада, као основне претпоставке за остваривање циља кроз достизање исхода и стандарда овог васпитно-образовног подручја.

Главна промена у савременој концепцији и пракси образовања и васпитања, па тако и у програму предмета *физичко и здравствено васпитање*, је померање тежишта са наставних садржаја на јасно дефинисане исходе, односно са наставних садржаја на процес учења и његове резултате.

Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли у предмету *физичко и здравствено васпитање*, и учешћем у *обавезним физичким активностима*. Исходи представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика у три предметне области:

- физичке способности,
- моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине и
- физичка и здравствена култура.

Они омогућавају да се циљ овог предмета достигне у складу са предметним и међупредметним компетенцијама и стандардима постигнућа. Исходи не прописују структуру, садржаје и организацију наставе, као ни критеријуме и начин вредновања ученичких постигнућа.

Циљ и исходи предмета се остварују кроз наставу *физичког и здравственог васпитања* (у трајању од 2 школска часа недељно) и *обавезне физичке активности* сваког ученика (у трајању од 1,5 школски час недељно). Програм петог разреда базиран је на континуитету усвојених знања, вештина, ставова и вредности из првог циклуса основног образовања и васпитања.

Настава *физичког и здравственог васпитања* усмерена је према индивидуалним разликама ученика, које се узимају као критеријум у диференцираном приступу, па самим тим неопходно је упутити ученика или групу ученика, на олакшане или проширене садржаје у часовној, ванчасовној и ваншколској организацији рада.

Где је неопходно, програмске садржаје потребно је реализовати према полу.

У скучају када се у настава реализује са два одељења истовремено ученике је могуће поделити по полу.

Обавезни организациони облици рада:

- А. часови физичког и здравственог васпитања;
- А1. обавезне физичке активности ученика;

Остали облици рада (ванчасовне и ваншколске активности):

- Б. слободне активности – секције,
- В. недеља школског спорта,
- Г. активности у природи (кросеви, зимовање, летовање - камповање...),

Д. школска и ваншколска такмичења

Ђ. корективно-педагошки рад.

ОБАВЕЗНИ ОРГАНИЗАЦИОНИ ОБЛИЦИ РАДА

А. Часови физичког и здравственог васпитања

Наставне области:

І. Физичке способности

На свим часовима као и на другим оргназационим облицима рада, посебан акценат се ставља на:

- развијање физичких способности које се континуирано рализује у уводном и припремном делу часа путем вежби обликовања. Део главне фазе часа може се користити за развој основних физичких способности узимајући у обзир утицај који наставна тема има на њихов развој. Методе и облике рада наставник бира у складу са потребама и могућностима ученика и материјално-техничким условима за рад;
- подстицање ученика на самостално вежбање;
- учвршћивање правилног држања тела.

Програм развоја физичких способности је саставни део годишњег плана рада наставника.

Праћење, вредновање и евидентирање физичких способности ученика спроводи се на основу *Приручника за праћење физичког развоја и развоја моторичких способности ученика у настави физичког васпитања*, (Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, 2016).

ІІ. Моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине

Усвајање моторичких знања, умења и навика, остварује се кроз примену обавезних и препоручених програмских садржаја атлетике, гимнастике, спортских игара, плеса, ритмичке гимнастике, пливања, примењујући основне дидактичко- методичке приципе и методе рада неопходне за достизање постављених исхода.

Усвојена знања, умења и навике треба да омогуће ученицима њихову примену у спорту, рекреацији и специфичним животним ситуацијама.

Стицање знања, умења и навика је континуиран процес индивидуалног напредовања ученика у складу са његовим психио-физичким способностима.

Ученицима који нису у стању да усвоје неке од садржаја, задају се вежбања слична али лакша од предвиђених или предвежбе.

Уколико ученик не достигне предвиђени исход, оставља се могућност да исти достигне у наредном периоду.

Усаваршавање неких мотричких задатака је континуирани процес без обзира на садржаје програма (техника ходања, трчања, примена научене игре итд).

У раду са напреднијим ученицима реализују се препоручени садржаји или садржаји из наредних разреда. Кроз процес реализације програма неопходно је пратити способности ученика за поједине спортове.

III. Физичка и здравствена култура

Достизањем исхода ове наставне области, ученици стичу знања, вештине, ставове и вредности о вежбању (основним појмовима о вежби, како се неко вежбање изводи и чему конкретна вежба и вежбање служи), физичком васпитању, спроту, рекреацији и здрављу. Посебно планиране и осмишљене информације о вежбању и здрављу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу.

Ова наставна област остварује се кроз све организационе облике рада у *физичком и здравственом васпитању* и обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању, здрављу и раду; развијање и неговање фер-плеја; препознавање негативних облика понашања у спорту и навијању; вредновање естетских вредности у физичком вежбању, рекреацији и спорту; развијање креативности у вежбању; очување животне средине, као и развијање и неговање здравствене културе ученика.

Поред наведеног у овој области потребно је радити на: неговању патриотских вредности (народне традиције и мултикултуралности); формирању правилног односа према различитостима, чувању материјалних добара, неговању друштвених вредности итд.

A1. Обавезне физичке активности ученика

Физичке активности ученика доприносе остваривању постављеног циља и исхода *физичког и здравственог васпитања*. Ове активности организују се у оквиру редовног распореда или према посебном распореду у складу са просторним могућностима школе и потребама ученика у трајању од 1,5 час недељно.

План рада ових активности је саставни је део планарања у *физичком и здравственом васпитању*.

Школа се може определити за један од понуђених начина организације ових активности на предлог Стручног већа. Начин организације ових активности је саставни део Школског програма и Годишњег плана рада школе.

Начини организације рада обавезних физичких активности ученика:

- Реализују се у трајању од 45 минута, једном у току недеље. У школама које имају одговарајуће материјално-техничке и просторне услове, фонд од $\frac{1}{2}$ школског часа односно 22,5 минута, на недељном нивоу, може се реализовати тако што ће ученици

сваке друге недеље имати још један час ових активности, или на други начин који предложи Стручно веће физичког и здравственог васпитања. Ради ефикаснијег рада и обухваћености свих ученика дозвољено је спајање два одељења истог разреда. Два наставника раде истовремено са два одељења.

- Реализују се у трајању од 45 минута, једном у току недеље. Фонд од $\frac{1}{2}$ школског часа односно 22,5 минута, на недељном нивоу, реализује се **кумулятивно**, једном у тромесечју, у укупном трајању од 6 школских часова односно 4,5 сата.

Стручно веће може предложити неки други начин организације ових активности, посебно уколико се школа определи да ове активности реализује изван школе (пливање, скијање, клизање, оријентиринг итд.).

Програмски садржаји обавезних физичких активности

Обавезни програмски садржаји ових активности су:

- Кондиционо вежбање ученика у трајању од најмање 20 минута;
- Мали фудбал:
 1. Вођење и контрола лопте,
 2. Примање лопте и додавање лопте различитим деловима стопала,
 3. Шутирање на гол и основе игре у нападу (откривање),
 4. Одузимање лопте и основе игре у одбрани (покривање),
 5. Вежбе са два и три играча,
 6. Игра са применом основних правила за мали фудбал.

Препоручени програмски садржаји ових активности:

- Обучавање и усавршавање елемената предвиђених препорученим наставним садржајима:
 1. Атлетике;
 2. Гимнастике;
 3. Пlesa и ритмике;
 4. Других активности предвиђених пограмом школских такмичења.
- Мали фудбал:
 1. колективна игра у одбрани и нападу,
 2. техника игре голмана,
 3. игра уз примену правила
- Пливање;
- Скијање;
- Клизање;
- Бадминтон;
- Стони тенис;
- Оријентиринг;

- Друге активности по избору Стручног већа школе.

ВАНЧАСОВНЕ И ВАНШКОЛСКЕ АКТИВНОСТИ

План и програм ових активности предлаже Стручно веће и саставни је део годишњег плана рада школе и школског програма.

Б. Секције

Формирају се према интересовању ученика. Наставник сачињава посебан програм узимајући у обзир материјалне и просторне услове рада, узрасне карактеристике и способности ученика. Уколико је неопходно, секције се могу формирати према полу ученика. Ученик се у сваком тренутку може се укључити у рад секције.

В. Недеља школског спорта

Ради развоја и практиковања здравог начина живота, развоја свести о важности сопственог здравља и безбедности, о потреби неговања и развоја физичких способности, као и превенције насиља, наркоманије, малолетничке делинквенције, школа у оквиру Школског програма реализује недељу школског спорта.

Недеља школског спорта обухвата:

- такмичења у спортским дисциплинама прилагођеним узрасту и могућностима ученика;
- културне манифестације са циљем промоције физичког вежбања, спорта и здравља (ликовне и друге изложбе, фолклор, плес, музичко-спортске радионице, слет...);
- ђачке трибине и радионице (о здрављу, историји физичке културе, спорту, рекреацији, „ферплеју“, последицама насиља у спорту, технолошка достигнућа у вежбању и спорту и др.).

План и програм Недеље школског спорта сачињава Стручно веће *физичког и здравственог васпитања* у сарадњи са другим стручним већима (ликовне културе, музичке културе, историје, информатике...) и стручним сарадницима у школи, водећи рачуна да и ученици који су ослобођени од практичног дела наставе *физичког и здравственог васпитања*, буду укључени у организацију овх активности.

Г. Активности у природи (кросеви, зимовање, летовање)

Из фонда радних дана, предвиђених заједничким планом, школа организује активности у природи:

- пролећни крос (дужину стазе одређује стручно веће);
- зимовање – организује се за време зимског распуста (обука скијања, клизања, краћи излети са пешачењем или на санкама, идр.);
- летовање – организује се за време летњег распуста у трајању од најмање седам дана (логорвање, камповање итд.).

Д. Школска и ваншколска такмичења

Школа организује и спроводи обавезна унутаршколска спортска такмичења, као интегрални део процеса физичког васпитања према плану Стручног већа и то у:

- спортској гимнастици (у зимском периоду);
- атлетици (у пролећном периоду),
- најмање једној спортској игри (у току године).

Школа може планирати такмичења из других спортских грана или игара уколико за то постоје услови и интересовање ученика (плес, оријентиринг, бадминтон, између две или четири ватре, полигони итд.).

Ученици могу да учествују и на такмичењима у систему школских спортских такмичења Републике Србије, која су у складу са наставним планом и програмом. Како би што већи број ученика био обухваћен системом такмичења, на ваншколским такмичењима један ученик може представљати школу само у једном спорту или спортској дисциплини током школске године.

Ђ. Корективно-педагошки рад и допунска настава

Ове активности организују се са ученицима који имају:

- потешкоће у савладавању градива;
- смањене физичке способности;
- лоше држање тела;
- здравствене потешкоће које онемогућавају редовно похађање наставе.

За ученике који имају потешкоће у савладавању градива и ученике са смањеним физичким способностима организује се допунска настава која подразумева савладавање оних обавезних програмских садржаја, које ученици нису успели да савладају на редовној настави, као и развијање њихових физичких способности;

Рад са ученицима који имају лоше држање тела подразумева:

- уочавање постуралних поремећаја код ученика;
- саветовање ученика и родитеља;
- организовање додатног превентивног вежбања у трајању од један школски час недељно;

- организовање корективног вежбања у сарадњи са одговарајућом здравственом установом.

Рад са ученицима са здравственим потешкоћама организује се искључиво у сарадњи са лекаром специјалистом, који одређује врсту вежби и степен оптерећења.

Ослобађање ученика од наставе физичког и здравственог васпитања

Ученик може бити ослобођен само од практичног дела програма наставе за одређени период, полугодиште или целу школску годину на основу препоруке изабраног лекара.

Ученик ослобођен практичног дела у обавези је да присуствује часовима. За рад са ослобођеним ученицима наставник сачињава посебан програм рада базиран на усвајању теоријских и васпитних садржаја у складу са програмом и корелацији са садржајима других предмета.

Ослобођеним ученицима треба пружити могућност да:

- суде, воде статистику, региструју резултат или прате ниво активности ученика на часу или школском такмичењу,
- направе едукативни постер или електронску презентацију, припреме репортажу са спортског догађаја,
- прате и евидентирају активност ученика на часу уз помоћ наставника и на други начин помажу у организацији, часовних, ванчасовних и ваншколских активности.

Исходи за ученике ослобођене од праткичног дела наставе

По завршетку теме ученик ће бити у стању да:

- Наведе основна правила, гимнастике, атлетике, спортске игре, пливања;
- Дефинише основна здравствено-хигијенска правила вежбања;
- Презентује и анализира информације о физичком вежбању, спорту, здрављу, историји физичке културе, актуелним спортским подацима итд.);
- Учествује у организацији Недеље школског спорта и школских такмичења.

Ученицима са инвалидитетом настава се прилагођава у складу са њиховим могућностима и врстом инвалидитета

Планирање васпитано-образовног рада

Дефинисани исходи су важан део и незаобилазан елемент процеса планирања наставе и учења. Дефинисани као резултати учења на крају сваког разреда, током планирања рада потребно је одредити временску динамику у односу на бављење

појединим исходима током школске године. Неопходно је посебну пажњу обратити на исходе које није могуће достићи током једног или више часова, већ је у ту сврху потребно реализовати различите активности током године.

Облици наставе

Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:

- теоријска настава (до 4 часа);
- практична настава (68-72 часа).

Теоријска настава

Посебни теоријски часови могу се организовати само у оним ситуацијама када не постоје услови за реализацију наставе у просторима за вежбање или алтернативним објектима, и као први час у полугодишту. На тим часовима детаљније се обрађују садржаји предвиђени темема Физичко вежбање и спорт и Здравствено васпитање уз могући практичан рад у складу са условима.

Максималан број часова без практичног рада не би требало да буде већи од четири (4) у току школске године.

При планирању теоријских садржаја неопходно је узети у обзир: садржај програма, претходна искуства ученика, садржаје других предмета (корелацију – међупредметне компетенције).

Практична настава

Број часова по темама планира се на основу, процене наставника, материјално-техничких и просторних услова. Наставне теме или поједини садржаји за које не постоје услови за реализацију могу бити замењени одговарајућим темама или садржајима програма за које постоје одговарајући услови. Оквирни број часова по темама:

1. Атлетика (16);
2. Гимнастика (16);
3. Основе тимских и спортских игара: Рукомет – минирукомет; (16)
4. Ритимка и плес (4);
5. Пливање (12);
6. Тестирање и мерење (6-8).

Програм *физичког и здравственог васпитања* остварује се реализацијом обавезних и препоручених садржаја.

Обавезни садржаји су они које је неопходно спорвести у раду са ученицима узимајући у обзир способности ученика, материјално-техничке и просторне услове.

Препоручени садржаји су они које наставник бира и реализује у раду са ученицима (групама или појединцима), који су савладали обавезне садржаје, узимајући у обзир ниво достигнутог исхода, потребе ученика и услове за рад.

Физичке способности

При планирању кондиционог вежбања у главној фази часа, треба узети у обзир утицај наставне теме на физичке способности ученика и применити вежбе чији делови биомеханичке структуре одговарају основном задатку главне фазе часа и служе за обучавање и увежбавање (обраду и утврђивање) конкретног задатка. Методе вежбања које се примењују у настави су тренажне методе (континуирани, понављајући и интервални метод, кружни тренинг, и др.), пилагођене узрасним карактеристикама ученика. У раду са ученицима примењивати диференциране облике рада, доzirати вежбања у складу са њиховим могућностима и примњивати одговарајућу терминологију вежби. Време извођења вежби и број понављања, задају се групама ученика или појединцима у складу са њиховим способностима, водећи рачуна о постизању што веће радне ефикасности и оптимизацији интензитета рада. Акценат се ставља на оне моторичке активности којима се најуспешније супротставља последицама хипокинезије.

Препоручени начини рада за развој физичких способности ученика.

1. Развој снаге
 - без и са реквизитима,
 - на справама и уз помоћ справа.
2. Развој покретљивости
 - без и са реквизитима,
 - уз коришћење справа,
 - у помоћ сувежбача.
3. Развој аеробне издржљивости
 - истрајно и интервално трчање,
 - вежбање уз музику – аеробик,
 - тимске и спортске игре,
 - други модели вежбања.
4. Развој координације
 - извођење координационих вежби у различитом ритму и променљивим условима (кретање екстемитетима у две равни).
5. Развој брзине и експлозивне снаге
 - једноставне и сложене кретне структуре изводити максималним интензитетом из различитих почетних положаја, изазване различитим чулним надражајима (старт из различитих положаја итд.),

- штафетне игре,
- извођење вежби различитом максималном брзином (бацања, скокови, акробатика, шутирања, ударци кроз атлетику, гимнастику, тимске и спортске игре).

За ученике који из здравствених разлога изводе посебно одабране вежбе, потребно је обезбедити посебно место за вежбање.

Моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине

1. Атлетика

Садржаји атлетике реализују у јесењем и пролећном периоду.

Обавезни садржаји

Истрајно трчање: вежбе технике; континуирано и интервално трчање;

Спринтерско трчање: вежбе технике трчања, (ниски скип, високи скип, забацивање потколенице, гребајући корак, итд), ниски старт и фазе трчања;

Скок увис прекорачном техником; техника скока увис кроз фазе (залет, отскок, прелазак летвице и доскок). Обучавање технике врши се у целини а по потреби рашчлањивањем на фазе.

Бацање лоптице у даљ: обучавање кроз фазе (залет и избачај) и усвајање вежбе у целини. Корелација са вежбама из рукомета (доножни корак, замах и техника избачаја дугим замахом).

Препоручени садржаји:

Ови садржаји се примењују у раду са ученицима који су савладали обавезне садржаје применом одговарајуће методике рада.

- Техника штафетног трчања (штафетне игре, начини измене палице и др.);
- Скок удаљ основни елементи згрчне технике – рализовати кроз фазе;
- Бацања кугле 2 kg – из места и бочна техника;
- Бацање „вортекс-а" у даљ;
- Тробој – кроз одељенско такмичење применити три дисциплине које су ученици савладали (трчање, бацања и скокови).

2. Спортска гимнастика

Садржаји се реализују у зимском периоду.

Обавезни садржаји

Ученике је неопходно поделити по полу и према способностима. Поставити више радних места. На сваком часу увести нови задатак уз понављање претходних. Док једна група обрађује нови садржај, остале групе понављају обрађене садржаје. Промена радних места врши се након одређеног броја понављања. Нпр. група које није прошла неки задатак на часу исти ће реализовати на следећем часу. Ученику који не може да изведе задату вежбу даје се олакшани задатак. Након неколико обрађених наставних јединица ове наставне

теме, планом предвидети садржаје других наставних тема (спортка или тимска игра и др) у циљу интензификације наставе. Гимнастички полигон осмислити према степену усвојености обрађених садржаја и претходних знања.

- Вежбе на тлу: колут напред, колут назад, став о плећима – „свећа“, мост из лежања на леђима; вага претклоном и заножењем; став на шакама уз помоћ; предмет упором странце „звезда“.
- Прескок: разношка (до 110 цм);
- Вежбе у упору
 - паралелни разбој – наскок у упор, издржај, њих у упору, предњихом сед разножно пред рукама, приножити једном до седа ван, саскок;
- Вежбе у вису (доскочно вратило, кругови – њих и саскок у зањиху; љуљање и саскоци;);
- Пењања (шипка, канап, морнарске лестве – до 4 м висине);
- Ниска греда:
 - боком поред греде;
 - суножним одскоком наскок на греду суножно (једна нога мало испред друге);
 - различити начини ходања: у успону, са згрченим предножењем, са заножењем, са одножењем, са високим предножењем;
 - скок суножним одскоком, суножни доскок на место одскока;
 - вага претклоном и заножењем; саскок згрчено.
- гимнастички полигон састављен од обрађених програмских садржаја.

Препоручени садржаји

Могу се реализовати кроз часове на којима се реализују обавезни садржаји, диференцирани облик рада са напредним ученицима који нпр. прескачу козлић по дужини уместо ширини, раде летећи колут након колута напред. Овакве моделе могуће је применити на све садржаје спортске гимнастике.

- Вежбе на тлу: колут напред и назад – варијанте (нпр: из става раскорачног колут напред до става раскорачног, из става раскорачног колут назад до става раскорачног); Колут летећи; Мост заклоном;
- Висока греда:
 - наскок у упор предњи, упор одножно десном (левом) окретом за 90 степени удесно и прехватом бочно (палчеви су окренути један према другом), упор клечећи на десној са заножењем леве (мала вага);
- основна кретања из претходних разреда на ниској греди извести на средњој или високој греди;
- Трамболина или одскачна даска: скокови – предњи пружени и згрчени;
- Прескок „разношка“ – козлић постављен по дужини (110 цм);
- Коњ са хватаљкама – упори и издржаји;
- Вежбе у упору
 - паралелни разбој – наскок у упор, њих и предњихом сед разножно пред рукама, саседом сносити, њих и предњихом саскок предношка;

- Коњ са хваталкама – упори и издржаји;
- Вежбе у вису:
дохватно вратило – вис завесом о потколено, наупор јашући и саскок одношка.

3. Основе тимских и спортских игара

Садржаји рукомета реализују се на часовима *физичког и здравственог васпитања*, а малог фудбала на *обавезним физичким активностима ученика*.

3. 1. Рукомет – минирукомет

Обавезни садржаји

- Обучавање елемената технике и тактике са лоптом:

држање лопте: једном и обема рукама, плитки и дубоки хват;
вођење лопте: у месту са променом висине вођења, променом руке, променом положаја;
вођење лопте бочним и дубинским кретањем; праволинијски, са променом брзине и руке којом се води; променом правца кретања; вођење у кретању са заустављањем у два корака; дриблинг над пасивним и активним противником (игра „1 на 1”);
додавање лопте: једном руком „кратким замахом” (смер напред, укосом, у страну); „дугим замахом” уз примену неког од залета (бочни–доножни, бочни–заножни);
хватање лопте: у висини груди и главе; хватање непрецизно бачених лопти (бочних, изнад висине главе, у висини колена); хватање котрљајућих лопти; хватање и додавање лопте у кретању;
шутирање: чеони шут и скок шут у даљ и вис;
финтирање: (једнострука финта у јачу страну).

- Обучавање индивидуалних елемената технике и тактике без лопте:

у фази напада – позиционирање играча, утрчавање у празне просторе, промена смера кретања, откривање за пријем лопте;
у фази одбране – одбрамбени став и кретање у ставу; заустављање нападача, одузимање лопте од противничког нападача, пресецање путање лопте код додавања, блок;
елементи технике голмана – (основни став, кретање на голу, одбрана високих и ниских лопти, одбрана шутева са позиције крила, одбрана седмерца).

- Обучавање групних и колективних елемената тактике игре:

Игра уз индивидуалну одбрану „човек на човека” (пресинг); позиционирање играча у нападу и одбрани 6:0; игра на два гола (3 на 3, 4 на 4); игра уз примену основних правила уважавајући усвојени ниво претходно обучаваних елемената.

Препоручени садржаји

- Обучавање елемената технике и тактике играча са лоптом:

вођење лопте: вежбе вођења са радом ногу (кроз ноге, поред и испред тела); вођење две лопте;

додавање лопте: додавање „дугим замахом” – чеони залет; додавање лопте изведеним начинима; додавања са изменом места

хватање лопте: хватање једном руком

шутирање: бочни шут са отклоном, шутирање пивотмена, шут са крилне позиције

финтирање: једнострука финта у „слабију страну”

- Обучавање групних и колективних елемената тактике игре:

извођење слободног ударца;

укрштања играча у фази напада, игра 5:1 и 5+1

4. Плес и ритмика;

Обавезни садржаји

Планирати вежбе које је неоподно поновити из програма млађих разреда (докорак, галоп, дечији поскоци, полкин корак...). Дати могућност ученику или групи ученика да изабере музику и осмисли ритмичку вежбу на основу усвојених елемената. Са вијачом применити „скокове кроз вијачу“, прескакање вијаче галопом и суножним поскоцима. Обрадити прве две варијанте народног кола „Моравац“

Препоручени садржаји

Вежбе са вијачом усложити наизменичним прескоцима на левој и десној нози и у кретању. Планирати вежбе са обручем у које садрже окретња око разних делова тела, кортљања по тлу и провлачења. Вежбе са лоптом превасходно треба да обухвате манипулцију са њом, бацања. Основне варијанте народног кола из краја у коме се школа налази;

5. Пливање;

Наставна тема Пливање, реализује се у школама у којима за то постоје услови, у оквиру редовне наставе или *обавезних физичких активности ученика*.

Школе које се одреде за реализацију програмских садржаја пливања на објектима изван школе, ове часове организују у оквиру обавезних физичких активности ученика.

У колико не постоји могућност реализације наставе пливања у овом разреду, број часова намењен овој наставној теми распоређује се другим наставним темама предвиђених програмом.

Приликом реализације садржаја Пливања формирати групе пливача и непливача

Обавезни садржаји

Вежбе дисања, рад ногу, пловак, одржавање у месту, завеслаји (краул и леђни краул), скок на ноге и изрон, самопомоћ у води (окретањем на леђа).

Препоручени садржаји

Пливање техником краула или леђног краула;

Рођење по дужини;

6. Тестирање и мерење

Праћење физичког развоја и моторичких способности спроводи се на почетку и крају школске године, из простора кардиореспираторне издржљивости (процена аеробног капацитета), телесног састава (посебно телесне масноће), мишићне снаге, издржљивости у мишићној снази, гipкoсти и агилности. Модел континуираног праћења физичког развоја и моторичких способности у настави *физичког и здравственог васпитања*, батерија тестова, критеријумске референтне вредности и начин њиховог тумачења, организација и протокол тестирања као педагошке импликације детаљно су објашњени у наведеном приручнику. Тестирање ученика могуће је спровести на часовима обавезних физичких активности.

Оквирни број часова по темама обавезних физичких активности

1. Основе тимских и спортских игара:
Мали фудбал; (18)
2. Друге активности предвиђене програмом стручног већа (36).

Дидактичко-методички елементи

Основне карактеристике часова:

- јасноћа наставног садржаја;
- оптимално коришћење расположивог простора, справа и реквизита;
- избор рационалних облика и метода рада;
- избор вежби оптималне образовне вредности;
- функционална повезаност свих делова часа – унутар једног и више узастопних часова једне наставне теме.

Уколико на часу истовремено вежбају два одељења, настава се спроводи одвојено за ученике и ученице.

Приликом избора облика рада неопходно је узети у обзир просторне услове рада, број ученика на часу, број справа и реквизита и динамику обучавања и увежбавања наставног задатка.

Избор дидактичких облика рада треба да буде функцији рационалне организације и интензификације часа, као и достизања постављених исхода.

Праћење и оцењивање

Исходи представљају добру основу за праћење и процену постигнућа ученика, односно креирање захтева којима се може утврдити да ли су ученици достигли оно што је описано одређеним исходом. Исходи помажу наставницима у праћењу, прикупљању и бележењу постигнућа ученика. Како ће у процесу вредновања искористити исходе наставник, сам осмишљава у односу на то који се начин праћења и процене њему чини најрационалнијим и најкориснијим. Поред тога, постојање исхода олакшава и извештавање родитеља о раду и напредовању ученика.

У процесу оцењивања пожељно је користити лични картон ученика (евиденција о процесу и продуктима рада ученика, уз коментаре и препоруке) као извор података и показатеља о напредовању ученика. Предности коришћења личног картона ученика су вишеструке: омогућава континуирано и систематично праћење напредовања, представља увид у праћење различитих аспеката учења и развоја, представља, подршку у оспособљавању ученика за самопроцену, пружа прецизнији увид у различите области постигнућа (јаке и слабе стране) ученика.

У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе *физичког и здравственог васпитања*, препоручује се да наставник подједнако, континуирано прати и вреднује:

- Активност и однос ученика према физичком и здравственом васпитању који обухвата:
 - вежбање у адекватној спортској опреми;
 - редовно присуствовање на часовима *физичког и здравственог васпитања* и *обавезним физичким активностима*;
 - учествовање у ванчасовним и ваншколским активностима и др.
- Приказ једног од усвојених комплекса општеприпремних вежби (вежби обликовања),
- Достигнут ниво постигнућа моторичких знања, умења и навика (напредак у усавршавању технике):

Атлетика:

Приказ технике спринтерског и истрајног трчања; приказ технике, скока увис прекорачна техника (маказе);

Спринтерско трчање 30 – 50 m на време, бацање лоптице до 200 gr у даљ. Истрајно трчање у трајању од 6 минута.

Трчање школског кроса.

Спортска гимнастика:

Вежбе на тлу: колут у напред, колут у назад, став о шакама уз помоћ, мост из лежања, став на плећима „свећа“:

Прескок: разношка уз помоћ;

Вежбе у упору:

- паралелни разбој: наскок у упор са повишења (шведска клупа, сандук, столица..), предњихом сед разножно, приножити једном и саскок,
- ниско вратило: упор одскоком, издржај, саскок у почетни положај;

Вежбе у вису (вратило/кругови): њих и саскок предњихом.

Пењања: приказ технике пењања уз шипку и конопац.

Рукомет:

Контрла лопте у месту и кретању (вођење);

Вођење лопте прволиниски са променом правца кретања (левом и десном руком);

Хвата и додаје лопту у висини главе и рамена;

Шутира једном техником;

Мали фудбал:

Додавање унутрашњом страном стопала и примање лопте ђоном и унутрашњом страном стопала;

Вођење и шут на гол једном техником;

Додавање, примање лопте у и шут на гол у кретању.

Плес и ритимка:

Замаси, кружења, трчања, поскоци и скокови без реквизита. Поскоци и скокови кроз вијачу.

Народно „Моравац“ коло уз музику (прва и друга варијанта).

Пливање:

Контролише и одржава тело у води.

Самопомоћ у води.

Индивидуални напредак моторичких способности сваког ученика процењује се у односу на претходно проверено стање. Приликом оцењивања неопходно је изети у обзир способности ученика, степен спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом оцењивања узима се у обзир индивидуални напредак његов индивидуални напредак у односу на претходна достигнућа и могућности као и ангажовање ученика у наставном процесу.

Код ученика ослобођених од праткичног дела наставе, наставник прати и вреднује:

- ниво остварености ихода из области Физичка и здравствена култура;
- учешће у организацији ваннаставних активности.

Педагошка документација

- Дневник рада за физичко и здравствено васпитање;
- Планови рада физичког и здравственог васпитања и обавезних физичких активности ученика: план рада стручног већа, годишњи план (по темама са бројем часова), месечни оперативни план, план ванчасовних и ваншколских активности и праћење њихове реализације.

- Писане припреме: форму и изглед припреме сачињава сам наставник уважавајући:временску артикулацију остваривања, циљ часа, исходе који се рализују, конзистентну дидактичку структуру часова, запажања након часа;
- Радни картон: наставник води за сваког ученика. Радни картон садржи: податке о стању физичких способности са тестирања, оспособљености у вештинама напоменео специфичостима ученика и остале податке неопходне наставнику.

Педагошку документацију наставник сачињава у писаној, а по могућности иелекторнској форми.

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Разред: пети

Годишњи фонд часова: 72

Недељни фонд часова: 2

Циљ наставе и учења Музичке културе је да код ученика развијајући интересовања за музичку уметност, стваралачко и критичко мишљење, формира естетку перцепцију и музички укус, као и одговоран однос према очувању музичког наслеђа и култури свога и других народа.

р.бр.	НАСТАВНА ТЕМА/ОБЛАСТ	ФИНД ЧАСОВА			
		обрада	утврђ.	остало	свега
1.	ЧОВЕК И МУЗИКА	2	2	/	4
2.	МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	4	2	/	6
3.	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	16	5	/	21
4.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	33	7	/	40
5.	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО (тема се реализује у оквиру сваког часа)	0	1	/	1
укупно		56	16	/	72

Кључни појмови: праисторија, ритуал, елементи музичког тока, удараљке, темпо, динамика, тонске боје различитих гласова и инструмената, песма, нотни текст, свирање, стварање

р.бр.	ИСХОДИ	НАСТАВНА ТЕМА/ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
1.	-наведе начине и средства музичког изражавања у праисторији и античком добу;	ЧОВЕК И МУЗИКА (4)	Човек у праисторији	1.Компетенција за целоживотно учење	- користити мултимедијалне садржаје;
2.	-објасни како друштвени развој утиче на начине и облике музичког изражавања;		Улога музике у првобитном друштву; Човек и ритуал: улога музике у ритуалу (музичко-антрополошка истраживања); Магијска моћ музике; Елементи музичког тока: покрет, ритам (ритам као основа ритуала), коло/групни плес; Покрет: порекло плеса; Слушање/доживљај ритма телом; Најстарија фолклорна музичка традиција у Србији и светске баштине.	2.Комуникација	-упућивати ученика на проналажње додатних извора знања ради израде реферата и кратких излагања
3.	-искаже своје мишљење о значају и улози музике у		Човек Антике	3.Рад с подацима и информацијама	- бирати одабране композиције које трајањем и садржајем одговарају узрасту
				4.Дигитална компетенција	- наставу реализовати тако да ученици долазе до информација о инструменту
				6.Сарадња	путем непосредног искуства
				7. Одговорно учешће у демократском друштву	
				8. Одговоран однос према здрављу	
				9. Одговоран однос	

4.	животу човека; -реконструише у сарадњи са другима начин комуникације кроз музику у смислу ритуалног понашања и пантеизма;		Божанска природа музике: -митолошка свест античког човека; -музички атрибути богова; -музика и држава. Музика у храму и музика на двору Примери различитих инструмената и музичких облика у античким цивилизацијама;	према околини 10.Естетичка компетенција	(слушање и опажање) - примена индивидуализоване наставе - примена демонстративне, дијалогске и текстуалне методе
5.	-идентификује утицај ритуалног понашања у музици савременог доба (музички елементи, наступ и слично);		Улога и место музике у античким цивилизацијама: Индија, Сумер/Вавилон, Кина, Египат, Грчка, Рим; Појава првих нотација, пентатоника		

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ

Историја (Основи проучавања прошлости, Праисторија)

Географија (Човек и географија)

Српски језик (Књижевност)

Ликовна култура (Ритам, Облик, Визуелно споразумевање)Музичка култура (све области)

АКТИВНОСТИ У НАСТАВНОМ ПРОЦЕСУ

АКТИВНОСТ НАСТАВНИКА	АКТИВНОСТ УЧЕНИКА
упућује, објашњава, дефинише нове појмове, проверава, изражајно изводи песме, мотивише ученике за рад, подстиче ученике на повезивањеса садржајима из других предмета, усмерава тумачење слушаног дела, организује наставу, прати рад појединца и група, вреднује, припрема избор из литературе	повезују, закључују, бележе, усвајају нове појмове, примењују знања на одговарајућим примерима, разумевају, доживљавају, повезују стечена знања са знањима из других предмета, износе утиске, учествују у тумачењу, усвајају нове термине, излажу усмено,

р.бр.	ИСХОДИ	НАСТАВНА ТЕМА/ ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
6.	-класификује инструменте по начину настанка звука; -описује основне карактеристике	МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	Најстарији инструменти: тело, удараљке, дувачки, жичани; Удараљке – настанак, првобитни облик и развој;	1.Компетенција за целоживотно учење 2.Комуникација 3.Рад с подацима и информацијама	-долазак до информација о инструменту путем непосредног искуства (слушање и опажање)

7.	удараљки; -препозна везу између избора врсте инструмента и догађаја, односно прилике када се музика изводи; -користи могућности ИКТ-а у примени знања о музичким инструментима (коришћење доступних апликација);	(6)	Ритмичке удараљке као најједноставнија група инструмената; Мелодијске удараљке;	4. Дигитална компетенција 5. Решавање проблема 6. Сарадња 7. Одговорно учешће у демократском друштву 8. Одговоран однос према здрављу 9. Одговоран однос према околини 10. Естетичка компетенција 11. Предузимљивост и оријентација ка предузетништву.	-за инструменте средњег века примена аудитивних и визуелних записа -народне инструменте повезати са народном песмом одређеног краја -информације о инструментима треба да буду сведене на начин добијања тона и техничке могућности и примену - повезивање избора инструмента и догађаја, тј. када се и накопи начин музика изводила -примена ИКТ-а
----	--	-----	--	---	---

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ

Историја (Основи проучавања прошлости, Праисторија)

Српски језик (Књижевност)

Ликовна култура (Ритам, Облик,)

Музичка култура (све области)

АКТИВНОСТИ У НАСТАВНОМ ПРОЦЕСУ

АКТИВНОСТ НАСТАВНИКА	АКТИВНОСТ УЧЕНИКА
планира, припрема материјале, бира и презентује; мотивише; прати реализацију активности, вреднује заједно са ученицима; упућује, објашњава, дефинише нове појмове, проверава, изражајно изводи песме, мотивише ученике за рад, подстиче ученике на повезивање са садржајима из других предмета,	слушају, износе мишљење, свирају, постављају и одговарају на питања, вреднују своје и свирање других заједно са наставником; износе утиске, учествују у тумачењу, усвајају нове термине, излажу усмено, препознају извођачке саставе и упознају нове,

р.бр.	ИСХОДИ	НАСТАВНА ТЕМА/	САДРЖАЈИ	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ
-------	--------	----------------	----------	---------------	------------------

		ОБЛАСТ		КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА	
9.	-изражава се покретима за време слушања музике;	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ (21)	Елементи музичке изражајности – темпо, динамика, тонске боје различитих гласова и инструмената;	1.Компетенција за целоживотно учење	-користити мултимедијалне садржаје;	
10.	-вербализује свој доживљај музике;		Слушање вокалних, вокално-инструменталних и кратких инструменталних композиција домаћих и страних композитора;	2.Комуникација	-бирати пригодне примере прилагођене узрасту и интересовању ученика	
11.	-идентификује ефекте којима различити елементи музичке изражајности (мелодија, ритам, темпо, динамика) утичу на тело и осећања;			3.Рад с подацима и информацијама	- примена различитих метода и облика рада	
12.	-анализира слушано дело у односу на извођачки састав и инструменте;		Слушање дела најстарије фолклорне традиције српског и других народа;	4.Дигитална компетенција	-долазак до информација о инструменту путем непосредног искуства (слушање и опажање)	
				5.Решавање проблема	- начин извођења прилагодити датом историјсоми контексту	
13.	-илуструје примере коришћења плесова и музике према намени у свакодневном животу (војна музика, обредна музика, музика за забаву...);		Слушање народних и уметничких дела инспирисаних фолклором народа и народности, различитог садржаја, облика, расположења, као и музичких прича	6.Сарадња	- примена ИКТ технологије	
14.	-критички просуђује лош утицај прегласне музике на здравље;			7. Одговорно учешће у демократском друштву		
15.	-понаша се у складу са правилима музичког бонтона;			8. Одговоран однос према здрављу		
16.	-користи могућности ИКТ-а за слушање музике			10.Естетичка компетенција		

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ

Историја (Основи проучавања прошлости)

Географија (Човек и географија)

Српски језик (Књижевност)

Ликовна култура (Визуелно споразумевање)

АКТИВНОСТИ У НАСТАВНОМ ПРОЦЕСУ

АКТИВНОСТ НАСТАВНИКА	АКТИВНОСТ УЧЕНИКА
мотивише ученике за рад, подстиче ученике на повезивање са садржајима из других предмета, усмерава тумачење слушаног дела, организује наставу, прати рад појединца и група, вреднује, припрема избор из литературе, усмерава рад и подстиче креативну атмосферу на часу, подстиче ученике на повезивање музичких изражајних елемената са драмским садржајем,	примењују знања на одговарајућим примерима, разумевају, доживљавају, повезују стечена знања са знањима из других предмета, износе утиске, учествују у тумачењу, усвајају нове термине, излажу усмено, препознају извођачке саставе и упознају нове, препознају музичке изражајне елементе и повезују их

р.бр.	ИСХОДИ	НАСТАВНА ТЕМА/ ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
17. 18. 19. 20. 21. 22.	-пева и свира самостално и у групи; -примењује правилну технику певања (правилно дисање, држање тела, артикулација); -кроз свирање и покрет развија сопствену координацију и моторику; -користи различита средства изражајног певања и свирања у зависности од врсте, намене и карактера композиције; -искаже своја осећања у току извођења музике; -примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ (40)	Певање по слуху самостално и у групи; Певање песама из нотног текста солмизацијом; Извођење једноставних ритмичких и мелодијских мотива (у стилу) музике старих цивилизација певањем; Певање песама у комбинацији са покретом Свирање песама и лакших инструменталних дела по слуху на Орфовим инструментима и/или на другим инструментима; Свирање дечјих, народних и уметничких композиција из нотног текста; Извођење дечјих, народних и уметничких игара;	1.Компетенција за целоживотно учење 2.Комуникација 3.Рад с подацима и информацијама 4.Дигитална компетенција 5.Решавање проблема 6.Сарадња 7.Одговорно учешће у демократском друштву 8.Одговоран однос према здрављу 10.Естетичка компетенција 11.Предузимљивости оријентација ка предузетништву.	-користити мултимедијалне садржаје; -бирати пригодне примере прилагођене узрасту и интересовању ученика - примена различитих метода и облика рада -долазак до информација о инструменту путем непосредног искуства (слушање и опажање) - начин извођења прилагодити датом историјсоми контексту - примена ИКТ технологије

23.	-учествује у школским приредбама и манифестацијама;		Извођење једноставних ритмичких и мелодијских мотива (у стилу) музике старих цивилизација на инструментима или покретом		
24.	-користи могућности ИКТ-а у извођењу музике (коришћење матрица, караоке програма, аудио снимака...)				

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ

Српски језик (Књижевност)

Ликовна култура (Визуелно споразумевање)

Музичка култура (све области)

АКТИВНОСТИ У НАСТАВНОМ ПРОЦЕСУ

АКТИВНОСТ НАСТАВНИКА	АКТИВНОСТ УЧЕНИКА
бира песме за певање и свирање, изражајно демонстрира одабране примере, усмерава рад и подстиче креативну атмосферу на часу , организује и контролише рад на часу, вреднује, објашњава нове појмове, процењује гласовне могућности ученика и ради на њиховом развоју	упознају народно стваралаштво и његове карактеристике, препознају народне песме у уметничким делима, певају и свирају једноставне песме различитог садржаја и карактера, вежба изражајно певање, уочавају сличности између нових и претходно обрађених песама, критички вреднују своје и туђа извођења,

р.бр.	ИСХОДИ	НАСТАВНА ТЕМА/ ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
25.	-користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет;	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО (1) - реализује се у оквиру сваког часа	Креирање пратње за песме ритмичким и звучним ефектима, користећи притом различите изворе звука;	1. Компетенција за целоживотно учење	-избор најупечатљивијих музичких примера
26.	-изражава своје емоције осмишљавањем мањих музичких целина;		Креирање покрета уз музику коју ученици изводе;	2. Комуникација	-примена ИКТ; упућивање ученика на коришћење интернета, е-уџбеника...
27.	-комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом;		Осмишљавање музичких питања и одговора,	4. Дигитална компетенција	- ученици планиране стваралачке задатке реализују по слуху уз запис
28.	-учествује у креирању школских		ритмичка допуњалка,	5. Решавање проблема	-постављање ученика у различите ситуације
				6. Сарадња	евалуације и самоевалуације;
				7. Одговорно учешће у демократском друштву	

29.	приредби, догађаја и пројеката; -користи могућности ИКТ-а за музичко стваралаштво		мелодијска допуњалка са потписаним текстом, састављање мелодије од понуђених мотива; Импровизација мелодије на задани текст; Импровизација дијалога на дечијим музичким инструментима (блок флауте и импровизовани дечији инструменти) Израда једноставних музичких инструмената; Реконструкција музичких догађаја у стилу старих цивилизација	8.Одговоран однос према здрављу 9.Одговоран однос према околини 10.Естетичка компетенција 11. Предузимљивост и оријентација ка предузетништву. <u>Српски језик</u> (Књижевност) <u>Ликовна култура</u> (Ритам, Визуелно споразумевање) <u>Музичка култура</u> (све области)	-одабир информација које су у служби разумевања света музике
-----	---	--	---	---	--

МЕЋУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ

Српски језик (Књижевност, Усмени и писмени састави према унапред задатим смерницама

-ограничен број речи; задата лексика; одређени граматички модели и сл.)

Ликовна култура (Ритам, Визуелно споразумевање)

Музичка култура (све области)

АКТИВНОСТИ У НАСТАВНОМ ПРОЦЕСУ

АКТИВНОСТ НАСТАВНИКА	АКТИВНОСТ УЧЕНИКА
усмерава рад и подстиче креативну атмосферу на часу, организује и контролише рад на часу, вреднује, објашњава нове појмове, процењује гласовне могућности ученика и ради на њиховом развоју, помаже у формирању критичког става, помаже у осмишљавању ритмичких и музичких целина, помаже у савладавању свирања на Орфовим инструментима	слушају, износе мишљење, свирају, певају, увежбавају, сарађују, креирају нове музичке садржаје на основу задатог, пажљиво прате и уче како да артикулишу своје креативне и уметничке изборе, вреднују своје и свирање других заједно са наставником, налазе материјале из околине и праве инструменте од њих, осмишљавају мање музичке целине на основу понуђених модела, изводе пратеће ритмичке деонице на прављеним и Орфовим, инструментима, учествују у одабиру музике према одређеном жанру

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА – МУЗИЧКА КУЛТУРА

НАСТАВНА ТЕМА	ОБРАЗВНИ СТАНДАРДИ
ЧОВЕК И МУЗИКА	МК.1.1.1.препозна основне елементе музичке писмености МК.1.1.2.опише основне карактеристике: музичких инструмената, историјско-стилских периода, музичких жанрова, народног стваралаштва МК.2.1.1.музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (нпр. брз темпо са живахним карактером) МК.2.1.2.структуре и драматургије одређеног музичког жанра (нпр. оперски финале са догађајима у драми) МК.2.1.3.облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота
МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	МК.1.1.1.препозна основне елементе музичке писмености МК.1.1.2.опише основне карактеристике: музичких инструмената, историјско-стилских периода, музичких жанрова, народног стваралаштва МК.2.1.1.музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (нпр. брз темпо са живахним карактером) МК.2.1.2.структуре и драматургије одређеног музичког жанра (нпр. оперски финале са догађајима у драми) МК.2.1.3.облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота МК.3.1.1.зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела МК.3.1.2.разуме историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора МК.3.1.3.критички и аргументовано образлаже свој суд МК.3.1.4.уме креативно да комбинује изражајне музичке елементе у естетичком контексту (одређени музички поступак доводи у везу са жељеним ефектом)
СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	МК.1.2.1.музичке изражајне елементе МК.1.2.2.извођачки састав МК.1.2.3.музичке жанрове МК.1.2.4.српски музички фолклор МК.2.2.1.опише и анализира карактеристике звучног примера кроз садејство опажених музичких елемената (нпр. узбуркана мелодија као резултат специфичног ритма, темпа, агогике, динамике, интервалске структуре) МК.2.2.2.препозна структуру одређеног музичког жанра МК.3.2.1.структуралном и драматуршком димензијом звучног примера МК.3.2.2.жанровским и историјско-стилским контекстом звучног примера МК.3.2.3.контекстом настанка и применом различитих облика музичког фолклора
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	МК.1.3.1.пева једноставне дечје, народне или популарне композиције МК.1.3.2.изводи једноставне дечје, народне или популарне композиције на бар једном инструменту МК.3.3.1.изводи разноврсни музички репертоар певањем и свирањем као солиста и у школским ансамблима
МУЗИЧКО	МК.1.4.1.направи музичке инструменте користећи предмете из окружења

СТВАРАЛАШТВО (тема се реализује у оквиру свих часова)	МК.1.4.2.осмисли мање музичке целине на основу понуђених модела МК.1.4.3.изводи пратеће ритмичке и мелодијско-ритмичке деонице на направљеним музичким инструментима МК.3.4.1.осмишљава пратеће аранжмане за Орфов инструментаријум и друге задате музичке инструменте МК.3.4.2.импровизује и/или компоњује мање музичке целине (ритмичке и мелодијске) у оквиру различитих жанрова и стилова МК.3.4.3.осмисли музику за школску представу, приредбу, перформанс
---	--

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ Начин провере остварености исхода, формативно и сумативно оцењивање				
ЕЛЕМЕНТИ ОЦЕНЕ И КРИТЕРИЈУМИ ОЦЕЊИВАЊА (Правилник о оцењивању)		Поступак праћењаи оцењивања	Инструменти за праћење напредовања	Време
А) Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених стандарда и исхода	- Предмет Музичка култура: Полазна основа за оцену је ученикова способност, степен спретности и умешности. Узима се у обзир и индивидуално напредовање у односу на сопствена претходна постигнућа и могућности, а нарочито се узимау обзир ангажовање ученика у наставном процесу. Критеријуми оцењивања Оцену одличан (5) добија ученик који: – у потпуности показује способност трансформације знања и примене у новим ситуацијама; – лако логички повезује чињенице и појмове; – самостално изводи закључке који се заснивају на подацима; – решава проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у потпуности критички расуђује; – показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен активности и ангажовања. Оцену врло добар (4) добија ученик који: – у великој мери показује способност примене знања и логички повезује чињенице и појмове; – самостално изводи закључке који се заснивају на подацима; – решава поједине проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у знатној мери критички расуђује; – показује велику самосталност и висок степен активности и ангажовања. Оцену добар (3) добија ученик који: – у довољној мери показује способност употребе информација у новим ситуацијама;	-иницијална процена нивоа на коме се ученици налазе -вођење прописане педагошке документације у којима су видне белешке о степену ангажовања, уложеном труду, доприносу ученика за време групног рада, изради креативних задатака на одређену тему, раду на пројекту и личном напредовању у складу са музичким могућностима -заједничко вредновање ученика и наставника - самопроцена	• Евиденција : белешке о елементима за процењивање и оцењивање • Чек-листе са скалом процене • Протоколи посматрања • Упитници (за групни и рад у пару) -Самосталност у извршавању задатака (област; скала по нивоима) -Листе: сарадња у групи (сви чланови су укључени, сви имају задато	Белешке са часова Пресек стања на месечном нивоу Пресек стања по тромесечјима На крају школске године
Б) Ангажовање ученика у настави				
В) Самосталносту раду				

	– у знатној мери логички повезује чињенице и појмове; – већим делом самостално изводи закључке који се заснивају на подацима и делимично самостално решава поједине проблеме; – у довољној мери критички расуђује; – показује делимични степен активности и ангажовања. Оцену довољан (2) добија ученик који: – знања која је остварио су на нивоу репродукције, уз минималну примену; – у мањој мери логички повезује чињенице и појмове и искључиво уз подршку наставника изводи закључке који се заснивају на подацима; – понекад је самосталан у решавању проблема и у недовољној мери критички расуђује; – показује мањи степен активности и ангажовања. - Недовољан (1) добија ученик који: – знања која је остварио нису ни на нивоу препознавања и не показује способност репродукције и примене; – не изводи закључке који се заснивају на подацима; – критички не расуђује; – не показује интересовање за учешће у активностима нити ангажовање.	оцене и ангажовања од стране ученика - групни рад (посматрање наставника, излагање група, процена осталих ученика) - рад у пару (посматрање наставника, излагање парова, процена осталих ученика) -вођење евиденције о учешћу ученика у ваннаставним активностима	з а б е л е ж е н о у с в е с к а м а . . .) - Квалитативн о и квантитатив но процењива ње резултата (пано, табела...)	
--	---	--	---	--

НАЧИН ПРИЛАГОЂАВАЊА НАСТАВНОГ ПРОЦЕСА УЧЕНИЦИМА КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ПОДРШКА У ОБРАЗОВАЊУ

Препоручени начини прилагођавања програма наставе и учења ученицима којима је потребна додатна образовна подршка:

- просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака – избор композиција за слушање, ритмичке и мелодијске вежбе, начина и врста оцењивања, домаћих...)
- што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима
- размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи...
- и све друго што ће се применити у складу са конкретним случајем

MATEMATIKA

Razred: **peti**

Nedjeljni fond časova: **2**

Godišnji fond časova: **144**

Cilj nastave i učenja predmeta: Cilj nastave i učenja matematike je da učenik, ovladavajući matematičkim konceptima, znanjima i vještinama, razvije osnove apstraktnog i kritičkog mišljenja, pozitivne stavove prema matematici, sposobnost komunikacije matematičkim jezikom i pismom i primjeni stečena znanja i vještine u daljem školovanju i rješavanju problema iz svakodnevnog života, kao i da formira osnov za dalji razvoj matematičkih pojmova.

ISHODI Po završenoj oblasti/temi učenik će biti u stanju da:	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
- Izračuna vrijednost jednostavnog brojevnog izraza i riješi jednostavnu linearnu jednačinu ili nejednačinu (u skupu prirodnih brojeva); - Riješi jednostavan problem iz svakodnevnog života koristeći brojevni izraz, linearnu jednačinu ili nejednačinu (u skupu prirodnih brojeva); - Primjeni pravila djeljivosti sa 2, 3, 4, 5, 9, 25 i dekadnim jedinicama; - Razlikuje proste i složene brojeve i rastavi broj na proste činioce - Odredi i primjeni NZS i NZD - Izvodi skupovne operacije unije, preseka, razlike i pravilno upotrebljava odgovarajuće skupovne oznake ; - Pravilno koristi reči <i>i</i>, <i>ili</i>, <i>ne</i>, <i>svaki</i> u matematičko-logičkom smislu	PRIRODNI BROJEVI I DJELJIVOST	Prvi dio Svojstva operacija sabiranja, množenja, oduzimanja i deljenja u skupu, N_0. Deljenje sa ostatkom u skupu N_0 (jednakost $a = bq + r, 0 \leq r < b$). Svojstva djeljivosti; činioci i sadržaoci prirodnog broja. Djeljivost sa 2, 5 i dekadnim jedinicama. Djeljivost sa 4 i 25. Djeljivost sa 3 i 9. Skupovi i skupovne operacije: unija, presek, razlika. Drugi dio Prosti i složeni brojevi. Eratostenovo sito. Rastavljanje prirodnih brojeva na proste činioce . Zajednički djelilac i najveći zajednički djelilac. Euklidov algoritam za nalaženje NZD. Zajednički sadržalac i najmanji zajednički sadržalac. Veza između NZD i NZS.

- Analizira odnose datih geometrijskih objekata i zapiše ih matematičkim pismom; - Opiše osnovne pojmove u vezi sa krugom (centar, poluprečnik, tangenta, tetiva) i odredi položaj tačke i prave u odnosu na krug; - Nacrta pravu paralelnu datoj pravoj koristeći geometrijski pribor; - Uporedi, sabira i oduzima duži, konstruktivno i računski; - Preslika dati geometrijski objekat centralnom simetrijom i translacijom; - Pravilno koristi geometrijski pribor;	OSNOVNI POJMOVI GEOMETRIJE	Tačke i prave; odnosi pripadanja i rasporeda. Odnos pravih u ravni; paralelnost. Mjerenje dužine i jednakost duži. Kružnica i krug. Kružnica i prava. Prenosjenje i nadovezivanje duži. Centralna simetrija. Vektor i translacije.
- Identifikuje vrste i opiše svojstva uglova(susedni, uporedni, unakrsni, uglovi na transversali, uglovi sa paralelnim krakima) i primjeninjihove uzajamne odnose; - Nacrta pravu normalnu na datu pravu koristeći geometrijski pribor; - Izmeri dati ugao i nacrta ugao zadate mjere; - Uporedi, sabere i oduzme uglove računski i konstruktivno; - Riješi jednostavan zadatak primenom osnovnih svojstava paralelograma (jednakost naspramnih stranica i naspramnih uglova)	UGAO	Ugao, centralni ugao, jednakost uglova. Nadovezivanje uglova (susedni uglovi, konstruktivno upoređivanje, sabiranje i oduzimanje uglova). Uporedni uglovi; vrste uglova. Mjerenje uglova, sabiranje i oduzimanje mjere uglova. Ugao između dve prave, normalne prave, unakrsni uglovi. Uglovi na transversali. Translacija i uglovi.

- Pročita, zapiše, uporedi i predstavi na brojevnoj polupravoj razlomke i decimalne brojeve i prevodi ih iz jednog zapisa u drugi; - Odredi mesnu vrijednost cifre u zapisu decimalnog broja, - Zaokrugli broj i proceni grešku zaokrugljivanja - Izračuna vrijednost jednostavnog brojevnog izraza i riješi jednostavnu linearnu jednačinu i nejednačinu; - Riješi jednostavan problem iz svakodnevnog života koristeći brojevni izraz, linearnu jednačinu ili nejednačinu; - Odredi procjenat date veličine; - Primjeni razmeruu jednostavnim životnim situacijama; - Primjeni aritmetičku sredinu datih brojeva; - Sakupi podatke i prikaže ih tabelarno i kružnim dijagramom i po potrebi koristi kalkulatorili raspoloživi softver;	RAZLOMCI	
- Identifikuje osnosimetrične figure i odredi njenu osu simetrije; - Simetrično preslika tačku, duž i jednostavnu figuru koristeći geometrijski pribor; - Konstruiše simetralu duži, simetralu ugla i primenjuje njihova svojstva; - Konstruiše pravu koja je normalna na datu pravu ili paralelna datoj pravoj.	OSNA SIMETRIJA	Osna simetrija u ravni i njene osobine. Osa simetrije figure. Simetrala duži i konstrukcija normale. Simetrala ugla.

OBLAST/TEMA	NAČIN I POSTUPCI ZA OSTVARIVANJE PROGRAMA (po oblastima)
PRIRODNI BROJEVI I DJELJIVOST	Ova tema predstavlja prirodnu vezu sa gradivom prvog ciklusa i u okviru nje treba proširiti i produbiti znanja koja su učenici ranije stekli. Obnoviti svojstva u skupovima N i N_0 (prethodnik ili sledbenik) i podsetiti se pridruživanja brojeva tačkama brojevnih prave. Kroz raznovrsne zadatke sa izrazima, jednačinama i nejednačinama iz svakodnevnog života, nastaviti sa izgrađivanjem pojmova projevni izraza, promenljiva, izraz sa promenljivom i pridruživanje, koristeći pri tome i termine izraz, formula, iskaz. Kod jednačina i nejednačina zadržati se na jednostavnijim oblicima, u cilju usvajanja koncepta rješavanja datog problema. Uočavati primjere jednostavnijih (funkcijskih) zavisnosti u raznim oblastima (pridruživanje po datom pravilu brojeva – brojevima, brojeva – dužima, brojeva – površinama i dr.). Pri tome je važno korišćenje dijagrama i tabela (dijagram toka algoritma, tabela rezultata nekog prebrojavanja ili mjerenja idr.). U ovom dijelu se koriste i primjeri sa geometrijskim oblicima, u kojima se pojavljuje zavisnost među veličinama. U dijelu koji se odnosi na djeljivost, učenici se podsećaju da deljenje u skupu prirodnih brojeva bez ostatka nije uvijek moguće. Uvodi se deljenje sa ostatkom, jednakost $a=bq+r$, $0 \leq r < b$ i skup mogućih ostataka. Ističu se svojstva djeljivosti i analizira se djeljivost zbira, razlike i proizvoda.

	Pravila djeljivosti dekadnim jedinicima i brojevima 2, 5, 4 i 25 se uvode tako da učenici sami otkrivaju zakonitosti i aktivno se uključuju u proces istraživanja i učenja, dok za pravila djeljivosti sa 3 i 9 nastavnik učenike dobro izabranim primjerom vodi do pravila. Takođe, učenici treba da uoče i veze između ovih pravila (npr. Ako je broj djeljiv sa 10, djeljiv je i sa 2 i sa 5). Na ovom uzrastu, naglasak je na primjeni, a ne na formalnom načinu izlaganja. Na konkretnim primjerima podskupova N_0, uvode se različiti načini zapisivanja skupova uz uvođenje pojma praznog skupa i beskonačnog skupa. Uvode se osnovni pojmovi o skupovima i matematičkom izražavanju: skup, elementi, podskup, jednakost skupova, prazan skup, sa odgovarajućim znacima; skupovne operacije: unija, presek, razlika i odgovarajuće oznake. Korišćenjem primjera iz tekućih sadržaja, posebno aritmetičkih i kasnije geometrijskih, dalje se osmišljavati pojam skupa, izgrađivati matematički jezik i unositi preciznost u izražavanju. Naodgovarajućim primjerima ilustrovati matematičko-logičku upotrebu reči: <i>svaki, neki, ili, i, ne, sledi (ako...onda)</i>. Skupovne operacije nad dva skupa se ilistruju raznovrsnim primjerima sa prirodnim brojevima, uz korišćenje Venovih dijagramai bez njih. Učenici rješavaju zadatke u kojima se skupovne operacije primenjuju na skupove djelilaca, odnosno sadržalaca brojeva, što predstavlja dobar uvod za uvođenje pojmova najveći zajednički djelilac i najmanji zajednički sadržalac. Uvode se pojmovi prostog i složenog broja, i objašnjava se postupak Eratostenovog sita i postupak rastavljanja prirodnih brojeva na proste činioce i određivanje najvećeg zajedničkog delioca i najmanjeg zajedničkog sadržaoca, Euklidov algoritam (na konkretnim primjerima) i veza između NZD i NZS, i učenici se osposobljavaju za njihovu primenu u problemskim zadacima.
OSNOVNI POJMOVI GEOMETRIJE	Glavni cilj ove teme jeste da uspostavi prirodni prelaz na više nivoie razumjevanja geometrije, sa nivoa vuzuelizacije(na kome su bazirani sadržaji geometrije u prvom ciklusu), na nivo analiziranja i apstrakcije(odnosno neformalne dedukcije). Novi nivo podrazumeva opisivanje i reprezentacije geometrijskih objekata na prirodnom i formalnom jeziku, analiziranje odnosa među objektima. Učenici usvajaju elemente deduktivnog zaključivanja (pravilno formulisanje tvrđenja; pravilno zaključivanje, pravilno korišćenje veznika <i>i, ili</i>, a naročito <i>ako...onda</i>). Sadržaje prate zadaci u kojima se ističe pravilno izražavanje, dogovoreno označavanje, korektno crtanje, i kojima se podstiče logičko- kombinatorno razmišljanje. Polazeći od pojmova tačke i prave i odnosa pripadanja i rasporeda uvodi se pojam duži i pojam poluprave i načini njihovog obeležavanja. Neformalno se ističu očigledne istine koje se odnose na navedene pojmove i odnose.

	Razmatra se odnos dve prave u ravni; formuliše se kao očigledna istina da za svaku pravu i tačku van nje postoji jedinstvena prava koja prolazi kroz datu tačku i paralelna je datoj pravoj; zajedno sa ovom činjenicom pokazuje se crtanje (običnim i trougaonim lenjirom) prave paralelne datoj pravoj kroz tačku koja joj ne pripada. Kroz zadatke se ističe simetričnost i tranzitivnost paralelnosti (bez uvođenja tih pojmova), kao i oblasti na koje je podeljena ravan zadatim pravama. Kao posebno važne oblasti (zajedno sa granicom) ističu se trouglovi i paralelogrami načini njihovog označavanja. Objašnjava se praktičan značaj standardnih jedinica mjere i potreba za delovima jedinica mjere. Dužine se izražavaju višimenovanim brojevima i ističe se pretvaranje u jednoimene najnižih jedinica. Jednakost duži se uvodi kao jednakost njihovih dužina (uz isticanje da se jednakost ne odnosi na jednakost duži kao skupova tačaka). Uvode se pojmovi: kružnica, krug, centar, poluprečnik, prečnik, luk, tetiva i tangenta. Odnos dve kružnice, odnosno dva kruga se razmatra na konkretnim primjerima i zadacima. Šestar se koristi kao geometrijski instrument za crtanje kružnica, upoređivanje duži i operacije nad njima. Konstruktivno upoređivanje, sabiranje i oduzimanje duži se povezuje sa mjerenjem. U zadacima se koriste izlomljene linije (otvorene i zatvorene) bez eksplicitne definicije i uvodi se pojam obima zatvorene izlomljene linije. Centralnom simetrijom preslikavaju se tačke, duži, kružnice, trouglovi, kvadrati i pravougaonici. Ističu se osnovne osobine centralne simetrije i povezuju se sa osobinama paralelograma. Uvode se pojmovi usmjerenih duži i vektora (intenzitet, pravac, smer). Translacijom („paralelnim prenošenjem“) preslikavaju se tačke, duži, kružnice, trouglovi, kvadrati i pravougaonici i ostale jednostavne figure, koristeći pri tome geometrijski pribor. Ističu se osnovne osobine translacije i povezuju se sa osobinama paralelograma.
UGAO	Ugaonu liniju uvodimo kao uniju dve poluprave sa zajedničkim početkom. Ako ugaona linija nije opružena, ističe se razlika između konveksne i nekonveksne oblasti u zavisnosti od toga da li ta oblast sadrži ili ne sadrži duž čiji su krajevi na kracima. Ugao se uvodi kao uniju ugaone linije i jedne od pomenutih oblasti, ali dalja razmatranja su ograničena samo na konveksne uglove. Uvodi se označavanje uglova malim slovima grčkog alfabeta. Koristeći se mehaničkim modelima (kretanje klatna, lepeza i sl.) motiviše se pridruživanje kružnih lukova (i odgovarajućih tetiva) uglovima. Jednaki uglovi uvode se kao uglovi čije

	su odgovarajuće tetive u krugovima jednakih poluprečnika jednake. Na ovo objašnjenje nadovezuje se i konstruktivno prenošenje uglova pomoću šestara i lenjira, a zatim i konstruktivno upoređivanje, sabiranje i oduzimanje uglova. Kod učenika se razvija vještina mjerenja i crtanja uglova pomoću šestara. Povezuje se jednakost uglova sa jednakošću njihovih mera. Uvode se delovi stepena(minute i sekunde) i postupci sabiranja i oduzimanja mera uglova. Objašnjava se jednakost unakrsnih uglova i uvodi se normalnost pravih. Učenici se osposobljavaju da crtaju normalu na pravu iz date tačke upotrebom trougaonog lenjira, a nakon isticanja normalnosti tangente i odgovarajućeg poluprečnika, i za crtanje tangente na kružnicu u zadatoj tački kružnice. Objasnjava se šta se podrazumeva pod rastojanjem tačke od prave. Pod uglom između pravih koje nisu međusobno normalne podrazumevati odgovarajući oštar ugao. Ističu se uglovi koje obrazuje transversala dve paralelne prave. Kada transversala nije normalna na paralelnim pravama, dobijeni uglovi dele se na oštre i tupe i ističe se da su svi uglovi iste vrste međusobno jednaki. Obnavlja se jednakost naspramnih stranica paralelograma, i izvodi jednakost naspramnih uglova paralelograma. Objasnjava se šta se podrazumeva pod rastojanjem između dve paralelne prave. Ističu se odnosi uglova sa paralelnim kracima.
RAZLOMCI	Pojam razlomka, kao dela celine, učenici su upoznali u prvom ciklusu. Na početku se uvode pojmovi pravog odnosno nepravog razlomka, kao i mešovitog broja. Pretvaranje mešovitog broja u nepravi i obrnuto, povezuje se sa postupkom deljenja ostatkom. Geometrijsku interpretaciju nenegativnih racionalnih brojeva uvodimo pomoću brojevnice poluprave. Primjeri za to treba da budu raznovrsni, imenioci razlomakane treba da budu veći od 10, a učenici treba da shvate važnost izbora jedinične duži za precizno prikazivanje datih razlomaka. Brojevnica poluprava se može koristiti za upoređivanje razlomaka. Proširivanje i skraćivanje razlomaka se uvodi na osnovu osobine količnika da se on ne menja kada se deljenik i djelilac pomnože, odnosno podele istim brojem različitim od nule. Skraćivanje razlomka do nesvodljivog povezuje se sa poznatim postupkom nalaženja najvećeg zajedničkog delioca brojioaca i imenioca. Na primjerima se pokazuje da se skraćivanje može izvesti i postupni, ali da je prethodni postupak efikasniji. Učenici se upoznaju sa različitim načinima upoređivanja razlomaka. Primjeri koji se koriste ilustrovani su pomoću kružnih isečaka ili figura u kvadratnoj mreži i na taj način se ovaj dio teme povezuje sa temama iz geometrije (npr. ugao i

	mjerjenje ugla). Uvođenje decimalnog zapisa razlomka i njihovo prikazivanje na brojevnoj polupravoj povezuje se sa mjerenjem dužine, mase i zapremine tečnosti, korišćenjem primjera iz svakodnevnog života. Prevođenje razlomaka u decimalni zapis započinje se sa razlomcima koji se mogu svesti na decimalne razlomke, a nakon toga se uvodi pojam periodičnog decimalnog zapisa. Sabiranje i oduzimanje razlomaka uvodi se svođenjem na zajednički imenilac, s tim što na početku treba insistirati na najmanjem zajedničkom sadržaocu. Množenje razlomaka najlakše je ilustrovati u kvadratnoj mreži npr. preko površine pravougaonika. Pre deljenja razlomaka učenici se upoznaju sa pojmom recipročne vrijednosti razlomka i prirodnog broja. Samo deljenje se uvodi pomoću jednostavnih primjera deljenja razlomaka prirodnim brojevima i na kraju se uopštava da je deljenje razlomkom isto što i množenje njegovom recipročnom vrednošću. Kod sabiranja, oduzimanja i množenja decimalnih brojeva koristi se analogija sa izvođenjem istih operacija sa prirodnim brojevima. Kod deljenja uvodi se prvo deljenje decimalnog broja prirodnim, a nakon toga, kroz dobro odabrane primjere, pokazuje se kako se deljenje decimalnih brojeva svodi na prethodni slučaj. Učenici se upoznaju sa činjenicom da osobine računskih operacija koje su važile u skupu prirodnih brojeva, važe i u skupu razlomaka. Kod izraza se treba zadržati
	na primjerima koji nisu suviše složeni, jer je cilj uvježbavanje izvođenja računskih operacija i primjena njihovih osobina. Prilikom obrade jednačina i nejednačina treba se zadržati na jednostavnijim primjerima i koristiti analogiju sa rješavanjem jednačina i nejednačina u skupu prirodnih brojeva. Treba imati u vidu da su ishodi koji se odnose na izraze, jednačine i nejednačine razvojnog tipa, odnosno ishodi koji se razvijaju i tokom nakrednih razreda. Veoma važan dio ove teme su problemski – tekstualni zadaci u kojima se koriste razlomci i decimalni zapis razlomaka, pomoću kojih se podstiče razvoj logičkog načina mišljenja. Mogu se obraditi i razni problemi iz svakodnevnog života, npr. planiranje kućnog budžeta kojim se, pored uvježbavanja operacija sa decimalnim zapisom brojeva, stvara i osnova za razvoj finansijske pismenosti, a ima i svoju vaspitnu notu. U dijelu koji se odnosi na primenu, učenici se osposobljavaju da procentni zapis razlomka, aritmetičku sredinu i razmeru povežu sa problemima iz svakodnevnog života (popusti, poskupljenja, podela novca u određenoj razmeri, izračunavanje prosečne ocene, visine ili primjena aritmetičke sredine u sportu). Uvođenje procentnog zapisa razlomka se obrađuje kroz vizuelne predstave na dijagramima (najpre kvadrata podeljenog na stotine, a zatim proizvoljnog pravougaonika, pravilnog mnogougla ili kruga) i kroz situacije u kojima se

	procjenat pojavljuje, kao što su izražavanje sniženja ili poskupljenja nekog proizvoda, najpre 25%, 50% i 75%, a nakon razumjevanja pojma i koncepta, i za bilo koju drugu vrijednost. Kroz primjere ujedno se uvježbava i prevođenje razlomaka u decimalni i procentni zapis, kroz primjere koji iziskuju ovakvu vrstu zapisa brojeva. Aritmetička sredina se obrađuje i vježba na konkretnim primjerima (ocene u dnevniku, sport, kroz istraživačke zadatke i sl.). Važno je pravilno formiranje i razumjevanje pojma razmjere. Učenici se osposobljavaju za njeno korišćenje u praksi: pri crtanju i čitanju raznih planova i grafikona; pri određivanju rastojanja; pri rješavanju problema podele u datoj razmeri i pri povećanju i smanjivanju slika. Obrada ovog gradiva podređena je praktičnom cilju, uz povezivanje s već upoznatim sadržajima matematike i drugih predmeta. Ova oblast je pogodna za razvijanje različitih drugih kompetencija, kroz zadatke koji bi od učenika iziskivali različite vrste istraživanja. Rezultate istraživanja učenici treba da predstavljaju grafički i na taj način steknu osećajza upoređivanje razlomaka u različitim zapisima. Za ishod koji se odnosi na prikupljanje podataka i prikazivanje podataka u tabeli ili kružnog dijagramu ne postoji odgovarajući sadržaj, jer je predviđeno da se na ostvarivanje ovog ishoda radi tokom realizacije cele teme.
OSNA SIMETRIJA	Kod uvođenja pojma osne simetrije od velike važnosti su: primjeri koji se učenicima daju na neposredno posmatranje i eksperimentisanje i pitanja koja učenicima postavljamo kako bi došli do njihovih osnovnih predstava o najvaljnijim karakteristikama osne simetrije. Primjere sa osnom simetrijom započinjemo na kvadratnoj mreži sa osama simetrije koje su identične sa linijama mreže, sa ciljem da učenici samostalno dođu do osnovnih osobina osne simetrije, a zatim se prelazi na primjere bez kvadratne mreže. Osnom simetrijom se preslikava tačka, duž, krug, trougao, kvadrat i pravougaonik, a prilikom crtanja koristi se geometrijski pribor. Pojam osnosimetrične figure se usvaja intuitivno, što znači da se nizom primjera ukazuje da postoje figure koje imaju jednu ili više osa simetrije i figure koje nemaju tu osobinu. Učenike naučiti da koristeći geometrijski pribor, konstruišu simetralu duži, simetralu ugla, normalu iz tačke na pravu i primene njihove osobine u problemskim zadacima.

OPŠTE PREDMETNE KOMPETENCIJE:

Učenik je na kraju obaveznog obrazovanja kroz nastavu matematike usvojio osnovne matematičke koncepte (numeričke, algebarske, geometrijske, statističke), ovladao je osnovnim matematičkim procesima (rasuđivanjem, komunikacijom, povezivanjem, primenom, modelovanjem) i vještinama (računanjem, algebarskim postupcima, mjerenjem, prostornom vizuelizacijom, radom sa podacima, procenom, korišćenjem kalkulatora i informaciono-komunikacionim tehnologijama) potrebnim za dalje školovanje i život. Osposobljen je da analizira i tumači prirodne i društvene pojave, rješava probleme i donosi odluke u svakodnevnom kontekstu. Komunicira koristeći matematički jezik, koristi informaciono-komunikacione tehnologije i druga sredstva.

Osnovni nivo

Rješava probleme i donosi odluke u jednostavnim situacijama kada je zahtev jasno formulisan i svi relevantni podaci neposredno dati. Koristeći osnovne elemente matematičkog jezika, jednostavne matematičke postupke i informaciono- komunikacione tehnologije saopštava rešenje problema ili donetu odluku.

Srednji nivo

Rješava probleme i donosi odluke u poznatom kontekstu, pri tome prikuplja, selektuje podatke i primenjuje odgovarajuće matematičke postupke. Obrazlaže rešenje problema ili donetu odluku. Tumači prirodne i društvene pojave koristeći matematičke koncepte, procese i veštine.

Napredni nivo

Rješava probleme, donosi odluke i procenjuje mogućnosti u realnim situacijama i pri čemu bira i vrednuje put i načine rješavanja. Kritički analizira prirodne i društvene pojave koristeći matematičke koncepte, procese i veštine. Argumijentuje svoje stavove i diskutuje koristeći matematički jezik.

SPJECIFIČNE PREDMETNE KOMPETENCIJE

Spjecifične predmetne kompetencije su: matematičko znanje i rezonovanje, primjena matematičkih znanja i vještina na rješavanje problema i matematička komunikacija.

Osnovni nivo

Primenjuje jednostavne matematičke postupke kada su svi podaci neposredno dati. Primenjuje osnovna matematička znanja na rješavanje jednostavnih situacija iz svakodnevnog života. Rješava probleme u jednostavnom kontekstu koji se svode na jednostavan račun, rješavanje

jednačina, mjerenje, crtanje i rad sa podacima. Razumije osnove pisane i usmene matematičke komunikacije.

Srednji nivo

Primenjuje matematičke koncepte, procese i veštine u različitim situacijama. Bira optimalne načine rješavanja problema koristeći numeričke, algebarske i geometrijske metode. Analizira podatke koristeći osnovne statističke metode. Ume da koristi odgovarajuće sredstvo IKT za organizaciju i obradu podataka. Razume zahteve složenih zadataka i rješava ih. Odgovarajućim matematičkim pojmovima i simbolima saopštava svoje stavove.

Napredni nivo

Bira matematičke postupke za rješavanje problema i donosi zaključke. Istražuje različite načine rješavanja problema. Ume da primjeni matematička znanja u analizi prirodnih i društvenih pojava. Prilikom rješavanja problema ume da odabere sredstvo IKT i daga koristi na odgovarajući način. Razume i koristi formalni matematički jezik i kritički diskutuje o dobijenim rezultatima i analizira ih.

ISHODI VODE KA SLEDEĆIM STANDARDIMA:

Prirodni brojevi i djeljivost

- MA1.1.1. ume da pročita i zapiše različite vrste brojeva (prirodne, cele, racionalne);
- MA1.1.3. poredi po veličini brojeve istog zapisa, pomažući se slikom kad je to potrebno;
- MA1.1.5. deli sa ostatkom jednocifrenim brojem i zna kada je jedan broj djeljiv drugim;
- MA2.1.3. ume da primjeni osnovna pravila djeljivosti sa 2, 3, 5, 9 i dekadnim jedinicama;
- MA2.1.4. koristi brojeve i brojevne izraze u jednostavnim realnim situacijama;
- MA2.2.5. koristi jednačine u jednostavnim tekstualnim zadacima;
- MA3.1.1. ume da odredi vrijednost složenijeg brojevnog izraza;
- MA3.1.2. operiše sa pojmom djeljivosti u problemskim situacijama;
- MA3.1.3. ume da koristi brojeve i brojevne izraze u realnim situacijama;
- MA3.2.5. koristi jednačine i nejednačine rješavajući i složenije tekstualne zadatke.

Osnovni pojmovi geometrije

- MA1.3.1. vlada pojmovima: duž, poluprava, prava, ravan (uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacrti koristeći pribor; razlikuje paralelne i normalne prave);
- MA1.3.3 vlada pojmovima: krug, kružna linija (izdvaja njihove osnovne elemente, uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacrti koristeći pribor);
- MA3.4.1 po potrebi pretvara jedinice mjere, računajući sa njima

Ugao

- MA1.3.1. vlada pojmovima: duž, poluprava, prava, ravan i ugao (uočava njihove modele u realnim situacijama i ume da ih nacrti koristeći pribor; razlikuje neke vrste uglova i paralelne i normalne prave);
- MA1.4.1. koristi odgovarajuće jedinice za mjerenje dužine, površine, zapremine, mase, vremena i uglova;
- MA1.4.2. pretvori veće jedinice dužine, mase i vremena u manje;

MA1.4.3. koristi različite apoene novca;

MA1.4.4. pri mjerenju odabere odgovarajuću mernu jedinicu; zaokružuje veličine iskazane datom merom;

MA2.3.1. odredi suplementne i komplementne uglove, uporedne i unakrsne uglove; računa sa njima ako su izraženi u celim stepenima;

MA2.4.1. poredi veličine koje su izražene različitim mernim jedinicama za dužinu i masu;

MA2.4.3. ume da datu veličinu iskaže približnom vrednošću;

MA3.3.1. računa sa uglovima uključujući i pretvaranje ugaonih mera; zaključuje koristeći osobine paralelnih i normalnih pravih, uključujući uglove na transvers

MA3.4.1 po potrebi pretvara jedinice mjere, računajući sa njima;

MA3.4.2. proceni i zaokruži date podatke i računa sa takvim približnim vrijednostima; izražava ocenu greške (npr. manje od 1 dinar, 1cm, 1 g);

Razlomci

MA1.1.1. ume da pročita i zapiše različite vrste brojeva (prirodne, cele, racionalne);

MA1.1.2. prevodi decimalni zapis broja u razlomak i obratno;

MA1.1.3. poredi po veličini brojeve istog zapisa, pomažući se slikom kad je to potrebno;

MA1.1.4. izvrši jednu osnovnu računsku operaciju sa brojevima istog zapisa, pomažući se slikom kad je to potrebno (u slučaju sabiranja i oduzimanja razlomaka imeniocem); računa, na primjer $1/5$ od n , gde je n dati prirodan broj;

MA2.1.1. uporedi po veličini razlomke zapisane u različitim oblicima;

MA2.1.2. odredi suprotan broj, recipročnu vrijednost i apsolutnu vrijednost broja; izračuna vrijednost jednostavnijeg izraza sa više računskih operacija različitog uključujući oslobađanje od zagrada, sa brojevima istog zapisa;

MA2.1.4. koristi brojeve i brojeve izraze u jednostavnim realnim situacijama;

MA2.2.5. koristi jednačine u jednostavnim tekstualnim zadacima;

MA3.1.1. ume da odredi vrijednost složenijeg brojevnog izraza;

MA3.1.3. ume da koristi brojeve i brojeve izraze u realnim situacijama;

MA3.2.5. koristi jednačine i nejednačine rješavajući i složenije tekstualne zadatke.

Osna Simetrija

MA1.3.6. intuitivno shvata pojam podudarnih figura (kretanjem do preklapanja);

MA2.3.6. uoči osnosimetrične figure i ume da odredi osu simetrije (npr. paralelnost i jednakost stranica paralelograma);

UPUTSTVO ZA FORMATIVNO I SUMATIVNO OCENJIVANJE UČENIKA:

Proces praćenja i vrednovanja nastave i učenja počinje inicijalnom procenom nivoa na kome se učenik nalazi (inicijalno testiranje). Postignuća učenika i ishoda se sagledaju kroz svakodnevno posmatranje, aktivnost na času, domaće zadatke, učestvovanje u razgovoru i diskusiji, samoevaluaciju i evaluaciju tokom samostalan rad, rad u grupi, testove, pisane provjere, usmeno ispitivanje, pismene zadatke. Svaka od ovih aktivnosti je dobra prilika za praćenje napredovanja i informacije.

NAČINI PRILAGODAVANJA PROGRAMA NASTAVE I UČENJA UČENICIMA KOJIMA JE POTREBNA DODATNA PODRŠKA

- prostorno, sadržajno i metodičko prilagođavanje nastavnog programa (npr. razmeštaj sedenja, izbor gradiva za učenje i vježbanje, prilagođavanje za ocenjivanje, domaćih...)
- što veća individualizacija nastave, a posebno sa učenicima kojima je potrebna dodatna obrazovna podrška i nadarenim učenicima
- razmjena iskustava i saradnja sa članovima Vijeća i stručnim saradnicima u školi.

Назив предмета:	ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА
Циљ:	Циљ наставе и учења <i>технике и технологије</i> је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно.
Разред:	пети
Годишњи фонд часова:	72 часа

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
- По завршетку ове теме ученик треба да: - зна да опише улогу технике, технологије и иновација у развоју заједнице и њихово повезивање - разликује основна подручја човековог рада, производње и пословања у техничко-технолошком подручју - наводи занимања у области технике и технологије - процењује сопствена интересовања у области технике и технологије - организује радно окружење у кабинету - правилно и безбедно користи техничке апарате и ИКТ уређаје у животном и радном окружењу	1. Животно и радно окружење	- Појам, улога и значај технике и - технологије на развој друштва и животног окружења - Подручја човековог рада и производње, занимања и послови у области технике и технологије - Правила понашања и рада у кабинету - Организација радног места у кабинету и примена мера заштита на раду - - Коришћење техничких апарата и ИКТ уређаја у животном и радном окружењу
По завршетку ове теме ученик треба да:	2. Саобраћај	- Улога, значај и историјски развој

- процени како би изгледао живот људи без саобраћаја - класификује врсте саобраћаја и саобраћајних средстава према намени - наводи професије у подручју рада саобраћај - направи везу између савременог саобраћаја и коришћења информационих технологија - разликује безбедно од небезбедног понашања пешака, возача бицикла и дечијих возила - правилно се понаша као пешак, возач бицикла и дечијих возила у саобраћају - користи заштитну опрему за управљање бициклом и дечијим возилима		Саобраћаја - Врсте саобраћаја и саобраћајних средстава према намени - Професије у подручју рада саобраћаја - Употреба информационих технологија у савременом саобраћају - Саобраћајна сигнализација – изглед и правила поступања - Правила и прописи кретања пешака, возача бицикла и дечијих возила (ролери, скејт, тротинет) у саобраћају – рачунарска симулација и саобраћајни полигон - Обавезе и одговорност деце као учесника у саобраћају - Заштитна опрема потребна за безбедно управљање бициклом и дечијим возилима
--	--	--

По завршетку ове теме ученик треба да:

- самостално црта скицом и техничким цртежом једноставан предмет
- правилно чита технички цртеж
- преноси податке између ИКТ уређаја
- примењује основне поступке обраде дигиталне слике на рачунару
- користи програм за обраду текста за креирање документа са графичким елементима
- користи Интернет сервисе за претрагу и приступање online ресурсима
- преузима одговорност за рад
- представи идеје и планове за акције које предузима користећи савремену информационо-комуникациону технологију и софтвер

3. Техничка и дигитална писменост

- Прибор за техничко цртање (оловка,
- гумица, лењир, троугаоници, шестар
- Формати цртежа (А3, А4). Размера
- Типови и дебљине линија (пуна дебела
- линија, пуна танка линија, пуна танка
- линија извучена слободном руком,
- непрекидана танка линија, црта тачка
- црта танка линија)
- Геометријско цртање (цртање
- паралелних правих, цртање нормале на
- дату праву, цртање угла помоћу
- лењира и троугаоника)
- Елементи котирања (помоћна котна
- линија, котна линија, показна линија,
- котни завршетак, котни број – вредност)
- Цртање техничког цртежа са елементима
- (типови линија, размера и котирање)
- Пренос података између ИКТ уређаја
- (рачунар, таблет, смартфон, дигитални
- фотоапарат)
- Креирање документа у програму за
- обраду текста
- Интернет претрага и приступ онлајн ресурсима

По завршетку ове области ученик треба да: - повезује својства природних материјала са применом - објасни технологије прераде и обраде дрвета, производњу папира, текстила и коже - сече, спаја и врши заштиту папира, текстила, коже и дрвета - правилно и безбедно користи алате и прибор за ручну механичку обраду (маказе, моделарска тестера, брусни папир, стега) - направи план израде једноставног производа и план управљања отпадом - самостално израђује једноставан модел	4. Ресурси и производња	- Природни ресурси на Земљи: енергија и - Материјали - Управљање отпадом - Врсте, својства и примена природних - Материјала - Технологија прераде и обраде дрвета - Технологија прераде и обраде коже - Текстилна технологија - Технологија производње папира - Поступци ручне обраде и спајања - папира, текстила, коже и дрвета - Коришћење алата и прибора за ручну - обраду и спајање наведених материјала – - маказе, моделарска тестера, брусни - папир, стега
По завршетку ове области ученик треба да: - самостално проналази информације потребне за израду предмета/модела користећи ИКТ и Интернет сервисе - одабира материјале и алате за израду предмета/модела - мери и обележава предмет/модел - ручно израђује једноставан предмет/модел користећи папир и/или дрво, текстил, кожу и одговарајуће технике, поступке и алате - користи програм за обраду текста за креирање документа реализованог решења - самостално представља пројектну идеју, поступак израде и решење/производ - показује иницијативу и јасну оријентацију ка остваривању циљева и постизању успеха - планира активности које доводе до остваривања циљева укључујући оквирну процену трошкова - активно учествује у раду пара или мале групе у складу са улогом и показује поштовање према сарадницима - пружи помоћ у раду другим ученицима	5. Конструкторско моделовање	- Израда предмета/модела ручном обрадом и спајањем папира и/или дрвета, текстила, коже коришћењем одговарајућих техника, поступака и алата - Приказивање идеје, поступка израде и решења/производа

- процењује остварен резултат и развија предлог унапређења

ДИСТРИБУЦИЈА ЧАСОВА ПО ОБЛАСТИМА

Област:	Број часова:
Животно и радно окружење	6
Саобраћај	14
Техничка и дигитална писменост	16
Ресурси и производња	20
Конструкторско моделовање	16
Укупно часова	72

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Животно и радно окружење

- Фронтални, индивидуални, групни (у пару)
- Различитим методама, подстичући истраживачки начин рада, постојеће знање ученика о техници и технологији проширити користећи различите изворе знања. Развој технике повезивати са историјским епохама и догађајима.
- Упознавање подручја човековог рада и производње, занимања и послова у области технике и технологије треба реализовати уз активну улогу ученика и примену одговарајућих медија. Омогућити ученицима да идентификују одређена занимања којима се људи баве и послове који се обављају у оквиру тих занимања као и техничка средства која се при томе користе.
- Уз активну улогу ученика и примену мултимедија указивати на правилну употребу и евентуалне последице у случају непридржавања упутстава за коришћење и неисправности техничких апарата у домаћинству.

Саобраћај

- Фронтални, индивидуални и групни
- Ученици треба да се на интересантан и очигледан начин упознају са правилима и прописима кретања пешака и бицикла у јавном саобраћају, начине рагулисања саобраћаја и безбедна кретање од школе до куће.

Тежиште ове теме је на:

- безбедном понашању и преузимању личне одговорности ученика за понашање у саобраћају и
 - употреба заштитне опреме при вожњи бицикла и других дечијих возила, као и коришћење сигурносних појасева у возилу је најважнији исход који треба постићи.
- За реализацију ових наставних садржаја, а за практично увежбавање могу се користити полигони у оквиру школе или саобраћајне макете које могу урадити ученици на редовним часовима или у раду слободних активности као и коришћењем рачунарске симулације.

Техничка и дигитална писменост

- Фронтални, индивидуални, групни (у пару)
 - Увежбати изражавање идеје скицом и техничким цртежом . Објаснити како се променом правила (стандарда) израђује технички цртеж. Упознати ученике, кроз практичну примену, са: врстама линија, форматима папира, размером, правилима котирања...
 - Оспособити ученике и инсистирати на правилном коришћењу прибора за техничко цртање и развоју вештине њиховог коришћења. Потребно је да сваки ученик самостално нацрта једноставан технички цртеж у одређеној размери користећи одговарајуће врсте линија као и елементе котирања.
 - Примена информационо-комуникационих технологија у техници првенствено се односе на правилно и безбедно коришћење дигиталних уређаја (рачунар, лаптоп, таблет, мобилни телефон, тв, дигитални фотоапарат, веб камера) а потом и на овладавање вештинама обраде дигиталне слике на рачунару у циљу стицања одговарајућих компетенција које се односе на документовање и дизајн.
 - Вежбати у пару пренос података између рачунара и екстерних уређаја (мобилни телефон, фотоапарат) а да сваки ученик самостално реализује процедуре током рада на рачунару.
- Реализовати једноставну вежбу уметања фотографије у одговарајући програм за обраду текста и уређивање документа. Где год је то могуће, треба користити Интернет претрагу и приступ online ресурсима.

Ресурси и производња

- Фронтални, индивидуални, групни
- Надограђујући се на ранија знања ученика, упознати их са појмом природних ресурса на Земљи и са значајем њиховог очувања. Тежиште ове теме је на енергији и материјалима.
- Назначити основне изворе енергије као важан ресурс за живот људи, технолошке процесе и производњу без улажења у детаље. Упознати ученике са начином коришћења и претварања у неке корисне облике њима већ познатих извора енергије воде, ветра и Сунца.
- Други важан ресурс су материјали. Упознати ученике са појмом и поделом материјала (природни, вештачки). Врсте и својства материјала (физичка, хемијска и механичка): дрво, папир, текстил, кожа објаснити на елементарном нивоу. Начин обраде материјала (принципи деловања алата за механичку обраду материјала, испитивање материјала). Припрема за обраду. Приказати правилно коришћење алата за ручну обраду материјала, извођење операција и заштита на раду: обележавање, сечење, завршна обрада (бушење, равнање, брушење). Избор материјала, операција и алата и редоследа њихове примене. Рециклажа материјала и заштита животне средине. Поступно увођење ученика у рад са алатом обезбеђује да обрада материјала постаје средство креативног

изражавања, а не циљ у настави технике и технологије.

-Упознавати ученике са професијама из овеобласти.

- На крају ове области, ученици треба да направе план израде и самостално израде најмање три једноставна модела.

Програм се реализује у форми предавања (теоретска настава) и вежби.

Конструкторско моделовање

- Пројекте реализовати у паровима или малим групама.

- У овом делу програма ученици реализују заједничке пројекте примењујући претходно стечена знања и вештине.

Ученици се сами опредељују за одређену активност у оквиру групе. Пружа им се могућност да реализују своју идеју. Ученици самостално истражују информације за пројектни задатак користећи информационо-комуникационе технологије, налазе решење, формирају идеју, израђују техничку документацију, планирају и реализују сопствени производ. Користити материјале и технологије које су ученици упознали у претходној области. Ученици самостално врше мерење и обележавање. Ученици раде у пару, чиме развијају способност сарадње и социјалних вештина. По завршетку, ученици самостално представљају производ/модел, усмено образлажући ток реализације, процењујући оствареност резултата и предлог унапређења. Тежиште оваквог рада није на квалитету коначног продукта већ на процесу који има своје кораке и на сарадничким односима у раду у групи. Ученицима јасно треба указати да се и на неуспелим продуктима може много научити ако се схвати где су грешке направљене.

Дискутовати са ученицима и о цени понуђених решења. Нагласити важност доброг планирања буџета потребног за његову реализацију као и негативних последица лоших прорачуна. На тај начин ученике полако оспособљавати да размишљају предузетнички и развијати им основне компетенције везане за финансијску писменост.

Техника и технологија је наставни предмет повезан са свим другим наставним предметима, а тим и свим међупредметним темама. Та повезаност произилази из апликативне и интегративне функције технике и технологије. Ради што успешније корелације одговарајућих садржаја, усклађивања терминологије, научног осмишљавања садржаја и рационалног стицања знања, умења и навика, неопходна је стална сарадња са наставницима информатике и рачунарства, физике, математике, хемије, биологије и ликовне културе, у циљу развоја међупредметних компетенција. Посете музејима технике, сајмовима и обиласке производних и техничких објеката треба остваривати увек када за то постоје услови, ради показивања савремених техничких достигнућа, савремених уређаја, технолошких процеса, радних операција и др. Када за то не постоје одговарајући услови, ученицима треба обезбедити мултимедијалне програме у којима је заступљена ова тематика.

Обзиром да је настава технике и технологије теоријско-практичног карактера, часове треба реализовати поделом одељења на 2 (две) групе, уколико одељење има више од 20 ученика. Програм наставне и учења треба остваривати на спојеним часовима.

КОМПЕТЕНЦИЈЕ (ПРЕДМЕТНЕ, МЕЂУПРЕДМЕТНЕ)

Животно и радно окружење

- компетенција за учење
- одговорно учешће у демократском друштву
- естетичка компетенција

	- комуникација - одговоран однос према околини - одговоран однос према здрављу - предузимљивост и оријентација ка предузетништву - рад са подацима и информацијама - решавање проблема - сарадња - дигитална компетенција
Саобраћај	- компетенција за учење - одговорно учешће у демократском друштву - одговоран однос према околини - одговоран однос према здрављу - решавање проблема - сарадња
Техничка и дигитална писменост	- компетенција за учење - одговорно учешће у демократском друштву - естетичка компетанција - комуникација - одговоран однос према околини - одговоран однос према здрављу - предузимљивост и оријентација ка предузетништву - рад са подацима и информацијама - решавање проблема - сарадња - дигитална компетенција
Ресурси и производња	- компетенција за учење - одговорно учешће у демократском друштву - естетичка компетанција - комуникација - одговоран однос према околини - одговоран однос према здрављу - предузимљивост и оријентација ка предузетништву - рад са подацима и информацијама - решавање проблема - сарадња - дигитална компетенција
Конструкторско моделовање	- одговорно учешће у демократском друштву

- естетичка компетанција
- комуникација
- одговоран однос према околини
- одговоран однос према здрављу
- предузимљивост и оријентација ка предузетништву
- рад са подацима и информацијама
- решавање проблема
- сарадња
- дигитална компетенција

ХОРИЗОНТАЛНА (МЕЂУПРЕДМЕТНА) ПОВЕЗАНОСТ

Животно и радно окружење	Техника и технологија 5 разред, Природа и друштво (привреда), Историја (хронологија), Информатика и раћунарство (дигитална писменост – употреба ИКТ уређаја), Географија (одговоран однос човека према планети).
Саобраћај	Техника и технологија 5 разред, Биологија (човек и здравље) Природа и друштво (Развијање одговорног односа према себи и окружењу), Грађанско васпитање (односи у демократском друштву) Информатика и рачунарство (ИКТ) Биологија (човек и здравље)
Техничка и дигитална писменост	Техника и технологија 5 разред, Биологија (човек и здравље), Математика (основни појмови геометрије), Информатика и раћунарство (дигитална писменост – употреба ИКТ уређаја, претрага интернета, одабир резултата и преузимање садржаја), Ликовна култура (Ритам), Српски језик (правопис),
Ресурси и производња	Техника и технологија 5 разред, Природа и друштво (Материјали и њихова употреба) Ликовна култура (облик) Информатика и рачинарство,

	Географија (Угроженост и заштита живог света)
Конструкторско моделовање	Техника и технологија 5 разред, Природа и друштво (Материјали и њихова употреба) Ликовна култура (облик) Информатка и рачунарство (дигитална писменост – употреба ИКТ уређаја)

ПРИЛАГОЂАВАЊЕ РАДА ПОТРЕБАМА УЧЕНИКА
НЕКИ ОД ПРЕПОРУЧЕНИХ НАЧИНА ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА УЧЕНИЦИМА КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ОБРАЗОВНА ПОДРШКА: - просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања...) - што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима - размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи... - коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја - и све друго што ће се применити у складу са конкретним случајем

ДОПУНСКА НАСТАВА		
Циљеви	Садржаји	Начин реализације и динамика

ДОДАТНА НАСТАВА		
Циљеви	Садржаји	Начин реализације и динамика

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАПРЕДОВАЊА УЧЕНИКА
--

У процесу оцењивања поребно је узети у обзир све активности ученика (уредност, систематичност, залагање, самоиницијативност, креативност).

Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, потребно је обавити са групом, тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање).

- У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се процес и продукти учења;
- Приликом сваког вредновања постигнућа ученику ће се дати повратна информација која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење;
- Наставник са ученицима договора показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу;
- Ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој радунапредили;
- Оцењивање треба да постане инструмент за напредовање у учењу;
- На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима планира се процес учења и бирају погодне стратегије учења;
- Праћење и информисање ученика о напредовању врши се континуирано дијагностички, формативно и сумативно;
- Напредовање ученика прати се писаним белешкама, а ниво усвојености васпитно-образовних исхода бројчаном оценом;
- На крају наставне године изражава се закључна оцена наставног предмета која укључује свекомпоненте.

Вредновање активности, код индивидуалног рада, се врши праћењем заступљености следећих показатеља:

Однос према раду	Активно учествовање у настави	Исказано интересовање и мотивација	Сарадња са другима	Степен самосталности	Елементи
---------------------	-------------------------------------	--	-----------------------	-------------------------	----------

оцењивања су:

- усвојеност образовних садржаја;
- примена знања;
- активност ученика.

Ученик у току школске године може добити оцене на основу:

- писмених провера знања (у штампаном или електронском облику)
- усменог испитивања;

- активности на часу;
- домаћих задатака;
- израде презентација;
- израде графичких радова;
- практичног рада/рада у тиму
- пројектних задатака,
- вредновања успеха на различитим нивоима такмичења.

Петнаестоминутне провере знања не морају бити унапред најављене. Резултате петнаестоминутне провере наставник уписује у педагошку свеску.

Оцене на петнаестоминутној провери знања се формирају по следећим критеријумима:

- Ученик који на писменој провери оствари бар 85% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 5.
- Ученик који на писменој провери оствари бар 70% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 4.
- Ученик који на писменој провери оствари бар 55% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 3.
- Ученик који на писменој провери оствари бар 30% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 2.

а) Усмено одговарање

Одличан (5)	Врло добар (4)	Добар (3)	Довољан (2)	Недовољан (1)
- примењује знања, укључујући и методолошка, у сложеним и непознатим ситуацијама; самостално и на креативан начин објашњава и критички разматра сложене садржинске целине и информације; процењује вредност теорија, идеја и ставова; - бира, повезује и вреднује различите врсте и изворе података; - формулише претпоставке, проверава их и аргументује решења, ставове и одлуке;	- познавање и разумевање свих наставних садржаја скоро у потпуности - поседује развијену способност анализе и синтезе садржаја - делимични повезује усвојено градиво са другим сличним садржајима - примењује садржај, углавном без гршке уз давање наставникових примера - заинтересованост за наставне	- самостална репродукција научених садржја уз мању помоћ наставника - поседовање способности анализе садржаја - делимично повезивање усвојеног знања са сличним садржајем - примена садржаја са мањим грешкама уз давање наставникових	- присећање делова садржаја или основних појмова уз помоћ наставника - делимично памћење и репродукција научених садржаја, али без примера -слабија активност на часу и у усвајању садржаја - изостаје повезивање садржаја унутар предмета	- неусвојена већина садржаја, често и до нивоа препознавања - неусвојеност кључних појмова - непостојање потребних предзнања за усвајање нових садржаја, вештина и навика - ретка спремност за исказивање знања, умења и вештина - пасивност и незаинтересованост на часу - недостатак интереса за

- решава проблеме који имају и више решења, вреднује и образлаже решења и примењене поступке; - континуирано показује заинтересованост и одговорност према сопственом процесу учења, уважава препоруке за напредовање и реализује их.	садржаје уз активност на часу - самостално уочавање и исправљање грешака - примена усвојених знања и вештина у новим ситуацијама уз постицај - коришћење различитих извора знања уз постицај	примера - исправљање грешака уз наставникову помоћ - слабија активност на часу - коришћење једног извора знања (учбеника или записа у свесци)	- чини грешке и неучава их - несамосталност у раду, тражење и прихватање помоћи и савета	стицањем нових знања, чак и уз велико залагање наставника
--	---	--	---	---

в) Раду тиму

Одличан (5)	Врло добар (4)	Добар (3)	Довољан (2)	Недовољан (1)
-Ученик је посебно мотивисан, креативан, одговоран у раду, поштује друге, редован у извршавању обавеза; -даје креативне примедбе и предлоге; - поштује правила рада; -у презентовању је јасан, тачан и уме да искаже суштину; -уочава битно и разликује га од небитног; -зна добро да организује и води рад у групи; -има високо развијено критичко мишљење.	-мотивисан је и редовно извршава задатке; -решава проблеме користећи научне садржаје, -поштује правила рада -подржава рад групе и потстиче их на рад; -поуздан, марљив и одговоран; -презентује тачне податке.	-у подели задатака групе потребна помоћ наставника; -за рад потребна помоћ,постикај и усмеравање; -спор и непрецизан у презентацији; -теже исказује своје мишљење; -није самосталан, прати друге; -научено градиво примењује погрешно; -делимучно поштије правила рада.	-ради на нивоу присећања; -у групи почиње да ради на интервенцију наставника; -задатак не завршава и има грешака; -површан у раду и поштовању правила; -углавном је пасиван у групи.	-незаинтересован за рад, омета друге; -потстицање и помоћ га не мотивишу на рада; -не поштује правила понашања у групи; -тражи пуну пажњу и индивидуалан приступ.

На крају сваког полугодишта уноси се оцена сваком ученику за активност у дневник.

HISTORIJA/ ISTORIJA

Razred: **peti**

Nedeljni fond časova: **2**

Godišnji fond časova: **36**

Jezik nastave: bosanski

Cilj: Cilj učenja historije je da učenik, izučavajući historijske događaje, pojave, procese i ličnosti, stekne osnovna historijska znanja i kompetencije neophodne za razumevanje savremenog svijeta, razvije veštine kritičkog mišljenja i odgovoran odnos prema sebi, sopstvenominacionalnom identitetu, kulturno-historijskom nasleđu, društvu i državi u kojoj živi.

ISHODI	OBLASTI/TEME	SADRŽAJI
--------	--------------	----------

– razlikuje osnovne vremenske odrednice (godinu, deceniju, vek, milenijum, eru); – locira određenu vremensku odrednicu na vremenskoj lenti; – razlikuje načine računanja vremena u prošlosti i sadašnjosti; – imenuje periode prošlosti i historijske periode i navede graničnedogađaje; – razvrsta historijske izvore prema njihovoj osnovnoj podeli; – poveže vrste historijskih izvora sa	OSNOVI PROUČAVANJA PROŠLOSTI	<u>Osnovni sadržaji</u> Pojam prošlosti i historija kao nauka o prošlosti ljudskog društva. Hronologija – računanje vremena. Podela prošlosti i periodizacija historije. Historijski izvori – definicija, osnovna podela i ustanove u kojima se čuvaju. <u>Prošireni sadržaji</u> Srodne nauke i pomoćne historijske nauke. Historija oko nas. Historijsko nasleđe – tekovine
---	--	---

ustanovama u kojima se čuvaju (arhiv, muzej, biblioteka); – navede glavne pronalaskе i opiše njihov uticaj na način života ljudi u	PRAISTORIJA	<u>Osnovni sadržaji</u> Osnovne odlike praistorije (način života ljudi, pronalasci).
--	---------------------------	--

praistoriji; – razlikuje osnovne odlike kamenog i metalnog doba; – locira na historijskoj karti najvažnije civilizacije i države Starog istoka; – koristeći istorijsku kartu, dovede u vezu osobine reljefa i klime sa nastankom civilizacija Starog istoka; – odredi mesto pripadnika društvene grupe na grafičkom prikazu hijerarhije zajednice; – poredi način života pripadnika različitih društvenih slojeva na Starom istoku; – navede najvažnije odlike državnog uređenja civilizacija Starog istoka; – identifikuje osnovna obeležja i značaj religije u civilizacijama Starog istoka; – razlikuje vrste pisama civilizacija Starog istoka; – ilustruje primerima važnost uticaja privrednih, naučnih i kulturnih dostignuća naroda Starog istoka na	STARI ISTOK	Podela praistorije (kamenog, metalnog doba). <u>Prošireni sadržaji</u> Najvažniji praistorijski lokaliteti u Evropi i Srbiji (Lasko, Altamira, Lepenski Vir, Vinča...).
		<u>Osnovni sadržaji</u> Pojam Starog istoka – geografske odlike, najznačajnije civilizacije (Mesopotamija, Egipat, Judeja, Fenikija). Društveni odnosi (robovlasničko i teokratsko društvo) i državno uređenje (monarhija – carstva/kraljevstva) u civilizacijama Starog istoka. Osnovne odlike privrede i svakodnevni život – običaji, zanimanja, kultura ishrane i stanovanja. Kultura i historijsko nasleđe naroda Starog istoka – religija (monoteizam i politeizam), pismo, književnost, umetnost, nauka, civilizacijske tekovine (matematika, arhitektura, kalendar, irigacioni sistem, saobraćajna sredstva, medicina, zakoni...). <u>Prošireni sadržaji</u> Specifičnosti egipatske religije. Specifičnosti religija civilizacija Mesopotamije. Osnovne odlike judaizma. Najvažnije civilizacije Dalekog istoka (Indija, Kina)

savremeni svijet; – koristeći datu informaciju ili lentu vremena, smesti historijskupojavu, događaj i ličnost u odgovarajući milenijum ili vijek; – izloži, u usmenom ili pisanom obliku, historijske događaje ispravnim hronološkim redosledom; – prikupi i prikaže podatke iz različitih izvora informacija	ANTIČKA GRČKA	<u>Osnovni sadržaji</u> Pojam antičke Grčke – geografske odlike. Najstariji period grčke historije (Kritska i Mikenska civilizacija). Grčki mitovi (pojam, primeri) i homerski epovi. Kolonizacija i osnovne odlike privrede. Polisi – Sparta i Atina (pojam polisa, strukturadruštva, državno uređenje). Grčko-persijski ratovi.
vezanih za određenu historijsku temu; – vizuelne i tekstualne informacije poveže sa odgovarajućim historijskimperiodom ili civilizacijom; – opiše osobenosti prirodnih uslovai geografskog položaja antičke Grčke; – locira na historijskoj karti najvažnije civilizacije i državeantičke Grčke; – prikazuje društvenu strukturu i državno uređenje grčkih polisa na primeru Sparte i Atine; – poredi način života pripadnika različitih društvenih slojeva u		Peloponeski rat – uzroci i posledice. Kultura i svakodnevni život (religija, olimpijske igre, mitologija, umetnost, nauka, običaji, zanimanja). Helenističko doba i njegova kultura. Historijsko nasleđe (institucije, zakoni, književnost, pozorište, filozofija, demokratija, medicina, umetnost, arhitektura, besedništvo, olimpijske igre). <u>Prošireni sadržaji</u> Peloponeski rat (tok rata, najvažniji događaji i ličnosti). Najistaknutije ličnosti: Drakont, Perikle, Filip II, Aristotel, Arhimed... Grčka mitologija, panteon. Sedam svetskih čuda antičkog doba

antičkoj Grčkoj, – identifikuje uzroke i posledice grčko-persijskih ratova i Peloponeskog rata; – istraži osnovna obeležja i značaj religije starih Grka; – razlikuje legende i mitove od historijskih činjenica; – navede značaj i posledice osvajanja Aleksandra Velikog; – ilustruje primerima važnost uticaja privrednih, naučnih i kulturnih dostignuća antičke Grčke i helenističkog doba na savremeni svet; – koristeći datu informaciju ili lentu vremena, smesti istorijsku pojavu, događaj i ličnost iz istorije antičke Grčke i helenizma u odgovarajući milenijum, vijek ili deceniju;	ANTIČKI RIM	<u>Osnovni sadržaji</u> Pojam antičkog Rima – geografske odlike i periodizacija. Osnivanje Rima (legenda o Romulu i Remu). Struktura društva i uređenje Rimske republike. Širenje Rimske države (osvajanja i provincije, privreda). Rim u doba carstva – principat i dominat. Kultura i svakodnevni život (religija, umetnost, nauka, običaji, zanimanja). Hrišćanstvo – pojava i širenje. Pad Zapadnog rimskog carstva (početak Velike seobe naroda, podela carstva i pad Zapadnog carstva). Istorijsko nasleđe (abeceda, kalendar, medicina, umetnost, arhitektura, putevi, vodovod, kanalizacija, terme, rimski brojevi, hrišćanstvo, rimsko nasleđe na teritoriji Srbije). <u>Prošireni sadržaji</u> Etrurci.
– izračuna vremensku udaljenost između pojedinih događaja; – koristi osnovne historijske pojmove; – locira na historijskoj karti prostor nastanka i širenja Rimske države;		Rimska vojska. Rimski gradovi na teritoriji Srbije. Najistaknutije ličnosti: Hanibal, Ciceron, Julije Cezar, Kleopatra, Oktavijan Avgust, Konstantin Veliki...). Rimski panteon. Gladijatorske borbe.

– navede osnovne razlike između antičke rimske republike i carstva; – razlikuje uzroke od posledica najznačajnijih događaja u historiji antičkog Rima; – istraži osnovna obeležja i značaj religije antičkog Rima; – ilustruje primerima važnost uticaja privrednih, naučnih i kulturnih dostignuća antičkog Rima na savremeni svijet; – poredi način života pripadnika različitih društvenih slojeva u antičkom Rimu; – navede najznačajnije posledice nastanka i širenja hrišćanstva; – locira na karti najvažnije rimske lokalitete na teritoriji Srbije; koristeći datu informaciju ili lentu vremena, smesti istorijsku pojavu, događaj i ličnost iz historije antičkog Rima u odgovarajući milenijum, vijek ili deceniju.		

OBLAST/TEMA	NAČINI I POSTUPCI ZA OSTVARIVANJE PROGRAMA
OSNOVI PROUČAVANJA PROŠLOSTI	Kombinovanje različitih vrsta didaktičkog materijala: ilustracija, šema, grafikona, PPT Poseta lokalnom muzeju i kulturno-istorijskim spomenicima, historijskom arhivu, eventualno virtuelna poseta muzeju, lokalitetu...

	Uvođenje učenika u glavne pojmove historije kao nauke: era, datum, vijek, decenija, milenijum, prvo teorijski, a potom i praktično, primenom na primerima, a potom samostalno davanje primera od strane učenika Vežbanje računanja vremena i prepoznavanja vrste ist. izvora na datim primerima Korišćenje BIGZ-ovog e-udžbenika: testovi, video zapisi sa pitanjima, PPT; edmodo platforme i dr.
PRAISTORIJA	Koristiti metode/tehnike i oblike rada, koje aktiviraju učenike i u kojima su samostalniji u radu: analiza slika sa praistorijskih lokaliteta, PPT, video materijali Obezbeđivanje korelacije sa srodnim predmetima: geografija, likovno- skulpture Lepenskog vira i Vinče, muzičko vaspitanje-bubnjevi, verska nastava-postanak čoveka, građansko vaspitanje-podela društva po svojini, patrijarhat, matrijarhat... Stalno korišćenje istorijske karte i istorijskog atlasa Kombinovanje različitih vrsta didaktičkog materijala: karikatura, ilustracija, tabela, PPT, pitanja Poseta lokalnom muzeju i kulturno-istorijskim spomenicima, istorijskom arhivu ili video materijal Korišćenje e-udžbenika, edmodo platforme i dr.

STARI ISTOK	Pripremanje nastavnika za časove, vodeći računa o osobenostima odeljenja Koristiti raznovrsne tehnike/metode i oblike rada Obezbeđivanje korelacije sa srodnim predmetima: geografija-Mala Azija, Nil, Tigar, Eufrat, likovno (pisma, piramide) i muzičko vaspitanje, verska nastava-politeizam, građansko vaspitanje-odnos vladara i podanika... Korišćenje istorijskih tekstova i njihova analiza (Hamurabijev zakonik, Herodot-podizanje piramida, opis Vavilona, Biblijske priče o Mojsiju, Davidu iSolomonu...) Stalno korišćenje istorijske karte i istorijskog atlasa Kombinovanje različitih vrsta didaktičkog materijala: karikatura, ilustracija (piramide, hijeroglifi, klinasto, alfabet, slik različitih društvenih grupa), šeme društvene lestvice, pitanja, PPT, video-zapisa Upućivanje učenika na korišćenje dodatne literature, interneta, enciklopedija, radi izrade panoa, kratkih zapisa, kratkih izlaganja Korišćenje e-udžbenika, edmodo platforme i dr.
	Postavljanje učenika u različite situacije evaluacije i samoevaluacije

ANTIČKA GRČKA	Pojam antičke Grčke – geografske odlike. Najstariji period grčke historije (Kritska i Mikenska civilizacija).Grčkimitovi (pojam, primeri) i homerski epovi. Kolonizacija i osnovne odlike privrede. Polisi – Sparta i Atina (pojam polisa, struktura društva, državno uređenje).Grčko-persijski ratovi. Peloponeski rat – uzroci i posledice. Kultura i svakodnevni život (religija, olimpijske igre, mitologija, umetnost,nauka, običaji, zanimanja). Helenističko doba i njegova kultura. Historijsko nasleđe (institucije, zakoni, književnost, pozorište, filozofija,demokratija, medicina, umetnost, arhitektura, besedništvo, Olimpijske igre). Prošireni sadržaji Peloponeski rat (tok rata, najvažniji događaji i ličnosti). Najistaknutije ličnosti: Drakon, Perikle, Filip II, Aristotel, Arhimed...Grčka mitologija, pantenon. Sedam svetskih čuda
ANTIČKI RIM	Pripremanje nastavnika za časove, vodeći računa o osobenostima odeljenja iprednanzijama učenika Koristiti raznovrsne tehnike/metode i oblike rada Obezbeđivanje korelacije sa srodnim predmetima: geografija (Rim, Sredozemno more, Balkansko poluostrvo-rimske provincije, gradovi: Niš, Beograd, Sremska Mitrovica, Gamzigrad), likovno (trijumfalna kapija, palate, amfiteatar), verskanastava-razvoj hrišćanstva, građansko vaspitanje (prava robova, državno uređenje)... Osmišljavanje dodatnog materijala iz istorije Korišćenje historijskih tekstova (Postanak Rima, Punske ratovi, Galskiratovi...)i njihova analiza Stalno korišćenje historijske karte i historijskog atlasa Kombinovanje različitih vrsta didaktičkog materijala: karikatura, ilustracija,šeme-mape uma iz udžbenika, tabele, PPT, video zapisi i dr. Upućivanje učenika na korišćenje dodatne literature, interneta,

	enciklopedija... Korišćenje e-udžbenika i edmodo platforme Izrađuje pomoćna nastavna sredstva: panoe, karte, šeme, loze... Istražuje i izlaže biografije poznatih ličnosti-Konstantin, Isus Hrist, Cezar, Hanibal
--	--

Opšte predmetne kompetencije:

Digitalna kompetencija

Učenik je sposoban da koristi određena sredstva iz oblasti informaciono- komunikacionih tehnologija (uređaje, softverske proizvode i servise iz oblasti elektronskih komunikacija) na odgovoran i kritički način radi efikasnog ispunjavanja postavljenih ciljeva, zadataka i sopstvenih potreba u svakodnevnom životu i obrazovanju. Poznaje osnovne karakteristike informaciono- komunikacionih tehnologija (u daljem tekstu:IKT), odnosno njihov uticaj i značaj na život i rad pojedinca i zajednica. Ume da odabere odgovarajuće IKT sredstvo i da ga koristi na odgovoran i kreativan način u svakodnevnim aktivnostima (učenje i kreativan rad; saradnja; komunikacija; rešavanje problema; organizacija, obrada, razmena i prezentacija informacija). Prilikom korišćenja IKT-a svestan je rizika za sopstvenu i tuđu sigurnost i dobrobit, poštuje privatnost i odgovornim postupanjem štiti sebe i druge.

- Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT-a.
- Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstva.
- Prilikom rešavanja problema ume da odabere sredstvo IKT-a i da ga koristi na odgovarajući način.
- Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.
- Prepoznaje prednosti, rizike i opasnosti po sebe i druge i odgovorno postupaju pri korišćenju IKT-a.

Estetička kompetencija

Učenik vlada osnovnim značenjem pojmova kultura i estetička vrednost¹. Estetičku vrednost ne vezuje samo i isključivo za umetnost, već i za druge sadržaje: prirodne ili biologističke (npr. neponovljivost prirode), sociološke ili ideološke (čovekovo delovanje na prirodu, odnosi unutar zajednice), emotivno-afektivne (kreativnost i stvaralačko mišljenje i ponašanje² kako pojedinca, tako i grupe) i praktične (pojmovi, modeli, postupci, teorijske osnove igre, literarnih, likovnih, muzičkih i scenskih oblika i sl.).

- Prepoznaje estetičke elemente u različitim kontekstima kao što su: umetničko stvaralaštvo, nacionalna i svetska prirodna i kulturna baština, jezička kultura u umetničkom i u neumetničkom domenu (svakodnevni govor u privatnom i javnom životu,

elektronskim i štampanim medijima, dizajnu i drugim vidovima komunikacije...), naučno mišljenje, društveni odnosi, društvo i pojave u društvu.

- Pokazuje pozitivan odnos prema sopstvenoj i kulturi drugih zajednica, upoznaje i razume njihove vrednosti, povezuje kulturnu i prirodnu baštinu sa istorijskim i geografskim kontekstom i doprinosi očuvanju prirodnih i kulturnih dobara.
- Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima svog delovanja.
- Upotrebljava osnovne pojmove, sheme i pravila koji pripadaju teorijama umetničkih grana koje postoje u osnovnom obrazovanju.
- Pokazuje osetljivost za eko-kulturu i kulturu svakodnevnog življenja i ima kritički odnos prema upotrebi i zloupotrebi prirode.

Kompetencija za učenje

Učenje je proces sticanja znanja i veština, razvijanja svesti i stavova neophodnih za lični i profesionalni razvoj i aktivno učešće u društvenom životu. Sposobnost za celoživotno učenje obuhvata sve kompetencije koje se stiču obrazovanjem. Kompetencija za učenje osnova je celoživotnog učenja.

Učenik treba da bude osposobljen i motivisan da shvati značaj učenja; izabere odgovarajuće metode; prati sopstveni napredak tokom učenja i usmerava učenje u skladu sa namerama i ciljem koji ima. Učenik stiče nova znanja i veštine, primenjujući prethodno učenje i vanškolsko iskustvo. Razvija svest i o stvaralačkoj prirodi učenja. Istrajan je i prevazilazi teškoće u učenju.

- Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.
- Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog, izražava i obrazlaže ideje.
- Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.
- Primenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.
- Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.

Komunikacija

Učenik komunicira na svrsishodan i konstruktivan način u privatnom, javnom, i obrazovnom kontekstu. Prilagođava način i sredstva komunikacije karakteristikama situacije. Koristi na odgovarajući i kreativan način jezik i stil komunikacije specifičan za različite naučne, tehničke i umetničke discipline. U komunikaciji ume da izrazi mišljenje, osećanja i stavove i da predstavi svoje ciljeve na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način poštujući i uvažavajući drugog. Kritički procenjuje sadržaj i način komunikacije u različitim situacijama. Ima razvijenu svest o značaju konstruktivne komunikacije i aktivno doprinosi negovanju kulture dijaloga u

zajednicama kojima pripada.

- Pozna je različite oblike komunikacije i njihove odlike (usmenu i pisanu, neverbalnu, telefonom, putem interneta itd.).
- Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene.
- Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.
- Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivni argumentovan način.
- Koristi na odgovarajući i kreativan način jezik i stil koji je specifičan za različite discipline; kroz komunikaciju neguje kulturu izražavanja i čuva jezički identitet.
- Ume da sasluša izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.

Odgovoran odnos prema okolini

Učenik stiče znanja i razvija svest o dejstvu ljudskih aktivnosti na životnu sredinu i prirodu; usvaja stavove o neophodnosti očuvanja neposredne i šire okoline i razvija sposobnosti aktivnog delovanja radi očuvanja sredine u školi, neposrednoj okolini i porodici. Pozna je ljudske aktivnosti i način na koji one mogu da ugroze ili unaprede okolinu, živi svet i prirodu u okruženju. Odgovoran je prema kvalitetu sopstvenog života, što obuhvata i odnos prema okolini i odnos prema zdravlju. Razume sopstvenu odgovornost i odgovornost zajednice u izgradnji lične i zajedničke budućnosti, kao i budućnosti narednih generacija. U oblasti održivog razvoja – zna osnovne postavke održivosti, razume principe održivog razvoja i praktikuje aktivnosti koje ga podržavaju.

- Uočava činioce i ponašanja koji narušavaju prirodu i kvalitet životne sredine u široj okolini i svakodnevnom životu; razvija svest o položaju čoveka u prirodi i njegovoj odgovornosti za stanje životne sredine i prirode.
- Sagledava koje aktivnosti (obraci ponašanja), na ličnom nivou, nivou zajednice i globalnom nivou, mogu unaprediti stanje i kvalitet životne sredine i prirode.
- Spoznaje vezu između kvaliteta životne sredine i kvaliteta svog života i razume da se njegova dobrobit i dobrobit zajednice i društva ogleda i u kvalitetu i održivosti njegove okoline.
- Praktikuje aktivnosti koje podstiču održivost, na primer štednja vode i energije, razvrstavanje otpada, reciklaža; povezuje značaj tih aktivnosti za svoj budući život, život zajednice, kao i život budućih generacija.
- Aktivno se uključuje u društvene akcije u školi i zajednici koje su usmerene ka zaštiti, obnovi i unapređenju životne sredine i ka održivom razvoju.
- Procenjuje i vrednuje uticaj svojih navika u potrošnji resursa i odlaganju otpada, i određuje kakav uticaj one imaju na životnu sredinu, kvalitet života i zdravlja i održivi razvoj.

Odgovorno učešće u demokratskom društvu

Učenik razume i prihvata značaj principa pravde, slobode, solidarnosti, nacionalne, verske, rodne i etničke ravnopravnosti i odgovornosti – kao temelja demokratskog društva, aktivno učestvujući u životu škole (odeljenjska zajednica, vršnjački tim, uenički

parlament i sl.) i zajednica kojima pripada (npr. porodica, lokalna zajednica) u skladu sa svojim uzrastom. Poštuje i zalaže se za poštovanje dečjih i ljudskih i manjinskih prava, kao i ličnog i nacionalnog dostojanstva. Upoznaje sebe, razvija svoje društvene uloge i jača svoj identitet, lični integritet, samostalnost, samopouzdanje i pozitivan odnos prema drugima. Poštuje ravnopravnost različitih zajednica, njihovu tradiciju i kulturni identitet. Odgovoran je za izbore i odluke koje čini i ponaša se humano i s uvažavanjem prema drugima. Argumentovano zastupa stavove i mišljenja uvažavajući suprotna gledišta, kao i usvojene procedure donošenja odluka.

- Ima pozitivan stav prema poštovanju ljudskih prava i sloboda.
- Zna dečja i osnovna ljudska prava i odgovornosti, ume da prepozna njihovo kršenje i sposoban je da ih argumentovano brani.
- Ponaša se odgovorno, humano i tolerantno u društvu.
- Primenjuje procedure demokratskog društva u odlučivanju i izboru; poštuje odluke većine i uvažava mišljenja manjine.
- Neguje svoju nacionalnu kulturnu baštinu i aktivno učestvuje u interkulturalnom dijalogu.
- Promoviše pozitivne vrednosti društva u različitim aktivnostima (npr. humanitarne, ekološke, kulturno-umetničke akcije; borba protiv nasilja i diskriminacije po bilo kom osnovu (npr. verskom, nacionalnom, rodnom, uzrasnom, etničkom...); akcije protiv bolesti zavisnosti, zlostavljanja životinja itd.).

Preduzimljivost i orijentacija ka preduzetništvu

Učenik prepoznaje mogućnosti u školi i zajednici da ideju pretvori u aktivnost, pokreće i spremno prihvata promene, preuzima odgovornost, pokazuje inicijativu i jasnu orijentaciju kao stvarenju ciljeva i postizanju uspeha. Učenik kroz obrazovanje stiče svesto sopstvenim potencijalima i interesovanjima i biva osnažen da samostalno donosi odluke o izborima budućeg obrazovanja, zanimanja i profesionalne orijentacije. Realizuje unapred osmišljene ideje i učestvuje u projektima koji se tiču škole i lokalne zajednice. Učenik stiče znanja o karakteristikama određenih poslova i radnih mesta, razume svet rada i poslovanja iz perspektive društva i spreman je na volonterski rad i pokretanje humanitarnih akcija.

- Prilagođava se društvenim i ekonomskim promenama, usmeren je na razvoj novih veština, koje primenjuje u praktičnom radu; suočava sa neizvesnostima na inicijativan i preduzimljiv način.
- Prepoznaje sopstvene prednosti i svoje mogućnosti u odnosu na buduće obrazovanje i profesionalnu orijentaciju.
- Spreman je da učestvuje u samostalnim i timskim projektima; sposoban je da razvije ideju, predstavi je, obrazloži i pregovara u timu o njenoj realizaciji; učestvuje u aktivnostima sa drugima u okviru svoje timske uloge.
- Motivisan je i zna da istakne svoje dobre osobine koje su važne za obavljanje školskih i radnih zadataka i koristi CV i motivaciono pismo da opiše svoje kompetencije, želje i očekivanja.
- Zna da postavi realne ciljeve i na osnovu datih mogućnosti ume da planira i pronalazi načine njihovog ostvarivanja.

Rad s podacima i informacijama

Učenik razume značaj korišćenja pouzdanih podataka i informacija u procesu učenja, njihovu primenu za rad, donošenje odluka i

svakodnevni život. Koristi znanja i veštine iz različitih predmeta da predstavi, pročita i protumači podatke koristeći tekst, brojeve, dijagrame i različite audio-vizuelne forme. Učenik koristi i samostalno pronalazi različite izvore informacija i podataka, (biblioteke, medije, internet, institucije, ličnu komunikaciju itd.), kritički razmatra njihovu pouzdanost i valjanost, razvrstava ih i povezuje relevantne informacije iz različitih izvora.

- Zna da je za razumevanje pojava i događaja i donošenje kompetentnih odluka potrebno imati relevantne i pouzdane podatke i razlikuje podatak /informaciju od njihovog tumačenja.
- Koristi podatke iz različitih izvora i načine dobijanja podataka i na osnovu toga procenjuje njihovu pouzdanost i prepoznaje moguće greške uz pomoć nastavnika.
- Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.
- Selektuje, obrađuje navodeći izvor i autora, čuva i prezentuje podatke u različitim formatima, uključujući i IKT.
- Razlikuje javne i privatne podatke i koristi osnovna pravila čuvanja privatnosti podataka.

Rešavanje problema

Učenik primenjuje znanje iz različitih predmeta, iskustvo stečeno izvan škole, intelektualne, emocionalne i socijalne sposobnostiu pronalaženju odgovora/rešenja u za njega novim situacijama koje se javljaju tokom učenja, kao i u svakodnevnom životu. Osposobljen je da u cilju rešavanja problemskih situacija selektivno i svrsishodno koristi knjige i druge izvore informacija, alate, pomoć nastavnika, učenika i drugih osoba iz školskog i vanškolskog okruženja. Učenik je motivisan da reši problemsku situaciju, istrajava u rešavanju, pronalazi/osmišljava rešenje problemskih situacija, procenjuje tačnost rešenja i način rešavanja.

- Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na delove i uočava veze i odnose između njih u svetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.
- Planira strategiju rešavanja problema (pretpostavlja rešenja, planira redosled aktivnosti, izbor izvora informacija, sredstava/opreme koju će koristiti, sa kim će sarađivati, sa kim će se konsultovati).
- Rešava problem prema planiranoj strategiji primenjujući znanja i veštine stečene učenjem različitih predmeta i vanškolskim iskustvom.
- Samostalno ili konsultujući druge osobe (vršnjake, nastavnike, roditelje) preispituje način rešavanja problema, alternativne načine rešavanja, tačnost i preciznost rešenja.
- Formuliše objašnjenja i zaključke na osnovu rezultata do kojih je došao u radu, prezentuje ih i diskutuje sa drugim osobama i preispituje ih u svetlu dobijenih komentara. Stečena nova saznanja i veštine povezuje u jedinstvenu celinu sa prethodnim.
- Proverava primenljivost rešenja u praksi i koristi stečena znanja i veštine u novim situacijama.

Saradnja

Učenik razvija sposobnost da u saradnji sa drugima ili da se kao član grupe angažuje na zajedničkom rešavanju problema ili realizaciji zajedničkih projekata. Učestvuje u zajedničkim aktivnostima na konstruktivan, odgovoran i kreativan način

afirmišući duh međusobnog poštovanja, ravnopravnosti, solidarnosti i saradnje. Aktivno, argumentovano i konstruktivno doprinosi radu grupe u svim fazama grupnog rada: formiranje grupe, formulisanje zajedničkih ciljeva, usaglašavanje u vezi sa pravilima zajedničkograda, formulisanje optimalnog načina za ostvarenje zajedničkih ciljeva na osnovu kritičkog razmatranja različitih predloga, podela uloga i dužnosti, preuzimanje odgovornosti za određene aktivnosti, nadgledanje zajedničkog rada i usklađivanje postignutih dogovora sa novim iskustvima i saznanjima do kojih se dolazi tokom zajedničkog rada i saradnje.

U procesu dogovaranja ume da izrazi svoja osećanja, uverenja, stavove i predloge. Podržava druge da izraze svoje poglede, prihvata da su razlike u pogledima prednost grupnog rada i poštuje druge koji imaju drugačije poglede.

U saradnji sa drugima zalaže se da se odluke donose zajednički na osnovu argumenata i prihvaćenih pravila zajedničkog rada.

- Aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para.
- Poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mesto i ulogu u grupi ili paru.
- Doprinosi rešavanju razlika u mišljenju i stavovima poštujući druge kao ravnopravne članove tima ili grupe.
- Odgovorno i savesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih.
- Kritički procenjuje svoj rad i rad članova grupe, doprinosi unapređivanju rada grupe i ume da predstavi rezultate rada.

Odgovoran odnos prema zdravlju

Učenik koristi znanja, veštine i usvaja stavove radi očuvanja i unapređivanja psihofizičkog zdravlja. Odgovoran odnos prema zdravlju uključuje razvijanje svesti o važnosti sopstvenog zdravlja i bezbednosti, znanja o osnovnim činilacima koji utiču na zdravlje i praktikovanje zdravih životnih stilova. Svojim ponašanjem, kao pojedinac i deo različitih grupa iza jedinica, promoviše zdravlje, zaštitu zdravlja i zdrave stilove života. Uočava opasnosti po zdravlje i donosi odluke značajne za prevenciju bolesti i očuvanje zdravlja i uključuje se u društvene aktivnosti značajne za prevenciju bolesti i očuvanje zdravlja.

- Poznaje ulogu i značaj vode i sastojaka namirnica, primenjuje pravila i principe zdrave ishrane (redovnost, važnost doručka, umerenost, raznovrsnost, način prerade namirnica) i zna posledice nepravilne ishrane.
- Poznaje osnovne karakteristike nekih bolesti organa, principe prenosa zaraznih bolesti i šta ih izaziva i primenjuje mere prevencije, lične higijene i higijene prostora.
- Poznaje moguće posledice bolesti zavisnosti nastalih zloupotrebom psihoaktivnih supstanci uključujući i posledice drugih oblika bolesti zavisnosti (npr. internet, klađenje, dijete) i svestan je zdravstvenih, porodičnih i socijalnih posledica sopstvenog izbora.
- Razume uticaj prirodnih pojava i industrijskih proizvoda (farmaceutskih, tehničkih, hemijskih itd.) na zdravlje, čita

deklaracije i uputstva na proizvodima, sluša savete stručnjaka i premanjima postupaju.

- Prepoznaje sigurnosne i zdravstvene rizike u životu i radu, primenjuje mere zaštite, predviđa i izbegava opasne situacije,

poznaje načine pružanja prve pomoći i svojim ponašanjem promoviše zdravlje i sigurnost.

- Bira stil života i navike imajući na umu dobre strane i rizike tog izbora. Razume da je stil života stvar ličnog izbora ipreuzima odgovornost za svoj izbor.

Ključni pojmovi: Historijski izvori, hronologija, historija, vijek, decenija, milenijum, era, arhiv, muzej, Vatra, točak, društvo, praistorija, Stari vijek, država, društvo, monoteizam, politeizam, pismo, Judizam, pismo, alfabet, rob, Stari istok, Stari zavet, Demokratija, OI, mit, Ilijada, Grčko-persijski ratovi, pozorište, filozofija, država, Atina, helenistička kultura, Republika, hrišćanstvo, Isus Hristos, Biblija, Rim, rimsko nasleđe na tlu Srbije, Konstantin Veliki, rimsko nasleđe, robovlasništvo

Uputstvo za didaktičko-metodičko ostvarivanje programa:

Program je koncipiran tako da su za svaku od pet tematskih celina (*Osnovi proučavanja prošlosti, Praistorija, Stari istok, Antička Grčka i Antički Rim*), dati ishodi, osnovni i prošireni sadržaji.

Ishodi su iskazi o tome šta učenici umeju da urade na osnovu znanja koja su stekli učeći istoriju. Oni omogućavaju da se cilj nastave istorije dostigne u skladu sa predmetnim i međupredmetnim kompetencijama i standardima postignuća.

Tako definisani ishodi pomažu nastavniku u planiranju i realizovanju neposrednog rada sa učenicima, olakšavajući mu određivanje obima i dubine obrade pojedinih nastavnih sadržaja. Osnovne i proširene sadržaje čine najvažniji događaji, pojave i procesi, kao i znamenite ličnosti koje su obeležile najstariji period istorije. Obim proširenih sadržaja prilagođava se mogućnostima i interesovanjima učenika. Program se može dopuniti i sadržajima iz prošlosti zavičaja, čime se kod učenika postiže jasnija predstava o istorijskoj i kulturnoj baštini u njihovom kraju (arheološka nalazišta, muzejske zbirke). Svi sadržaji su u funkciji ostvarivanja ishoda predviđenih programom.

Glavna karakteristika nastave usmerene na ostvarivanje ishoda je ta da je fokusirana na učenje u školi, što znači da učenik treba da uči:

- *smisleno*: povezivanjem onog što uči sa onim što zna i sa situacijama iz života; povezivanjem onog što uči sa onim što je učio iz istorije i drugih predmeta;
- *problemski*: samostalnim prikupljanjem i analiziranjem podataka i informacija; postavljanjem relevantnih pitanja sebi i drugima; razvijanjem plana rešavanja zadatog problema;
- *divergentno*: predlaganjem novih rešenja; smišljanjem novih primera; povezivanjem sadržaja u nove celine;
- *kritički*: poređenjem važnosti pojedinih činjenica i podataka; smišljanjem argumenata;
- *kooperativno*: kroz saradnju sa nastavnikom i drugim učenicima; kroz diskusiju i razmenu mišljenja; uvažavajući argumente sagovornika.

I. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Nastavni program orijentisan na ishode nastavniku daje veću slobodu u kreiranju i osmišljavanju nastave i učenja. Uloga nastavnika jeda kontekstualizuje dati program potrebama konkretnog odeljenja imajući u vidu: sastav odeljenja i karakteristike učenika; udžbenike i druge nastavne materijale koje će koristiti; tehničke uslove, nastavna sredstva i medije kojima škola raspolaže; resurse, mogućnosti, kao i potrebe lokalne sredine u kojoj se škola nalazi. Polazeći od datih ishoda i sadržaja nastavnik najpre kreira svoj godišnji plan rada iz koga će kasnije razvijati svoje operative planove. Ishodi definisani po temama olakšavaju nastavniku dalju operacionalizaciju ishoda na nivou konkretne nastavne jedinice. Od njega se očekuje da za svaku nastavnu jedinicu, u fazi planiranja i pisanja pripreme za čas, definiše piramidu ishoda na tri nivoa: one koje bi svi učenici trebalo da dostignu, one koje bi većina učenika trebalo da dostigne i one koje bi trebalo samo neki učenici da dostignu. Na ovaj način postiže se indirektna veza sa standardima na tri nivoa postignuća učenika. Pri planiranju treba, takođe, imati u vidu da se ishodi razlikuju, da se neki lakše i brže mogu ostvariti, ali je za većinu ishoda potrebno viševremena i više različitih aktivnosti. Nastavnik za svaki čas planira i priprema sredstva i načine provere ostvarenosti projektovanih ishoda. Preporuka je da planira i priprema nastavu samostalno i u saradnji sa kolegama zbog uspostavljanja korelacija među predmetima. U planiranju i pripremanju nastave, nastavnik planira ne samo svoje, već i aktivnosti učenika na času. Pored udžbenika, kao jednog od izvora znanja, na nastavniku je da učenicima omogući uvid i iskustvo korišćenja i drugih izvora saznavanja.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

Učenici u peti razred ulaze sa znanjem o osnovnim istorijskim pojmovima, sa određenim životnim iskustvima i uobličenim stavovima i na tome treba pažljivo graditi nova znanja, veštine, stavove i vrednosti.

Da bi svi učenici dostigli predviđene ishode, potrebno je da nastavnik upozna specifičnosti načina učenja svojih učenika i da prema njima planira i prilagođava nastavne aktivnosti.

Nastavnik ima slobodu da sam odredi raspored i dinamiku aktivnosti za svaku temu, uvažavajući cilj predmeta i definisane ishode. Redosled ishoda ne iskazuje njihovu važnost jer su svi od značaja za postizanje cilja predmeta. Između ishoda, kako u okviru jedne, tako i više tema, postoji povezanost. Ostvarivanje jednog ishoda doprinosi ostvarivanju drugih ishoda.

Važno je naglasiti da su pojedini ishodi, da bi se izbeglo ponavljanje, navedeni samo u okviru jedne teme, iako se ostvaruju kroz više tema (*učenik će biti u stanju da: locira određenu vremensku odrednicu na vremenskoj lenti; odredi mesto pripadnika društvene grupe na grafičkom prikazu hijerarhije zajednice; izloži, u usmenom ili pisanom obliku, istorijske događaje ispravnim hronološkim redosledom; prikupi i prikaže podatke iz različitih izvora informacija vezanih za određenu istorijsku temu; vizuelne i tekstualne informacije poveže sa odgovarajućim istorijskim periodom ili civilizacijom; izračuna vremensku udaljenost između pojedinih događaja; koristi osnovne istorijske pojmove*).

Mnogi od ishoda su procesni i predstavljaju rezultat kumulativnog dejstva obrazovno-vaspitnog rada, tokom dužeg vremenskog perioda i obrade različitih sadržaja. Primera radi, ishod koji glasi: *učenik će biti u stanju da prikupi i prikaže podatke iz različitih izvora informacija vezanih za određenu istorijsku temu*, naveden je u okviru teme *Stari istok*, ali je, naravno, važan i u realizaciji svake druge teme, kako u petom, tako i u narednim razredima.

Bitno je iskoristiti velike mogućnosti koje istorija kao narativni predmet pruža u podsticanju učeničke radoznalosti, koja je u osnovi svakog saznanja. Nastavni sadržaji treba da budu predstavljeni kao „priča” bogata informacijama i detaljima, ne zato da bi opteretili pamćenje učenika, već da bi im istorijski događaji, pojave i procesi bili predočeni jasno, detaljno, živo i dinamično. Posebno mesto u nastavi *istorije* imaju pitanja, kako ona koja postavlja nastavnik učenicima, tako i ona koja dolaze od učenika, podstaknuta onim što su čuli u učionici ili što su saznali van nje koristeći različite izvore informacija. Dobro osmišljena pitanja nastavnika imaju podsticajnu funkciju za razvoj istorijskog mišljenja i kritičke svesti, ne samo u fazi utvrđivanja i sistematizacije gradiva, već i u samoj obradi nastavnih sadržaja. U zavisnosti od cilja koji nastavnik želi da ostvari, pitanja mogu imati različite funkcije, kao što su: fokusiranje pažnje na neki sadržaj ili aspekt, podsticanje poređenja, traganje za pojašnjenjem. Nastava bi trebalo da pomogne učenicima u stvaranju što jasnije predstave ne samo o tome „kako je uistinu bilo”, već i zašto se nešto desilo i kakve su posledice iz toga proistekle.

Da bi shvatio događaje iz prošlosti, učenik treba da ih „oživi u svom umu”, u čemu veliku pomoć može pružiti upotreba različitih istorijskih tekstova, karata i drugih izvora istorijskih podataka (dokumentarni i igrani video i digitalni materijali, muzejski eksponati, ilustracije), obilaženje kulturno-istorijskih spomenika i posete ustanovama kulture. Korišćenje istorijskih karata izuzetno je važno jer omogućava učenicima da na očigledan i slikovit način dožive prostor na kome se neki od događaja odvijao, pomažući im da kroz vreme prate promene na određenom prostoru.

Treba iskoristiti i uticaj nastave istorije na razvijanje jezičke i govorne kulture (veštine besedništva), jer istorijski sadržaji bogate i oplemenjuju jezički fond učenika. Neophodno je imati u vidu i integrativnu funkciju istorije, koja u obrazovnom sistemu, gde su znanja podeljena po nastavnim predmetima, pomaže učenicima da postignu celovito shvatanje o povezanosti i uslovljenosti geografskih, ekonomskih i kulturnih uslova života čoveka. Poželjno je izbegavati fragmentarno i izolovano učenje istorijskih činjenica jer ono ima najkraće trajanje u pamćenju i najslabiji transfer u sticanju drugih znanja i veština. U nastavi treba, kad god je to moguće, primenjivati didaktički koncept multiperspektivnosti. Određene teme, po mogućnosti, treba realizovati sa odgovarajućim sadržajima iz srodnih predmeta, a posebnu pažnju treba posvetiti osposobljavanju učenika za efikasno korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija (upotreba interneta, pravljenje Powerpoint prezentacija, korišćenje digitalnih audio-vizuelnih materijala i izrada referata).

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Praćenje napredovanja započinje inicijalnom procenom nivoa na kome se učenik nalazi i u odnosu na šta će se procenjivati njegov dalji rad. Svaka aktivnost je dobra prilika za procenu napredovanja i davanje povratne informacije, a učenike treba osposobljavati i ohrabrivati da procenjuju sopstveni napredak u ostvarivanju ishoda predmeta, kao i napredak drugih učenika. Svaki nastavni čas i svaka

aktivnost učenika su, u tom smislu, prilika za registrovanje napretka učenika i upućivanje na dalje aktivnosti. Nastavnik treba da podrži samorefleksiju (promišljanje učenika o tome šta zna, ume, može) i podstakne samoregulaciju procesa učenja kroz postavljanje ličnih ciljevanapredovanja.

U nastavi orijentisanoj na dostizanje ishoda vrednuju se proces i produkti učenja. Da bi vrednovanje bilo objektivno i u funkciji učenja, potrebno je uskladiti nivoe ciljeva učenja i načine ocenjivanja. Potrebno je, takođe, uskladiti ocenjivanje sa njegovom svrhom. U vrednovanju naučenog, pored usmenog ispitivanja, koriste se i testovi znanja. U formativnom ocenjivanju se koriste različiti instrumenti, a izbor zavisi od vrste aktivnosti koja se vrednuje. Vrednovanje aktivnosti, naročito ako je timski rad u pitanju, može se obaviti sa grupom tako da se od svakog člana traži mišljenje o sopstvenom radu i o radu svakog člana ponaosob (tzv. vršnjačko ocenjivanje).

Kako nijedan od poznatih načina vrednovanja nije savršen, potrebno je kombinovati različite načine ocenjivanja. Jedino tako nastavnik može da sagleda slabe i jake strane svakog svog učenika. Prilikom svakog vrednovanja postignuća potrebno je učeniku dati povratnu informaciju koja pomaže da razume greške i poboljša svoj rezultat i učenje. Ako nastavnik sa učenicima dogovori pokazatelje na osnovu kojih svi mogu da prate napredak u učenju, učenici se uče da razmišljaju o kvalitetu svog rada i o tome šta treba da preduzmu da bi svoj rad unapredili. Ocenjivanje tako postaje instrument za napredovanje u učenju. Na osnovu rezultata praćenja i vrednovanja, zajedno sa učenicima treba planirati proces učenja i birati pogodne strategije učenja.

Potrebno je da nastavnik rezultate vrednovanja postignuća svojih učenika kontinuirano analizira i koristi tako da unapredi deo svoje nastavne prakse. Rad svakog nastavnika sastoji se od planiranja, ostvarivanja i praćenja i vrednovanja. Važno je da nastavnik kontinuirano prati i vrednuje, osim postignuća učenika, i proces nastave i učenja, kao i sebe i sopstveni rad.

Ishodi vode ka sledećim standardima:

IS.1.1.1. imenuje i razlikuje osnovne vremenske odrednice

IS.1.1.2. imenuje historijske periode i zna redosled historijskih perioda
IS.1.1.3. zna
podelu na praistoriju i historiju

IS.1.1.4. ume da odredi kojem vijeku pripadaju važne godine iz prošlosti

IS.1.1.5. ume da odredi kojem historijskom periodu pripadaju važne godine iz prošlosti
IS.1.1.6. prepoznaje
značenje osnovnih pojmova iz historije civilizacije

IS.1.1.2. imenuje historijske periode i zna redosled historijskih perioda
IS.1.1.3. zna
podelu na praistoriju i historiju

IS.1.1.6. prepoznaje značenje osnovnih pojmova iz historije civilizacijeIS.1.1.7.

imenuje najvažnije pojave iz nacionalne historije

IS.1.1.8. imenuje najvažnije pojave iz opšte historije

IS.1.2.3. prepoznaje jednostavne i karakteristične historijske informacije date u formi slike

IS.1.2.4. ume da pročita jednostavne i karakteristične historijske informacije date u formi historijske karte u kojoj je navedena legenda

IS.1.1.4. ume da odredi kom veku pripadaju važne godine iz prošlosti IS.1.1.6.

prepoznaje značenje osnovnih pojmova iz historije civilizacijeIS.1.1.8. imenuje

najvažnije pojave iz opšte historije

IS.1.1.9. zna na kom prostoru su se odigrale najvažnije pojave i događaji iz nacionalne i opšte historije

IS.1.2.1. prepoznaje na osnovu karakterističnih historijskih izvora (tekstualnih, slikovnih, materijalnih) o kojoj historijskoj pojavi,događaju i ličnosti je reč

IS.1.2.3. prepoznaje jednostavne i karakteristične istorijske informacije date u formi slike

IS.1.2.4. ume da pročita jednostavne i karakteristične historijske informacije date u formi historijske karte u kojoj je navedena legenda

IS.2.2.1. ume da zaključi o kom događaju, fenomenu i ličnosti je reč na osnovu sadržaja karakterističnih pisanih istorijskih izvoraIS.2.2.2. ume da zaključi o kojem historijskom fenomenu je reč na osnovu karakterističnih slikovnih historijskih izvora

IS.3.1.5. razume kako su povezane pojave iz prošlosti i sadašnjosti

IS.1.1.4. ume da odredi kom vijeku pripadaju važne godine iz prošlosti IS.1.1.6.

prepoznaje značenje osnovnih pojmova iz historije civilizacijeIS.1.1.8. imenuje

najvažnije pojave iz opštih istorije

IS.1.1.9. zna na kom prostoru su se odigrale najvažnije pojave i događaji iz nacionalne i opšte historije

IS 1.1.10. ume da navede uzroke i posledice najvažnijih pojava iz prošlosti

IS.1.2.1. prepoznaje na osnovu karakterističnih istorijskih izvora (tekstualnih, slikovnih, materijalnih) o kojoj istorijskoj pojavi,događaju i ličnosti je riječ

IS.1.2.3. prepoznaje jednostavne i karakteristične istorijske informacije date u formi slike

IS.1.2.4. ume da pročita jednostavne i karakteristične historijske informacije date u formi istorijske karte u kojoj je navedena legenda

IS.2.1.1. ume da poveže ličnost i istorijski fenomen sa odgovarajućom vremenskom odrednicom i historijskim periodom

IS.3.1.1. ume da primeni znanje iz historijske hronologije (ume precizno da odredi kojoj deceniji i vijeku, istorijskom periodu pripada

određena godina, ličnost i historijski fenomen)

IS.1.1.4. ume da odredi kom vijeku pripadaju važne godine iz prošlosti IS.1.1.6. prepoznaje značenje osnovnih pojmova iz historije civilizacije

IS.1.1.7. imenuje najvažnije pojave iz nacionalne istorije IS.1.1.8. imenuje najvažnije pojave iz opšte historije

IS.1.1.9. zna na kom prostoru su se odigrale najvažnije pojave i događaji iz nacionalne i opšte historije

IS 1.1.10. ume da navede uzroke i posledice najvažnijih pojava iz prošlosti

IS.1.2.1. prepoznaje na osnovu karakterističnih historijskih izvora (tekstualnih, slikovnih, materijalnih) o kojoj historijskoj pojavi, događaju i ličnosti je riječ

IS.1.2.3. prepoznaje jednostavne i karakteristične istorijske informacije date u formi slike

IS.1.2.4. ume da pročita jednostavne i karakteristične historijske informacije date u formi istorijske karte u kojoj je navedena legenda IS.2.1.1. ume da

poveže ličnost i istorijski fenomen sa odgovarajućom vremenskom odrednicom i historijskim periodom

IS.2.1.2. prepoznaje da postoji povezanost nacionalne, regionalne i svetske historije

IS.2.2.4. ume da odredi ugao gledanja na historijsku pojavu (pobednika ili pobeđenog) na osnovu poređenja dva istorijska izvora kojigovore o istom historijskom događaju, fenomenu

IS.3.1.1. ume da primeni znanje iz istorijske hronologije (ume precizno da odredi kojoj deceniji i vijeku, historijskom periodu pripada određena godina, ličnost i historijski fenomen)

IS.3.1.5. razume kako su povezane pojave iz prošlosti i sadašnjosti IS.1.1.4. ume da odredi kom vijeku pripadaju važne godine iz prošlosti IS.1.1.6. prepoznaje značenje osnovnih pojmova iz historije civilizacije

IS.1.1.7. imenuje najvažnije pojave iz nacionalne istorije IS.1.1.8. imenuje najvažnije pojave iz opšte historije

IS.1.1.9. zna na kom prostoru su se odigrale najvažnije pojave i događaji iz nacionalne i opšte historije

IS.1.2.1. prepoznaje na osnovu karakterističnih historijskih izvora (tekstualnih, slikovnih, materijalnih) o kojoj historijskoj pojavi, događaju i ličnosti je reč

IS.1.2.3. prepoznaje jednostavne i karakteristične istorijske informacije date u formi slike

IS.1.2.4. ume da pročita jednostavne i karakteristične historijske informacije date u formi historijske karte u kojoj je navedena legenda

IS.2.1.1. ume da poveže ličnost i historijski fenomen sa odgovarajućom vremenskom odrednicom i historijskim periodom
postoji povezanost pojava iz prošlosti sa pojavama iz sadašnjosti
IS.3.1.1. ume da primeni znanje iz historijske hronologije (ume precizno da odredi kojoj deceniji i vijeku, historijskom periodu pripada određena godina, ličnost i historijski fenomen)

Uputstvo za formativno i sumativno ocenjivanje učenika:

- Formativno ocenjivanje: Svakodnevno beleženje aktivnosti učenika na času u svesku evidencije nastavnika
- Komisija učenika i nastavnika
 - Usmeno odgovaranje
- Redovnost donošenja domaćeg
- Učenici vode evidenciju
- Pregledanje sveski
 - Pisane provere
- Učenici daju samoprocenu ocene
 - Grupni rad
- (posmatranje nastavnika, izlaganje grupa, procena ostalih učenika)
 - Rad u paru
- (posmatranje nastavnika, izlaganje parova, procena ostalih učenika)
- Snalaženje na karti
- Vođenje evidencije od strane nastavnika o:
 - Broju javljanja na časovima
 - Broju uspešnosti u grupnom radu, radu u paru
 - Učešće na takmičenjima, poseta kulturno-istorijskim institucijama
 - Nesebično pružanje pomoći drugim učenicima
 - Izrada panoa, PPT, različitih vrsta izlaganja

NAČIN PRILAGOĐAVANJA PROGRAMA

Deo školskog programa biće individualni planovi za učenike kojima je potrebna dodatna podrška zbog smetnji i teškoća u razvoju učenju, kao i nadarenim učenicima.

Geografija

Razred: **peti**

Nedeljni fond časova: 1

Godišnji fond časova: 36

Cilj nastave geografije je usvajanje znanja o prirodnogeografskim i društvenogeografskim objektima, pojavama i procesima i njihovim međusobnim vezama i odnosima u međuprostoru. Nastava geografije treba da doprinese stvaranju realne i ispravne slike o svijetu kao cjelini i mjestu i ulozi naše države u svijetu.

Zadaci nastave geografije su višestruki. Nastava geografije treba da doprinese:

- Sticanju znanja o osnovnim objektima, pojavama i procesima u vasioni;
- Kartografskom opismenjavanju, upotrebi geografskih karata i drugih izvora informacija u procesu učenja i istraživanja u svakodnevnom životu;
- Sticanje znanja o objektima, pojavama i procesima u geografskom omotaču Zemlje i u neposrednom okruženju;
- Razumijevanju uzročno-posljedične povezanosti pojava i procesa u geografskom omotaču;
- Razvijanju geografskog mišljenja zasnovanog na povezanosti i međuslovljenosti geografskih pojava i procesa u prostoru i vremenu;
- Razvijanju estetskih opažanja i osećanja proučavanjem i upoznavanjem prirodnih i drugih fenomena u geoprostoru; Razvijanje stavova o preventivi, zaštiti i unapređenju životne sredine..

OBLAST - TEMA	ISHODI	SADRŽAJI
ČOVJEK I GEOGRAFIJA	poveže postojeća znanja o prirodi i društvu sa geografijom kao ▪ naukom; ▪ poveže geografska znanja o svijetu sa historijskim razvojem ljudskog društva i naučno-tehničkim progresom; ▪ na primjerima pokaže značaj učenja geografije za svakodnevni život čovjeka; ▪ razlikuje odgovorno od neodgovornog ponašanja čovjeka prema prirodnim resursima i opstanku života na planeti Zemlji;	Širenje geografskih horizonata i velika geografska otkrića. Odgovornost čovjeka prema planeti Zemlji.
VASIONA	- razlikuje pojmove vasiona, galaksija, Mliječni put, Sunčev sistem, Zemlja; - objasni i prikaže strukturu Sunčevog sistema i položaj Zemlje u njemu; - razlikuje nebeska tijela i navodi njihove karakteristike; - odredi položaj Mjeseca u odnosu na Zemlju i imenuje mjesečeve mene;	Vasiona, galaksija, Mliječni put, zvijezde, Sazviježđa Sunčev sistem: Sunce, planete, sateliti, Mjesec, mjesečeve mene, asteroidi, komete, meteori.
PLANETA ZEMLJA OBLIK ZEMLJE I STRUKTURA NJENE POVRŠINE	- pomoću globusa opiše oblik Zemlje i navede dokaze o njenom obliku; - pomoću karte opiše raspored kopna i vode na Zemlji i navede nazive kontinenata i okeana; - primjerima objasni dejstvo Zemljine gravitacije na geografski Omotač	Oblik i dimenzije Zemlje, raspored kopna i vode na Zemlji, Zemljina gravitaciona sila, globus, ekvator, polovi.
	- razlikuje i objasni Zemljina kretanja i njihove posljedice; - poveže smjer rotacije sa smjenom dana i noći;	Rotacija Zemlje i posljedica rotacije: smjena dana i noći, prividno kretanje Sunca, lokalno vrijeme.

PLANETA ZEMLJA ZEMLJINA KRETANJA	- poveže nagib zemljine ose sa različitom osvetljenošću površine Zemlje; - poveže revoluciju Zemlje sa smjenom godišnjih doba na sjevernoj i južnoj hemisferi i pojavom toplotnih pojaseva;	Revolucija Zemlje i posljedice revolucije: nejednaka dužina dana i noći tokom godine, smjena godišnjih doba, kalendar, toplotni pojasevi
PLANETA ZEMLJA UNUTRAŠNJA GRAĐA I RELJEF ZEMLJE	▪ razlikuje djelovanje unutrašnjih sila (sila Zemljine teže, unutrašnja toplota Zemlje); ▪ razlikuje osnovne omotače unutrašnje građe Zemlje; ▪ navede spoljne sile (vjetar, voda) Zemlje; ▪ koristeći karte i crteže, opisuje načine i posljedice kretanja litosfernih ploča (vulkanizam, zemljotresi, nabiranje i rasedanje); ▪ razlikuje hipocentar i epicentar i navede trusne zone u svijetu i u Srbiji; ▪ navede postupke koje će preduzeti za vrijeme zemljotresa ; ▪ opiše proces vulkanske erupcije i njene posljedice; ▪ pomoću fotografija ili uzorka stijena razlikuje osnovne vrste stijena, opisuje njihov nastanak i navodi primjere za njihovo korišćenje; ▪ koristeći karte, crteže i multimediju objašnjava nastanak planina i nizija i razlikuje nadmorsku i relativnu visinu; ▪ razlikuje erozivne i akumulativne procese; ▪ navede primjere djelovanja čovjeka na promjene u reljefu (brane,nasipi, rudnici)	Postanak i unutrašnja građa Zemlje, litosferne ploče: kretanje ploča, promjena položaja kontinenata. Vulkanizam i zemljotresi: elementi, nastanak, zone pojava u svijetu i Srbiji, posljedice i šta raditi u slučaju zemljotresa. Stijene: magmatske, sedimentne, metamorfne. Postanak reljefa procesima nabiranja i rasedanja, planine, nizije, nadmorska i relativna visina. Oblikovanje reljefa dejstvom vode (radom reka, talasa, leda, rastvaranja stena, vetra
	- opiše strukturu atmosfere; - navede vremenske promjene koje se dešavaju u troposferi (vjetrovi, padavine, oblaci, zagrijavanje zraka...);	Atmosfera (sastav, struktura i značaj). Vreme i klima: klimatski elementi i pojave (temperatura, pritisak, vlažnost vazduha, padavine, oblačnost, vetar).

PLANETA ZEMLJA ZRAČNI OMOTAČ ZEMLJE	- razlikuje pojam vremena od pojma klima; - navede klimatske elemente i faktore i osnovne tipove klime; - grafički predstavi i čita klimatske elemente (klimadijagram) koristeći IKT; - koristi dnevne meteorološke izveštaje iz medija i planira svoje aktivnosti u skladu sa njima; - navodi primjere utjecaja čovjeka na zagađenje atmosfere i predviđa posljedice takvog ponašanja; - navodi primjere o utjecaju atmosferskih nepogoda na čovjeka (ekstremne temperature i padavine, grad, grom, oluja)	Klimatski činioci, osnovni tipovi klime. Čovek i klima atmosferske nepogode, utjecaj čovjeka na klimu).
PLANETA ZEMLJA VODE NA ZEMLJI	- uočava i razlikuje na geografskoj karti okeane, veća mora, zaljeve i moreuze; - navede i opiše svojstva morske vode; - koristeći karte pravi razliku između riječne mreže i riječnog sliva; - navede i opiše elemente rijeke (izvor, ušće, različiti padovi na riječnom toku); - razlikuje tipove jezerskih basena prema načinu postanka; - navede uzroke nastanka poplava i bujica i objasni posljedice njihovog dejstva; - navede postupke koje će preduzeti tokom poplave i nakon nje; - navede primjere utjecaja čovjeka na zagađenje voda i predviđa posljedice takvog ponašanja	Svjetsko more i njegova horizontalna podjela, svojstva morske vode (slanost, temperatura, boja, providnost), kretanje morske vode (talasi, cunami, plima i oseka, morske struje). Vode na kopnu: podzemne vode i izvori, reke, jezera i lednici. Čovek i voda – poplave i bujice, zaštita voda od zagađenja
PLANETA ZEMLJA BILJNI I ŽIVOTINJSKI SVIJET NA ZEMLJI	- uz pomoć karte poveže klimatske uslove sa rasprostranjenošću živog svijeta na Zemlji;	Rasprostiranje biljnog i životinjskog svijeta na Zemlji. Ugroženost i zaštita živog svijeta

	- uz pomoć karte navede prirodne zone i karakterističan živi svijet u njima; - opiše utjecaj čovjeka na izumiranje pojedinih biljnih i životinjskih vrsta; - navede primjere za zaštitu živog svijeta na Zemlji	
--	---	--

OBLAST- TEMA	NAČIN I POSTUPCI ZA OSTVARIVANJE PROGRAMA
ČOVJEK I GEOGRAFIJA	- uvođenje učenika u nastavni predmet i upoznavanje sa značajem geografije - upoznavanje učenika sa sadržajem nastavnog programa i davanje jasnih uputstava za rad - pomoći učenicima da povežu postojeća znanja o prirodi i društvu sa geografijom kao Naukom
VASIONA	- davanje učenicima najosnovnijih matematičko-geografskih i astronomskih znanja o vasioni, Sunčevom sistemu, obliku i veličini Zemlje i njenom položaju u vasioni - informisanje učenika o osnovnim karakteristikama ostalih nebeskih tijela - ilustrativni prikazi planeta i ostalih nebeskih tijela
	- davanje učenicima najosnovnijih matematičko-geografskih i astronomskih znanja o vasioni, Sunčevom sistemu, obliku i veličini Zemlje i njenom položaju u vasioni - informisanje učenika o osnovnim karakteristikama ostalih nebeskih tijela - ilustrativni prikazi planeta i ostalih nebeskih tijela PLANETA ZEMLJA

PLANETA ZEMLJA

- kod proučavanja oblika i veličine Zemlje i rasporeda kontinenata i okeana koristiti ilustrativno-demonstrativne metode i metode eksperimenta uz upotrebu modela Zemlje-globusa i geografske karte (treba raditi na daljem unapređivanju snalaženja učenika na karti)
- za razumevanje Zemljine rotacije i revolucije i posljedice ovih kretanja koristiti očigledna nastavna sredstva (globus, baterijsku lampu, telurijum, video zapise, animacije...), ilustrativno-demonstrativne metode i metode eksperimenta
- ilustrativno-demonstrativni prikaz zemljotresa i vulkanskih erupcija
- vizuelno otkrivanje sličnosti i razlika između tipova stijena
- izrada modela oblika reljefa
- akcenat staviti na dostizanje ishoda koji se odnose na funkcionalno znanje učenika (ponašanje u slučaju zemljotresa, ekstremnih temperatura, atmosferskih nepogoda, bujica i poplava), a treba navesti i primjere pozitivnog i negativnog djelovanja čoveka na prirodu; ukazivati na prevenciju i na zaštitu prirode
- razvijati kod učenika odgovornost o očuvanju biljnih i životinjskih vrsta i racionalnom korišćenju prirodnih resursa, kao uslovu opstanka na Zemlji
- koristiti planirane izlete da se učenici upoznaju sa objektima geonasleđa i da razviju pravilne stavove o njegovom značaju i očuvanju
- pomoći učenicima da pravilno geografski posmatraju i uočavaju prirodne objekte, pojave i procese u lokalnoj sredini čime će se podstaći radoznalost djece i samostalno istraživanje
- pomoći učenicima da koriste statistički materijal koji je sistematizovan u tabelama, kao i da, ukoliko je to moguće, pomoći im da rukuju različitim mjernim instrumentima

Opće predmetne kompetencije

Kompetencija za učenje:

- Ima pozitivan i odgovoran odnos prema učenju.
 - Motivisan je i osposobljen da samostalno planira, organizuje, sprovodi i vrednuje učenje; razlikuje bitno od nebitnog, izražava i obrazlaže ideje.
 - Koristi različite izvore informacija i ima kritički odnos prema njima.
 - Primjenjuje odgovarajuće načine učenja u skladu sa ciljevima, sadržajem, interesovanjima, uslovima i vremenom.
 - Sposoban je da samostalno i u saradnji sa drugima istražuje, otkriva i povezuje nova znanja; koristi mogućnosti vanškolskog učenja; neguje i razvija lična interesovanja.
- Odgovorno učešće u demokratskom društvu:
- Ima pozitivan stav prema poštovanju ljudskih prava i sloboda.
 - Zna dječja i osnovna ljudska prava i odgovornosti, zna da prepozna njihovo kršenje i sposoban je da ih argumentovano brani.
 - Ponaša se odgovorno, humano i tolerantno u društvu.
 - Primjenjuje procedure demokratskog društva u odlučivanju i izboru; poštuje odluke većine i uvažava mišljenja manjine.

- Neguje svoju nacionalnu kulturnu baštinu i aktivno učestvuje u interkulturalnom dijalogu.
- Promovira pozitivne vrijednosti društva u različitim aktivnostima (npr. humanitarne, ekološke, kulturno-umetničke akcije; borba protiv nasilja i diskriminacije po bilo kom osnovu (npr. vjerskom, nacionalnom, rodnom, uzrasnom, etničkom...)); akcije protiv bolesti zavisnosti, zlostavljanja životinja itd.).

Estetička kompetencija:

- Pokazuje pozitivan odnos prema sopstvenoj i kulturi drugih zajednica, upoznaje i razume njihove vrednosti, povezuje kulturnu i prirodnu baštinu sa historijskim i geografskim kontekstom i doprinosi očuvanju prirodnih i kulturnih dobara.
- Prepoznaje i razvija sopstvene stvaralačke sposobnosti i kreativnost u svim umetničkim i neumetničkim poljima svog delovanja.
- Upotrebljava osnovne pojmove, sheme i pravila koji pripadaju teorijama umetničkih grana koje postoje u osnovnom obrazovanju.

Komunikacija:

- Poznaje različite oblike komunikacije i njihove odlike (usmenu i pisanu, neverbalnu, telefonom, preko interneta itd.).
- Ume jasno da se izrazi usmeno i pisano, u skladu sa potrebama i karakteristikama situacije, poštujući ograničenja u pogledu dužine i namene.
- Uvažava sagovornika reagujući na ono što govori, a ne na njegovu ličnost.
- Izražava svoje stavove, mišljenja, osećanja, na pozitivan, konstruktivan i argumentovan način.
- Koristi na odgovarajući i kreativan način jezik i stil koji je specifičan za različite discipline; kroz komunikaciju neguje kulturu izražavanja i čuva jezički identitet.
- Ume da sasluša izlaganje sagovornika do kraja i bez upadica.

Odgovoran odnos prema okolini:

- Sagledava koje aktivnosti (obrasci ponašanja), na ličnom nivou, nivou zajednice i globalnom nivou, mogu unaprediti stanje i kvalitet životne sredine i prirode.
- Aktivno se uključuje u društvene akcije u školi i zajednici koje su usmerene ka zaštiti, obnovi i unapređenju životne sredine i ka održivom razvoju.

Odgovoran odnos prema zdravlju:

- Bira stil života i navike imajući na umu dobre strane i rizike tog izbora. Razume da je stil života stvar ličnog izbora i preuzima odgovornost za svoj izbor.
- Preduzimljivost i orijentacija ka preduzetništvu:
- Prepoznaje sopstvene prednosti i svoje mogućnosti u odnosu na buduće obrazovanje i profesionalnu orijentaciju;
 - Spreman je da učestvuje u samostalnim i timskim projektima; sposoban je da razvije ideju, predstavi je, obrazloži i pregovara u timu o njenoj realizaciji; učestvuje u aktivnostima sa drugima u okviru svoje timske uloge;
 - Motivisan je i zna da istakne svoje dobre osobine koje su važne za obavljanje školskih i radnih zadataka i koristi CV i motivaciono pismo da opiše svoje kompetencije, želje i očekivanja.
 - Zna da postavi realne ciljeve i na osnovu datih mogućnosti ume da planira i pronalazi načine njihovog ostvarivanja.

Rad s podacima i informacijama:

- Zna da je za razumijevanje pojava i događaja i donošenje kompetentnih odluka potrebno imati relevantne i pouzdane podatke i razlikuje podatak/ informaciju od njihovog tumačenja.
- Koristi podatke iz različitih izvora, načine dobijanja podataka i na osnovu toga procenjuje njihovu pouzdanost i prepoznaje moguće greške uz pomoć nastavnika.
- Koristi informacije u različitim simboličkim modalitetima (tabelarni, grafički, tekstualni prikaz), čita, tumači i primenjuje ih, povezujući ih sa prethodnim znanjem iz različitih oblasti.

Rešavanje problema:

- Prepoznaje problem, raščlanjuje problemsku situaciju na djelove i uočava veze i odnose između njih u svjetlu prethodno stečenih znanja u okviru različitih predmeta i vanškolskog iskustva.
- Planira strategiju rešavanja problema (pretpostavlja rešenja, planira redosled aktivnosti, izbor izvora informacija,

sredstava/opreme koju će koristiti, sa kim će sarađivati, sa kim će se konsultovati).

- Rešava problem prema planiranoj strategiji primjenjujući znanja i vještine stečene učenjem različitih predmeta i vanškolskim iskustvom.
- Samostalno ili konsultujući druge osobe (vršnjake, nastavnike, roditelje) preispituje način rešavanja problema, alternativne načine rešavanja, tačnost i preciznost rešenja.
- Formuliše objašnjenja i zaključke na osnovu rezultata do kojih je došao/došla u radu, prezentuje ih i diskutuje sa drugim osobama i preispituje ih u svjetlu dobijenih komentara. Stečena nova saznanja i vještine povezuje u jedinstvenu cjlinu sa prethodnim.
- Proverava primenljivost rešenja u praksi i koristi stečena znanja i veštine u novim situacijama.

Saradnja:

- aktivno i konstruktivno učestvuje u radu grupe ili para,
- poštuje pravila zajedničkog rada i prepoznaje svoje mjesto i ulogu u grupi
- ili paru,
- doprinosi rješavanju razlika u mišljenju i stavovima poštujući druge kao ravnopravne članove tima ili grupe,
- odgovorno i savjesno izvršava zajedničke aktivnosti stavljajući interese grupe iznad sopstvenih,
- kritički procenjuje svoj rad i rad članova grupe, doprinosi unapređivanju rada grupe i ume da predstavi rezultate rada.

Digitalna kompetencija:

- Ume da pretražuje, kritički analizira i sistematizuje informacije u elektronskom obliku koristeći odgovarajuća sredstva IKT.
- Ume da predstavi, organizuje i oblikuje određene informacije koristeći na efikasan način mogućnosti IKT sredstva.
- Prilikom rešavanja problema ume da odabere sredstvo IKT i da ga koristi na odgovarajući način.
- Efikasno koristi IKT za komunikaciju i saradnju.
- Prepoznaje prednosti, rizike i opasnosti po sebe i druge i odgovorno postupa pri korišćenju IKT

UPUTSTVO ZA OSTVARIVANJE PROGRAMA

Nastavni program geografije predstavlja program orijentisan na ishode. Ishodi su iskazi o tome šta će učenici znati, razumeti i umetida urade nakon obrađene nastavne oblasti teme, odnosno na osnovu znanja koja grade učeći geografiju. Ishodi predstavljaju opis integrisanih znanja, vještina, stavova i vrijednosti koje učenik gradi, proširuje i produbljuje kroz tri programske oblasti ovog predmeta.

Glavna karakteristika nastave usmjerene na dostizanje ishoda je učenje u školi tokom kojeg nastavnik treba da obezbedi uslove u kojima će učenik učiti:

- smisleno: povezivanjem onog što uči sa onim što zna i sa situacijama iz života; povezivanjem onoga što uči sa onim što je već učio iz geografije i drugih predmeta;
- problemski: samostalnim prikupljanjem i analiziranjem podataka i informacija; postavljanjem relevantnih pitanja sebi i drugima; razvijanjem plana rešavanja zadatog problema;
- divergentno: predlaganjem novih rešenja; smišljanjem novih primera; povezivanjem sadržaja u nove celine;
- kritički: poređenjem važnosti pojedinih činjenica i podataka; smišljanjem argumenata; predviđanjem posledica;

– kooperativno: kroz rad i saradnju sa učenicima i nastavnikom, kroz diskusiju i razmenu mišljenja koristeći sve raspoložive izvore znanja.

Ključni pojmovi:

geografija, geografski omotač, litosfera, atmosfera, hidrosfera, biosfera, velika geografska otkrića, Sunčev sistem, planete, Zemljina osa, elipsoid, kontinenti, okeani, rotacija, revolucija, kalendar, litosferne ploče, vulkanizam, seizmologija, fosili, reljef, unutrašnje sile, spoljne sile, ozonski omotač, klima, vrijeme, podzemne vode, izvor, rijeka, jezero, zaštita životne sredine, ugrožene vrste, održivi razvoj, nacionalni parkovi

Programsku strukturu čine tri oblasti:

1. Čovjek i geografija
2. Vasiona
3. Planeta Zemlja

PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Praćenje napredovanja učenika je u funkciji razvoja učenika u dostizanju ishoda. Praćenje i vrednovanje učenika započinje inicijalnom procjenom nivoa na kome se učenik nalazi i u odnosu na to će se procenjivati njegov dalji tok napredovanja. Svaka aktivnost je dobra prilika za procjenu napredovanja i davanje povratne informacije, a učenike treba osposobljavati i ohrabrivati da procjenjuju sopstveni napredak u ostvarivanju ishoda predmeta, kao i napredak drugih učenika. U tu svrhu, svaki nastavni čas i svaka aktivnost učenika je prilika za formativno ocjenjivanje, odnosno registrovanje napretka učenika i upućivanje na dalje aktivnosti. Nastavnik treba da podrži samorefleksiju (promišljanje učenika o tome šta zna, ume, može) i podsticanje samoregulacije procesa učenja kroz postavljanje ličnih ciljeva napredovanja i planiranja kako da ih ostvare. Ocjenjivanje je sastavni deo procesa nastave i učenja kojim se obezbeđuje stalno praćenje ostvarivanja propisanih ciljeva, ishoda i standarda postignuća učenika u toku savladavanja školskog programa. Učenik se ocjenjuje na osnovu usmene provere postignuća, pismene provjere i praktičnog rada. Učenik se ocjenjuje i na osnovu aktivnosti i njegovih rezultata rada: pisanju i izlaganju prezentacija, različitim oblicima grupnog rada, rad na projektima i sl. Kriterijumi brojanog ocjenjivanja (sumativno ocjenjivanje) su definisani Pravilnikom o ocjenjivanju učenika u osnovnom obrazovanju i vaspitanju.

ISHODI

Po završetku petog razreda, učenik će biti u stanju da:

- orijentiše se u geoprostoru
- razlikuje nebeska tijela u Sunčevom sistemu
- planira i organizuje svoje aktivnosti u skladu sa posljedicama Zemljinih kretanja (smjena godišnjih doba i smjena dana i noći)
- na osnovu poznavanja odlika atmosfere izrađuje plan i redosled svojih aktivnosti (vremenska prognoza).
- dovodi u vezu osnovne odlike Zemljinih sfera sa prirodnim procesima i prostornim i vremenskim rasporedom prirodnih nepogoda na Zemlji, radi preduzimanja zaštitnih mjera.

STANDARDI

osnovni nivo

U oblasti GEOGRAFSKE SPOSOBNOSTI I VJEŠTINE učenik ume da:

GE.1.1.1. orijentiše se u prirodi i na geografskoj karti

GE.1.1.3. upotrebljava najjednostavnije mjerne instrumente (kompas, termometar, higrometar, barometar, anemometar, kišomer, snegomerna letva) i opisuje podatke koje oni prikazuju

GE.1.1.4. upotrebljava različite geografske izvore i statističke podatke.

U oblasti FIZIČKA GEOGRAFIJA učenik ume da:

GE.1.2.1. imenuje nebeska tijela u Sunčevom sistemu i navodi njihov raspored

GE.1.2.2. prepoznaje oblik Zemlje i navodi njena kretanja

GE.1.2.3. imenuje Zemljine sfere (litosferu, atmosferu, hidrosferu, biosferu) i prepoznaje njihove osnovne odlike

GE.1.2.4. prepoznaje događaje prouzrokovane delovanjem prirodnih sila (zemljotresi, vulkanizam, poplave, klizišta, ekstremne temperature vazduha, požari...) kao elementarne nepogode.

srednji nivo

U oblasti GEOGRAFSKE SPOSOBNOSTI I VJEŠTINE učenik ume da:

GE.2.1.1. određuje položaj mesta i tačaka na geografskoj karti i u prostoru

GE.2.1.3. klasifikuje geografske činjenice (objekte, pojave i procese) i geografske podatke i predstavlja ih na slijepoj karti kartografskim izražajnim sredstvima (bojama, linijama, prostim geometrijskim znacima, simboličkim znacima...), modelom, dijagramom, tabelom, shemom, tekstom.

U oblasti FIZIČKA GEOGRAFIJA učenik ume da:

GE.2.2.1. klasifikuje nebeska tijela i opisuje pojave, procese i njihove odnose u Sunčevom sistemu

GE.2.2.2. opisuje pojave i procese u vezi sa oblikom Zemlje i njenim kretanjima
GE.2.2.3. klasifikuje i analizira geografske objekte, pojave, procese i odnose u Zemljinim sferama (litosferi, atmosferi, hidrosferi, biosferi)

GE.2.2.4. opisuje elementarne nepogode i identifikuje ugrožene teritorije u našoj državi i svijetu.

napredni nivo

U oblasti GEOGRAFSKE SPOSOBNOSTI I VEJŠTINE učenik ume da:

GE.3.1.2. koristi i analizira geografske informacije date u pisanim i elektronskim medijima

GE.3.1.3. planira i izvodi jednostavna terenska istraživanja.

U oblasti FIZIČKA GEOGRAFIJA učenik ume da:

102

GE.3.2.1. analizira posledice Zemljinog oblika i njenih kretanja

GE.3.2.2. objašnjava pojave i procese u Sunčevom sistemu i njihov uticaj na planetu Zemlju

GE.3.2.3. analizira fizičko-geografske zakonitosti u geografskom omotaču i navodi mjere za njegovu zaštitu, obnovu i unapređivanje

GE.3.2.4. objašnjava djelovanje i posljedice elementarnih nepogoda u geografskoj sredini i predlaže mjere za prevenciju, ublažavanje i

otklanjanje posledica u geografskoj sredini

Način ostvarivanja programa (metode i tehnike)

Programski sadržaji geografije rezultat su zahteva vremena, najnovijih dostignuća u nauci i primereni su razvojnim sposobnostima učenika.

Nastavne teme su logički raspoređene, a obrađuju sadržaje iz iz opšte fizičke geografije i pružaju učenicima osnovna znanja za brže i lakše razumijevanje gradiva.

Prilikom izrade planova rada (globalnog i operativnog) treba predvideti oko 60% časova za obradu novog gradiva i oko 40% za druge tipove časova, uključujući i izlazak u prirodu. Izlazak u prirodu podrazumeva posmatranja i praćenja prirodnih pojava i procesa .

Koncepcija programa pruža široke mogućnosti za primjenu različitih nastavnih metoda, kao i upotrebu informacionih tehnologija.

Izbor nastavnih metoda zavisi od cilja i zadatka nastavnog časa i opremljenosti kabineta. Izbor oblika rada je prepušten nastavniku.

Nastavnici treba da prepoznaju različite nivoe znanja učenika; da nastoje da poboljšaju kvalitet i provjeravaju rezultate učenja.

Nastavnik za pripremu rada na času treba da koristi udžbenik odobren od strane Ministarstva prosvete i sporta i da se usavršava prateći akreditovane seminare i najnoviju stručnu literaturu

ПРЕДМЕТ: БИОЛОГИЈА

РАЗРЕД: Пети

ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА: 72

НЕДЕЉНИ ФОНД ЧАСОВА: 2

ЦИЉ УЧЕЊА биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.

Ред. број	НАСТАВНА ТЕМА	обрада	утврђивање	вежба	систематизација	укупно
I	ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА	17	7	8	2	34
II	ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	5	4	1	1	11
III	НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	3	1	2	1	7

IV	ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	5	4	2	1	12
V	ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	4	2	2	/	8
	УКУПНО	34	18	15	5	72

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: методе, експеримент, лабораторија, лупа, микроскоп, лабораторијски прибор, хемикалије, животни процеси, клица, ћелија, ћелијска мембрана. Цитоплазма, органеле, наследни материјал, таксономија, вируси, биљоједи, месоједи, сваштоједи, предатори, лешинари, паразит, хлорофил, фотосинтеза, аутотрофи, хетеротрофи, миксотрофи, варење, труљење, разлагачи, кисеоник, дисање, стоме, излучивање, знојење, бубрези, уринирање, урин, мокраћа, кретање, миграције, сесилност, мишићи, амебоидно кретање, трепље, бич, покрети раста, слузаве гљиве, драж, чула, надражљивост, рефлекс, инстинкт, хибернација, циста, оплођење, зигот, деоба ћелија, пупљење, колонија, полни органи, полен, опрашивање, вегетативно размножавање, пелцер, клон, полно и бесполно размножавање, раст, развој, ембрионално развиће, ембрион, ларва, преображај (метаморфоза), регенерација, материца, ембрион, фетус, постељица, пипчана врпца, дојење, пубертет, адолесценција, мутирање гласа, животна средина, адаптације, лињање, еколокација, цваст, смола, хидродинамичан облик, пресвлачење, амфибијске животиње, кутикула, ген, генетички материјал, генетика, наслеђивање, стечене особине, једнојајчани и двојајчани близанци, генотип, фенотип, варијабилност, еволуција, коеволуција, природна селекција, антропогени утицај, загађивачи, посредан и непосредан утицај, црвене књиге, заштићена природна добра, сировине, биодизел, рециклажа, корови, сточарство, пчеларство, прополис, маларија, беснило, витамини, шећери, беланчевине, масти, џул, калорије, пирамида здраве исхране, гојазност, анорексија, булимија, дехидратација, жеђ, болести зависности, хигијена, репродуктивно здравље, полно преносиве болести, контрацептивна средства.

Редни број	Предметни исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Тема/област	Садржаји	Компетенције Опште међупредметне компетенције	Начини и поступци остваривања програма (Дидактичко-методичко упутство)
1.	- Истражује особине живих бића према упутствима наставника и води рачуна о безбедности током рада; - Групише жива бића према њиховим заједничким особинама; - Одабира макро-морфолошки видљиве особине важне за класификацију живих бића; - Идентификује основне прилагођености спољашње грађе живих бића на услове животне средине, укључујући и основне односе исхране и распрострањење. - Једноставним цртежом приказује биолошке објекте које посматра и истражује и означава кључне детаље - Користи доступну ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата;	ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА (17O+7Y+8B+2C=34)	Истраживање живе и неживе природе (рад у лабораторији, биологија, наука о животу, значај биологије) Особине живих бића (разлика између живе и неживе природе, почетак – рађање, старење и смрт) Грађа живих бића (ћелија као основа живота, разлике међу ћелијама, облици и грађа ћелија) Груписање живих бића (таксономија, групе живих бића, вируси – на граници живог и неживог) Исхрана у природи (типови исхране, храна као извор градивних супстанци, храна као извор енергије, процес труљења) Дисање – размена гасова (биљке као извор кисеоника, значај кисеоника за дисање, удисање кисеоника) Излучивање (избацивање непотребних супстанци, излучивање код животиња и других организама, значај излучивања, транспирација) Кретање (активно кретање животиња, кретање у	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Естетичка компетенција Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција Одговоран однос према здрављу	–У изучавању ћелије акценат је на томе да је ћелија основна јединица грађе свих живих бића, да има своје основне делове (ћелијску мембрану, цитоплазму са органелама и једро са наследним материјалом, као и да постоје ћелије чији се наследни материјал налази слободан у цитоплазми) и да према броју ћелија разликујемо једноћелијска и вишећелијска жива бића. –Није потребно детаљно изучавати грађу ћелије, нити помињати поједине органеле. –Процедуре за истраживање и елементе безбедног рада одређује наставник и упознаје ученике. Препорука је да се микроскоп не користи, већ да ђаци током вежбе самостално користе лупу посматрајући крупне ћелије које су им доступне сходно окружењу у коме се школа налази, као нпр. ћелије паренхима поморанџе, јаје птице, икра рибе, јаја водоземаца. –Изучавање заједничких особина живих бића треба обрадити кроз огледе (потребе за водом, одговарајућом температуром за раст, дисање, развој и размножавање и исхрана се могу пратити на квасцу; дисање, у смислу размене гасова, се може пратити огледом са свећом; кретање се може

			микросвету, покрети биљака, кретање гљива) Организми реагују на услове средине (чулима откривамо свет око нас, реакције животиња на дражи, промене у спољашњој средини, реакције биљака на услове средине) Размножавање (типови размножавања, еазмножавање једноћелијских организама, бесполно размножавање животиња, оплођење, полно размножавање цветница, вегетативно размножавање биљака) Раст и развој (раст вишећелијских организама, рас и развој животиња, регенерација, дужина живота) Промрнр код човека током развића (развиће у телу мајке, беба и дете, пубертет, адолесценција)		пратити огледом са кишном глистом на папиру итд). –Потребно је заједничке особине обрађивати упоредо, на представницима свих великих група, али би увек требало кренути од човека као бића које је овом узрасту најближе. Особине које се не могу обрадити огледом, могу се обрадити кроз истраживачки рад ученика. –Препорука је да ученици овог узраста све задатке обављају у пару, чиме развијају способности сарадње и ненасилне комуникације, а наставник може да оствари много бољи увид у активности ученика. –Све што ученици посматрају или истражују би требало да прикажу цртежом и на њему обележе кључне детаље. –После истраживања заједничких особина, ученици би требало самостално да изводе груписање организама, према задатом критеријуму. Наставник може самостално одабрати једну или више група (на примеру биљака и животиња) погодних за савладавање научног принципа класификације организама. –Треба више пажње посветити карактеристичним особинама (морфологији), а не ономе што жива бића раде, како изгледају, или зато што а ргіогі знамо припадност групи. Овакав начин на који се жива бића класификују путем успостављања хијерархије главних „атрибута“ (карактера) које имају и уклапања у поједине скупове
--	--	--	---	--	---

					(групе), омогућава увођење научног приступа и разумевање биолошке еволуције. –Не препоручује се увођење нижих систематских категорија, осим врсте због наслеђивања особина. - Слично као и код обраде заједничких особина живих бића, све што ученици посматрају или истражују би требало да прикажу цртежом и на њему обележе кључне детаље, као и да направе речник основних појмова, при чему на овом узрасту не инсистирати на употреби појмова као што су морфологија, анатомија, хијерархија.
2.	- Истражује особине живих бића према упутствима наставника и води рачуна о безбедности током рада; - Групише жива бића према њиховим заједничким особинама; - Одабира макро-морфолошки видљиве особине важне за класификацију живих бића; - Идентификује основне прилагођености спољашње грађе живих бића на услове животне средине, укључујући и основне односе исхране и распрострањење. - Једноставним цртежом приказује биолошке објекте које посматра и истражује и означава кључне детаље - Користи доступну ИКТ и	ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА (50+4У+1В+1С=11)	Живот на копну (животна средина, услови живота на копну, адаптације копнених животиња, адаптације копнених биљака, примери копнених животиња и биљака) Живот у води (услови живота у води, адаптације водених животиња, заједница животиња, водене биљке, алге) Живот под земљом (значај земљишта, подземни живи свет, подземне животиње, значај подземних животиња)	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Естетичка компетенција Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција Одговоран однос према околини	–У овој области је акценат на ученичком истраживању спољашњих особина живих бића из непосредног окружења и њиховом односу са условима средине у којој живе због чега у препорученим садржајима нема морских организама. - Ако су ученици заинтересовани за њих, јер их срећу у нпр. географији или научно-популарним емисијама, наставник треба да одговори њиховим образовним потребама. Треба имати у виду да су примери дати у уџбенику само препоручени садржаји, тј. наставник може користити све или само неке од примера, а може увести и нове адекватне примере, сходно окружењу у коме се школа налази, структури одељења и интересовању ученика. –Резултате истраживања би требало искористити за генерализацију и увођење новог појма – прилагођеност (адаптација).

	другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата				–Часови утврђивања и часови вежбања могу се искористити за радионичарски рад описивања и цртања животних форми на карактеристичним примерима.
3.	- Истражује особине живих бића према упутствима наставника и води рачуна о безбедности током рада; - Једноставним цртежом приказује биолошке објекте које посматра и истражује и означава кључне детаље. - Прикупља податке о варијабилности организма унутар једне врсте, табеларно и графички их представља и изводи једноставне закључке; - Разликује наследне особине и особине које су резултат деловања средине, на моделима из свакодневног живота; - Поставља једноставне претпоставке, огледом испитује утицај срединских фактора на ненаследне особине живих бића и критички сагледава резултате; - Користи доступну ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата;	НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА (3О+1У+2В+1С=7)	Наслеђивање особина (наследни материјал, особине које се наслеђују, утицај средине на испољавање особина, проучавање близанаца) Родитељи и потомци (разлика између полног и бесполог размножавања, наслеђивање јединствене комбинације гена, стварање копија) Узроци разноликости потомака (природа прави разлике, значај варијабилности, еволуција као процес, еволуција као наука)	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву Естетичка компетенција Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција Одговоран однос према здрављу	–У овој области акценат је на преносу особина са родитеља на потомке размножавањем, разликама бесполог и полног размножавања у погледу наслеђивања особина и разликовању наследних и ненаследних утицаја у развићу особина јединки. –Потребно је разјаснити да се особине једне јединке развијају под утицајем наследних фактора које је она добила од родитеља и под утицајем животних услова у којима се њено развиће одвија. - Нагласити да варијабилност унутар једне врсте настаје кроз садејство ових фактора. Наведене феномене би требало обрадити кроз ученичко истраживање варијабилности унутар једне врсте –Огледу треба да претходи постављање хипотезе која ће бити огледом испитана -Закључци о наслеђивању, утицају фактора животне средине и индивидуалној варијабилности могу бити генерализовани и повезани са питањима из свакодневног живота. На овај начин се постиже разумевање различитости између људи са акцентом на то да је свака особа јединствена и непоновљива (чиме се доприноси фундаменталној изградњи осећања прихватања и толеранције јер сви смо међусобно различити). Такође, на овај начин намеће се суштинско

					разумевање разлога због којих животни стил сваког од нас (исхрана, физичка активност, пушење, наркоманија и сл.) утиче на наше особине (нпр. раст и формирање тела током одрастања и касније) и на потенцијална обољевања. –Табеларно и графичко приказивање резултата, са обавезним извођењем закључака, би требало практиковати увек када се прикупљају подаци. –Препорука је да се ИКТ опрема користи за прикупљање, обраду података и представљање резултата истраживања или огледа, када се ученици оспособе за њено коришћење на часовима предмета информатика и рачунарство и техника и технологија. –У петом разреду, неопходно је увести само појам наследног материјала као узрока уочене различитости и појам врсте због варијабилности. Не препоручује се увођење појмова ген, хроматин, хромозом, Менделових правила наслеђивања и слично.
4.	- Идентификује основне прилагођености спољашње грађе живих бића на услове животне средине, укључујући и основне односе исхране и распрострањење. - Користи доступну ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата; - Доведе у везу промене у спољашњој средини	ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ (50+4У+2В+1С=12)	Утицај људи на друга жива бића (утицај човека, изловљавање врста, уношење нових врста, последице деловања човека на друге врсте) Заштита врста (нестајање врста, законске мере, важност образовања) Кућни љубимци (дивље животиње као кућни љубимци, последице по дивље врсте, пси и мачке) Значај биљака за човека (	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву Естетичка компетенција	–Исходи у овој области омогућавају да се жива бића проучавају у амбијенту у којем реално живе и да се код ученика развија осећање одговорности за заштиту природе и биолошке разноврсности, као и свест о властитом положају у природи и потреби одрживог развоја. –Препорука је да се часови намењени реализацији исхода из ове области изводе што чешће ван учионице у природном окружењу (школском дворишту или на неком другом терену), где би ђаци самостално или у групама

	(укључујући утицај човека) са губитком разноврсности живих бића на Земљи; - Направи разлику између одговорног и неодговорног односа према живим бићима у непосредном окружењу; - Предлаже акције бриге о биљкама и животињама у непосредном окружењу, учествује у њима, сарађује са осталим учесницима и решава конфликте на ненасиљан начин; - Илуструје примерима деловање људи на животну средину и процењује последице таквих дејстава;		гајење биљака, јестиве и зачинске биљке, индустријске биљке, лековите биљке, украсне биљке, самоникле биљке, угрожавање врста) Значај животиња за човека (домаће животиње, гајење инсеката, привредно значајне врсте, опасности у царству животиња, непожељне врсте)	Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција Одговоран однос према околини	проучавали жива бића, прикупљали податке, осмишљавали и реализовали еколошке пројекте. –Пројекте могу да осмисле на почетку школске године, да их реализују током читаве године, а на часовима предвиђеним за ову област да представе резултате.
5.	- анализира задати јеловник са аспекта уравнотежене и разноврсне исхране; - идентификује поремећаје исхране на основу типичних симптома (гојазност, анорексија, булимија); - планира време за рад, одмор и рекреацију; - доведе у везу измењено понашање људи са коришћењем психоактивних супстанци; - Користи доступну ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата;	ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ (40+2У+2В=8)	Правилна исхрана (потреба за храном, правила здраве исхране, брза храна, поремећаји у исхрани) Значај воде за здравље (вода као градивна супстанца, процеси који зависе од воде, жеђ, исправност воде) Пушење, енергетска пића (пушење као болест зависности, отровне супстанце у дувану, утицај дувана на здравље, утицај дувана на квалитет живота, енергетска пића) Здравље (здрави стилови живота, вежбање и здравље, репродуктивно здравље)	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција	–У овој области акценат је на основним чињеницама о здравој исхрани (ужина спремљена код куће), води као најздравијем пићу, штетности енергетских пића и дуванског дима. –Промене у и на телу, као последице пубертета, требало би повезати са потребом одржавања личне хигијене и хигијене животног простора и опасностима од ступања у преране сексуалне односе. –Препорука је да се за обраду ових појмова повремено доведу стручњаци или одведу ученици у одговарајуће установе. –Свакако би требало обраду прераног ступања у сексуалне односе обработити заједно са школским психологом.

	- Идентификује елементе здравог начина живота и у односу на њих уме да процени сопствене животне навике и избегава ризична понашања.			Одговоран однос према околини Одговоран однос према здрављу	
--	--	--	--	--	--

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- српски језик и књижевност – израда домаћих задатака есејског типа, рад са текстом и обрада текста приликом израде презентација, читање и разумевање текста, издвајање кључних речи и најважнијих појмова
- математика – рад са табелама, решавање Венових дијаграма, израда графикона, примена једноставних рачунских операција
- информатика и рачунарство – примена ИКТ технологија у изради домаћих задатака, прикупљању података и информација, фотографија и видео клипова
- ликовна култура – израда паноа, плаката, цртежа, модела
- географија – употреба географских карти за одређивање распрострањености одређених група животиња

АКТИВНОСТИ У НАСТАВНОМ ПРОЦЕСУ	
АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА	Дефинише,индетификује именује, репродукује, бира, утврђује, представља, издваја, организује, пише, понавља,прилагођава, тумачи,илуструје, демонстрира, показује, објашњава, препознаје, анализира,формулише,планира, повезује, класификује, процењује, описује, вредмује, бира, поставља питања, игра се....
АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА	Припремање, организовање, читање, објашњавање,разговор, слушање,посматрање, праћење, показивање, подстицање, предвиђање, проверавање, анализирање, закључивање, вредновање, саопштавање, иницирање, вођење,процењивање, одлучивање.

Провера остварености стандарда ученичких постигнућа (остварености исхода)					
Шта пратимо			Поступак и инструменти оцењивања	Критеријуми	Време
Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених стандарда постигнућа у току савладавања програма предмета;	Процењују се: вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим врстама текстова; уметничко изражавање; вештине, руковање прибором, алатом и технологијама и извођење радних задатака.	Оцену одличан (5) добија ученик који: – у потпуности показује способност трансформације знања и примене у новим ситуацијама; – лако логички повезује чињенице и појмове; – самостално изводи закључке који се заснивају на подацима; – решава проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у потпуности критички расуђује;	- Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника - Усмено одговарање, свеска евиденције наставника -Редовност	Број јављања: За јављање + За јављање више пута ++ За давање комплетног, потпуног одговора на тежа питања или решавање сложенијих рачунских задатака +5 Ко не зна одговор -	Свакодневно бележење током године
		Оцену врло добар (4) добија ученик који: – у великој мери показује способност примене знања и логички повезује чињенице и појмове; – самостално изводи закључке који се заснивају на подацима; – решава поједине проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у знатној мери критички расуђује	доношења домаћег, свеска евиденције - Писане провере, свеска евиденције - Групни рад (посматрање наставника, излагање група), свеска евиденције Рад у пару (посматрање наставника, излагање парова), свеска евиденције -Сналажење на зидним сликама, шемама	Учесталост по месецима Свеобухватност одговор Хоризонтално и вертикално повезивање градива За три недоношења домаћег -1 у свеску Прегледање свески	Пресек стања по тромесечју По потреби, бар једном у полугодишту Свакодневно током године праћење/ пресек стања за тромесечје На крају наставне године
		Оцену добар (3) добија ученик који: – у довољној мери показује способност употребе информација у новим ситуацијама; – у знатној мери логички повезује чињенице и појмове; – већим делом самостално изводи закључке који се заснивају на подацима и делимично самостално решава поједине проблеме; – у довољној мери критички расуђује;		Бодовање: 35-49%-2 50-74%-3 75.89%-4 90-100%-5	Након сваке теме
		Оцену довољан (2) добија ученик који: – знања која је остварио су на нивоу репродукције, уз минималну примену; – у мањој мери логички повезује чињенице и		Сарадња у групи (сви чланови су укључени, сви имају задато забележено у свескама...) Степен знања свих чланова групе	По потреби

		појмове и искључиво уз подршку наставника изводи закључке који се заснивају на подацима; – понекад је самосталан у решавању проблема и у недовољној мери критички расуђује;		Квалитативно и квантитативно процењивање резултата рада група (пано, табела...)	
		Недовољан (1) добија ученик који: – знања која је остварио нису ни на нивоу препознавања и не показује способност репродукције и примене; – не изводи закључке који се заснивају на подацима; – критички не расуђује;			По потреби
Ангажовање ученика у настави.	Одговоран однос према раду, постављеним задацима, и исказано интересовање и мотивацију за учење и напредовање. активно учествовање у настави, сарадњу са другима	– показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен активности и ангажовања.(5)	Вођење евиденције од стране наставника о: -Броју јављања на часовима -Броју успешности у групном раду, раду у пару -Учешћу на такмичењима, посета културно-историјским институцијама -Несебичном пружању помоћи другим ученицима.	-Све што је рађено на часу налази се у свескама -Број и квалитет добровољног учешћа у разним наставним и ваннаставним активностима (такмичења, израда паноа, кратко предавање, вођење квиза, израда асоцијација...)	-Пресек стања по тромесечјима
		– показује велику самосталност и висок степен активности и ангажовања.(4)			
		– показује делимични степен активности и ангажовања(3)			
		– показује мањи степен активности и ангажовања.(2)			
		– не показује интересовање за учешће у активностима нити ангажовање (1)			

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА

Процес праћења и вредновања ученика треба започети иницијалном проценом нивоа постигнућа ученика.

Инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, посматрање, 15 мин. Провера знања, тематске провере знања , тест – годишња провера знања)

Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета , као и напредак и других ученика (различите анкете, скале процене,, табеле и сл.)

Примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима.

ПРОЦЕНА ОСТВАРЕНОСТИ СТАНДАРДА

У току школске године биће реализоване две процене остварености стандарда: на крају првог полугодишта и на крају школске године (ова процена обухвата читаво градиво). Ученици ће решавати тестове израђене по стандардима, који ће се састојати од дванаест питања и то: 6 на основном, 4 на средњем и 2 на напредном нивоу. Ученици ће радити тест подељени у две групе. Резултати ће бити приказани табеларним приклом процене остварености стандарда по нивоима. У тестовима ће преовладавати задаци отвореног типа.

СТАНДАРДИ

редни број теме	ТЕМА/ОБЛАСТ	СТАНДАРДИ
I	ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА	БИ.1.1.1. уме да наведе основне карактеристике живог света БИ.1.1.3. препознаје основне сличности и разлике у изгледу и понашању биљака и животиња БИ.1.2.1. зна да су најмањи организми саграђени од једне ћелије у којој се одвијају сви карактеристични животни процеси и зна основне карактеристике грађе такве ћелије БИ.1.2.2. зна да је ћелија најмања јединица грађе свих вишећелијских организама у чијим одељцима се одвијају разноврсни процеси, и зна основне карактеристике грађе тих ћелија БИ.1.2.3. зна основне карактеристике грађе биљака, животиња и човека и основне функције које се обављају на нивоу организма БИ.1.2.5. разуме да је за живот неопходна енергија коју организми обезбеђују исхраном БИ.1.2.6. разуме да су поједини процеси заједнички за сва жива бића (дисање, надражљивост, покретљивост, растење, развиће, размножавање) БИ.1.3.1. разуме да јединка једне врсте даје потомке исте врсте БИ.1.3.2. зна основне појмове о процесима размножавања БИ.1.3.3. зна да свака ћелија у организму садржи генетички материјал БИ.1.3.7. зна да од зигота настаје организам и да се тај процес назива развиће БИ.1.5.1. зна основне мере за одржавање личне хигијене и хигијене околине и разуме зашто је важно да их се придржава БИ.1.6.1. уме да разликује и користи једноставне процедуре, технике и инструменте за прикупљање података у биологији (посматрање, бројање, мерење) БИ.1.6.2. уме да по упутству и уз помоћ наставника реализује једноставно истраживање, попуни формулар, прикаже резултате у табели/графикону и извести о резултату БИ.1.6.3. зна како да се понаша у лабораторији и на терену и правила о раду и безбедности рада БИ.2.1.3. познаје критеријуме по којима се царства међусобно разликују на основу њихових својстава до нивоа кола/класе

		БИ.2.2.3. зна карактеристике и основне функције спољашње грађе биљака, животиња и човека БИ.2.2.4. разуме да је за живот неопходна енергија која се производи, складишти и одаје у специфичним процесима у ћелији и да се то назива метаболизам БИ.2.3.1. разуме основне разлике између полног и бесполог размножавања БИ.2.3.2. разуме механизам настанка зигота БИ.2.3.3. разуме зашто потомци личе на родитеље и њихове претке, али нису идентични са њима БИ.2.3.4. зна да на развиће организама поред генетичког материјала утиче и средина БИ.2.6.1. уме да уз навођење реализује сложено прикупљање података, систематизује податке и извести о резултату БИ.2.6.2. зна шта је грешка инструмента и прецизност мерења и уме по упутству да калибрише инструмент БИ.2.6.3. уме, уз помоћ наставника, да прави графиконе и табеле према два критеријума уз коментар резултата БИ.3.1.2. уме да објасни зашто је нешто класификовано као живо или као неживо БИ.3.1.3. разуме критеријуме по којима се разликују биљке и животиње и уме да их примени у атипичним случајевима БИ.3.6.1. разуме значај и уме самостално да реализује систематско и дуготрајно прикупљање података БИ.3.6.2. уме да осмисли једноставан протокол прикупљања података и формулар за упис резулта
II	ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	БИ.1.2.3. зна основне карактеристике грађе биљака, животиња и човека и основне функције које се обављају на нивоу организма БИ.1.2.7. зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са околином БИ.1.6.1. уме да разликује и користи једноставне процедуре, технике и инструменте за прикупљање података у биологији (посматрање, бројање, мерење) БИ.1.6.2. уме да по упутству и уз помоћ наставника реализује једноставно истраживање, попуни формулар, прикаже резултате у табели/графикону и извести о резултату БИ.1.6.3. зна како да се понаша у лабораторији и на терену и правила о раду и безбедности рада БИ.1.6.4. уме по упутству да изведе унапред постављени експеримент и одговори на једноставну хипотезу уз помоћ и навођење наставника БИ.2.2.3. зна карактеристике и основне функције спољашње грађе биљака, животиња и човека БИ.2.4.7. зна да објасни основне прилагођености живих организама на живот у ваздушној, воденој и земљишној средини БИ.2.6.1. уме да уз навођење реализује сложено прикупљање података, систематизује податке и извести о резултату БИ.2.6.3. уме, уз помоћ наставника, да прави графиконе и табеле према два критеријума уз коментар резултата БИ.3.1.3. разуме критеријуме по којима се разликују биљке и животиње и уме да их примени у атипичним случајевима БИ.3.2.1. зна карактеристике и основне функције унутрашње грађе биљака, животиња и човека БИ.3.2.2. разуме морфолошку повезаност појединих нивоа организације и њихову међусобну функционалну условљеност
III	НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	БИ.1.1.5. зна да постоје просторне и временске промене код живих бића и познаје основне чињенице о томе БИ.1.3.1.разуме да јединка једне врсте даје потомке исте врсте БИ.1.3.2.зна основне појмове о процесима размножавања БИ.1.3.8. зна основне научне чињенице о еволуцији живота на Земљи БИ.1.3.9. зна да живот на Земљи има заједничко порекло са чијом се историјом можемо упознати на основу фосилних записа БИ.1.6.1.уме да разликује и користи једноставне процедуре, технике и инструменте за прикупљање података у биологији

		(посматрање, бројање, мерење) БИ.2.6.1. уме да уз навођење реализује сложено прикупљање података, систематизује податке и извести о резултату БИ.2.6.3. уме, уз помоћ наставника, да прави графиконе и табеле према два критеријума уз коментар резултата БИ.2.1.4. уме да објасни везу између промена у просторном и временском окружењу и промена које се дешавају код живих бића у околностима када делује мањи број чинилаца на типичне заједнице живих бића или организме БИ.2.3.5. уочава да постоје разлике између јединки исте врсте и различитих врста и зна да су оне настале деловањем еволуционих механизма БИ.3.3.5. разуме како различити еволуциони механизми, мењајући учесталост особина у популацијама, доводе до еволуције.
IV	ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	БИ.1.1.2. разликује живу и неживу природу у непосредном окружењу и у типичним случајевима БИ.1.1.5. зна да постоје просторне и временске промене код живих бића и познаје основне чињенице БИ.1.2.7. зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са околином БИ.1.4.1. препознаје основне еколошке појмове (животна средина, станиште - биотоп, животна заједница - биоценоза, популација, еколошка ниша, екосистем, биом, биосфера) и зна најопштије чињенице о њима БИ.1.4.2. препознаје утицаје појединих абиотичких и биотичких фактора на организме и популације БИ.1.4.6. разуме утицај човека на биолошку разноврсност (нестанак врста, сеча шума, интензивна пољопривреда, отпад) БИ.1.4.8. зна шта може лично предузети у заштити свог непосредног животног окружења БИ.1.5.7. разуме да загађење животне средине (воде, ваздуха, земљишта, бука, итд.) и неке природне појаве (UV зрачење) неповољно утичу на здравље човека БИ.1.6.1. уме да разликује и користи једноставне процедуре, технике и инструменте за прикупљање података у биологији (посматрање, бројање, мерење) БИ.1.6.2. уме да по упутству и уз помоћ наставника реализује једноставно истраживање, попуни формулар, прикаже резултате у табели/графикону и извести о резултату БИ.2.1.4. уме да објасни везу између промена у просторном и временском окружењу и промена које се дешавају код живих бића у околностима када делује мањи број чинилаца на типичне заједнице живих бића или организме БИ.2.3.6. уочава прилагођеност организама и разуме да током еволуције природно одабирање доводи до прилагођавања организама на услове животне средине БИ.2.4.1. употребљава еколошке појмове у опису типичних ситуација у природи БИ.2.4.8. разуме последице загађења воде, ваздуха и земљишта, као и значај очувања природних ресурса и БИ.2.5.4. зна механизме којима загађење животне средине угрожава здравље човека БИ.2.6.1. уме да уз навођење реализује сложено прикупљање података, систематизује податке и извести о резултату БИ.3.1.5. уме да објасни везу између промена у просторном и временском окружењу и промена које се дешавају код живих бића у БИ.3.4.7. познаје механизме деловања мера заштите животне средине, природе и биодиверзитета БИ.3.6.1. разуме значај и уме самостално да реализује систематско и дуготрајно прикупљање података БИ.3.6.2. уме да осмисли једноставан протокол прикупљања података и формулар за упис резултата
V	ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	БИ.1.5.1. зна основне мере за одржавање личне хигијене и хигијене околине и разуме зашто је важно да их се придржава БИ.1.5.2. разуме значај примене хигијенских навика у исхрани и посебно значај термичке обраде хране

		БИ.1.5.4. разуме зашто је важно да се придржава званичних упутстава која се односе на заразне болести (епидемије и пандемије) БИ.1.5.7. разуме да загађење животне средине (воде, ваздуха, земљишта, бука, итд.) и неке природне појаве (UV зрачење) неповољно утичу на здравље човека БИ.1.5.8. зна и разуме какав значај за здравље имају умерена физичка активност и поштовање биолошких ритмова (сна, одмора) БИ.1.5.12. зна да болести зависности (претерана употреба дувана, алкохола, дроге) неповољно утичу на укупан квалитет живота и зна коме може да се обрати за помоћ (институцијама и стручњацима) БИ.2.5.1. познаје основне механизме деловања превентивних мера у очувању здравља БИ.2.5.2. разуме значај и зна основне принципе правилног комбиновања животних намирница БИ.2.5.3. зна како се чува хранљива вредност намирница БИ.2.5.4. зна механизме којима загађење животне средине угрожава здравље човека БИ.2.5.5. зна механизме деловања хемијских материја на физиолошке процесе у организму и на понашање (утицај алкохола, различитих врста дрога, енергетских напитака и сл.) БИ.3.5.1. познаје узроке и физиолошке последице заразних болести БИ.3.5.2. познаје основне принципе лечења заразних и других болести БИ.3.5.3. разуме основне биолошке процесе који леже у основи физиолошки правилне исхране БИ.3.5.6. разуме механизме поремећаја функције појединих органа БИ.3.5.7. познаје основне биолошке механизме који доводе до развијања болести зависности.
--	--	--

ПРОЈЕКТНА НАСТАВА

Садржај програма	Број часова	Активности ученика	Активности наставника	Начин и поступци остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ (време реализације друго полугодиште)	6	Предлажу задатке, деле се у групе, организују поделу посла унутар групе, организују истраживачки део посла, прикупљају и обрађују податке, праве паное, презентације, анкете и чек листе, презентују радове, процењују рад групе, проценјују рад других група.	Предлаже тему, координира рад група, осигурава поштовање временских оквира, усмерава рад ученика, саветује, проверава тачност, процењује успешност рада групе, прати и оцењује активности ученика.	1. дијалогска 2. демонстративна 3. илустративна	Усвајање градива у већем обиму Боље разумевање градива Повезивање теоријских знања са практичним искуствима Примена стечених знања у решавању свакодневних ситуација Повезивање градива различитих предмета у решавању постављених задата Неговање тимског духа и сарадње

НЕКИ ОД ПРЕПОРУЧЕНИХ НАЧИНА ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА УЧЕНИЦИМА КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ОБРАЗОВНА ПОДРШКА:

- просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих...)
- што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима
- размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи...
- коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја
- и све друго што ће се применити у складу са конкретним случајем

ДОДАТНИ РАД: Циљеви додатног рада наставе биологије: додатни рад се организује за напредније ученике који желе да прошире своја знања из биологије.

Садржаји програма	Број часова	Активности ученика у образовно-васпитном раду	Активности наставника у образовно-васпитном раду	Начин и поступци остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА	5	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују, изводе једноставне експерименте	Подстиче на истраживачки рад, буди радозналост Прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму, мотивише ученике за учешће на такмичењима	– дијалогска – демонстративна – илустративна	Усвајање знања у већем обиму
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	1	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују, постављају хипотезе, прикупљају податке, илуструју	Подстиче на истраживачки рад, буди радозналост Прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму, мотивише ученике за учешће на такмичењима	– дијалогска – демонстративна – илустративна	Усвајање знања у већем обиму
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	1	Активно слушају, питају, упоређују	Подстиче на истраживачки рад, буди радозналост Прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму, мотивише ученике за учешће на такмичењима	– дијалогска – демонстративна – илустративна	Усвајање знања у већем обиму
ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	1	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују	Подстиче на истраживачки рад, буди радозналост Прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму, мотивише ученике за учешће на такмичењима	– дијалогска – демонстративна – илустративна	Усвајање знања у већем обиму
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	1	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују	Подстиче на истраживачки рад, буди радозналост Прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму, мотивише ученике за учешће на такмичењима	– дијалогска – демонстративна – илустративна	Усвајање знања у већем обиму

ДОПУНСКА НАСТАВА: Циљеви допунске наставе су: допунска настава се организује за ученике који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и за оне који желе да утврде своје знање, са циљем разумевања, препознавања, отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања, умења и вештина из наставног градива.

Садржаји програма	Број часова	Активности ученика у образовно-васпитном раду	Активности наставника у образовно-васпитном раду	Начин и поступци остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА	5	Слушају, питају, решавају задатке, дефинишу битне појмове	– подстиче на усвајање знања – мотивише за рад – методе рада прилагођава карактеристикама и способностима ученика	– дијалогска – демонстративна	Боље разумевање
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	1	Слушају, питају, упоређују	– подстиче на усвајање знања – мотивише за рад – методе рада прилагођава карактеристикама и способностима ученика	– дијалогска – демонстративна – илустративна	Боље разумевање и уочавање
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	1	Слушају, питају, упоређују	– подстиче на усвајање знања – мотивише за рад – методе рада прилагођава карактеристикама и способностима ученика	– дијалогска – демонстративна – илустративна	Боље разумевање и уочавање
ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	1	Слушају, питају, наводе примере из окружења	– подстиче на усвајање знања – мотивише за рад – методе рада прилагођава карактеристикама и способностима ученика	– дијалогска – демонстративна – илустративна	Боље разумевање и уочавање
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	1	Слушају, питају, упоређују	– подстиче на усвајање знања – мотивише за рад – методе рада прилагођава карактеристикама и способностима ученика	– дијалогска – демонстративна – илустративна	Боље разумевање и уочавање

ЕКОЛОШКА СЕКЦИЈА:

Недељни фонд часова: 1

Годишњи фонд часова: 36 **ЦИЉ****И ЗАДАЦИ**

- * Развијање еколошке свести, бриге о непосредном окружењу и развијање љубави према природи
- * Развијање еколошке културе деце, стицање основних знања о екологији ,заштити животне средине
- * Упознавање са појмом рециклаже и њеним значајем
- * Развијање и неговање другарства , креативности, тимског рада, стицање добрих навика и естетских вредности

Садржаји програма	Број часова	Активности ученика у образовно-васпитном раду	Активности наставника у образовно-васпитном раду, чччу	Начин и поступци остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
Договор о реализацији секције	1	Слушају, питају	– мотивише за рад	– дијалогска	Развијање еколошке свести и еколошке културе
Обележавање значајних датума	16	- слушају - повезују - схватају - упознају - усвајају - представљају резултате и продукте свога рада на сајту школе , у холу школе	- презентују наставни садржај - подстичу на размишљање, повезивање, закључивање и примену знања. - прате и усмеравају рад ученика	- дијалогска - демонстративна - илустративна - Еколошке радионице; - Коришћењем савремених наставних средстава путем презентација ; - Исписивање еколошких порука; - Израда тематских еколошких паноа ; - Приказивање дечјих радова кроз изложбе	- да ученици схвате значај коришћења алтернативних извора енергије због самњивања загађености животне средине и ограничене количне необновљивих извора енергије - да ученици схвате основне принципе одрживог развоја: користити природу, а не искоришћавати - да ученици повезују сродна

					знања из различитих наставних предмета и примењују их у свакодневном животу - да ученици схвате да су количине воде за пиће ограничене и да ће дефицит у будућности бити још већ -Развијање и неговање другарства , креативности, тимског рада, стицање добрих навика и естетских вредности
Примарна селекција отпада. рециклажа	10	-слушају -повезују -схватају -развијају еколошку свест -истражују -учествују у радионицама -учествују у вршњачкој едукацији и едукацији грађана -представљају резултате и продукте свога рада на сајту школе -сарађују са другим секцијама у школи -сарађују са другим школама у граду - сакупљање секундарних	- презентују наставни садржај -подстичу на размишљање, повезивање, закључивање и примену знања -прати и усмерава рад ученика -подстичу свест о значају примарне селекције -организује радионице и практичан рад ученика - организују сарадњу са осталим школама и сарадњу са институцијама локалне самоуправе	- дијалогска - демонстративна - илустративна - Еколошке радионице; - Коришћење савремених наставних средстава путем презентација ; - Исписивање еколошких порука; - Израда тематских еколошких паноа ; - Приказивање дечјих радова кроз изложбе	- Упознавање са појмом рециклаже и њеним значајем - да упознају значај примарне и секундарне селекције отпада и рециклаже папира, пластике, метала, стакла и органског отпада -развију способност преношења знања на остале

		сировина			ученике и чланове своје породице .
Уређење школског простора	9	- Уређење учионица и кабинета - Уређење паноа - Одржавање школског дворишта и хола школе - Гајење биљака	- мотивише за рад - прати и усмерава рад ученика	- дијалoшка - демонстративна - Еколошке радионице; - Коришћење савремених наставних средстава путем презентација ; - Исписивање еколошких порука; - Израда тематских еколошких паноа ; - Приказивање дечјих радова кроз изложбе	- Развијање еколошке свести - бригае о непосредном окружењу и развијање љубави према природи - Развијање и неговање другарства , креативности, тимског рада, стицање добрих навика и естетских вредности

Предмет: **Информатика и рачунарство**

Разред: **пети**

Годишњи фонд часова: **36**

Недељни фонд часова: **1**

Циљ учења Информатике и рачунарства је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, производњу дигиталних садржаја и креирање рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.

Р. Б.	НАСТАВНА ТЕМА/ОБЛАСТ	ФОНД ЧАСОВА			УКУПНО
		обрада	вежба	утврђивање и систематизација	
1.	ИКТ	7	2	0	9
2.	ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	5	0	0	5
3.	РАЧУНАРСТВО	10	6	0	16
4.	ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	0	0	6	6
УКУПНО		22	8	6	36

Кључни појмови: Информатика и рачунарство, ИКТ, хардвер, софтвер, оперативни систем, кориснички програм, датотека, рециклажа, ауторска права, зависност од технологије, заштита, одговорно и безбедно, програм, програмирање, алгоритам, визуелно програмирање, блок, скрипта...

Редн и број	Исходи	Теме/ област и	Садржаји програма	Међупредметне компетенције	Начин и поступци остваривања програма
1.	По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да: – наведе примену информатике и рачунарства у савременом животу – правилно користи ИКТ уређаје – именује основне врсте и компоненте ИКТ уређаја – прави разлику између хардвера, софтвера и сервиса – прилагоди радно окружење кроз основна подешавања – креира дигитални слику и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сараднички) – креира текстуални документ и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сараднички)	1. ИКТ (9)	- Предмет изучавања информатике и рачунарства. - ИКТ уређаји, јединство хардвера и софтвера. - Подешавање радног окружења. - Организација података. - Рад са сликама. - Рад са текстом. - Рад са мултимедијом. - Рад са презентацијама.	• Рад с подацима и информацијама • Решавање проблема • Сарадња • Дигитална компетенција • Компетенција за учење • Естетичка компетенција • Одговоран однос према околини	Фронтални, индивидуални, групни (у пару) Различитим методама, подстичући истраживачки начин рада, постојеће знање ученика о ИКТ проширити користећи различите изворе знања навођењем примера примене ИКТ-а. Ученике информативно упознати са предметом изучавања информатике и рачунарства познатим примерима. Увести појмове хардвер и софтвер. Скренути пажњу на правилно руковање ИКТ уређајима. Појам оперативни систем увести кроз повезивање претходног искуства. Нагласити који оперативни систем користе рачунари на којима ће радити у школи. Кроз демонстрацију и личну активност ученика, скренути пажњу на правила која важе у кабинету и у раду са рачунарима и опремом. Кроз конкретне примере објаснити појам датотеке и неопходност организације датотека у рачунару: чување и проналажење, премештање или брисање (поменути "Корпу за отпатке"). Креирање и уређивање дигиталне слике / цртеже коришћењем расположивих алата изабраног

	– примени алате за снимање и репродукцију аудио и видео записа – креира мултимедијалну презентацију и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сараднички) – сачува и организује податке -разликује основне типове датотека				програма. При раду са текстом применити основне алатке за уређивање и обликовање текста. Наглашавати потребу одабира одговарајућег писма и инсистирати на примени правописа. -Снимање звука и видео-записа, сходно могућностима, (камера, микрофон, звучници, мобилни телефони, итд). -При изради мултимедијалних презентација применити основне алатке за уређивање и обликовање садржаја. У програму за израду мултимедијалних презентација користити раније креиране звучне и видео записе.
2.	По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да: – реагује исправно када дође у потенцијално небезбедну ситуацију у коришћењу ИКТ уређаја; – доводи у везу значај правилног одлагања дигиталног отпада и заштиту животне средине – разликује безбедно од небезбедног, пожељно од непожељног понашања на Интернету – реагује исправно када дођу у контакт са непримереним садржајем	2. ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ (5)	- Употреба ИКТ уређаја на одговоран и сигуран начин - Правила безбедног рада на Интернету - Претраживање Интернета, одабир резултата и преузимање садржаја - Заштита приватности личних података - Заштита здравља, ризик зависности од технологије и управљање временом	• Рад с подацима и информацијама • Решавање проблема • Сарадња • Дигитална компетенција • Компетенција за учење • Одговорно учешће у демократском друштву • Естетичка компетенција • Одговоран однос према	-Фронтални,индивидуални и групни (у пару) При реализацији тематске целине Дигитална писменост појаснити ученицима шта значи коришћење ИКТ уређаја на одговоран и сигуран начин, и нагласити да то није обавеза само ИТ стручњака већ свих корисника. Демонстрирати функције антивирусног програма и заштитног зида. - Анализирати са ученицима од каквог су направљени ИКТ уређаји, да ли се такви материјали могу рециклирати и на које све начине се могу одлагати дигитални уређаји који нису у употреби, - у циљу заштите животне средине. - Проверити са ученицима њихова досадашња

	или са непознатим особама путем Интернета – приступа Интернету, самостално претражује, проналази информације у дигиталном окружењу и преузима их на свој уређај – информацијама на интернету приступи критички – спроводи поступке за заштиту личних података и приватности на Интернету – објасни појам ауторских права и разликује основне лиценце за дељење садржаја – препознаје ризик зависности од технологије и доводи га у везу са својим здрављем – рационално управља временом које проводи у раду са технологијом и на Интернету			околини	аискуства у коришћењу веб-прегледача (читача, браузера). Разговарати о сајтовима претраживачима и начинама претраге, увести појмове аутор и ауторска права и навести основне лиценце. – Претрагу интернета и одабир релевантних страница изприка за них резултата претраге. (Како проналазимо, бирамо и преузимамо информације? Како стварамо (онлајнапликације)? Како размењујемо информације и сарађујемо на интернету?) - На унапред припремљеном скупу веб страна кроз дискусију о процени информација пронађених на интернету (публикација сајта, мерења, аутор, тачност / прецизност, објективност, актуелност и интернет адреса) подстицати развој критичког мишљења ученика. Упознати ученике са правилима понашања на интернету (енг. netikette). За утврђивање и појашњавање ове теме, организовати квизове и радионице (на тему безбедно - небезбедно, пожељно – непожељно понашања на интернету) као и симулације небезбедних ситуација са акцентом на то како је пожељно реаговати у дати ситуацијама (кроз играње улога и сл.). - У корелацији са другим предметима (физичко и здравствено васпитање) велику пажњу посветити томе како уређај који сва к
--	---	--	--	---------	---

					одневнокористе (рачунар, телефон, таблет ...) могулошедаутичунањиховоздрављепричемуихт ребаводитикаситуацијаманакојеихродитељисва к одневноподсећају (лошедржање, дугогледање у екран, ...). Посебнупажњу посветити развоју свестикод ученика о времену у току дана, утрошеном на рад са технологијом и
3.	По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да: - изводи скуповне операције уније, пресека, разлике и правилно употребљава одговарајуће скуповне ознаке - схвати математичко-логички смисао речи "и", "или", "не", "сваки", "неки", израза "ако...онда" - зна алгоритме аритметике (сабирања, множења, дељења с остатком, Еуклидов алгоритам) и интерпретира их алгоритамски - наведе редослед корака у решавању једноставног логичког проблема - креира једноставан рачунарски програм у визуелном окружењу - сврсисходно примењује	3. РАЧУНАРСТ ВО (16)	- Увод у логику и скупове: унја, пресек, разлика; речи „и“, „или“, „не“, „сваки“, „неки“, „ако...онда“. - Увод у алгоритме аритметике: писмено сабирање, множење, дељење с остатком, Еуклидов алгоритам. - Увод у тему програмирања. - Радно окружење изабраног софтвера за визуелно програмирање. - Алати за рад са графичким објектима, текстом, звуком, видеом. - Програм-категорије, блокови, наредбе, инструкције.	• Рад с подацима и информацијама • Решавање проблема • Сарадња • Дигитална компетенција Компетенција за учење • Естетичка компетенција • Комуникација	- Фронтални, индивидуални, групни (у пару) - Реализација теме може се започети приказивањем мотивационих филмова о програмирању. Увести појмове: програм и програмирање. Демонстрирати готове анимације и рачунарске игре ради развијања свести и побуђивања мотивације да ученици сами могу да креирају своје игрице. Одабрати пример игрице за анализу (на пример са портала www.code.org), као и друге мотивационе материјале из сличних образовних извора) са циљем упознавања студената са корацима у решавању једноставних проблемских задатака. Увести појам алгоритма при решавању најједноставнијег проблема. - У међупредметној координацији са предметом

	програмске структуре и блокове наредби - користи математичке операторе за израчунавања - објасни сценарио и алгоритам пројекта - анализира и дискутује програм - проналази и отклања грешке у програму		- Програмске структуре (линијска, циклична, разграната)		математика, увести математичко-логичке појмове које леже у основи информатике и рачунарства: скуп, елементи, подскуп, једнакост скупова, празан скуп (са одговарајућим знацима); - На подесним примерима илустровати математичкологичку употребу речи: сваки, неки, или, и, не, следи (ако ... онда). Ученици усвајају елементе дедуктивног закључивања (правилно формулисање тврђења; правилно закључивање, правилно коришћење везника "и", "или", а нарочито "ако ... о - Визуелно програмирање (Scratch, Stencil, AppInventor, Alice ,... које треба да омогући алгоритамско решавање проблема и основе програмирања. У зависности од изабраног програмског окружења прилагодити сва следећа објашњења специфичностима тог алата. - Демонстрирати поступке: избор објеката (нагласак на библиотеке), слагање блокова по принципу "превуци-и-пусти" и покретање програма. - Демонстрирати на сваком примеру следеће технике: креирање пројекта. - Демонстрирати и указивати на разноврсне функционалности доступне у палетама блокова. - Кроз активну наставу и укљученост у процес
--	--	--	--	--	---

					креирања програма од првих часова, ученици ће постепено усвојити потребне појмове, знања и вештине. Анализирати са ученицима карактеристике појединих структура и оправданост примене у појединим ситуацијама. Поступак корак по корак до решења проблема, треба да послужи за систематизацију поступка израде пројекта.
4.	По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да: – сарађује са осталим члановима групе у одабиру теме, прикупљању и обради материјала у вези са темом, формулацији и представљању резултата и закључака – одабира и примењује технике и алате у складу са фазама реализације пројекта – наведе кораке и опише поступак решавања пројектног задатка – вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности за које је био задужен	4. ПРОЈЕКТНА НАСТАВА (6)	- Фазе пројектног задатка од израде плана до представљања решења - Израда пројектног задатка у групи у корелацији са другим предметима - Представљање резултата пројектног задатка	• Рад с подацима и информацијама • Решавање проблема • Сарадња • Одговоран однос према здрављу • Компетенција за учење • Одговорно учешће у демократском друштву • Естетичка компетенција • Комуникација	Фронтални, индивидуални, групни - Ради развијања међупредметних компетенција и остваривања корелације са другим предметима, реализовати са ученицима најмање два пројектна задатка, један из области ИКТ и Дигитална писменост и други из области Рачунарство (договорити се са ученицима и наставницима других предмета, који покривају област изабране теме). - При реализацији првог пројектног задатка ставити нагласак на разради пројектног задатка - од израде плана до представљања решења. - Наставник планира фазе пројектног задатка у складу са временом, сложеношћу теме, расположивим ресурсима - Пројектни задаци се баве реалним темама из школског или свакодневног живота.

	-поставља резултат свог рада на Интернет, ради дељења са другима, уз помоћ наставника				- Циљ је развијање и неговање: поступности, повезивања и изградње сопствених стратегија учења, вршњачког учења, вредновања и самовредновања достигнућа. - Пројектни задаци подразумевају корелацију и сарадњу са наставницима осталих предмета - Дobar пример сумирања научених поступака је израда пратеће документације у виду фајлова различитог типа, као што су: текстуални фајлови, слике, видео материјали и сл. Идеја за пројектни задатак може бити и израда квиза и теста за проверу знања, понављање, утврђивање, систематизацију градива из целог предмета. - Ученици пре прикупљања материјала израђују сценарио (причу или алгоритам за конкретан задатак), разрађују кораке и описују поступак решавања пројектног задатка. - Део задатка је и чување материјала употребљеног за решавање пројектног задатка. Очекивани продукт пројектног задатка је мултимедијални садржај у форми: стрипа, анимације, игрице и сл. - Напреднији ученици могу израдити алгоритам и програм за решавање конкретног проблемског задатка
--	--	--	--	--	---

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ

Може се предвидети помоћу израде пројекта – сарадничко осмислишљавање и спровођење фаза пројектног задатка, самовредновње своје улоге у оквиру пројектног задатка/тима, као и развијањем дигиталних компетенција у оквиру свих других предмета.

АКТИВНОСТИ У НАСТАВНОМ ПРОЦЕСУ

Активности у наставном процесу	
Активности наставника	Активности ученика
организује час	активно учествују у реализацији часа
презентује наставне садржаје	записују
ангажује ученике, водећи рачуна о претходним знањима која поседују	анализирају
демонстрира	дискутују
користи ИКТ	закључују
подстиче ученика на активно учешће	примењују
повезује садржаје са свакодневним животом	учествују у тимском и групном раду
вреднује рад ученика	процењују наставу, рад других ученика и сопствени рад

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА

У процесу вредновања потребно је континуирано пратити рад ученика. У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се и процес и продукти учења. Будући да предмет информатика и рачунарство у седмом разреду треба, првенствено да развије вештине, навике, вредносне ставове и стилове понашања, требало би и вредновање више усмерити ка праћењу и вредновању практичних радова и вежбања, а мање ка тестовима знања.

Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, се може обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање). Препоручује се да наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу, ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили. Оцењивање тако постаје инструмент за напредовање у учењу. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења.

Препоручује се и оцењивање базирано на практичним радовима и вежбањима. Квизове, тестове знања и слично користити првенствено за увежбавање и утврђивање појмова и чињеничних знања, а мање за формирање коначних оцена. Креирање таквих инструмената за утврђивање градива, кад год је могуће, препустити самим ученицима, чиме се постиже вишеструки ефекат на усвајање знања и вештина.

Комбиновати различите начинаеоцењивања да би се сагледале слабе и јаке стране сваког свог ученика. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Потребно је да наставник резултате вредновања постигнућа својих ученика континуирано анализира и користи тако да промени део своје наставне праксе. Када је промени, потребно је да прикупи нове податке да би могао да види колико су те промене ефикасне.

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Шта пратимо	Критеријуми оцењивања	Поступак и инструменти оцењивања	Време
Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених исхода постигнућа у току савладавања програма предмета. Процењују се: вештине разумевања, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим задацима; вештине, руковање алатима и технологијама и извођење радних задатака.	Оцену одличан (5) добија ученик који: – у потпуности показује способност трансформације знања и примене у новим ситуацијама; – лако логички повезује чињенице и појмове; – самостално изводи закључке који се заснивају на подацима; – решава проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у потпуности критички расуђује; Оцену врло добар (4) добија ученик који: – у великој мери показује способност примене знања и логички повезује чињенице и појмове; – самостално изводи закључке који се заснивају на подацима; – решава поједине проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у знатној мери критички расуђује; Оцену добар (3) добија ученик који: – у довољној мери показује способност употребе информација у новим ситуацијама; – у знатној мери логички повезује чињенице и појмове; – већим делом самостално изводи закључке који се заснивају на подацима и делимично	- Свакодневно бележење активности ученика на часу (практичан рад као и усмено одговарање) у евиденције наставника: број јављања (тачни одговори): за једно јављање / тачно одрађен задатак +, за јављање више пута / више тачних задатака ++, за давање комплетног, потпуног одговора на тежа питања / проналажење других решења за задатак 5, ко не зна одговор – (три минуса 1), домаћи задаци: за 3 неодрађена домаћа задатка 1. Напомена: водити рачуна о: - свеобухватности одговора - сналажењу у одговарајућим и наменским програмима и апликацијама - хоризонталном и вертикалном повезивању градива - Писане онлајн провере, квизови: Бодовање: 35-49% оцена 2 50-74% оцена 3 75.89% оцена 4 90-100% оцена 5	- континуирано - након завршетка теме

	самостално решава поједине проблеме; – у довољној мери критички расуђује; Оцену довољан (2) добија ученик који: – знања која је остварио су на нивоу репродукције, уз минималну примену; – у мањој мери логички повезује чињенице и појмове и искључиво уз подршку наставника изводи закључке који се заснивају на подацима; – понекад је самосталан у решавању проблема и у недовољној мери критички расуђује; Недовољан (1) добија ученик који: – знања која је остварио нису ни на нивоу препознавања и не показује способност репродукције и примене; – не изводи закључке који се заснивају на подацима; – критички не расуђује;	- Групни рад (посматрање наставника, излагање група), свеска евиденције: сарадња у групи (сви чланови су укључени, сви имају задато забележено у електронским свескама...), степен знања свих чланова групе, квалитативно и квантитативно процењивање резултата рада група (апликација, табела...). - Рад у пару (посматрање наставника, излагање парова), свеска евиденције: Прва два пара која ураде добијају + или 5 (у зависности од тежине задатка)	- по потреби - по потреби
--	---	--	---

Ангажовање и активности ученика у настави	Оцену одличан (5) добија ученик који: – показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен активности и ангажовања. Оцену врло добар (4) добија ученик који: – показује велику самосталност и висок степен активности и ангажовања. Оцену добар (3) добија ученик који: – показује делимични степен активности и ангажовања. Оцену довољан (2) добија ученик који: – показује мањи степен активности и ангажовања. Недовољан (1) добија ученик који: – не показује интересовање за учешће у активностима нити ангажовање.		
--	--	--	--

ПРОЈКТНА НАСТАВА

Ученици заједно са наставником пролазе кроз све фазе рада на пројектном задатку, при чему наставник наглашава сваки корак, објашњава, иницира дискусију и предлаже решења.

Посебну пажњу посветити развоју међупредметних компетенција, подстицању иницијативе и креативности, успостављању сарадничких и вредносних ставова код ученика. Пројектни задаци подразумевају корелацију и сарадњу са наставницима осталих предмета.

Наставни пројекат подразумева програмирање у текстуалном програмском језику или адаптацију унапред датог програма у циљу решавања пројектног задатка. За реализацију наставног пројекта могуће је користити рачунар или други програмабилни физички уређај.

Теме наставног пројекта треба осмислити тако да подржавају функционализацију знања ученика стечених учењем различитих предмета.

НАЧИН ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА УЧЕНИЦИМА КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ПОДРШКА У ОБРАЗОВАЊУ:

- просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих)
- што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима
- размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи...
- коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја
- и све друго што ће се применити у складу са конкретним случајем

Вредновање ученика са тешкоћама у развоју

Елементи вредновања:

- Однос према раду
- Праћење постављених задатака
- Уважавање других ученика и наставника, праћење правила понашања на часу, доношење прибора за рад.

ДОДАТНА НАСТАВА

Циљеви додатног рада: додатни рад је планиран за заинтересоване и талентоване ученике, за стицање знања већег обима, израду и представљање радова, ућешће у онлајн такмичењима, Дабар, Code.org...

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА	АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА	АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА	ОСНОВНИ ОБЛИЦИ ИЗВОЂЕЊА ПРОГРАМА	ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ САДРЖАЈА ПРОГРАМА
ИКТ	-разговарају -учавају -закључују -анализирају	-мотивише за рад -усмерава -подстиче на размишљање, логичко закључивање, радозналост и самосталан рад	-самосталан рад -истраживачки рад -тимски рад -рад у мањим групама	-повезивање знања и примена наученог -самостално истраживање и правилно коришћење стручне литературе и штампе
Дигитална писменост	-разговарају -учавају -закључују -анализирају -пишу реферате -праве паное	-мотивише за рад -усмерава -подстиче на размишљање, логичко закључивање, радозналост и самосталан рад	самосталан рад -истраживачки рад -тимски рад -рад у мањим групама	-повезивање знања и примена наученог -самостално истраживање и правилно коришћење стручне литературе и штампе
Рачунарство	-разговарају -учавају -закључују -анализирају -пишу реферате -праве паное	-мотивише за рад -усмерава -подстиче на размишљање, логичко закључивање, радозналост и самосталан рад	-самосталан рад -истраживачки рад -тимски рад -рад у мањим групама	-самостално истраживање и правилно коришћење стручне литературе и штампе повезивање знања и примена наученог

ДОПУНСКА НАСТАВА

Циљеви допунске наставе су:

Допунска настава се организује за ученике који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и за оне који желе да утврде своје знање, са циљем разумевања, препознавања, отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања, умења и вештина из наставног градива.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА	АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА	АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА	ОСНОВНИ ОБЛИЦИ ИЗВОЂЕЊА ПРОГРАМА	ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ САДРЖАЈА ПРОГРАМА
ИКТ	-слушају -питају -разговарају -описују	-подстиче на усвајање знања -мотивише за рад -методе рада прилагођава карактеристикама и способностима ученика	-индивидуални -фронтални	-боље разумевање, препознавање и усвајање знања
Дигитална писменост	-слушају -питају	-подстиче на усвајање знања -мотивише за рад	-индивидуални -фронтални	-боље разумевање, препознавање и усвајање знања
	-разговарају -описују	-методе рада прилагођава карактеристикама и способностима ученика		
Рачунарство	-слушају -питају -разговарају -упоређују -показују	-подстиче на усвајање знања -мотивише за рад -методе рада прилагођава карактеристикама и способностима ученика	-индивидуални -фронтални	-боље разумевање, препознавање и усвајање знања

СЕКЦИЈЕ:**ИНФОРМАТИЧКО-ПРОГРАМЕРСКА****Недељни фонд часова: 1****Годишњи фонд часова: 36 ЦИЉ****И ЗАДАЦИ**

- * Развијање логичког размишљања
- * Упознавање са програмирањем употребом онлајн платформи
- * Израда задатака сложеније алгоритамске структуре и упознавање ученика са већим бројем библиотека одабраног програмског језика
- * Припрема за такмичење у програмирању

Глобални план рада ИНФОРМАТИЧКО- ПРОГРАМЕРСКЕ СЕКЦИЈЕ V-VIII разреда основне школе

Ред. број	Назив теме	Вежбе
I	Договор о реализацији секције	2
II	Логички примери задатака	5
III	Програмирање кроз игру	2
IV	Израда задатака у програмском језику Python	6
V	Припреме за такмичење	21
УКУПНО		36

Број наст. теме	САДРЖАЈИ	АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА	АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
I	Упознавање са планом и програмом секције. Утврђивање правила и начина рада у секцији Упознавање ученика са школским сајтом	-активно слушају, питају, упоређују, истражују,	-прати и усмерава рад ученика -организује радионице и практичан рад ученика	-самостално постављање и решавање проблема
II	Логички начин размишљања - сајт Дабар Такмичење Дабар примери и пропозиције Такмичење Дабар примери Такмичење Дабар - први термин Такмичење Дабар – други термин	закључују, реализују задато, демонстрирају, -решавају тестове -самостално	-планира -мотивише ученике за учешће на такмичењима	-проблемски дијалог наставника и ученика
III	Учимо програмирање кроз игру. Сајт code.or	проналазе нове изворе знања, -представљају резултате и продукте свога рада на сајту школе и др. сајтовима	- презентују наставни садржај -прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму, -подстичу на размишљање, повезивање, закључивање и примену знања	-примена аналитичке, дијалогске, демонстративне, илустративне и тектуалне методе рада
IV	Увод у програмски језик Python, инсталација Основни типови података и аритметичке операције Примери прављења програма Израда сопственог програма-линијски Израда сопственог програма са наредбама за гранање Употреба уграђених функција	-сарађују са другим секцијама у школи -сарађују са другим школама у граду -учествују на такмичењима	-примена индивидуализова не, сарадничке, програмиране и проблемске наставе	- коришћење савремених наставних средстава
V	Информације везане за такмичење у организацији DMS . Припрема за шк.такмичење Школско такмичење из програмирања Израда сопственог програма са наредбама за понављање(For- петља) Припрема за општинско такмичење Општинско такмичење из програмирања Израда сопственог програма са наредбама за понављање уз услов(While-петља) Структуре података Припрема за окружно такмичење Окружно такмичење из програмирања Низови Самосталана израда програмске апликације		- организују сарадњу са осталим школама и сарадњу са институцијама локалне самоуправе	

РОБОТИЧКА СЕКЦИЈА

Недељни фонд часова: 1

Годишњи фонд часова: 36

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

- * Упознавање са Мбот роботом
- * Упознавање са Мблок програмом
- * Програмирање робота

Глобални план рада РОБОТИЧКЕ СЕКЦИЈЕ V-VIII разреда основне школе

Ред. број	Назив теме	Вежбе
I	Мбот робот - програмирање	36
УКУПНО		36

Број наст. теме	САДРЖАЈИ У ОКВИРУ ТЕМЕ	АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА	АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
I	Упознавање ученика се програмом секције М бот робот – изглед и основне функције Мблок – програм, инсталација и изглед радне површине Повезивање робота са рачунаром и пребацивање програма на робота Повезивање робота са мобилним телефоном и упознавање са командама за кретање робота на мобилном телефону Израда првог програма Програмирање РГБ диода Програмирање звука	активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују, реализују задато, демонстрирају, самостално проналазе нове	-подстиче на истраживачки рад, буди радозналост -прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму,	-примена истраживачке, дијалогске, демонстративне, илустративне, методе практичних радова и текстуалне методе рада -примена индивидуализоване,

Самостално кретање робота: напред, назад, лево, десно Циклуси: понови и стално понављај Израда самосталног програма и покретање робота Команде гранања програма: ако је --- онда и ако је -- онда - -- иначе Додавање и употреба параметара Додавање и употреба блокова Сензор за праћење линије – основне функције Сензор за праћење линије израда програма Ултразвучни сензор – основне функције Ултразвучни сензор израда програма Инфрацрвени сензори – повезивање више робота Израда програма са комуникацијом више робота Кретање робота задатом трасом без праћења линије - праволинијско Кретање робота задатом трасом без праћења линије - кружно Комбинација кружног и праволинијског кретања задатом трасом Кретање по линији са напуштањем линије због обиласка препреке и враћање на линију Самостална израда програма	изворе знања, -представљају резултате и продукте свога рада на сајту школе -сарађују са другим секцијама у школи -сарађују са другим школама у граду -учествују на такмичењима	мотивише ученике за учешће на такмичењима - презентују наставни садржај -подстичу на размишљање, повезивање, закључивање и примену знања -прати и усмерава рад ученика -организује радионице и практичан рад ученика - организују сарадњу са осталим школама и сарадњу са институцијама локалне самоуправе	сарадничке, програмиране и проблемске наставе - коришћење савремених наставних средстава - само стално постављање и решавање проблема -проблемски дијалог наставника и ученика
--	--	--	--

VJERSKA NASTAVA

Godišnji fond: 36

Nedeljni fond:1

Nastava se izvodi na bosanskom jeziku

Ciljevi i zadaci vjerske nastave (ilmuddina) za V razred

Cilj nastave islamske vjeronauke u petom razredu jeste da učenike upozna sa osnovnim postulatima (temeljnim dužnostima) vjere islama, te da učenike upozna sa važnošću i sadržajem namaza i njegovom ulogom u životu svakog pojedinca i zajednice u cjelini. To znači da djeca na način primjeren njihovom uzrastu upoznaju vlastitu vjeru u njenoj duhovnoj, moralnoj, socijalnoj, misionarskoj i drugim dimenzijama.

Način pristupa je islamsko učenje koje obuhvata sva pozitivna iskustva ljudi, bez obzira na njihovu nacionalnu pripadnost i vjersko obrazovanje.

Zadaci nastave islamske vjeronauke za V razred

- Poznavanje osnovnih principa vjere islama
- Poznavanje vrijednosti namaza
- Poznavanje sastavnih dijelova namaza
- Upoznavanje međusobnih prava i dužnosti pojedinca i zajednice
- Razvijanje svijesti o Allahu, dž.š., i odnos prema ljudima kao najsavršenijim Allahovim stvorenjima
- Razvijanje sposobnosti za postavljanje pitanja o cjelini i najdubljem smislu postojanja čovjeka i svijeta, o ljudskoj slobodi, životu u zajednici, smrti, odnosu sa prirodom koja nas okružuje
- Razvijanje sposobnosti za odgovorno oblikovanje zajedničkog života sa drugim, za ostvarivanje susreta sa ljudima različitih kultura, religija i izgrađivanje u vjeremja da je čovjekov život na ovom svijetu samo priprema za buduću, da se iz te perspektive, kod učenika razvije sposobnost preispitivanja i vrijednovanja vlastitog odnosa prema drugom čovjeku kao Allahovom stvorenju i izgradi spremnost za pokajanje.

Načini ostvarivanja programa rada

Vjerska nastava je zajedničko djelo vjeroučitelja i učenika. Polazište je konkretna stvarnost. Iz diživiljenih iskustava prelazi se na istine iz kojih se potom vraća na njihovu svakodnevnu primjenu. Ovakav način saznanja ima svoj red : obrada novih sadržaja, ponavljanje, provjeravanje i sistematizacija.

Vjeroučitelj će ukupan broj predviđenih časova iskoristiti tako što će svaki čas predvičeti kratko ponavljanje sadržaja sa prethodnog časa, a zatim preći na temu planiranu za aktuelni čas, uz obavezni međusobni razgovor nakon obrade nove teme, iz kojeg će se zaključiti da li su učenici usvojili sadržaj i da li je našao mjesto u njihovom praktičnom životu.

Aktivnosti u nastavnom procesu	
Aktivnost nastavnika	Aktivnost učenika

Planira, priprema, demonstrira, podstiče učenika na pravilno razmišljanje, prati rad na času, provjerava rad stečeno znanje			Sluša, aktivno sudjeluje u radu na času, prikazuje stečeno znanje, praktično radi na času I demonstrira način obavljanja namaza		
Ishodi	Nastavna oblast	Sadržaji	Međupredmetno povezivanje	Međupredmetne kompetencije	Način I postupci ostvarivanja programa
-usvaja temeljne islamske dužnosti -uči o temeljnim istinama islama -bude svjestan o važnosti obavljanja namaza na vrijeme -pravilno ponašanje prema svojoj porodici	Temeljne islamske dužnosti I istine Namaz Klanjanje pet dnevnih namaza -Neke od dužnosti muslimana	Sehadet, islam, iman(vjervanje)-priprema za namaz I način na koji se obavljaju pet dnevnih namaza Svaki posao se obavlja u svom vremenu pa tako I namaz -Čuvanje zdravlja I života Halal ishrana	-Matematika Veoma važno shvatiti da se Bog ne može upoređivati, množiti, upoređivati. On je 1 I ne postoji ni jedno drugo rješenje u matematici -Likovna kultura Demonstracija namaza na papiru -Biologija Halal ishrana je ona koja je dozvoljena I zdrava za čovjekov organizam	-saradnja -pomoc - kompetencija za celozivotno učenje -komunikacija -rad u grupi	Upoznavanje sa osnovnim pravilima cjelokupnog ponašanja I morala -davanje primjera iz svog okruženja -aktivnosti koje dovode do razmišljanja

r.br.	Nastavna tema/oblast	Br.časova
1.	UVODNI ČAS	1
2.	TEMELJNE ISLAMSKJE DUŽNOSTI	2
3.	TEMELJNE ISTINE IMANSKOG VJEROVANJA	5
4.	NAMAZ	3
5.	UVJETI ZA NAMAZ	8
6.	GLAVNI DIJELOVI NAMAZA	4
7.	KLANJANJE PET DNEVNIH NAMAZA	8
8.	DUŽNOSTI MUSLIMANA PREMA SEBI I PORODICI	6

